

Predlog za davanje koncesije za aerodrome Podgorica i Tivat

Vlada Crne Gore Zaključkom broj 07-453 od 10. novembra 2017. godine, donijela je Odluku o pokretanju postupka o davanju aerodroma Podgorica i Tivat pod koncesiju. Zaključkom broj 07-3450 od 1. avgusta 2019. godine Vlada je usvojila Koncesioni akt za dodjelu koncesije za aerodrome Podgorica i Tivat. Shodno saglasnosti Vlade Crne Gore sa sjednice održane 25. jula 2019. godine, tadašnje Ministarstvo saobraćaja i pomorstva (pravni prethodnik Ministarstva saobraćaja) je na osnovu člana 21 Zakona o koncesijama („Službeni list Crne Gore“, broj 08/09) objavilo Javni oglas za podnošenje prijave za pretkvalifikaciju za dodjelu koncesije za aerodrome Crne Gore.

Na predmetni javni oglas pristiglo je sedam prijava, i to:

1. Konzorcijum Cengiz & Copenhagen Airports, Turska, Danska
2. Incheon International Airport Corporation, Južna Koreja
3. GMR Airports Limited, Indija
4. Groupe ADP Consorciium-TAV HAVANLIMANLARI Holding A.S. i AEROPORTS DE PARIS INTERNATIONAL, Francuska, Turska
5. Corporacion America Airports S.A, Luxemburg
6. Limak Holding, Turska
7. Consortium DAA International-Bouygues Batiment International-Marguerite-TIIC, Irska, Francuska i Luksemburg

Nakon detaljne ocjene u skladu sa tačkom 8.3 pretkvalifikacione dokumentacije, utvrđena je lista kvalifikovanih ponuđača, odnosno lista nekvalifikovanih podnosilaca prijave za drugu fazu postupka Koncesije.

Kvalifikovani za drugu fazu postupka su sljedeći podnosioci prijava:

1. Incheon International Airport Coproration, Južna Koreja
2. GMR Airports Limited, Indija
3. Groupe ADP Consorciium-TAV HAVANLIMANLARI Holding AS. i AEROPORTS DE PARIS INTERNATIONAL, Francuska, Turska
4. Corporacion America Airports S.A, Luxemburg

Dana 6. marta 2020. godine GMR Airports Limited, Indija obavještava Tendersku komisiju da odustaje od daljeg procesa za koncesiju aerodroma Podgorica i Tivat.

O navedenom procesu prve faze Tenderska komisija je pripremila Izvještaj o sprovedenom postupku vrjednovanja prijave po Javnom oglasu za pretkvalifikaciju za dodjelu koncesije za aerodrome Crne Gore („Službeni list Crne Gore“, broj 57/19), br. 348/20-01-73/1 od 14. januara 2020. godine.

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 24. januara 2024. godine usvojila informaciju u vezi nastavka druge faze tenderskog postupka za projekat davanja koncesije Aerodroma Crne Gore, koju je dostavilo Ministarstvo saobraćaja i pomorstva i dala saglasnost za nastavak postupka.

U okviru druge faze postupka za davanje koncesije Ministarstvo saobraćaja je potencijalnim ponuđačima koji su ispunili pretkvalifikacione kriterijume, dana 20. decembra 2024. godine, dostavilo Poziv za dostavljanje ponuda, u kojem je kao rok za dostavljanje ponuda bio određen 7. april 2025. godine. Nakon dostavljanja zahtjeva za produženje navedenog roka od strane ponuđača, koje je Tenderska komisija prihvatila, rok za dostavljanje ponuda produžen je do 9. maja 2025. godine u 15h po vremenu u Podgorici. O navedenom produženju roka, Tenderska komisija je blagovremeno, u skladu sa Pozivom, obavijestila ponuđače.

Po predmetnom Pozivu za dostavljanje ponuda, pristigle su po redosljedu prijema, u roku određenom tenderskom dokumentacijom, ponude sljedećih ponuđača:

Ime ponuđača	Način dostavljanja ponude	Vrijeme dostavljanja ponude
Incheon Airport Consortium	Na arhivi, broj: 01/348/25/3061/1	9. maj 2025. godine u 10.39h
Corporation America Airports S. A.	Na arhivi, broj: 01-348/25-3101/1	9. maj 2025. godine u 13.43h

Obje pristigle ponude ocijenjene su od strane Tenderske komisije kao blagovremene.

Komisija je utvrdila da je, u okviru dvije ponude, čija je spoljašnja koverta javno otvorena, dostavljena sva pojedinačna dokumentacija, u skladu sa Pozivom. Nakon što je utvrđena blagovremenost ponuda, pristupilo se sprovođenju ocjene Izjave o obaveznim uslovima za podobnost.

Poslije završenog postupka Javnog otvaranja ponuda, utvrđivanja blagovremenosti podnošenja ponuda i preliminarnoj ocjeni Izjave o obaveznim uslovima za podobnost tih ponuda za postupak koncesije za aerodrome Crne Gore ponuđača iz pretkvalifikacione faze po Javnom oglasu za podnošenje prijave za pretkvalifikaciju za dodjelu koncesije za aerodrome Crne Gore, Tenderska komisija je pristupila otvaranju i ocjeni Pravnih dokumenata ponude Incheon Airport Consortiuma i Corporation America Airports S.A. u pogledu ispunjavanja uslova određenih Pozivom za dostavljanje ponuda.

Po otvaranju koverti sa Pravnim dokumentima, utvrđeno je da su oba ponuđača dostavila dokumentaciju traženu Pozivom.

Nakon analize navedene dokumentacije, Tenderska komisija utvrdila je da su Pravna dokumenta ponuđača Incheon Airport Consortiuma i Corporation America Airports S.A dobila ocjenu „prihvata se“, te da se može pristupiti otvaranju i vrjednovanju Tehničke ponude.

U skladu sa Javnim pozivom i tenderskom dokumentacijom, u tehničkom dijelu ponude vršeno je vrjednovanje Tehničke ponude, Ponude Plana razvoja avio dostupnosti i Ponude Investicionog plana.

Po sprovedenom postupku vrjednovanja, te dodjeljivanja tehničke ocjene Tehničkoj ponudi od strane svakog člana Tenderske komisije individualno, te računanja prosjeka bodova od strane Predsjednika Tenderske komisije koje je ponuđač dobio po svakom kriterijumu vrjednovanja tako što je podijeljen zbir bodova koje je svaki član Tenderske komisije dodijelio po jednom

kriterijumu sa ukupnim brojem članova Tenderske komisije (13), utvrđeno je da je broj bodova koji su ponude ostvarile sljedeći:

Ponuđač	Ukupan broj bodova	Prosjeak bodova
Corporation America Airports S.A	1033	79.46
Incheon Airport Consortium	933	71.77

Nakon što je Tenderska komisija dodijelila tehničku ocjenu Tehničkih ponuda, pristupilo se otvaranju koverti sa Ponudom plana razvoja avio dostupnosti oba ponuđača, čiji su Pravni dokumenti i Tehnička ponuda dobile ocjenu „prihvata se“.

Poslije sprovedenog postupka vrjednovanja, te dodjeljivanja ocjene Ponude Plana razvoja avio dostupnosti od strane svakog člana Tenderske komisije individualno, te računanja prosjeka bodova od strane Predsjednika Tenderske komisije koje je ponuđač dobio po svakom kriterijumu vrjednovanja tako što je podijeljen zbir bodova koje je svaki član Tenderske komisije dodijelio po jednom kriterijumu sa ukupnim brojem članova Tenderske komisije, utvrđeno je da je broj bodova koje su ponude ostvarile sljedeći:

Ponuđač	Ukupan broj bodova	Prosjeak bodova
Corporation America Airports S.A.	59	4.54
Incheon Airport Consortium	64	4.92

Nakon što je Tenderska komisija dodijelila ocjenu Ponudi Plana razvoja avio dostupnosti, pristupilo se otvaranju koverti sa Investicionim planom oba ponuđača, čiji su Pravni dokumenti, Tehnička ponuda i Plan razvoja avio dostupnosti dobile ocjenu „prihvata se“.

Po sprovedenom postupku vrjednovanja, te dodjeljivanja ocjene Ponude Investicionog plana od strane svakog člana Tenderske komisije individualno, te računanja prosjeka bodova od strane Predsjednika Tenderske komisije koje je ponuđač dobio po svakom kriterijumu vrjednovanja tako što je podijeljen zbir bodova koje je svaki član Tenderske komisije dodijelio po jednom kriterijumu sa ukupnim brojem članova Tenderske komisije, utvrđeno je da je broj bodova koje su ponude ostvarile sljedeći:

Ponuđač	Ukupan broj bodova	Prosjeak bodova
Corporation America Airports S.A	61.4	4.72
Incheon Airport Consortium	65	5

Nakon sprovedenog vrjednovanja Tehničke ponude, ponuda Plana razvoja avio dostupnosti i Ponuda investicionog plana, dostavljenih od strane ponuđača Corporation America Airports S.A i Incheon Airport Consortium, Tenderska komisija utvrdila je ukupan broj bodova:

Ponuđač	Ukupan broj bodova	Prosjek bodova
Corporation America Airports S.A	1153.4	88.72
Incheon Airport Consortium	1062	81.69

Na osnovu svega navedenog, Tenderska komisija utvrdila je da su oba ponuđača Corporation America Airports S.A i Incheon Airport Consortium, ispunila Pozivom predviđene uslove, te ostvarili kumulativni rezultat Tehničke ponude, Ponude plana razvoja avio dostupnosti i Ponude Investicionog plana, jednak ili veći od 80 bodova potrebnih za kvalifikaciju u narednu fazu, te su se, na ovaj način, stekli uslovi za otvaranje Finansijske ponude oba ponuđača

Po okončanju svih navedenih radnji, Tenderska komisija je pristupila otvaranju finansijskih ponuda. Finansijske ponude sadržale su sve bitne elemente, kako slijedi:

1. Incheon Airport Consortium

Tenderska komisija utvrdila je da finansijska ponuda Incheon Airport Consortiuma, sadrži sljedeće elemente:

1. Iznos inicijalnog investicionog programa 132.003.537,90 eura
2. Avansna koncesiona naknada 100.000.000 eura
3. Procenat koncesione naknade 35,21%
4. IRR sopstvenog kapitala iz osnovnog slučaja 12,27%

2. Corporation America Airports S.A

Tenderska komisija utvrdila je da finansijska ponuda Corporation America Airports S.A, sadrži sljedeće elemente:

1. Iznos inicijalnog investicionog programa 158.549.301,66 eura
2. Avansna koncesiona naknada 101.000.000 eura
3. Procenat koncesione naknade 17,28%
4. IRR sopstvenog kapitala iz osnovnog slučaja 12,45%

Nakon analize ispunjenosti uslova predviđenih uslovima Finansijske ponude, Tenderska komisija utvrdila je da su ponude oba ponuđača Corporation America Airports S.A. i Incheon Airport Consortium, ispunile uslove i, samim tim, dobile ocjenu „prihvata se“.

U skladu sa članom 11 Uredbe o bližem načinu sprovođenja postupka javnog nadmetanja u otvorenom i dvostepenom postupku davanja koncesije („Službeni list CG“, broj 67/09), a nakon utvrđivanja ispravnih Finansijskih ponuda, Tenderska komisija pristupila je vrjednovanju istih, u skladu sa sljedećim kriterijumima:

Finansijski kriterijumi – FK.1 - Avansna koncesiona naknada (maksimalna ocjena 20 poena)

Ponuda sa najvećim iznosom Avansne koncesione naknade će dobiti maksimalnu ocjenu.

Poeni za Avansnu koncesionu naknadu koju ponude drugi Ponuđači biće dodijeljeni tako što će se vrijednost kriterijuma Ponude koji se ocjenjuje podijeliti najvišom vrijednošću istog kriterijuma koji ponudi bilo koji Ponuđač, i zatim pomnožiti maksimalnom ocjenom

Komisija je izvršila vrjednovanje ponude Corporation America Airports S.A sa: 20/20 poena

Komisija je izvršila vrjednovanje ponude Incheon Airport Consortium sa: 19.80/20 poena

Finansijski kriterijumi – FK.2 - Procenat koncesione naknade (maksimalna ocjena 80 poena)

Ponuda sa najvećim Procantom koncesione naknade će dobiti maksimalnu ocjenu.

Poeni za Procenat koncesione naknade koji ponude drugi Ponuđači biće dodijeljeni tako što će se vrijednost kriterijuma Ponude koji se ocjenjuje podijeliti najvišom vrijednošću istog kriterijuma koji ponudi bilo koji Ponuđač i zatim pomnožiti maksimalnom ocjenom.

Komisija je izvršila vrjednovanje Corporation America Airports S.A : 39.26/80.00 poena

Komisija je izvršila vrjednovanje ponude Incheon Airport Consortium: 80.00/80.00 poena

Nakon sprovedenog postupka vrjednovanja, utvrđeno je da je broj bodova koje su ponude ostvarile sljedeći:

Kriterijum	Ponuđač	Ukupan broj bodova	Prosječan broj bodova
F1	Corporation America Airports S.A	260	20
	Incheon Airport Consortium	257.4	19.80
F2	Corporation America Airports S.A	510.38	39.26
	Incheon Airport Consortium	1040	80

U skladu sa članom 10 Uredbe o bližem načinu sprovođenja postupka javnog nadmetanja u otvorenom i dvostepenom postupku davanja koncesije Tenderska komisija je sačinila listu finansijskih ponuda koje ispunjavaju uslove određene Javnim oglasom i tenderskom dokumentacijom:

1. Incheon Airport Consortium;
2. Corporation America Airports S.A.

U skladu sa članom 13 Uredbe o bližem načinu sprovođenja postupka javnog nadmetanja u otvorenom i dvostepenom postupku davanja koncesije, članovi Tenderske komisije su pristupili individualnom vrjednovanju tehničke i finansijske ponude, po osnovu svakog kriterijuma određenog tenderskom dokumentacijom, na posebnom obrascu.

Ukupna ocjena Ponude je u skladu sa Pozivom obračunata kao ponderisani prosječni zbir:

- tehničke ocjene (TK.1 + TK.2) ;
- ocjene plana razvoja avio dostupnosti (RK.1) ;
- ocjene investicionog plana (IK.1) ; i
- finansijske ocjene (FK.1 + FK.2).

Ponuđač	Ukupan broj bodova	Prosječan broj bodova
---------	--------------------	-----------------------

Corporation America Airports S.A	1153.4	88.72
Incheon Airport Consortium	1062	81.69

Ponuđač	Ukupan broj bodova	Prosječan broj bodova
Corporation America Airports S.A	695.12	59.26
Incheon Airport Consortium	1297.4	99.80

Ponuđač	Ukupan broj bodova	Prosječan broj bodova
Corporation America Airports S.A	1848.52	147.98
Incheon Airport Consortium	2359.4	181.49

Nakon primjene formule, definisane Pozivom za dostavljanje ponuda, koja za ukupnu ocjenu glasi: ukupna ocjena=20%*(TK.1+TK.2+RK.1+IK.1)+80%*(FK.1+FK.2), broj bodova je kako slijedi:

	Ukupan broj bodova	Corporation America Airports S.A	Incheon Airport Consortium
Tehnička ponuda	100	88.72	81.69
FK1	EUR	101,000,000€	100,000,000€
FK2	%	17.28%	35.21%
FK1	20	20.00	19.80
FK2	80	39.26	80.00
Finansijska ponuda	100	59.26	99.80
Ukupno bodova	100	65.15	96.18

Ukupna ocjena za Incheon Airport Consortium =
 $20\%*(TK.1+TK.2+RK.1+IK.1)+80%*(FK.1+FK.2)$
 $20\%*(57.7+14.08+4.92+5)+80%*(19.8+80) =16.34+79.84= 96.18$

Ukupna ocjena za Corporation America Airports S.A
 $=20\%*(TK.1+TK.2+RK.1+IK.1)+80%*(FK.1+FK.2)=20\%*(60.78+18.69+4.54+4.72)+80%*(20+39.26)=17.744+47.408=65.152=65.15$

Tenderska komisija je izvršila vrjednovanje ukupne ocjene ponude Incheon Airport Consortium sa: 96.18 poena

Tenderska komisija je izvršila vrjednovanje ukupne ocjene sa Corporation America Airports S.A: 65.15 poena

U skladu sa uslovima i kriterijumima definisanim u Aneksu 6 Poziva za dostavljanje ponuda, Tenderska komisija je izvršila vrjednovanje i rangiranje pristiglih ponuda na osnovu unaprijed definisanog metodološkog pristupa.

Tenderska komisija je na osnovu gore navedenih ukupnih ocjena ponuda sastavila sljedeću Rang listu:

1. Incheon Airport Consortium sa 96.18 poena
2. Corporation America Airports S.A sa 65.15 poena

Corporation America Airports S.A, sa sjedištem u Luksemburgu, je dana 01. avgusta 2025. godine izjavila prigovor protiv Rang liste ponuđača objavljene od strane Ministarstva saobraćaja Vlade Crne Gore, broj: 01-011/24-3470/57 od 17.07.2025. godine Komisiji za koncesije Vlade Crne Gore.

Komisija za koncesije Vlade Crne Gore je 01.09.2025. godine donijela Rješenje br. 01/97 kojim se vraća Rang lista ponuđača utvrđena od strane Tenderske komisije za sprovođenje postupka koncesije za pravo korišćenja aerodroma Podgorica i Tivat, poslovne oznake Rang liste broj 01- 011/24-3470/57 od 17.07.2025. godine radi otklanjanja utvrđenih nepravilnosti.

Dana 12.09.2025. godine, ponuđač Corporation America Airports S.A, podnio je Komisiji za koncesije Prijedlog za odlaganje izvršenja Rješenja do pravosnažnog okončanja predmetne upravne stvari.

Postupajući po navedenom Prijedlogu, Komisija za koncesije je pod brojem 01/103/1 od 17.09.2025. godine donijela Rješenje kojim odbija Prijedlog za odlaganje izvršenja Rješenja Komisije za koncesije br.01/97 od 01.09.2025. godine, kao neosnovan.

Corporation America Airports S.A. je nakon toga, u svojstvu tužioca, pokrenuo upravni spor pred Upravnim sudom Crne Gore protiv Rješenja Komisije za koncesije broj 01/97 radi -kako navodi- otklanjanja utvrđenih nepravilnosti, a istovremeno je u tužbi istakao i predlog za odlaganje izvršenja osporenog rješenja.

Upravni sud Crne Gore je, odlučujući u konkretnoj upravnoj stvari, donio Rješenje Upm.br. 80/25 na nejavnoj sjednici održanoj 23.09.2025. godine, kojim odbacuje zahtjev za odlaganje izvršenja rješenja Komisije za koncesije broj 01/97 od 01.09.2025. godine.

Nadalje, postupajući po Rješenju Komisije za koncesije br. 01/97 kojim se vraća Rang lista ponuđača utvrđena od strane Tenderske komisije za sprovođenje postupka koncesije za pravo korišćenja aerodroma Podgorica i Tivat, Tenderska komisija je u ponovnom postupku sačinila novi Izvještaj o sprovedenom postupku vrednovanja ponuda sa Rang listom ponuđača od 27.10.2025. godine, uz dopunjeno obrazloženje bodovanja po svim kriterijumima propisanim javnim pozivom i tenderskom dokumentacijom, kao i novi Zapisnik o cijelom toku postupka otvaranja, kontrole, pregleda i vrednovanja ponuda od 27.10.2025. godine, nakon čega je podnosilac prigovora Corporation America Airports S.A. izjavio novi prigovor, osporavajući Rang listu u cjelosti.

U postupku odlučivanja po navedenom prigovoru, Komisija za koncesije je pod brojem 01/139 od 26.12.2025. godine donijela Rješenje kojim odbija kao neosnovan prigovor kvalifikovanog ponuđača Corporation America Airports S.A., izjavljen protiv Rang liste ponuđača utvrđen od

strane Tenderske komisije za sprovođenje postupka za dodjelu koncesije za pravo korišćenja aerodroma Podgorica i Tivat broj 01-011/25-7665/1 od 12.11.2025. godine.

Komisija za koncesije u obrazloženju navedenog Rješenja, pored ostalog, navodi da je „Komisija za koncesije mišljenja da su razlozi kojima se Tenderska komisija rukovodila prilikom dodjeljivanja ocjena po određenim kriterijumima pravilni i da su date ocjene u dovoljnoj mjeri obrazložene i jasne. Naime, obrazloženje ocjena u odnosu na tehnički dio, sada je zasnovano na konkretnom sadržaju ponuda, pri čemu Izvještaj za svaki relevantan kriterijum sadrži i rješenja koja su oba ponuđača ponudila ali i objašnjenje koje je elemente Tenderska komisija ocijenila kao prednost jednog ponuđača u odnosu na drugog. Konačno, iz takvih zaključaka upravo proizilaze dodijeljeni bodovi koji su u skladu sa načinom vrednovanja iz Aneksa 5 (Kriterijumi za ocjenu) i Aneksa 6 (Pristup u ocjeni ponuda). Ovako dato obrazloženje zadovoljava potrebne standarde jer obaveza organa da obrazloži odluku podrazumijeva obavezu da iznese pravno relevantno obrazloženje, što je u konkretnom slučaju Tenderska komisija i uradila...“

Nadalje se u obrazloženju Rješenja Komisije za koncesije navodi da su neosnovani navodi prigovora koji se tiču ponovljenog vrednovanja ponuda, odnosno da: „cijeneći cjelokupna izjašnjenja Tenderske komisije i razloge kojima su se rukovodili prilikom odluke da se ponovi glasanje, a posebno činjenicu da je na sjednici takva odluka donijeta jednoglasno, i da je ponovljeno glasanje za oba ponuđača, Komisija za koncesije nalazi da su navodi prigovora kojima se ukazuje na nezakonitost „drugog bodovanja“ neosnovani. Ovo jer se po članu 13 navedene Uredbe, rang lista ponuđača može smatrati konačnom tek kada je potpišu svi članovi Tenderske komisije, a u konkretnom slučaju je tek nakon ponovljenog vrednovanja, kao jedina konačna i potpisana Rang lista, dostavljena ona protiv koje je izjavljen predmetni prigovor. U prilog ovom stavu ide i član 14 stav 4 navedene Uredbe, kojim je propisano da se postupak, između ostalog, i vrednovanja ponuda, završava potpisivanjem izvještaja o sprovedenom postupku vrednovanja sa rang listom i obrazloženjem i pratećih zapisnika iz stava 2 ovoga člana, tako da se u konkretnom slučaju izvršeno vrednovanje ponuda, koje podnosilac smatra „prvim“, ne može tumačiti kao završetak postupka vrednovanja tehničkih ponuda.“

U konačnom, Komisija za koncesije, dalje navodi: „Imajući u vidu sve naprijed navedeno, Komisija za koncesije nalazi da je prigovor podnosioca neosnovan, te da je Tenderska komisija u ponovnom postupku postupila po prethodnom rješenju Komisije, da je otklonila ranije utvrđene nepravilnosti, te da je Rang lista ponuđača sačinjena u skladu sa Zakonom o koncesijama i tenderskom dokumentacijom.“

Kako se može zaključiti iz svega navedenog, cjelokupan postupak za dodjelu koncesije za aerodrome u Podgorici i Tivtu proveden je u skladu sa Zakonom o koncesijama i Uredbom o bližem načinu sprovođenja postupka javnog nadmetanja u otvorenom i dvostepenom postupku davanja koncesije, kao i tenderskom dokumentacijom.

Procjena državne imovine, odnosno nepokretnosti koje su predmet postupka za dodjelu koncesije

Ministarstvo saobraćaja je pod brojem 05-348/26-819/2 od 11.02.2026. godine, Upravi za državnu imovinu uputilo Inicijativu za procjenu vrijednosti državne imovine koja je predmet postupka za dodjelu koncesije za aerodrome Podgorica i Tivat.

Postupajući po predmetnoj Inicijativi, Uprava za državnu imovinu izvršila je procjenu, te je pod brojem 02-012/26-3943 od 01.04.2026. godine dostavila Ministarstvu saobraćaja Izvještaj o

procjeni nepokretnosti koje su predmet postupka za dodjelu koncesije za aerodrome Crne Gore, koju dostavljamo u Prilogu ovog Predloga.

Ukupna procijenjena vrijednost zemljišta zajedno sa uređenjem terena i infrastrukturom na aerodromu Tivat iznosi 190.170.400,00 eura, od čega:

- Zemljište sa infrastrukturom i uređenjem terena 177.703.890,00 eura
- Građevinski objekti (zgrade) 9.144.227,00 eura
- Oprema (neodvojivi dio objekata) 3.322.290,00 eura.

Na osnovu izvršenih procjena, ukupna vrijednost zemljišta zajedno sa uređenjem terena i infrastrukturom na aerodromu Podgorica iznosi 74.194.352,00 eura, od čega:

- Zemljište sa infrastrukturom i uređenjem terena 57.407.600,00 eura
- Građevinski objekti (zgrade) 13.076.022,00 eura
- Oprema (neodvojivi dio objekata) 3.710.730,00 eura.

Kako proizilazi iz Izvještaja o procjeni nepokretnosti koje su predmet postupka za dodjelu koncesije za aerodrome Crne Gore procijenjena vrijednost državne imovine koja je predmet postupka za dodjelu koncesije za aerodrome Podgorica i Tivat iznosi 264.364.759,00 eura, od čega je procijenjena vrijednost zemljišta sa infrastrukturom i uređenjem terena procijenjena na 235.111.490,00 eura; građevinskih objekata (zgrada) 22.220.249,00 eura, dok procijenjena vrijednost opreme koja je neodvojivi dio građevinskih objekata iznosi 7.033.020,00 eura.

Ukupna tržišna vrijednost imovine aerodroma Podgorica i Tivat utvrđena je kao zbir pojedinačno procijenjenih vrijednosti svih relevantnih kategorija imovine na dan procjene. Kako je navedeno u predmetnom Izvještaju, struktura ukupne vrijednosti jasno pokazuje dominantno učešće zemljišta i infrastrukturnih elemenata, što je karakteristično za aerodromsku infrastrukturu kao specifičan oblik nepokretnosti sa izraženom funkcionalnom i prostornom komponentom.

Zakonom o državnoj imovini („Službeni list Crne Gore“, br. 21/2009, 23/2025 i 160/2025), članom 29 stav 3 propisano je da o raspolaganju stvarima i drugim dobrima u državnoj imovini iznad vrijednosti od 150.000.000 €, na predlog Vlade, odlučuje Skupština Crne Gore.

Nadalje, članom 9 stav 3 Zakona o koncesijama propisano je da Odluku o davanju koncesije na predmetu koncesije iznad vrijednosti utvrđene zakonom, na predlog Vlade, nakon postupka sprovedenog u skladu sa ovim zakonom, donosi Skupština. Stavom 4 istog člana propisano je da procjenu vrijednosti nepokretnosti koja je predmet koncesije iz stava 3 ovog člana vrši organ uprave nadležan za imovinu.

Imajući u vidu navedene odredbe zakona, kao i činjenicu da je Uprava za državnu imovinu izvršila procjenu vrijednosti državne imovine u konkretnom slučaju, te da je shodno Izvještaju o procjeni nepokretnosti koje su predmet postupka za dodjelu koncesije za aerodrome Crne Gore, procijenjena vrijednost predmeta koncesije 264.364.759,00 eura, Odluku o davanju koncesije u konkretnom slučaju donosi Skupština Crne Gore.

Mišljenje Zaštitnice imovinsko-pravnih interesa Crne Gore

Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore je pod brojem INT 01-011/25/43 od 15.04.2025. godine dostavljen od strane Ministarstva saobraćaja Zahtjev za davanje mišljenja u odnosu na Nacrt Ugovora o koncesiji. Postupajući po navedenom Zahtjevu, Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa je Ministarstvu saobraćaja uputila Mišljenje M.br. 36/25 od

29.04.2025. godine. Imajući u vidu značaj postupka za dodjelu koncesije i neophodnost zaštite državne imovine, Ministarstvo saobraćaja je u prethodnom periodu preduzelo aktivnosti usmjerene na usaglašavanje odredbi nacrtu Ugovora o koncesiji sa Mišljenjem Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, u mjeri mogućeg, nakon čega je inovirani predlog Ugovora o koncesiji, Ministarstvo saobraćaja ponovo uputilo Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore radi dobijanja Mišljenja.

Zaštitnika imovinsko-pravnih interesa Crne Gore je, nakon razmatranja inoviranog predloga Ugovora o koncesiji, Ministarstvu saobraćaja dostavila Mišljenje broj M.br. 37/25 od 03.04.2026. godine, u kojem, pored ostalog, navodi da je od strane Ministarstva saobraćaja uvažena preporuka iz prethodnog mišljenja u dijelu koji se odnosi na potrebu procjene predmeta koncesije. Navedeno Mišljenje Zaštitinika imovinsko-pravnih interesa dostavljamo u prilogu Predloga za davanje koncesije za aerodrome Podgorica i Tivat, kako bi se članovi Vlade, a kasnije i Skupština Crne Gore, mogli upoznati sa istim u postupku odlučivanja o predmetnom koncesionom aranžmanu.

Mišljenje Ministarstva finansija

U postupku koji je prethodio pripremi Predloga za davanje koncesije za aerodrome Podgorica i Tivat, Ministarstvo saobraćaja je dostavilo Ugovor o koncesiji Ministarstvu finansija, radi dobijanja mišljenja. Postupajući po dopisu Ministarstva saobraćaja, dana 02.04.2026. godine Ministarstvo finansija je dostavilo Mišljenje na Predlog Ugovora o koncesiji u kojem, u bitnom, navodi da koncesioni model koji predviđa ulaganje u infrastrukturu aerodroma u Podgorici i Tivtu na adekvatan način omogućava razvoj i kreira nove ekonomske vrijednosti; da modalitet izgradnje novih kapaciteta u ovom segmentu supstituiše izdvajanja iz Budžeta Crne Gore, pa da shodno navedenom Ministarstvo finansija podržava i izražava preporuku da se slični modeli primijene i u drugim segmentima nedostajuće javne infrastrukture u Crnoj Gori.

Nadalje, Ministarstvo finansija cijeni da, u smislu održavanja stabilnih javnih finansija efekti koncesije koji se odnose na prihodnu stranu evidentiraju potencijalno nove izvore javnih prihoda u dijelu godišnje koncesione naknade u iznosu od 35% od ukupnih prihoda koncesionara, što je pozitivno posebno usljed značajnog obima novih investicija u istom periodu. Ministarstvo finansija ističe značajnim mehanizme zaštite javnog interesa i potencijalnih obaveza u finansijskom obuhvatu koncesionara, kao i kontroli procesa zaduženja, nadzora i kontrole poslovnih procesa od strane koncedenta, odnosno Vlade Crne Gore.

Rješavanje imovinsko-pravnih pitanja odnosa na koncesionom području na teritoriji Opštine Tivat

Ministarstvo saobraćaja, kao i Tenderska komisija, su u odnosu na odredbe Nacrta Ugovora koje se odnose na uvođenje u posjed Koncesionara i prethodno rješavanje imovinsko-pravnih pitanja kao obavezu Koncedenta, upoznali Vladu sa činjenicom da kada je riječ o koncesionom području u Tivtu, i dalje postoji značajan broj neriješenih imovinsko-pravnih sporova, koji potencijalno mogu da ugroze dinamiku izvršenja ugovorenih obaveza, odnosno posljedično i da izazovu eventualno aktiviranje raskidnih klauzula i odštetnih zahtjeva od strane Koncesionara ukoliko Koncedent ne izvrši u ugovorenim rokovima svoje ugovorene obaveze.

Kako bi se ovaj rizik eliminisao u najvećoj mogućoj mjeri, Ministarstvo saobraćaja predlaže da Vlada Crne Gore zaduži nadležne državne organe da u okviru svojih ingerencija osiguraju

efikasno postupanje kako bi se na strani Koncedenta obezbijedili svi preduslovi za blagovremenu realizaciju investicionog programa od strane Koncesionara, a na taj način i spriječili rizici na strani Koncedenta u smislu (ne)ispunjenja obaveza koje bi preuzeo eventualnim zaključenjem Ugovora o koncesiji.

Prateća dokumentacija i predlog Zaključaka

Kako je članom 33 stav 1 Zakona o koncesijama propisano da nadležni organ upućuje koncedentu obrazloženi predlog za davanje koncesije, rang listu ponuđača, izvještaj o sprovedenom postupku sa obrazloženjem rang liste ponuđača, zapisnik tenderske komisije o toku postupka, predlog ugovora o koncesiji, eventualni prigovor ponuđača i odluku Komisije po prigovoru, u prilogu Predloga za davanje koncesije, Ministarstvo saobraćaja dostavlja i svu zakonom propisanu dokumentaciju, kako bi u daljem postupku Vlada Crne Gore mogla Skupštini Crne Gore kao Koncedentu da dostavi cjelokupnu dokumentaciju koja je od značaja za donošenje odluke vezano za postupak dodjele koncesije za aerodrome u Podgorici i Tivtu.

Podsjećamo da je odredbom člana 9 stav 3 Zakona o koncesijama propisano da Odluku o davanju koncesije na predmetu koncesije iznad vrijednosti utvrđene zakonom, na predlog Vlade, nakon postupka sprovedenog u skladu sa ovim zakonom, donosi Skupština. Stavom 5 istog člana propisano je da u ovom slučaju, postupak davanja koncesije za predmete koncesije nad kojima svojinska prava i ovlašćenja vrši Vlada, sprovodi nadležni organ, odnosno u konkretnom slučaju Ministarstvo saobraćaja.

PREDLOG

Na osnovu člana 9 stav 3 Zakona o koncesijama ("Službeni list CG", broj 8/2009) i člana 29 stav 3 Zakona o državnoj imovini („Službeni list Crne Gore, broj 21/2009, 23/2025 i 160/2025), na predlog Vlade Crne Gore, Skupština Crne Gore, na sjednici od _____ 2026. godine, donijela je

ODLUKU

O DAVANJU KONCESIJE ZA AERODROME PODGORICA I TIVAT

1. Koncesija za aerodrome Podgorica i Tivat daje se prvorangiranom ponuđaču Incheon Airport Consortium (u daljem tekstu: Koncesionar).
2. Koncesija iz tačke 1 ove odluke daje se na period od 30 godina.
3. Prava i obaveze između Skupštine Crne Gore kao Koncedenta i Koncesionara, utvrdiće se Ugovorom o koncesiji za aerodrome u Podgorici i Tivtu.
4. Ugovor iz tačke 3 ove odluke sa Koncesionarom u ime Koncedenta zaključiće predsjednik Vlade Crne Gore mr Milojko Spajić.
5. Ugovor o koncesiji za aerodrome u Podgorici i Tivtu biće zaključen u roku od 15 dana od dana donošenja ove odluke.
6. Koncedent je ovlastio predsjednika Vlade Crne Gore mr Milojka Spajića da, u ime Koncedenta, potpiše svaki akt koji proizilazi iz Ugovora iz tačke 3 ove odluke ili je u vezi sa navedenim Ugovorom, a koji je neophodan za početak primjene Ugovora i za otpočinjanje obavljanja koncesione djelatnosti.
7. Koncedent je ovlastio Ministarstvo saobraćaja da, kao nadležni organ odredi nadzor, prati i kontroliše izvršavanje ugovorenih obaveza iz Ugovora o koncesiji iz tačke 3 ove odluke.
8. Ova odluka stupa na snagu danom objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

SKUPŠTINA CRNE GORE

Broj:
Podgorica, ____ 2026. godine

Predsjednik,
Andrija Mandić, s.r.

DATUM [●] 2026. GODINE

UGOVOR O KONCESIJI

koji se odnosi na

AERODROME PODGORICA I TIVAT

**KONCEDENT:
SKUPŠTINA CRNE GORE**

**KONCESIONAR:
INCHEON INTERNATIONAL AIRPORT CORPORATION
KOREA OVERSEAS INFRASTRUCTURE & URBAN DEVELOPMENT CORPORATION**

SADRŽAJ

DIO I - OPŠTI DIO.....	2
1. DEFINICIJE I TUMAČENJE	2
2. PRETHODNI USLOVI, INICIJALNI TRANSFERI TRAJANJE	25
3. OPŠTA JEMSTVA PRVORANGIRANOG PONUĐAČA I PROJEKTOG SPV	31
4. SAGLASNOST - SARADNJA	31
5. NEZAVISNI NADZORNI ORGAN	32
DIO II – VLASNIŠTVO, AERODROMSKE LOKACIJE I PRETHODNE STUDIJE IZVODLJIVOSTI	33
6. VLASNIŠTVO	33
7. OBAVEZE PROJEKTOG SPV U VEZI SA AERODROMSKIM LOKACIJAMA - PRIHVATANJE AERODROMSKIH LOKACIJA	33
8. OBAVEZA UGOVORNOG ORGANA U VEZI SA AERODROMSKIM LOKACIJAMA	34
9. OTKRIĆA I NEEKSPLODIRANA UBOJITA SREDSTVA	35
10. SLUČAJEVI ZAGAĐENJA.....	35
DIO III - UPRAVLJANJE I RAD AERODROMA.....	37
11. DAVANJE KONCESIJE	37
12. UPRAVLJANJE AERODROMSKIM POSLOVANJEM.....	37
13. ODRŽAVANJE IMOVINE DATE POD KONCESIJU	38
14. ZALIHE	38
15. OBEZBJEĐENJE.....	38
16. OGRANIČENJE AKTIVNOSTI.....	39
17. REZERVISANE AKTIVNOSTI.....	39
18. KRITERIJUMI UČINKA I NIVOI USLUGA	42
19. NADZOR.....	45
20. EKOLOŠKE I DRUŠTVENE OBAVEZE.....	52
21. OSIGURANJE.....	58
22. PODUGOVARANJE	59
23. ZAPOSLENI.....	61
24. KRITERIJUMI UČINKA - UGOVORNA KAZNA ZA SLUČAJ POVREDE KRITERIJUMA UČINKA	62
DIO IV - RADOVI.....	64
25. RADOVI.....	64
26. RADOVI NA ZADRŽANOM ZEMLJIŠTU	69
DIO V - PRAĆENJE TEHNOLOŠKOG RAZVOJA I IZMJENA.....	73
27. PRAĆENJE TEHNOLOŠKOG RAZVOJA.....	73

28.	IZMJENA.....	73
DIO VI - FINANSIJSKA PITANJA		75
29.	PRIHODI OD AERODROMA.....	75
30.	SREDSTVA OBEZBJEĐENJA	75
31.	NAKNADA ZA IZRADU PROJEKTA.....	77
32.	POREZI, TROŠKOVI I PLAĆANJA	78
33.	FINANSIRANJE	78
DIO VII - VIŠA SILA – ZNAČAJNA NEPOVOLJNA MJERA DRŽAVE - IZMJENA ZAKONA.....		80
34.	SLUČAJ VIŠE SILE	80
36.	KVALIFIKOVANA IZMJENA ZAKONA	86
DIO VIII - TRAJANJE, RASKID I PLAĆANJA PRILIKOM RASKIDA		88
37.	TRAJANJE I ISTEK KONCESIONOG PERIODA.....	88
38.	SLUČAJEVI NEIZVRŠENJA OBAVEZA.....	88
39.	RASKID U VEZI SA SLUČAJEM NEIZVRŠENJA OBAVEZA	89
40.	PRAVO INTERVENISANJA UGOVORNOG ORGANA.....	90
41.	PRIJEVREMENI RASKID.....	92
DIO IX - PREDAJA.....		94
42.	ODRŽAVANJE KONCESIJE	94
43.	PREDAJA NAKON OČEKIVANOG ISTEKA KONCESIONOG PERIODA	95
44.	PREDAJA NAKON PRIJEVREMENOG RASKIDA UGOVORA O KONCESIJI....	99
45.	OBEZBJEĐENJE ZA RADOVE PRILIKOM PREDAJE	100
46.	POVEZANE OBAVEZE	101
47.	POVRATNI PRENOS IMOVINE DATE POD KONCESIJU	101
DIO X - IZJAVE I GARANCIJE.....		102
48.	GARANCIJE	102
DIO XI - ODNOSI SA TREĆIM LICIMA.....		104
49.	ISKLUČENJE ODGOVORNOSTI I NAKNADA ŠTETE	104
DIO XII - ZAKON I RJEŠAVANJE SPOROVA		106
50.	POSTUPAK ZA RJEŠAVANJE SPOROVA	106
51.	MJERODAVNO PRAVO I NADLEŽNOST, ODRICANJE OD IMUNITETA.....	107
DIO XIII - OPŠTE ODREDBE		109
52.	OBAVJEŠTENJA.....	109
53.	CJELOVITOST UGOVORA - SUKOBLJENE ODREDBE	110
54.	ODRICANJE	110
55.	IZMJENE UGOVORA	110
56.	USTUPANJE PRAVA I OBAVEZA	110

57.	POVJERLJIVOST	111
58.	JEZIK	112
59.	DODATNA UVJERAVANJA	112
60.	NEVAŽENJE	112
61.	BROJ PRIMJERAKA	112
62.	ZATEZNA KAMATA.....	112
63.	POREZ NA DODATU VRIJEDNOST.....	112
64.	KOMPENZACIJA	112
65.	NEPOSTOJANJE PARTNERSKOG ODNOSA ILI ZAJEDNIČKOG ULAGANJA	113
66.	NASTAVAK VAŽENJA.....	113

LISTA PRILOGA

PRILOG 1. PRETHODNI USLOVI	1
PRILOG 2. INICIJALNI PRENOS IMOVINE I OBAVEZA.....	5
PRILOG 3. PROJEKTNI ZADATAK ZA INICIJALNU EKOLOŠKU OCJENU LOKACIJE .	6
PRILOG 4. AERODROMSKE USLUGE	39
PRILOG 5. AERODROMSKI FORUM.....	41
PRILOG 6. EVIDENCIJA O KONCESIJI.....	42
PRILOG 7. STANDARDI UGOVARANJA.....	53
PRILOG 8. OSIGURANJE.....	54
PRILOG 9. POVRATNI PRENOS IMOVINE	61
PRILOG 10. PLAĆANJA PRILIKOM RASKIDA.....	71
PRILOG 11. PLAN AERODROMSKIH LOKACIJA.....	77
PRILOG 12. RADOVI I TEHNIČKE SPECIFIKACIJE.....	87
PRILOG 13. KRITERIJUMI UČINKA	98
PRILOG 14. PROGRAM ODRŽAVANJA.....	112
PRILOG 15. LISTA SAGLASNOSTI	118
PRILOG 16. SREDSTVA, PROSTORIJE I MINIMALNI ZAHTJEVI U POGLEDU PROSTORA ZA REZERVISANE AKTIVNOSTI.....	119
PRILOG 17. NEZAVISNI NADZORNI ORGAN / TEHNIČKI EKSPERT / LFS INŽENJER /KONSULTANT ZA EKOLOŠKA I DRUŠTVENA PITANJA	120
PRILOG 18. POSTUPAK TESTIRANJA.....	132
PRILOG 19. ZAPOSLENI KOJI SU PREDMET TRANSFERA.....	133
PRILOG 20. KLJUČNI PRINCIPI DIREKTNIH UGOVORA SA FINANSIJERIMA	134

PRILOG 21. REGULISANE AERODROMSKE TAKSE.....	136
PRILOG 22. TEHNIČKA PONUDA	139
PRILOG 23. UGOVOR O PRISTUPANJU	140
PRILOG 24. KLJUČNO OSOBLJE.....	142

OVAJ UGOVOR O KONCESIJI zaključen je dana [●]

IZMEĐU:

- (1) **Crne Gore**, koju zastupa Vlada Crne Gore preko [●], na osnovu [*specifikacija odluke će biti dodata*] Skupštine Crne Gore kao koncedenta („**Ugovorni organ**“); i
- (2) **Incheon International Airport Corporation**, društva koje je osnovano po zakonima Republike Koreje, sa registrovanim sjedištem na adresi 47, Gonghang-ro 424beon-gil, Jung-gu, Inčon, 22382, Koreja („**IIAC**“);
- (3) **Korea Overseas Infrastructure & Urban Development Corporation**, društva koje je osnovano po zakonima Republike Koreje, sa registrovanim sjedištem na adresi IFC-50 51FL, 10, Gukjegeumyung-ro, Yeongdeungpo-gu, Seoul, 07326, Koreja („**KIND**“);

IIAC i KIND u daljem tekstu zajednički se nazivaju „**Prvorangirani ponuđač**“.

PREAMBULA:

- (A) Aerodromi Podgorica i Tivat (zajednički, „**Aerodromi**“) su ključni međunarodni aerodromi u Crnoj Gori i kao takvi predstavljaju ključnu imovinu od strateškog značaja. Sa datumom stupanja ovog Ugovora na snagu, Aerodromi Crne Gore, akcionarsko društvo koje je osnovano kako bi upravljalo Aerodromima, upravlja Aerodromima.
- (B) Dana 25. jula 2019. godine, Vlada Crne Gore je usvojila koncesioni akt na osnovu kojeg je MS, u ime Ugovornog organa objavilo poziv za dostavljanje ponuda za dvostepeni tenderski postupak i u odgovoru na isti su (2) ponuđača podnijela ponude za dugoročnu koncesiju za modernizaciju, projektovanje, proširenje, upravljanje, korišćenje, održavanje i finansiranje Aerodroma (u daljem tekstu „**Tender**“).
- (C) Nakon ocjene Tendera, Prvorangirani ponuđač je odabran kao najbolji ponuđač na osnovu odluke o davanju koncesije koju je donijela Skupština Crne Gore [*specifikacija odluke će biti dodata*].
- (D) Nakon izbora Prvorangiranog ponuđača, Ugovorni organ je finalizovao odredbe i uslove ovog ugovora o koncesiji sa Prvorangiranim ponuđačem, po kojima će Prvorangirani ponuđač osnovati projektno društvo („**Projektno SPV**“) kao pravno lice čija je namjena da izvršava radove i pruža usluge koje su uopšteno opisane gore i detaljnije u ovom ugovoru („**Ugovor o koncesiji**“).
- (E) U skladu sa navedenim, Ugovorni organ i Prvorangirani ponuđač su zaključili ovaj Ugovor o koncesiji.

DOGOVORENO JE KAKO SLIJEDI:

DIO I - OPŠTI DIO

1. DEFINICIJE I TUMAČENJE

1.1 Definicije

U ovom Ugovoru o koncesiji (uključujući preambulu), osim u slučaju kada kontekst nalaže drugačije:

„**Odustajanje**” označava (a) u vezi sa Inicijalnim operativnim periodom, da Projektno SPV više ne izvršava svoje bitne obaveze, ili ne organizuje njihovo izvršenje, po ovom Ugovoru o koncesiji u periodu dužem od jednog (1) mjeseca i ne uspijeva da razumno dokaže Ugovornom organu da će Radovi biti izvršeni zaključno sa Planiranim datumom završetka Radova; i (b) tokom Operativnog perioda, da Projektno SPV uporno ne izvršava svoje obaveze po ovom Ugovoru o koncesiji na način koji ukazuje Ugovornom organu na namjeru odricanja od ovog Ugovora o koncesiji.

„**Ugovor o pristupanju**“ označava ugovor o pristupanju koji će potpisati Projektno SPV, Prvorangirani ponuđač i Ugovorni organ na osnovu čega će Projektno SPV pristupiti ovom Ugovoru o koncesiji, čiji je nacrt dat u **Prilogu 23 (Pristupanje)** ovog Ugovora o koncesiji.

„**Finansijski izvještaji**“ označava revidirane izvještaje pripremljene u skladu sa opšteprihvaćenim računovodstvenim standardima koji su u datom trenutku na snazi u Crnoj Gori (uključujući MSFI, kako je primjenjivo), koji se dosljedno primjenjuju, uključujući izvještaj o gotovinskim tokovima i napomene uz finansijske izvještaje, mišljenje revizora o tim izvještajima i izvještaj direktora za tu godinu.

„**Optimalni nivo usluga po ADRM IATA**“ odnosi se, u kontekstu najskorijeg izdanja IATA okvira za projektovanje i proširenje objekata terminala i za nadzor nad postojećim objektima terminala, na „optimalni nivo usluga“.

„**Avijacijski prihod**“ označava sav prihod koji proizilazi iz naplate Uređenih aerodromskih naknada od strane ili u ime Projektnog SPV od Operatora vazduhoplova ili Putnika u skladu sa Važećim zakonodavstvom i **Prilogom 21 (Uređene aerodromske naknade)**.

„**Pogođena strana**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 34.1.1(a) (*Definicija Slučaja više sile*).

„**Povezano društvo**“ bilo kog Lica označava bilo koji subjekat koji Kontroliše to lice, ili koji je pod Kontrolom tog Lica, ili bilo koji subjekat koji je pod Kontrolom bilo kog Povezanog društva tog Lica.

„**Usluge vazdušne navigacije**“ označava usluge koje pružaju Državni organi u vezi sa pružanjem usluga vazdušne navigacije na Aerodromima i u vazdušnom prostoru Crne Gore u skladu sa Važećim zakonodavstvom, uključujući bez ograničenja, sve usluge koje su potrebne za unapređenje i održavanje redovnog toka vazdušnog saobraćaja i za izbjegavanje nezgoda između vazduhoplova, ili prepreka u vazduhu ili na operativnoj površini Aerodroma, za davanje informacija o letu, savjetodavnih usluga o vazdušnom saobraćaju, usluga oblasne kontrole, usluga prilazne kontrole, usluga zemaljske kontrole i meteoroloških usluga, kao i usluga upravljanja bezbjednošću.

„**Operator vazduhoplova**“ označava bilo koje Lice koje je odgovorno za prevoz Putnika,

pošte ili tereta (uključujući živi teret) vazdušnim putem sa Aerodroma ili na Aerodrome.

„**Aerodromi Crne Gore**“ označava akcionarsko društvo Aerodromi Crne Gore (na crnogorskom jeziku „*akcionarsko društvo za uslužne djelatnosti u vazdušnom saobraćaju „Aerodromi Crne Gore“ Podgorica*“), sa matičnim brojem društva: 40009414, poreski identifikacioni broj: 02305623.

„**Aerodromi**“ označava Aerodrom Podgorica i Aerodrom Tivat.

„**Aerodromsko poslovanje**“ označava poslovanje vezano za rad, razvoj, projektovanje, izgradnju, poboljšanje, finansiranje, upravljanje, korišćenje i održavanje Aerodroma na Aerodromskim lokacijama i uključujući pružanje Aerodromskih usluga.

„**Aerodromski plan za hitne situacije**“ označava plan koji će Projektno SPV primijeniti u Hitnoj situaciji, u kojem su detaljno opisane procedure, obaveze i odgovornosti za primjenu usluga za hitne situacije, uključujući bez ograničenja korišćenje vatrogasnih brigada i usluga traženja i spasavanja kao i medicinske usluge u hitnim situacijama.

„**Aerodromski forum**“ označava forum za konsultacije formiran u skladu sa članom 19.10 (*Aerodromski forum*) i detaljnije opisan u **Prilogu 5** (*Aerodromski forum*).

„**Aerodromski sistem upravljanja bezbjednošću**“ označava sistem koji je osmislilo Projektno SPV u cilju efikasnog upravljanja bezbjednošću na Aerodromskim lokacijama, što uključuje Aerodromski plan za hitne situacije i koji najmanje:

- (i) identifikuje bezbjednosne opasnosti;
- (ii) obezbjeđuje sprovođenje korektivnih mjera koje su potrebne za održavanje dogovorenog nivoa bezbjednosti;
- (iii) obezbjeđuje kontinuirani nadzor i redovnu procjenu nivoa bezbjednosti;
- (iv) za cilj ima kontinuirano unapređenje ukupnih rezultata sistema upravljanja bezbjednošću; i
- (v) uključuje bezbjednosne organizacione strukture, odgovornosti i politike i procedure u pogledu bezbjednosti.

„**Aerodromske usluge**“ označava usluge u vezi sa Aerodromima i njihovim radom i upravljanjem kako je navedeno u **Prilogu 4** (*Aerodromske usluge*), ali ne uključujući Rezervisane aktivnosti.

„**Aerodromske lokacije**“ označava Lokaciju Podgorica i Lokaciju Tivat.

„**Godišnja koncesiona naknada**“ označava za jednu Godinu koncesije, ukupnu Koncesionu naknadu koju plaća Projektno SPV za tu Godinu koncesije.

„**Potvrda o Godišnjoj koncesionoj naknadi**“ označava potvrdu pripremljenu u skladu sa članom 19.5 (*Potvrda o Godišnjoj koncesionoj naknadi*).

„**Otkrića**“ označava sve fosile, predmete od vrijednosti ili antikvitete i objekte ili druge ostatke ili svari od posebnog geološkog, istorijskog ili arheološkog interesa, ili koji imaju umjetničku, istorijsku, kulturološku, prirodnu, ili novčanu vrijednost u skladu sa Važećim zakonodavstvom i koji su otkriveni na Aerodromskim lokacijama ili u toku Projekta.

„**Važeće zakonodavstvo**“ označava zakone i podzakonske akte koji se u datom trenutku primjenjuju u Crnoj Gori i sve druge zakone, propise, podzakonske akte, plansku dokumentaciju, standarde, uslove i naloge (uključujući radi izbjegavanja sumnje u pogledu zaštite ili očuvanja Životne sredine, zdravlja ljudi i aspekata koji se odnose na radne odnose), nacionalne ili međunarodne, koji su u određenom momentu obavezujući za relevantno Lice.

„**ASTM standardi za ocjenu lokacije**“ označava sljedeće međunarodne standardne prakse koje je objavilo Američko udruženje za testiranje i materijale:

- (a) ASTM E1527 - 13 „Standardna praksa za ocjenu ekološke lokacije: Faza I procesa ekološke ocjene lokacije ili ekvivalentni postupak“
- (b) ASTM E1903 - 11 „Standardna praksa za ekološku ocjenu lokacije: Faza II procesa ekološke ocjene lokacije ili ekvivalentni postupak”; i
- (c) ASTM E2081 - 00 (2015) „Standardni vodič za korektivne postupke zasnovane na riziku”.

„**IRR (interna stopa rentabilnosti) sopstvenog kapitala u baznom scenariju**“ predstavlja 12.27%.

„**Datum podnošenja Ponuda**“ označava 9. maj 2025. godine.

„**Radni dan**“ označava bilo koji dan kada su komercijalne banke redovno otvorene za poslovanje u Crnoj Gori, ne uključujući bilo koji dan koji je u Crnoj Gori državni, bankarski ili drugi praznik predviđen zakonom, odnosno subota ili nedjelja.

„**Kapitalni trošak**“ označava bilo koji trošak koji se tretira kao kapitalni trošak u skladu sa MSFI ili opšteprihvaćenim računovodstvenim principima u Crnoj Gori u određenom momentu.

„**Usluge upravljanja teretom**“ označava usluge pružene u vezi sa upravljanjem teretom na Aerodromima.

„**Izmjena zakona**“ označava donošenje bilo kog novog Primjenjivog prava (osim bilo kojeg Primjenjivog prava koje je objavljeno prije Datuma podnošenja ponuda), ukidanje, izmjene ili ponovno donošenje bilo kog postojećeg Primjenjivog prava ili izmjene u tumačenju ili primjeni bilo kog Primjenjivog prava, u svakom slučaju koje nastupa nakon Datuma podnošenja ponuda, ali ne uključujući:

- (a) bilo koju izmjenu u tumačenju Važećeg zakonodavstva od strane nadležnog suda;
- (b) izvršenje ili korišćenje od strane Državnog organa bilo koje funkcije ili diskrecionog prava u skladu sa bilo kojim od njihovih funkcija po Važećem zakonodavstvu;
- (c) bilo koju izmjenu u Važećem zakonodavstvu, odnosno novo Važeće zakonodavstvo u cilju postupanja u skladu sa bilo kojim međunarodnim obavezama Ugovornog organa vezanim za aerodromske poslove i/ili vazdušni saobraćaj, uključujući Čikašku konvenciju ili bilo koji aneks uz istu i bilo koji Međunarodni ugovor o uslugama vazdušnog saobraćaja;
- (d) bilo koju izmjenu u Važećem zakonodavstvu za potrebe pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji (uključujući bilo koju izmjenu zakonodavstva o međunarodnim sankcijama koja može dovesti do izmjene putničkog saobraćaja na Aerodromima); i

- (e) uvođenje bilo kojih sankcija u Crnoj Gori radi usklađivanja sa sankcijama koje administriraju, donose, sprovode i/ili primjenjuju Ujedinjene nacije, Svetska banka odnosno Evropska unija i/ili NATO (ako je to primjenjivo).

„**Čikaška konvencija**“ označava Konvenciju o međunarodnom civilnom vazduhoplovstvu iz 1944. godine.

„**Sredstvo obezbjeđenja za Zatvaranje**“ označava obezbjeđenje koje izdaje banka u korist Ugovornog organa u vezi sa obavezama Projektnog SPV tokom Međuperioda, koje Projektno SPV ili Prvorangirani ponuđač dostavlja Ugovornom organu u dogovorenoj formi, u skladu sa odredbama člana 30.1 (*Sredstvo obezbjeđenja za Zatvaranje*).

„**Kolektivni ugovor**“ označava kolektivni ugovor u Aerodromima Crne Gore koji je na snazi na Datum zaključenja.

„**Datum početka**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 2.3.1 (*Prenos i Datum početka*).

„**Sredstvo obezbjeđenja za izvršenje**“ označava garanciju za dobro izvršenje posla koju izda banka u korist Ugovornog organa u pogledu obaveza Projektnog SPV da izvrši Radove, koju će Projektno SPV dostaviti Ugovornom organu u dogovorenoj formi, u skladu sa uslovima iz člana 30.2 (*Sredstvo obezbjeđenja za Zatvaranje*).

„**Ugovor o koncesiji**“ označava ovaj ugovor (uključujući Priloge), uz povremene izmjene i dopune.

„**Imovina data pod koncesiju**“ označava u relevantnom momentu, Pokretnu imovinu i Nepokretnu imovinu na Aerodromskim lokacijama.

„**Koncesioni dokumenti**“ označava ovaj Ugovor o koncesiji, Ugovor o nepokretnostima i Projektne ugovore.

„**Zaposleni na koncesiji**“ označava bilo koje Lice (uključujući zaposlene Projektnog SPV s vremena na vrijeme, zajedno sa bilo kojim Licem koje u određenom momentu zapošljava bilo koje Povezano društvo Projektnog SPV), čiji ugovor o radu bi bio prenet na Ugovorni organ ili Sljedbenika Projektnog SPV nakon isteka ili prijevremenog raskida Koncesionog perioda, u skladu sa bilo kojim zakonom Važećeg zakonodavstva.

„**Koncesiona naknada**“ označava iznos jednak iznosu Procenta koncesione naknade pomnožen Bruto prihodima, koji plaća Projektno SPV u skladu sa članom 29.3 (*Koncesiona naknada*).

„**Procenat koncesione naknade**“ označava 35.21 %.

„**Koncesioni period**“ označava period koji počinje na Datum početka i, ukoliko nije prijevremeno prekinut po ovom Ugovoru o koncesiji ili produžen u skladu sa ovim Ugovorom o koncesiji i Važećim zakonodavstvom, koji ističe na tridesetu (30.) godišnjicu.

„**Godina koncesije**“ označava svaki od narednih vremenskih perioda u okviru Koncesionog perioda:

- (a) period od Datuma početka do 31. decembra u godini u kojoj je nastupio Datum početka (koji predstavlja prvu Godinu koncesije);

- (b) period od dvanaest mjeseci koji počinje 1. januara nakon Godine koncesije, kao i svaki naredni period od dvanaest mjeseci koji počinje na dan nakon završetka jedne Godine koncesije; i
- (c) period koji počinje na dan nakon posljednjeg dana posljednje Godine koncesije koja prethodi kraju Koncesionog perioda i koji se završava na datum završetka Koncesionog perioda.

„**Prethodni uslovi**“ označava prethodne uslove navedene u Djelovima 1 do 3 (uključujući i te djelove) **Priloga 1** (*Prethodni uslovi*).

„**Povjerljive informacije**“ ima značenje koje je ovom terminu dato u članu 57.1 (*Povjerljivost*).

„**Sukobljeni ekološki standard**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 20.8.1 (*Uslovi u pogledu Sukobljenih ekoloških standarda*).

„**Povezano lice**“ označava:

- (a) u vezi sa Projektnim SPV:
  - (i) bilo kog Člana Projektnog SPV ili drugog davaoca ili vlasnika podređenih zajmova ili kapitalnih doprinosa u korist Projektnog SPV ili nekog Povezanog društva Projektnog SPV, ili bilo koje Povezano društvo tog člana ili davaoca; ili
  - (ii) bilo kog Prvorangiranog ponuđača ili bilo koje Povezano društvo nekog Prvorangiranog ponuđača; ili
  - (iii) bilo koje Povezano društvo ili direktora Projektnog SPV; ili
  - (iv) bilo koje Lice u kojem jedan ili više Projektnih SPV, Član, Prvorangirani ponuđač ili bilo koje Povezano društvo Projektnog SPV, Člana, Prvorangiranog ponuđača ili bilo kog drugog lica koje spada u opis iz stava (a) gore, ima bilo koji direktni ili indirektni interes ili vezu (bez obzira da li su taj interes ili veza finansijske, ekonomske ili druge prirode), a indirektno uključuje (bez ograničenja) preko lanca jednog ili više Lica ili interesa; i
- (b) u vezi sa nekim Operatorom vazduhoplova:
  - (i) bilo kog člana u tom Operatoru vazduhoplova ili bilo kog davaoca bilo kog podređenog zajma za tog Operatora vazduhoplova ili bilo koje Povezano društvo tog člana ili davaoca; ili
  - (ii) bilo koje Povezano društvo ili direktora tog Operatora vazduhoplova;
- (c) u vezi sa Aerodromskim operatorom isključene zone:
  - (i) bilo kog člana u Aerodromskom operatoru isključene zone ili bilo kog davaoca bilo kog podređenog zajma Aerodromskom operatoru isključene zone ili bilo koje Povezano društvo tog člana ili davaoca; ili
  - (ii) bilo koje Povezano društvo ili direktora Aerodromskog operatora isključene zone;

pri čemu se Ugovorni organ neće tumačiti kao Povezano lice Projektnog SPV ili Operatora vazduhoplova.

„**Saglasnost**“ označava bilo koje odobrenje, saglasnost, licencu, dozvolu ili drugo ovlašćenje bilo koje vrste koje zahtijeva bilo koji Državni organ po Važećem zakonodavstvu u vezi sa izvršenjem Koncesionih dokumenata, bilo koju dozvolu za planiranje koju dostavi Državni organ i bilo koju građevinsku dozvolu i ekološku dozvolu, uključujući ali ne ograničavajući se na dozvole navedene u **Prilogu 15** (*Lista saglasnosti*).

„**Ugovor o građenju**“ označava bilo koji ugovor koji zaključi Projektno SPV s vremena na vrijeme i koji odobri Ugovorni organ, po kojem Projektno SPV podugovara projektovanje i/ili izvršenje bilo kojih Radova.

„**Izvođač radova po Ugovoru o građenju**“ označava bilo kog izvođača radova kojeg angažuje Projektno SPV po relevantnom Ugovoru o građenju.

„**Period trajanja izgradnje**“ označava period koji počinje na Datum početka i završava se na datum izdavanja Potvrde o završetku Radova u skladu sa članom 25.6 (*Potvrda o završetku Radova*).

„**Ugovorni organ**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u Preambuli.

„**Slučaj neizvršenja obaveza Ugovornog organa**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 38.2 (*Slučajevi neizvršenja obaveza Ugovornog organa*).

„**Obavještenje Ugovornog organa o promjeni**“ ima značenje koje je ovom izrazu dodijeljeno u članu 26.1 (*Radovi na Zadržanom zemljištu*).

„**Zastupnik Ugovornog organa**“ označava pravnog zastupnika Ugovornog organa ili bilo koje drugo Lice određeno s vremena na vrijeme od strane pravnog zastupnika i, u bilo kom slučaju, o kojem je Projektno SPV obaviješteno, koje će obavljati dužnosti zastupnika Ugovornog organa za potrebe ovog Ugovora o koncesiji.

„**Pravo intervenisanja Ugovornog organa**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 40.1 (*Pravo intervenisanja Ugovornog organa*).

„**Standardi ugovaranja**“ označava standarde kojima se uređuju (a) komercijalni uslovi ugovora, zakupa ili slični ugovori ili aranžmani koje zaključi Projektno SPV sa Povezanim društvima ili trećim licima, uključujući Podizvođače radova, u pogledu Aerodroma i (b) izbor trećih lica koja su strane u bilo kom ugovoru, zakupu ili sličnom dogovoru ili aranžmanu zaključenom od strane Projektnog SPV u pogledu Aerodroma, kako je navedeno u **Prilogu 7** (*Standardi ugovaranja*).

„**Izvođač radova**“ označava Izvođača radova po Ugovoru o građenju i Člana Operatora.

„**Kontrola**“ označava (i) ovlašćenje za izbor većine odbora direktora (ili drugog sličnog organa) ili za drugo upravljanje rukovođenjem i politikama nekog Lica, neposredno ili posredno, putem vlasništva na hartijama od vrijednosti, ugovora ili drugo; i/ili (ii) posjedovanje većinskog prava na dividende u vezi sa nekim Licem (a izraz „**Kontrolisan**“ će se tumačiti shodno tome).

„**Osnovni radovi**“ označava Radove koji su kao takvi naznačeni u **Prilogu 12** (*Radovi i tehničke specifikacije*).

„**Datum ispunjenja Prethodnih uslova**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 2.1.5 (*Prethodni uslovi*).

„**Slučaj neizvršenja obaveza koji se može otkloniti**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 39.2.2 (*Period otklanjanja nedostataka - Ublažavanje*).

„**Period otklanjanja nedostataka**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 39.2.1 (*Period otklanjanja nedostataka - Ublažavanje*).

„**Zatezna kamatna stopa**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 62 (*Zatezna kamata*).

„**Obavještenje o neizvršenju obaveza**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 39.1.1 (*Obavještenje*).

„**Parametri dimenzioniranja**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 18.6.1(a) (*Poboljšanja*).

„**Nedostatak dimenzioniranja**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 18.6 (*Poboljšanja*).

„**Diskriminatorna Izmjena zakona**“ označava Izmjenu zakona, čiji uslovi se izričito primjenjuju na:

- (a) Projekat i ne na slične projekte vezane za koncesiju za infrastrukturu;
- (b) Projektno SPV, a ne na druga Lica; i/ili
- (c) privatnog partnera koncesija a ne na druga Lica.

„**Spor**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 50.1.1 (*Mirno rješavanje spora*)

„**Raspodjela**“ označava bilo koje, novčane ili nenovčane:

- (a) raspodjele dividendi ili drugu raspodjelu u vezi sa osnovnim kapitalom;
- (b) smanjenje kapitala Projektnog SPV, otkup ili kupovinu udjela ili drugu reorganizaciju ili varijaciju u osnovnom kapitalu Projektnog SPV, koji rezultiraju stvarnom finansijskom dobiti za relevantnog Člana ili Povezano društvo Projektnog SPV (a isključujući bilo koji transfer udjela između Članova Projektnog SPV koji može biti dozvoljen po ovom Ugovoru);
- (c) plaćanje po bilo kojem ugovoru o podređenom finansiranju (glavnice, kamate, naknada, nameta, troškova prijevremene otplate ili drugo) učinjeno Članu ili jednom od njegovih Povezanih društava ili bilo kojem od Povezanih lica Projektnog SPV;
- (d) plaćanje, zajam, ugovorni aranžman ili prenos imovine ili prava Projektnog SPV Članu ili nekom od njegovih povezanih Društava pod uslovom (u svakom slučaju) da je uspostavljen nakon Finansijskog zatvaranja i da nije u redovnom toku poslovanja niti po razumnim komercijalnim uslovima; ili
- (e) primanje od strane Člana ili nekog od njegovih Povezanih društava ili nekog Povezanog lica Projektnog SPV bilo kojih drugih koristi koje nisu primljene u redovnom toku

poslovanja i pod razumnim komercijalnim uslovima.

„**EHS smjernice**“ označava ekološke, zdravstvene i bezbjednosne (i) opšte smjernice (2007.) i (ii) smjernice za aerodrome (2007.) Grupe Svjetske banke, koje se mogu naći na adresi <http://www.ifc.org/ehsguidelines>.

„**Hitna situacija**“ označava stanje, situaciju ili događaj koji su u Aerodromskom planu za hitne situacije predviđeni kao „Hitna situacija“, gdje je bezbjednost Aerodroma ugrožena ili je vjerovatno da će se desiti ili se desila neka tjelesna povreda, smrt ili šteta na imovini u okviru Aerodromskih lokacija.

„**Plan za transfer zaposlenih**“ označava plan za transfer Zaposlenih koji su predmet transfera koji će Projektno SPV pripremiti prije Datuma početka u skladu sa članom 2.2 (*Inicijalni plan za transfer i Plan za transfer zaposlenih*).

„**Teret**“ označava bilo koju hipoteku, teret, pravo prolaza, zalogu ili drugi preferencijalni aranžman sa sličnim efektom, osim zadržavanja vlasništva u redovnom toku poslovanja ili koje nastane primjenom zakona u redovnom toku poslovanja, a „**Opteretiti**“ će se tumačiti shodno tome.

„**Plan poboljšanja**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 18.6.3 (*Poboljšanja*).

„**Radovi na poboljšanju**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 18.6.3(b) (*Poboljšanja*).

„**Program Radova na poboljšanju**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 18.6.3(c) (*Poboljšanja*).

„**Životna sredina**“ označava bilo koji dio životne sredine ili okruženja, uključujući vazduh (u okviru ili izvan bilo kog objekta ili iznad i ispod nivoa zemlje), vodu (iznad i ispod nivoa zemlje) i zemljište (na površini, ispod površine ili ispod vode).

„**Procjena ekološkog i društvenog uticaja**“ označava ocjenu ekoloških i društvenih rizika i uticaja, kojom se identifikuju detaljni postupci Projektnog SPV u cilju ublažavanja ekoloških uticaja i rizika u vezi sa Radovima, Radovima na poboljšanju (ako je primjenjivo), Radovima prilikom predaje i svim drugim radovima koje će razviti Projektno SPV u skladu sa Operativnim i strateškim planovima i Inicijalnom ekološkom ocjenom lokacije izrađenom u skladu sa **Prilogom 3** (*Projektni zadatak za Inicijalnu ekološku ocjenu lokacije*).

„**Planovi ekološkog i društvenog upravljanja i nadzora**“ ili „**ESMMP**“ označava planove u kojima se detaljno opisuju postupci koji se preporučuju kao rezultat (i) Ocjene ekološkog i društvenog uticaja i (ii) postupka ekološke i društvene ocjene, koji su dio ESMS, uključujući planove navedene u članu 20.3 i **Prilogu 3** (*Projektni zadatak za Inicijalnu ekološku ocjenu lokacije*).

„**Sistem ekološkog i društvenog upravljanja**“ ili „**ESMS**“ označava sistem ekološkog i društvenog upravljanja koji će uključivati planove i programe za upravljanje i nadzor ekološkim i društvenim komponentama Radova, Radova na poboljšanju (ako je primjenjivo), Radova prilikom predaje, bilo kojih drugih radova koje će Projektno SPV razviti i Aerodromske usluge tokom Koncesionog perioda, uključujući stavke navedene u članu 20.1.

„**Izveštaji o ekološkoj i društvenoj održivosti**“ označava izvještaje o ekološkoj i društvenoj održivosti koje će pripremiti Projektno SPV u skladu sa Dijelom 7 **Priloga 6** (*Evidencija o*

koncesiji), uključujući makar informacije navedene u Dijelu 7 **Priloga 6** (*Evidencija o koncesiji*).

„**Konsultant za ekološka i društvena pitanja**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 19.13.1 (*Revizije koje se odnose na ekološka i društvena pitanja*).

„**Ekološka ocjena lokacije**“ označava plan za ocjenu postojanja bilo kakvog Slučaja zagađenja koji je prouzrokovan aktivnostima Projektnog SPV na Aerodromskim lokacijama tokom Koncesionog perioda.

„**Sopstveni kapital**“ označava kapital Projektnog SPV koji se pripisuje njegovim Članovima u vezi sa njihovim ulaganjem u Projektno SPV (uključujući zaduženje za novac koji je Projektno SPV pozajmilo od Člana ili bilo kog Povezanog društva Člana koje je po svojim uslovima podređeno bilo kom zaduženju za pozajmljena novčana sredstva kojima se izložilo Projektno SPV po bilo kom Dokumentu o finansiranju).

„**IRR sopstvenog kapitala**“ označava projektovanu kombinovanu internu stopu povraćaja Članovima i bilo kojem od njihovih Povezanih društava tokom cjelokupnog Koncesionog perioda, imajući u vidu Raspodjele izvršene i planirane da se izvrše, obračunate na nominalnoj osnovi i nakon poreza za Projektno SPV i prije poreza za Članove. IRR sopstvenog kapitala je inicijalno jednak IRR (internoj stopi rentabilnosti) sopstvenog kapitala u baznom scenariju.

„**Procjena**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 26.2 (*Radovi na Zadržanom zemljištu*).

„**Procijenjena izmjena Projektnih troškova**“ označava ukupni iznos svakog procijenjenog povećanja troškova izgradnje, troškova poslovanja i troškova finansiranja umanjenog za ukupni iznos svakog procijenjenog smanjenja troškova izgradnje, troškova poslovanja i troškova finansiranja, u svakom slučaju nastalih u vezi sa Radovima ili Aerodromskim uslugama.

„**EUR**“ ili „**Euro**“ označava zakonitu valutu Crne Gore.

„**Slučaj neizvršenja obaveza**“ označava Slučaj neizvršenja obaveza Ugovornog organa ili Slučaj neizvršenja obaveza Projektnog SPV.

„**Aerodromski operator isključene zone**“ označava bilo koje Lice odgovorno za upravljanje aerodromom u radijusu od 150 kilometara od Aerodroma Tivat i/ili Aerodroma Podgorica.

„**Datum zaključenja**“ označava datum kada sve Strane potpišu ovaj Ugovor o koncesiji.

„**Izuzeto refinansiranje**“ označava:

- (a) promjenu u oporezivanju ili promjenu u računovodstvenom tretmanu;
- (b) korišćenje prava, odricanje od prava, saglasnosti i slične radnje koje se odnose na svakodnevna administrativna pitanja i pitanja nadzora i koje se odnose na:
  - (i) povredu izjava i garancija ili jemstava;
  - (ii) kretanje novca između projektnih računa u skladu sa odredbama Dokumenta o finansiranju sa Finansijskim zatvaranjem (ili izmjenama istih uz prethodno pisano odobrenje Ugovornog organa);

- (iii) zakašnjele informacije, saglasnosti ili licence ili nedavanje istih;
  - (iv) odobrenje revidiranih tehničkih i ekonomskih pretpostavki za scenarije po Finansijskom modelu (pod uslovom da je to obavezno za prognoze po Dokumentima o finansiranju) sa Finansijskim zatvaranjem (ili kako su izmijenjeni uz prethodno pisano odobrenje Ugovornog organa);
  - (v) ograničenja koja nametnu Finansijeri na datume kad se prioritetni dug može isplatiti Projektom SPV po Dokumentima o finansiranju i/ili iznose koji su oslobođeni sa računa sa posebnom namjenom, tokom inicijalnog perioda raspoloživosti, svaki kako je definisano u Dokumentima o finansiranju sa Finansijskim zatvaranjem (ili uz izmjene uz prethodno pisano odobrenje Ugovornog organa) i koji se daju jer Projektom SPV nije obezbijedilo da Radovi budu izvršeni u skladu sa Programom radova i o kojima Projektom SPV ili Finansijeri obavijeste Ugovorni organ u pisanoj formi prije davanja;
  - (vi) izmjene u etapama za povlačenje i/ili iznosima oslobođenim sa računa sa posebnom namjenom tokom inicijalnog perioda raspoloživosti kako je navedeno u Dokumentima o finansiranju sa Finansijskim zatvaranjem (ili kako su izmijenjeni uz prethodno pisano odobrenje Ugovornog organa) i koji se daju jer Projektom SPV nije obezbijedilo da Radovi budu izvršeni u skladu sa Programom radova i o kojima Projektom SPV ili Finansijeri obavijeste Ugovorni organ u pisanoj formi prije davanja;
  - (vii) nedobijanje od strane Projektnog SPV bilo koje saglasnosti državnih organa koje su obavezne prema Dokumentima o finansiranju sa Finansijskim zatvaranjem (ili uz izmjene uz prethodno pisano odobrenje Ugovornog organa); ili
  - (viii) glasanje Finansijera i aranžmane u vezi sa glasanjem između Finansijera u vezi sa nivoima odobrenja koje isti zahtijevaju po Dokumentima o finansiranju sa Finansijskim zatvaranjem (ili uz izmjene uz prethodno odobrenje Ugovornog organa);
- (c) bilo koju izmjenu, varijaciju ili dopunu bilo kog ugovora, koje odobri Ugovorni organ kao dio bilo koje Izmjene po ovom Ugovoru o koncesiji; i
- (d) bilo koju prodaju udjela u Projektom SPV od strane Članova, ili obezbjeđenje postojećih prava i/ili interesa koji idu uz udjele u Projektom SPV.

„Slučajevi koji pokreću produženje“ označava bilo koju od sljedećih situacija:

- (a) Slučaj više sile;
- (b) Značajna nepovoljna mjera države;
- (c) Nalog za izmjenu;
- (d) Slučaj neizvršenja obaveza Ugovornog organa; ili
- (e) Kvalifikovanu izmjenu zakona.

„Finansijsko zatvaranje“ označava datum kada su svi uslovi koji prethode inicijalnoj isplati po Dokumentima o finansiranju ispunjeni ili dođe do odricanja od istih.

„**Finansijski model**“ označava finansijski model koji obezbijedi Prvorangirani ponuđač kao dio svoje ponude i uz povremeno ažuriranje.

„**Slučaj više sile**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 34 (*Slučaj više sile*).

„**Finansijeri**“ označava bilo koje Lice ili Lica koja obezbjeđuju finansiranje ili refinansiranje dugom Projektnom SPV (*debt financing or refinancing*), po Dokumentima o finansiranju, za Projekat (uključujući agente, osiguravače i agencije za izvozni kredit) i njihove dozvoljene sljedbenike ili primaocce, uključujući bilo kog agenta ili povjerenika za to Lice ili Lica, ali ne uključujući bilo kog Člana ili bilo koje Povezano društvo bilo kog Člana.

„**Direktni ugovor sa Finansijerima**“ označava direktni ugovor zaključen između Prvorangiranog ponuđača, Projektnog SPV, bilo kojeg od Finansijera i Ugovornog organa, na osnovu principa navedenih u **Prilogu 20** (*Ključni principi Direktnog ugovora sa Finansijerima*).

„**Dokumenti o finansiranju**“ podrazumijevaju sve ugovore o zajmu, mjenice, obveznice, ugovore, ugovore o obezbjeđenju, izjave o registraciji ili objelodanjivanju, ugovore o subordinaciji, hipoteke, ugovore o kreditu, ugovore o kupovini mjenica ili obveznica, ugovore o učešću i druge dokumente koje zaključi Projektno SPV (uključujući Direktni ugovor sa Finansijerima) u vezi sa finansiranjem, refinansiranjem ili hedžingom kamatne stope Projekta, koje je obezbijedio bilo koji Finansijer, uključujući i sve eventualne izmjene, dopune, produženja, obnove i zamjene bilo kojeg takvog finansiranja ili refinansiranja.

„**Dobra industrijska praksa**“ označava prakse, metode, standarde, procedure i preporuke koje su u skladu sa Primjenjivim pravom i koje se generalno poštuju u vazдушnom saobraćaju i u industriji upravljanja aerodromima u vezi sa projektovanjem, izgradnjom upravljanjem i održavanjem aerodroma, koje se razumno mogu očekivati od stručnog i iskusnog izvođača radova, inženjera ili operatora, zavisno od slučaja, u istim ili sličnim okolnostima i te prakse, metode, standardi i procedure uključuju (i) ICAO standarde i preporučene prakse (SARPs), (ii) relevantne IATA smjernice, (iii) EHS smjernice i (iv) relevantne propise, direktive i druge akte Evropske Unije.

„**Državni organ**“ označava (i) Vladu Crne Gore, ili bilo koje ministarstvo, direkciju, Generalštab Vojske Crne Gore ili drugu organizacionu jedinicu iste i (ii) (A) bilo koji sud ili tribunal, ili (B) bilo koji drugi državni subjekat, agenciju ili organ pod direktnom ili indirektnom kontrolom Vlade Crne Gore, ili bilo kog ministarstva, sektora ili političkog odjeljenja istih, koji po Važećem zakonodavstvu ima nadležnost nad Projektnim SPV ili njegovim izvođačima radova ili bilo koji nezavisni regulatorni organ, u svakom slučaju u okviru Crne Gore.

„**Bruto prihod**“ označava, za bilo koji period, zbir (utvrđen u Eurima, u skladu sa MSFI):

- (a) ukupnih bruto prihoda koje je primilo Projektno SPV iz Avijacijskog prihoda;
- (b) ukupnih bruto prihoda koje je primilo Projektno SPV iz Neavijacijskog prihoda;
- (c) bilo kojih Prihoda iz osiguranja koje primi Projektno SPV, samo pod uslovom da se ti prihodi odnose na izgubljene bruto prihode navedene u stavovima (a) ili (b) gore u tekstu (uključujući i prihode po polisama osiguranja od prekida poslovanja) i ne uključujući bilo koju naknadu troškova za komunalne usluge i bilo kojih drugih Prihoda iz osiguranja (uključujući i prihode po polisama osiguranja od imovinske štete); i
- (d) i svih drugih prihoda Projektnog SPV realizovanih kroz Aerodromsko poslovanje, a

koji nisu na drugi način uključeni u obračun ukupnih bruto prihoda po tačkama (a) do (c) gore u tekstu, kao što su prihodi od kamate i kazne i plaćanja koji su određeni trećim licima zbog kašnjenja u plaćanju Avijacijskog prihoda i Neavijacijskog prihoda.

„**Iznos predaje**“ označava trošak izvođenja Radova prilikom predaje, kako je dogovoreno ili utvrđeno u skladu sa članovima 43.1 (*Inicijalna inspekcija - Radovi prilikom predaje*) ili 44 (*Predaja nakon prijevremenog raskida Ugovora o koncesiji*).

„**Potvrda o predaji**“ označava potvrdu koju izdaje Ugovorni organ nakon Inspekcije prilikom predaje.

„**Inspekcija prilikom predaje**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 43.4.1 (*Inspekcija prilikom predaje*).

„**Plaćanje za Radove prilikom predaje**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 43.4.7 (*Inspekcija prilikom predaje*).

„**Program za predaju**“ označava program za izvršenje Radova prilikom predaje tokom preostalog Koncesionog perioda kako je dogovoreno, utvrđeno ili revidirano u skladu sa članom 43.1 (*Inicijalna inspekcija - Radovi prilikom predaje*).

„**Obezbjedenje za Radove prilikom predaje**“ označava garanciju za dobro izvršenje posla izdatu od strane banke u ime Projektnog SPV u korist Ugovornog organa, a u vezi sa obavezama Projektnog SPV da izvrši Radove prilikom predaje u skladu sa članom 45 (*Obezbjedenje za Radove prilikom predaje*).

„**Radovi prilikom primopredaje**“ odnose se na radove, ukoliko ih ima, koji su obavezni i koji uključuju bilo koje radove koji su potrebni kako bi se otklonio bilo koji Slučaj zagađenja, kako je dogovoreno ili utvrđeno u bilo kom momentu u skladu sa članom 43.1 (*Inicijalna inspekcija - Radovi prilikom primopredaje*) ili 44 (*Primopredaja nakon prijevremenog raskida Ugovora o koncesiji*), koji će biti izvršeni u cilju obezbjeđenja da Aerodromi i Imovina data pod koncesiju budu u potpunosti u skladu sa članom 13 (*Održavanje Imovine date pod koncesiju*) i svim drugim odredbama ovog Ugovora o koncesiji nakon Vremena efektivne primopredaje.

„**Vrijeme efektivne primopredaje**“ ima značenje koje je predviđeno u **Prilogu 9** (*Povratni prenos imovine*).

„**HICPI**“ označava Usklađeni indeks potrošačkih cijena (HICP) (prc_hicp_midx) za Crnu Goru, koje Eurostat povremeno objavljuje.

„**IATA**“ označava Međunarodno udruženje avio prevoznika (*International Air Transport Association*) ili bilo kog sljedbenika istog.

„**ICAO**“ označava Međunarodnu organizaciju za civilno vazduhoplovstvo (*International Civil Aviation Organization*) osnovanu Čikaškom konvencijom ili bilo kog sljedbenika iste.

„**IFC**“ označava Međunarodnu finansijsku korporaciju (*International Finance Corporation*), člana grupe Svjetske banke.

„**IFC standardi učinka**“ označava IFC standarde učinka o ekološkoj i društvenoj održivosti od 1. januara 2012. godine, koji se mogu naći na adresi <http://www.ifc.org/performancestandards>.

„**MSFI**“ označava Međunarodne standarde finansijskog izvještavanja.

„**Nepokretna imovina**“ označava svo zemljište, terminale, zgrade i objekte na Aerodromskim lokacijama, uključujući svu ugradnu opremu i uređaje, kako je utvrđeno Važećim zakonodavstvom.

„**Lice koje vrši obeštećenje**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 49.3.1 (*Postupak prilikom naknade štete*).

„**Obeštećeno lice**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 49.3.1 (*Postupak naknade štete*).

„**Nezavisni nadzorni organ**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u **Prilogu 17** (*Nezavisni nadzorni organ / Ekspert / LFS inženjer / Konsultant za ekološka i društvena pitanja*).

„**Indeksirano**“ znači u vezi sa nekim iznosom prikazanim u Eurima, taj iznos uvećan u skladu sa kumulativnom inflacijom koja je zabilježena od mjeseca kada je potpisan ovaj Ugovor, kako je prikazano u HICPI.

„**Inicijalna procjena ekološkog stanja lokacije**“ označava ekološku ocjenu lokacije koju sprovodi ekspert za tehnička pitanja kojeg Strane postavljaju na osnovu projektnog zadatka navedenog u **Prilogu 3** (*Projektni zadatak za Inicijalnu procjenu ekološkog stanja lokacije*) radi identifikacije bilo kog Zatečenog ekološkog stanja u vezi sa Aerodromskim lokacijama.

„**Inicijalna inspekcija**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 43.4.1 (*Inspekcija prilikom predaje*).

„**Inicijalna osiguranja**“ jesu inicijalna osiguranja koja će Projektno SPV zaključiti od Datuma početka i o kojima su detalji navedeni u Dijelu 4 **Priloga 8** (*Osiguranje*).

„**Inicijalni operativni period**“ označava period koji počinje od Datuma početka i koji se završava na Datum završetka Radova.

„**Inicijalni plan za transfer**“ označava inicijalni plan za transfer Imovine date pod koncesiju koji će Projektno SPV pripremiti prije Datuma početka u skladu sa članom 2.2 (*Inicijalni plan za transfer i Plan za transfer zaposlenih*).

„**Osiguranja**“ označava ona osiguranja koja Projektno SPV mora zaključiti i održavati u skladu sa članom 21 (*Osiguranje*) i **Prilogom 8** (*Osiguranje*).

„**Polise osiguranja**“ označava svaku od polisa izdatih Projektnom SPV u vezi sa Osiguranjima.

„**Prihodi iz osiguranja**“ označava prihode primljene ili potraživanje po osnovu bilo kog osiguranja zaključenog od strane ili u ime Projektnog SPV ili bilo kog Izvođača radova, ili koji je trebalo da budu primljeni ili potraživani po osnovu bilo kog osiguranja koje su Projektno SPV ili bilo koji Izvođač radova dužni da zaključe ili obezbijede, između ostalog u skladu sa članom 21 (*Osiguranje*) i **Prilogom 8** (*Osiguranje*).

„**Osigurani rizik**“ označava bilo koji rizik koji, po odredbama ovog Ugovora o koncesiji, Projektno SPV mora da osigura u skladu sa članom 21 (*Osiguranje*) i **Prilogom 8** (*Osiguranje*).

„**Intelektualna svojina**“ označava svaki interes po pravu i/ili pravičnosti na registrovanim ili neregistrovanim žigovima, patentima, registrovanom ili neregistrovanom dizajnu, prijavama za bilo šta od navedenog, trgovinskim nazivima, spoljašnjem izgledu proizvoda, autorskim pravima (uključujući kompjuterski softver), topografijama poluprovodničkih proizvoda, pronalascima, povjerljivim informacijama i svakoj drugoj sličnoj intelektualnoj svojini.

„**Međuperiod**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 2.6.1 (*Upravljanje u Međuperiodu*)

„**Međunarodni ugovor o uslugama vazdušnog saobraćaja**“ označava pravno obavezujuće ugovore, sporazume, memorandum o razumijevanju i druge aranžmane između Ugovornog organa i vlada drugih država ili zemalja u vezi sa pružanjem usluga avio prevoza za putnike, teret i poštu.

„**Ukupni iznos investicionog plana**“ označava sumu koja je jednaka iznosu od trista miliona eura (EUR 300,000,000) koji Projektno SPV mora investirati u Aerodrome.

„**Investicioni program**“ označava investicioni program koji je Projektno SPV dužno da implementira u skladu sa ovim Ugovorom o koncesiji, koji je definisan u Prilogu 12 (*Radovi i tehničke specifikacije*), koji će uključivati investicije na Aerodromima u iznosu koji nije manji od Ukupnog iznosa Investicionog plana

„**Ključno osoblje**“ označava osoblje navedeno u **Prilogu 24** (*Ključno osoblje*).

„**Zakon o radu**“ označava Zakon o radu Crne Gore, kao i njegove povremene izmjene i dopune.

„**LFS inženjer**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 15.4.1 (*LFS inženjer*).

„**Program održavanja**“ označava program održavanja, popravke, obnove ili zamjene Imovine date pod koncesiju, koji pripremi Projektno SPV i odobri Ugovorni organ, u skladu sa odredbama **Priloga 14** (*Program održavanja*).

„**Značajna nepovljna mjera države**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 35 (*Značajna nepovoljna mjera države*).

„**Bitna imovina**“ označava imovinu navedenu u Dijelu 2 **Priloga 2** (*Inicijalni prenos imovine i obaveza*).

„**Bitan projektni ugovor**“ označava (i) Ugovor o građenju, (ii) bilo koji drugi ugovor za izvođenje radova, koji predviđa plaćanja Projektnog SPV ili Projektnom SPV u godišnjem iznosu većem od EUR 1.000.000, ili za pružanje roba ili usluge, koji predviđa plaćanja Projektnog SPV ili Projektnom SPV u godišnjem iznosu većem od 500.000, koji Projektno SPV po potrebi zaključuje u svrhe Aerodromskog poslovanja.

„**Bitan prenijeti ugovor**“ označava svaki prenijeti ugovor naveden u Dijelu 1 **Priloga 2** (*Inicijalni prenos sredstava i obaveza*).

„**Maksimalni gornji prag**“ označava Maksimalni gornji prag za Inicijalni operativni period tokom Inicijalnog operativnog perioda i Operativni maksimalni gornji prag tokom Operativnog perioda, kako su ovi termini definisani u **Prilogu 13** (*Kriterijumi učinka*).

„**Agencija za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore**“ označava crnogorsku Agenciju za civilno vazduhoplovstvo.

„**MS**“ označava ministarstvo nadležno za poslove saobraćaja u Crnoj Gori.

„**Pokretna imovina**“ označava pokretna postrojenja, mašine, motorna vozila, alate, opremu, namještaj i druge elemente koji se koriste u vezi sa Aerodromskim poslovanjem.

„**Neto sadašnja vrijednost**“ označava zbir diskontovanih vrijednosti, obračunatih na procijenjeni datum Refinansiranja, za svaku od relevantnih projektovanih Distribucija, pri čemu se u svakom slučaju diskontuju koristeći IRR (internu stopu rentabilnosti) sopstvenog kapitala u baznom scenariju.

„**Neavijacijski prihod**“ označava sav prihod Projektnog SPV koji proističe iz naknada, plaćanja, tarifa i drugih nameta koji nije Avijacijski prihod, uključujući:

- (a) sve prihode koje Projektno SPV realizuje iz iznajmljivanja prostora za komercijalne potrebe, obračunate po izdatoj površini ili kao procenat prodaje ili kao kombinacija ova dva, trećem licu koji se bavi prodajom robe i usluga (uključujući robu iz bescarinskih (*duty free*) prodavnica, robu na koju je plaćena carina, hranu i piće, opštu maloprodaju, parkinge za automobile, iznajmljivanje automobila, reklamiranje i maloprodajni prostor u okviru Aerodroma, uključujući kancelarije, bankarske i finansijske usluge, usluge prevoza, usluge komunikacija); i
- (b) u vezi sa svim aktivnostima navedenim u stavu (b) gore koje neposredno pruža Projektno SPV, ukupnu prodaju Projektnog SPV koja nastane iz tih aktivnosti.

„**Radovi koji nisu Osnovni radovi**“ označava Radove koji su naznačeni kao takvi u **Prilogu 12** (*Radovi i tehničke specifikacije*), čije izvršenje je uslovljeno određenim okidačima navedenim u istom.

„**Saglasnost za Radove koji nisu Osnovni radovi**“ ima značenje koje je ovom terminu dato u članu 25.11 (*Radovi koji nisu Osnovni radovi*).

„**Korisnik prostora**“ označava bilo kojeg zakupca ili nosioca licence koji zauzima dio Aerodroma.

„**Operativni period**“ označava period koji počinje od Datuma završetka Radova i završava se istekom ili prijevremenim raskidom Ugovora o koncesiji.

„**Operativni i strateški plan**“ označava operativni i strateški plan iz člana 19.1 koji obuhvata razvoj Aerodroma u periodu od trideset (30) godina i koji će biti ažuriran svakih pet (5) godina, tako da uključi, između ostalog, komercijalni razvoj i ekološki i društveni razvoj.

„**Izveštaj o operativnom učinku**“ ima značenje navedeno u **Prilogu 6** (*Evidencija o koncesiji*).

„**Strana**“ označava Ugovorni organ ili Projektno SPV (dok izraz „**Strane**“ označava i Ugovorni organ i Projektno SPV).

„**Putnik**“ označava bilo kog putnika koji dolazi avionom na Aerodrome ili polazi avionom sa Aerodroma, bez obzira da li se taj putnik iskrcava iz aviona, dok „**Putnici**“ označava svakog od njih.

„**Analiza zadovoljstva Putnika**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 18.3.1(a) (*Analize Aerodromskih usluga*).

„**Kriterijumi učinka**“ označava Kriterijume učinka navedene u **Prilogu 13** (*Kriterijumi učinka*).

„**Ugovorna kazna za slučaj povrede kriterijuma učinka**“ označava ugovornu kaznu koju Projektno SPV plaća zbog povrede Kriterijuma učinka, obračunatu u skladu sa **Prilogom 13** (*Kriterijumi učinka*).

„**Garancija za dobro izvršenje posla**“ označava garanciju za dobro izvršenje posla izdatu od strane banke u korist Ugovornog organa, u vezi sa obavezama Projektnog SPV za rad i održavanje Aerodroma, koju će Projektno SPV obezbijediti Ugovornom organu u dogovorenoj formi, u skladu s uslovima iz člana 30.3 (*Garancija za dobro izvršenje posla*).

„**Lice**“ označava bilo koje crnogorsko ili strano fizičko ili pravno lice, ortačko društvo, preduzeće, državnu agenciju ili bilo koji drugi subjekat ili organizaciju, javne ili privatne.

„**Faza**“ označava Fazu I, Fazu II ili Fazu III.

„**Faza I**“ označava prvu fazu sprovođenja Investicionog programa, kako je dodatno opisano u Prilogu 12 (*Radovi i tehničke specifikacije*).

„**Planirani datum završetka Radova u okviru Faze I**“ označava datum koji pada trideset šest (36) mjeseci nakon Datuma početka, koji može biti odložen, zavisno od slučaja, u skladu sa ovim Ugovorom.

„**Faza II**“ označava drugu fazu sprovođenja Investicionog programa, kako je dalje opisano u Prilogu 12 (*Radovi i tehničke specifikacije*).

„**Datum početka Faze II**“ označava, ukoliko se Strane ne dogovore drugačije, datum koji pada tri (3) godine od Datuma početka, koji može biti odložen, zavisno od slučaja, u skladu s ovim Ugovorom.

„**Planirani datum završetka Radova u okviru Faze II**“ označava, osim ako se Strane dogovore drugačije, datum koji pada pet (5) godina od Datuma početka, uz produženje, u zavisnosti od slučaja, u skladu sa ovim Ugovorom.

„**Faza III**“ označava treću fazu sprovođenja Investicionog programa, kako je dodatno opisano u Prilogu 12 (*Radovi i tehničke specifikacije*).

„**Aerodrom Podgorica**“ označava aerodrom i sve povezane objekte na Aerodromskoj lokaciji, koji su trenutno poznati kao Aerodrom Podgorica i koji uključuju svo zemljište, zgrade i objekte na Aerodromu Podgorica.

„**Lokacija Podgorica**“ označava lokaciju Aerodroma Podgorica, kako je opisano u **Prilogu 11** (*Plan Aerodromskih lokacija*).

„**Slučaj zagađenja**“ označava bilo koje izlivanje, isticanje, pumpanje, prosipanje, emisiju, pražnjenje, ispuštanje, ubrizgavanje, curenje, natapanje, odbacivanje ili odlaganje u Životnu sredinu (uključujući napuštanje ili odbacivanje buradi, kontejnera i drugih zatvorenih posuda koji sadrže bilo koje štetne materije ili zagađivače) koji utiču na Aerodromske lokacije, ali ne uključujući emisije izduvnih gasova iz nekog motornog vozila, vučenih vozila, vazduhoplova, plovila ili motora pumpne stanice za cjevovod.

„**Zatečeno ekološko stanje**“ označava bilo koji Slučaj zagađenja koji postoji prije Datuma početka.

„**IRR sopstvenog kapitala prije refinansiranja**“ označava IRR kapitala obračunat neposredno prije bilo kakvog Refinansiranja, ali bez uzimanja u obzir efekta tog Refinansiranja i uz korišćenje ažuriranog Finansijskog modela (uključujući i podatke o učinku Projekta).

„**Projekat**“ označava projekat za izgradnju, rekonstrukciju, modernizaciju, održavanje i korišćenje Aerodroma.

„**Projektni ugovori**“ označava (i) Ugovor (Ugovore) o građenju i (ii) bilo koji ugovor o radu i održavanju koji će Projektno SPV po potrebi zaključiti za potrebe Aerodromskog poslovanja.

„**Naknada za izradu Projekta**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 31 (*Naknada za izradu Projekta*).

„**Projektno SPV**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u Preambuli.

„**Slučaj neizvršenja obaveza Projektnog SPV**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 38 (*Slučajevi neizvršenja obaveza*).

„**Zastupnik Projektnog SPV**“ označava Lice o kojem je Ugovorni organ obaviješten da postupa u svojstvu posrednika ili zastupnika Projektnog SPV.

„**Ugovor o nepokretnostima**“ označava ugovor zaključen između Projektnog SPV i Ugovornog organa u formi ugovora ovjerenog kod notara ili u bilo kojoj drugoj formi koju nalaže Važeće zakonodavstvo, čija je jedina svrha da Projektnom SPV omogući da u nadležnom katastru upiše Pravo korišćenja imovine u vezi sa Aerodromskim lokacijama i Nepokretnom imovinom .

„**Pravo korišćenja imovine**“ označava pravo korišćenja Aerodromskih lokacija, Nepokretne imovine i Pokretne imovine iz člana 6.2.1 (*Pokretna imovina*), koje su u vlasništvu Ugovornog organa, a koje Ugovorni organ dodjeljuje Projektnom SPV u skladu sa ovim Ugovorom o koncesiji.

„**Kvalifikovana izmjena zakona**“ označava:

- (a) Diskriminatornu izmjenu zakona; i/ili
- (b) Specifičnu izmjenu zakona.

„**Kvalifikovano refinansiranje**“ označava bilo koje Refinansiranje koje nije Izuzeto refinansiranje i koje će izazvati Dobit od refinansiranja veću od nule.

„**Usluge prihvata i otpremanja aviona**“ označava pružanje usluga opsluživanja na platformi na aerodromima, uključujući rukovanje prtljagom, opsluživanje aviona (čišćenje, snabdijevanje vodom, uklanjanje otpada, potiskivanje i vuču vazduhoplova i sl.), kao i sve ostale usluge koje se uobičajeno nazivaju ‘usluge ispod krila’(ispod nivoa putničke kabine).“

„**Referentna kamatna stopa**“ označava kamatnu stopu koju utvrdi Evropska centralna banka za glavne poslove refinansiranja (GPR).

„**Refinansiranje**“ označava:

- (a) bilo koju izmjenu, dopunu, novaciju, modifikaciju ili zamjenu bilo kog Dokumenta o finansiranju;

- (b) bilo koje odricanje ili davanje bilo koje saglasnosti ili korišćenje bilo kog sličnog prava po bilo kom Dokumentu o finansiranju (osim bilo kog odricanja ili davanja bilo koje saglasnosti ili korišćenja bilo kog prava koji se odnose na svakodnevna administrativna pitanja i pitanja nadzora);
- (c) raspolaganje bilo kojim pravima ili interesima, ili stvaranje bilo kojih prava učešća u vezi sa Dokumentima o finansiranju, odnosno stvaranje ili davanje bilo koje druge vrste koristi ili interesa na Dokumentima o finansiranju, ili stvaranje ili davanje bilo kojih prava ili interesa na bilo kojim ugovorima, prihodima ili imovini Projektnog SPV, putem obezbjeđenja ili na drugi način (osim u slučaju prenosa učešća u Dokumentima o finansiranju);
- (d) bilo koje restrukturiranje kapitala, koje ima efekat uvećanja IRR sopstvenog kapitala; ili
- (e) bilo koji drugi aranžman koji primjenjuje bilo koje Lice, a koji ima efekat sličan bilo čemu od navedenog pod (a) do (d), odnosno koji ima efekat ograničavanja sposobnosti Projektnog SPV da sprovede navedeno pod (a) do (c).

„**Dobit od Refinansiranja**“ označava pozitivan iznos jednak $(A-B) - C$, gdje je:

A = Neto sadašnja vrijednost raspodjela, kako je projektovana neposredno prije refinansiranja (uzimajući u obzir efekte refinansiranja i koristeći finansijski model ažuriran (uključujući i u pogledu stvarnih dosadašnjih rezultata Projekta) tako da odražava stanje neposredno prije refinansiranja), koje će biti izvršene svakom akcionaru ili povezanom licu tokom preostalog trajanja ovog Ugovora o koncesiji nakon refinansiranja.

B = Neto sadašnja vrijednost raspodjela, kako je projektovana neposredno prije refinansiranja (ali bez uzimanja u obzir efekata refinansiranja i korišćenjem finansijskog modela ažuriranog (uključujući i u pogledu stvarnih dosadašnjih rezultata Projekta) tako da odražava stanje neposredno prije refinansiranja), koje će biti izvršene svakom akcionaru ili povezanom licu tokom preostalog trajanja ovog Ugovora o koncesiji nakon refinansiranja, i

C = svako usklađivanje potrebno da se IRR na sopstveni kapital prije refinansiranja dovede na nivo IRR na sopstveni kapital u baznom scenariju (ukoliko je IRR na sopstveni kapital prije refinansiranja niži od IRR na sopstveni kapital u baznom scenariju, usklađivanje se izračunava kao iznos koji bi, ukoliko bi bio primljen od strane Projektnog SPV-a na procijenjeni datum refinansiranja, povećao IRR na sopstveni kapital prije refinansiranja tako da bude jednak IRR na sopstveni kapital u baznom scenariju).

„**Regulisane aerodromske naknade**“ označava takse i naknade navedene u Prilogu 21 (*Regulisane aerodromske naknade*).

„**Radovi na otklanjanju zagađenja**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 10.1(b) (*Obaveza otklanjanja zagađenja*).

„**Poziv za dostavljanje ponuda**“ označava poziv za dostavljanje ponuda u vezi sa Projektom koji je Konkudent izdao 20. decembra 2024. godine, uz izmjene od 7. aprila 2025. godine.

„**Rezervisane aktivnosti**“ označava one funkcije i aktivnosti bilo kog Državnog organa koje su predviđene u članu 17 (*Rezervisane aktivnosti*).

„**Ugovor o Rezervisanim aktivnostima na nivou usluga**“ označava ugovor zaključen

između Projektnog SPV i relevantnog Državnog organa, kojim se uređuju uslovi pod kojima će se određene Rezervisane aktivnosti sprovoditi na Aerodromskim lokacijama u skladu sa odredbama ovog Ugovora o koncesiji.

„**Rezervisana diskreciona prava**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 2.6.2 (*Upravljanje u Međuperiodu*).

„**Lice na koje se primjenjuju ograničenja**“ označava bilo kog Operatora vazduhoplova ili bilo kog Aerodromskog operatora isključene zone ili bilo koje Povezano lice u vezi sa nekim Operatorom vazduhoplova ili Aerodromskim operatorom isključene zone.

„**Zadržani prihodi**“ označava iznos neto prihoda ili dobiti Projektnog SPV koji je zadržan u Projektnom SPV i nije plaćen Članovima ili njihovom Povezanom društvu kao Raspodjele, pri čemu će Zadržani prihodi (i) biti obračunati u skladu sa MSFI ili opšte prihvaćenim računovodstvenim principima u Crnoj Gori i (ii) za potrebe ovog Ugovora o koncesiji, „Zadržani prihodi“ će uključivati samo prihode u vezi sa kojima bi Projektno SPV imalo pravo da izvrši Raspodjele po Ugovorima sa finansijerima.

„**Zadržano zemljište**“ označava zemljište koje se nalazi uz Aerodromske lokacije (i, radi izbjegavanja svake sumnje, koje nije dio Aerodromskih lokacija) i za koje Ugovorni organ može odlučiti da ga stavi na raspolaganje za potrebe Radova na Zadržanom zemljištu u skladu sa članom 26.2 (*Radovi na Zadržanom zemljištu*).

„**Radovi na Zadržanom zemljištu**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 26.2 (*Radovi na Zadržanom zemljištu*).

„**Pregledani materijal**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 25.2.1 (*Pregled nacrti*).

„**Pravila**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 50.3 (*Arbitraža*).

„**Planirani Datum ispunjenja Prethodnih uslova**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 2.1.1 (*Prethodni uslovi*), a koji po potrebi može biti produžen u skladu sa ovim Ugovorom.

„**Planirani datum završetka Radova**“ označava Planirani datum završetka Radova u okviru Faze I ili Planirani datum završetka Radova u okviru Faze 2 (kako je primjenjivo).

„**Druga inspekcija**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 43.2.1 (*Druga inspekcija*).

„**Usluge obezbjeđenja**“ označava, bez preuzimanja odgovornosti povjerenih policiji Crne Gore ili drugim organima za sprovođenje zakona, one usluge obezbjeđenja kojima se civilno vazduhoplovstvo čuva od nezakonitog ometanja, kako je navedeno u ICAO Aneksu 17 i bilo kojem zakonu Važećeg zakonodavstva u vezi sa bezbjednošću vazduhoplovstva, na Aerodromima i Aerodromskim lokacijama i u vezi sa istima, koje će pružati Projektno SPV tokom Koncesionog perioda, na svoju odgovornost i o svom trošku, uključujući bez ograničenja (a) na površinama bilo kojih terminala koji uključuju površinu gdje se vrši provjera Putnika i prostor izvan nje, uključujući provjeru Putnika, rad kontrolnih punktova i kontrolu pristupa površinama gdje je zabranjen pristup, (b) na platformi i površini za kretanje vazduhoplova, uključujući ali ne ograničavajući se na platformu, pistu i rulne staze, kontrolni toranj i sve prapratne površine i objekte, (c) ulaz zaposlenih na Aerodrome i prilaz za teret na Aerodromima i (d) površine Aerodroma kojima šira javnost može pristupiti bez bezbjednosnih propusnica ili relevantnih i važećih propusnica avio prevoznika za ukrcavanje.

„**Samostalni pružalac usluga**“ označava svakog Operatora vazduhoplova koji pruža za sebe (uključujući obezbjeđenje potrebne opreme i osoblja) jednu ili više kategorija usluga opsluživanja na platformi i ne zaključuje bilo koji ugovor sa trećim licem (što ne uključuje povezano lice tog avio-prevoznika) radi pružanja tih usluga. „**Više rukovodstvo**“ označava generalnog direktora (ili drugog izvršnog direktora) i načelnike nadležne za razne funkcije u okviru Projektnog SPV ili, zavisno od slučaja, Aerodromskog poslovanja, uključujući (u skladu sa organizacionim promjenama):

- (a) komercijalne;
- (b) marketinške ili funkcije vezane za razvoj poslovanja;
- (c) finansijske;
- (d) funkcije koje se odnose na ljudske resurse;
- (e) operativne;
- (f) bezbjednosne;
- (g) funkcije vezane za planiranje i razvoj; i
- (h) upravljanje imovinom.

„**Izveštaj o kvalitetu usluga**“ označava izvještaj o kvalitetu usluga koje će pružiti Projektno SPV, u skladu sa **Prilogom 13** (*Kriterijumi učinka*).

„**Član**“ označava bilo kog vlasnika udjela u Sopstvenom kapitalu Projektnog SPV s vremena na vrijeme, uključujući, sa Datumom zaključenja, Prvorangiranog ponuđača.

„**Ugovor Članova**“ označava ugovor koji će biti zaključen između određenih Članova, u kojem su predviđena određena prava i obaveze u vezi sa upravljanjem Projektnog SPV.

„**Član Operator**“ označava IIAC, ili njegov sljedbenik kojeg odobri Ugovorni organ u skladu sa članom 3.1, zavisno od slučaja.

„**Specifična izmjena zakona**“ označava bilo koju Izmjenu zakona koja se specifično odnosi na pružanje aerodromskih usluga koje su iste ili slične Aerodromskim uslugama, ili na vlasništvo na udjelima u društvima čije je osnovno poslovanje pružanje usluga koje su iste ili slične kao Aerodromske usluge.

„**Plan u pogledu zainteresovanih lica**“ označava plan kojim se opisuju strategije angažovanja Projektnog SPV u pogledu zainteresovanih lica, uključujući pogođene zajednice i predviđanje tekućeg mehanizma pritužbi za pogođene zajednice, naročito u vezi sa Radovima, Radovima na poboljšanju (ukoliko postoje) i drugim radovima koje će izvršiti Projektno SPV u skladu sa Operativnim i strateškim planom.

„**Zalihe**“ označava zalihe robe široke potrošnje, rezervnih djelova, zalihe robe i operativne zalihe.

„**Podizvođač radova**“ označava bilo koje Lice, uključujući Izvođače radova, sa kojim se podugovore bilo koji radovi ili usluge koje izvršava Projektno SPV, bez obzira da li je taj podugovor zaključen neposredno sa Projektnim SPV.

„**Sljedbenik Projektnog SPV**“ označava bilo koje Lice (osim Ugovornog organa) koji naslijedi Projektno SPV nakon isteka ili ranijeg prekida Koncesionog perioda u upravljanju i radu Aerodroma.

„**Analiza**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u členu 18.3.1 (*Analize Aerodromskih usluga*).

„**Oporezivanje**“ označava sve poreze (direktne i indirektne) uključujući:

- (a) carine i akcize, porez na dobit preduzeća, porez na dohodak (uključujući odbijanje poreza od plate odmah po raspodjeli (*pay-as-you-earn*)), Putničke takse avio prevoznika, takse na polijetanje, lokalne doprinose za osiguranje, PDV i taksene marke;
- (b) sve druge namete (uključujući namete za izvođača radova), uključujući dažbine, carine, plaćanja ili odbitke slične porezima koje nametne bilo koji Državni organ koji ima funkcije (uključujući pravo određivanja Poreza) u vezi sa Oporezivanjem u Crnoj Gori; i
- (c) sve kamate, kazne, novčane kazne i druga plaćanja vezana za bilo šta od navedenog ili za nepodnošenje bilo koje prijave poreza ili nedostavljanje bilo koje informacije u vezi sa bilo čim od navedenog,

i „**Porez**“ i „**Porezi**“ će se tumačiti shodno tome.

„**Spor vezan za tehnička pitanja**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u členu 50.2.1 (*Ekspert za tehnička pitanja*).

„**Ekspert za tehnička pitanja**“ označava:

- (a) Nezavisni nadzorni organ, ako Spor vezan za tehnička pitanja nastane među Stranama tokom Inicijalnog operativnog perioda (osim bilo kog Spora koji uključuje Nezavisni nadzorni organ ili koji prozilazi iz komentara, sugestija ili izmjena koje izvrši ili predloži Nezavisni nadzorni organ); ili
- (b) nezavisni nadzorni organ postavljen u vezi sa Radovima na poboljšanju ako Spor vezan za tehnička pitanja nastane u vezi sa Radovima na poboljšanju od momenta kada je Program Radova na poboljšanju dogovoren, do datuma kada su Radovi na poboljšanju završeni; ili
- (c) eksperta određenog u skladu sa procedurom opisanom u Dijelu 2 **Priloga 17** (*Nezavisni nadzorni organ / Ekspert / LFS inženjer / Konsultant za ekološka pitanja*) ako Spor vezan za tehnička pitanja nastane u svim drugim okolnostima.

„**Tehnička ponuda**“ označava tehničku ponudu podnijetu od strane Prvorangiranog ponuđača kao dio Tendera u formi priloženoj u **Prilogu 23** (*Tehnička ponuda*).

„**Tehničke specifikacije**“ označava dokument koji je dat u **Prilogu 12** (*Radovi i Tehničke specifikacije*).

„**Tender**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u stavu (A) Preambule.

„**Datum raskida**“ označava datum kada stupa na snagu bilo koji raskid ovog Ugovora o koncesiji.

„**Obavještenje o raskidu**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 41.3.1 (*Procedura prilikom raskida*).

„**Plaćanje prilikom raskida**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 41.4.1 (*Plaćanje prilikom raskida*).

„**Aerodrom Tivat**“ označava aerodrom i sve povezane objekte koji se nalaze na Lokaciji Tivat i koji su trenutno poznati kao Aerodrom Tivat i obuhvataju svo zemljište, zgrade i objekte na Lokaciji Tivat.

„**Lokacija Tivat**“ označava Aerodrom Tivat, kako je opisano u **Prilogu 11** (*Planovi Aerodromskih lokacija*).

„**Sindikata**“ označava bilo koji sindikat kako je definisan po Važećem zakonodavstvu.

„**Zaposleni koji su predmet transfera**“ označava zaposlene na Aerodromima Crne Gore koji rade na Aerodromima ili u vezi sa istima i koji su navedeni u **Prilogu 19** (*Zaposleni koji su predmet transfera*) uz eventualna povremena usklađivanja sve do Datuma početka.

„**Neeksplozivna ubojita sredstva**“ označava vojnu municiju ili eksplozivna sredstva koja nisu djelovala kako je bilo predviđeno.

„**Jednokratna koncesiona naknada**“ označava iznos od sto miliona eura (EUR 100,000,000) koji Projektno SPV ili Prvorangirani ponuđač plaća Ugovornom organu.

„**Izmjena**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 28.1 (*Izmjena*).

„**Nalog za izmjenju**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članu 28.4 (*Izmjena*).

„**PDV**“ označava Porez na dodatu vrijednost ili bilo koji sličan porez koji se umjesto njega uvodi po potrebi.

„**Prvorangirani ponuđač**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u Preambuli.

„**Radovi**“ označavaju one radove koje će preduzeti Projektno SPV u skladu sa **Prilogom 12** (*Radovi i tehničke specifikacije*).

„**Potvrda o završetku Radova**“ označava potvrdu kojom se potvrđuje završetak svih Radova izdatu u skladu sa članom 25.6 (*Potvrda o završetku Radova*).

„**Datum završetka Radova**“ označava datum izdavanja Potvrde o završetku Radova.

„**Mjesečni izvještaj o Radovima**“ ima značenje koje je navedeno u **Prilogu 6** (*Evidencija o koncesiji*).

„**Program Radova**“ označava program Radova pripremljen u skladu sa Uslovima Radova.

„**Uslovi Radova**“ označava uslove koji se primjenjuju na Radove kako je navedeno u **Prilogu 12** (*Radovi i tehničke specifikacije*).

„**Vremenski plan Radova**“ označava vremenski plan za završetak Radova naveden u Programu Radova.

1.2 Tumačenje

U ovom Ugovoru o koncesiji, osim u slučaju kada kontekst nalaže drugačije:

- 1.2.1 riječi „uključuje“ i „uključujući“ treba tumačiti bez ograničenja;
- 1.2.2 upućivanja na dokumente „u dogovorenoj formi“ predstavljaju reference na dokumente koji su parafirani kako je dogovoreno od strane ili u ime Ugovornog organa i Projektnog SPV;
- 1.2.3 reference na Preambulu, članove, djelove, stavove, Priloge, djelove Priloga odnose se na Preambulu, članove, djelove, stavove, Priloge, djelove Priloga ovog Ugovora o koncesiji, osim u slučaju kada je izričito naznačeno drugačije i Prilozi predstavljaju dio ovog Ugovora o koncesiji;
- 1.2.4 naslovi i upućivanja na naslove se neće uzeti u obzir u tumačenju ovog Ugovora o koncesiji;
- 1.2.5 upućivanja na bilo koji propis odnose se na Primjenjivo pravo i tumačiće se kao upućivanja na taj propis (uključujući i podzakonske akte) uz izmjene ili dopune unijete po potrebi, ili na bilo koji propis koji u tom momentu mijenja ili dopunjava isti (bez obzira da li ima isti naziv);
- 1.2.6 upućivanja na neki ugovor ili bilo koji drugi dokument tumačiće se kao upućivanje na taj ugovor ili dokument uključujući i njegove dopune ili izmijene unijete po potrebi i svaki put kada se u ovom Ugovoru o koncesiji pomene „izmijeniti“, „izmjena“ ili „izmijenjen“ tumačiće se kao da uključuje „dopuniti“, „dopuna“ ili „dopunjen“;
- 1.2.7 riječi u muškom rodu uključuju ženski rod i obrnuto, i riječi u jednini uključuju množinu i obrnuto;
- 1.2.8 kada god je predviđeno davanje ili izdavanje bilo kog obavještenja, saglasnosti, odobrenja, potvrde ili odluke od strane bilo kog Lica, osim kada je naznačeno drugačije, to obavještenje, saglasnost, odobrenje, potvrda ili odluka moraju biti u pisanoj formi i riječi „obavijestiti“, „dati saglasnost“, „odobrenje“, „potvrditi“ ili „odlučiti“ i drugi srodni izrazi će se tumačiti shodno tome;
- 1.2.9 upućivanja na materijale, informacije, podatke ili drugu evidenciju će se odnositi na materijale, informacije, podatke i drugu evidenciju, bez obzira da li se čuvaju u elektronskoj, pisanoj ili drugoj formi;
- 1.2.10 definicije sadržane u bilo kom Prilogu zadržavaju isto značenje i u bilo kom dijelu ovog Ugovora o koncesiji;
- 1.2.11 „funkcija“, u vezi sa bilo kojim Licem, uključuje bilo koju dužnost ili ovlaštenje tog Lica;
- 1.2.12 upućivanja na ‘ekvivalentan’ iznos bilo koje valute u drugoj valuti tumačiće se kao iznos u toj drugoj valuti koji je potreban da se, nakon konverzije u prvu valutu po ponderisanoj prosječnoj spot kursnoj stopi koju u datom trenutku objavljuje Evropska centralna banka, izvrši kupovina prve valute koristeći drugu valutu;
- 1.2.13 za potrebe tumačenja HICPI koji objavi Eurostat, ako je osnova na kojoj se relevantni indeks obračunava u bitnoj mjeri izmijenjena, taj indeks će biti ponovo obračunat na osnovi na kojoj je obračunat prije stupanja te izmjene na snagu, ili ako se taj indeks više ne objavljuje, biće zamijenjen drugim indeksom koji s vremena na vrijeme objavi bilo koji Državni organ, koji daje rezultat najbliži onom koji bi dao indeks da je nastavljeno njegovo obračunavanje na istoj osnovi na kojoj je obračunavan (ili ponovo obračunat za potrebe ovog Ugovora o koncesiji) neposredno prije datuma kada je prestalo njegovo objavljivanje;

- 1.2.14 „pisano“ i drugi srodni izrazi označavaju sve načine reprodukcije riječi u čitljivoj i trajnoj vidljivoj formi; i
- 1.2.15 kod računanja vremena od određenog datuma do kasnijeg naznačenog datuma, riječ „od“ označava od i uključujući taj datum, a „do“ označava do tog datuma ali ne i uključujući isti.
- 1.2.16 u slučaju određenog neslaganja između neke odredbe ovog Ugovora o koncesiji i neke odredbe bilo kog Projektnog ugovora, Ugovor o koncesiji ima prednost.
- 1.2.17 sve brojke koje se koriste u Ugovoru o koncesiji moraju biti zaokružene na 0,01 ili 0,01%.
- 1.2.18 prilikom tumačenja ovog Koncesionog ugovora, nijedno pravilo tumačenja neće se primjenjivati na štetu bilo koje Strane, na osnovu toga što je ta strana pripremila ili predložila Koncesioni ugovor ili bilo koju njegovu odredbu.

2. PRETHODNI USLOVI, INICIJALNI TRANSFERI TRAJANJE

2.1 Prethodni uslovi

- 2.1.1 Kako je predviđeno članom 2.3.2 (*Prenos i Datum početka*), prava i obaveze Strana po ovom Ugovoru o koncesiji biće uslovljeni ispunjenjem Prethodnih uslova. Strane će uložiti razuman napor u cilju ispunjenja Prethodnih uslova najkasnije dvanaest (12) mjeseci od Datuma zaključenja („**Planirani Datum ispunjenja Prethodnih uslova**“).
- 2.1.2 Projektno SPV će uložiti opravdani napor u cilju ispunjenja Prethodnih uslova navedenih u Dijelu 1 **Priloga 1** (*Prethodni uslovi*), čim to bude izvodljivo nakon Datuma zaključenja i, u svakom slučaju, najkasnije na Planirani Datum ispunjenja Prethodnih uslova. Projektno SPV prima na znanje da su Prethodni uslovi navedeni u Dijelu 1 **Priloga 1** (*Prethodni uslovi*) predviđeni u korist Ugovornog organa. Projektno SPV će dostaviti pisano obavještenje Ugovornom organu čim ispuni ili smatra da je u poziciji da ispuni Prethodne uslove navedene u Dijelu 1 **Priloga 1** (*Prethodni uslovi*), osim onih od kojih se Ugovorni organ eventualno odrekao u pisanoj formi.
- 2.1.3 Ugovorni organ će uložiti opravdani napor u cilju ispunjenja Prethodnih uslova navedenih u Dijelu 2 **Priloga 1** (*Prethodni uslovi*) čim to bude moguće nakon Datuma zaključenja i, u svakom slučaju, najkasnije na Planirani Datum ispunjenja Prethodnih uslova. Strane potvrđuju da su Prethodni uslovi navedeni u Dijelu 2 **Priloga 1** (*Prethodni uslovi*) predviđeni u korist Projektnog SPV. Ugovorni organ će dostaviti pisano obavještenje Projektnom SPV čim ispuni ili smatra da je u poziciji da ispuni Prethodne uslove navedene u Dijelu 2 **Priloga 1** (*Prethodni uslovi*) osim onih od kojih se Projektno SPV može odreći u pisanoj formi.
- 2.1.4 Ugovorni organ i Projektno SPV će uložiti razuman napor u cilju ispunjenja Prethodnih uslova navedenih u Dijelu 3 **Priloga 1** (*Prethodni uslovi*) čim to bude moguće nakon Datuma zaključenja i, u svakom slučaju, najkasnije na Planirani Datum ispunjenja Prethodnih uslova, osim onih od kojih se obje Strane mogu odreći u pisanoj formi.
- 2.1.5 U roku od pet (5) dana od datuma kada Projektno SPV i Ugovorni organ dostave jedan drugom pisano obavještenje da su ispunili ili da su u poziciji da ispune ili se odreknu (kako je primjenjivo) Prethodnih uslova, Ugovorni organ i Projektno SPV će se sastati da potkrijepe dokazima ispunjenje Prethodnih uslova i ako se uvjere da su svi Prethodni uslovi ispunjeni ili je došlo do odricanja od istih u skladu sa članovima 2.1.2, 2.1.3 i 2.1.4 (*Prethodni uslovi*),

potpisaoe zajedničku izjavu u tom smislu. Datum potpisivanja te zajedničke izjave će se označavati kao „**Datum ispunjenja Prethodnih uslova**“.

2.1.6 Ako bilo koji od Prethodnih uslova nije ispunjen (ili nije došlo do odricanja od istog u skladu sa gore navedenim) posljednjeg dana prije Planiranog datuma ispunjenja Prethodnih uslova, Strane će se bez odlaganja sastati da razmotre kako da ispune neispunjene Prethodne uslove. Ako u roku od šezdeset (60) dana od Planiranog datuma ispunjenja Prethodnih uslova ne nastupi Datum ispunjenja Prethodnih uslova i Strane se ne dogovore o odlaganju Planiranog datuma ispunjenja Prethodnih uslova za ispunjenje neispunjenih Prethodnih uslova:

(a) ako su jedini uslovi koji nisu ispunjeni u tom momentu Prethodni uslovi navedeni u Dijelu 1 **Priloga 1** (*Prethodni uslovi*) i/ili Prethodni uslovi navedeni u Dijelu 3 **Priloga 1** (*Prethodni uslovi*), gdje je neispunjenje tih Prethodnih uslova prouzrokovalo Projektno SPV:

(i) nakon isteka tog perioda, Ugovorni organ može odabrati da raskine ovaj Ugovor o koncesiji uz davanje obavještenja Projektom SPV trideset (30) dana unaprijed (ako je Projektno SPV pristupilo Ugovoru o koncesiji ili inače Prvorangiranom ponuđaču), osim u slučaju kada je, tokom tog perioda, Projektno SPV dostavilo obavještenje da su svi neispunjeni Prethodni uslovi ispunjeni i Ugovorni organ se uvjeri u isto, u kom slučaju ovaj Ugovor o koncesiji neće biti raskinut; i

(ii) u slučaju raskida u skladu sa članom 2.1.6(a)(i) (*Prethodni uslovi*), Ugovorni organ će imati pravo da izvrši povlačenje po Sredstvu obezbjeđenja za Zatvaranje u punom iznosu (ili po Garanciji za dobro izvršenje posla i Sredstvu obezbjeđenja za izvršenje za iznos Sredstva obezbjeđenja za zatvaranje, ako su isti već obezbijeđeni) i sva plaćanja koja izvrši Prvorangirani ponuđač ili Projektno SPV (ako je Projektno SPV pristupilo Ugovoru o koncesiji) tretiraće se kao nepovratna, za koji iznos će se smatrati da pokriva sve gubitke, troškove i plaćanja kojima se izloži Ugovorni organ u vezi sa ovim Ugovorom o koncesiji i uz potrebnu radnju u cilju pronalaženja alternativnog rješenja za raskid ovog Ugovora o koncesiji i nijedna Strana neće imati drugu obavezu prema drugoj Strani u vezi sa ovim Ugovorom o koncesiji ili raskidom istog,

(b) ako su jedini uslovi koji nisu ispunjeni u tom momentu Prethodni uslovi navedeni u Dijelu 2 **Priloga 1** (*Prethodni uslovi*), i/ili Prethodni uslovi navedeni u Dijelu 3 **Priloga 1** (*Prethodni uslovi*) ako je to neispunjenje tih Prethodnih uslova prouzrokovalo Ugovorni organ:

(i) nakon isteka tog perioda, bilo koja Strana može odabrati da raskine ovaj Ugovor o koncesiji uz davanje obavještenja drugoj Strani trideset (30) dana unaprijed, osim ako je, tokom tog perioda Ugovorni organ dostavio obavještenje da su svi neizmireni Prethodni uslovi ispunjeni i da se Projektno SPV uvjerilo u isto, u kom slučaju Ugovor o koncesiji neće biti raskinut; i

(ii) u slučaju raskida u skladu sa članom 2.1.6(b)(i) (*Prethodni uslovi*), Ugovorni organ će:

(A) vratiti Sredstvo obezbjeđenja za Zatvaranje Prvorangiranom ponuđaču ili Projektom SPV, zavisno od slučaja (ili Garanciju za dobro izvršenje posla i Sredstvo obezbjeđenja za izvršenje, ako su isti već obezbijeđeni); i

(B) platiti Prvorangiranom ponuđaču ili Projektom SPV iznos jednak

Naknadi za izradu Projekta i Jednokratne koncesione naknade (ako su već plaćeni od strane Prvorangiranog ponuđača ili Projektnog SPV), ali nijedna Strana neće biti odgovorna prema bilo kojoj drugoj Strani u vezi sa ovim Ugovorom o koncesiji ili njegovim raskidom.

2.1.7 Bez obzira na gorenavedeno, Prvorangirani ponuđač ili Projektno SPV će platiti Jednokratnu koncesionu naknadu Ugovornom organu u roku od trideset (30) dana od Datuma zaključenja, pri čemu:

(a) ukoliko Jednokratna koncesiona naknada ne bude plaćena u tom roku, Ugovorni organ može odabrati da raskine ovaj Ugovor o koncesiji uz davanje obavještenja Projektnom SPV trideset (30) dana unaprijed (ako je Projektno SPV pristupilo Ugovoru o koncesiji ili inače Prvorangiranom ponuđaču), osim ako je, tokom tog perioda, Jednokratna koncesiona naknada plaćena i Ugovorni organ se uvjeri u isto, u kom slučaju ovaj Ugovor o koncesiji neće biti raskinut; ukoliko se Ugovor o koncesiji raskine po ovom osnovu, član 2.1.6(a)(ii) (*Prethodni uslovi*) će se shodno tome primjenjivati.

(b) u slučaju raskida ovog Ugovora o koncesiji u skladu sa članom 2.1.6(a)(i) (*Prethodni uslovi*), plaćena Jednokratna koncesiona naknada tretiraće će se kao nepovratna, u skladu sa članom 2.1.6(a)(ii) (*Prethodni uslovi*); i

(c) u slučaju raskida ovog Ugovora o koncesiji u skladu sa članom 2.1.6(b)(i) (*Prethodni uslovi*), plaćena Jednokratna koncesiona naknada će se vratiti Prvorangiranom ponuđaču ili Projektnom SPV, u skladu sa članom 2.1.6(b)(ii)(B) (*Prethodni uslovi*).

2.2 **Inicijalni plan za transfer i Plan za transfer zaposlenih**

2.2.1 Projektno SPV će, čim to bude razumno izvodljivo nakon Datuma zaključenja, otpočeti pripremanje Inicijalnog plana za transfer i Plana za transfer zaposlenih.

2.2.2 Projektno SPV će dostaviti predložene nacрте Inicijalnog plana za transfer i Plana za transfer zaposlenih Ugovornom organu na odobrenje, najkasnije 90 dana nakon Datuma zaključenja.

2.2.3 U skladu sa IFC standardima učinka i Važećim zakonodavstvom, Plan za transfer zaposlenih će uključivati kao minimum sljedeće:

(a) preuzimanje Kolektivnog ugovora i svih ugovora o radu od Aerodroma Crne Gore i zaključenje novih ugovora o radu sa Zaposlenima koji su predmet transfera, koji Zaposlenima koji su predmet transfera daju najmanje ista prava koja su imali prije transfera;

(b) zabranu raskida ugovora o radu sa zaposlenima koji rade na neodređeno vrijeme u roku od pet godina nakon transfera, pri čemu ova odredba ne zabranjuje Projektnom SPV da raskine ugovor sa zaposlenim tokom tog perioda usljed krivice zaposlenog u skladu sa Važećim zakonodavstvom, i Kolektivnim ugovorom;

(c) prije sprovođenja bilo kakvog vida kolektivnog otpuštanja, sprovođenje analize alternativnih mjera takvom otpuštanju viška zaposlenih. Ako se tom analizom ne identifikuju održive alternative otpuštanju viška zaposlenih, potrebno je da se razvije plan otpuštanja viška zaposlenih i da se isti sprovede kako bi se umanjili negativni uticaji otpuštanja viška zaposlenih na Zaposlene koji su predmet transfera. Plan otpuštanja viška zaposlenih će biti zasnovan na principu nediskriminacije i odražavaće konsultacije Projektnog SPV sa Zaposlenima koji su predmet transfera, njihovim organizacijama i, kada je to primjenjivo, relevantnim Državnim organima i postupiti u skladu sa Važećim zakonodavstvom, i Kolektivnim ugovorom. Projektno SPV će

postupati u skladu sa svim zakonskim i ugovornim uslovima koji se odnose na obavještanje javnih organa i davanje informacija radnicima i njihovim organizacijama, kao i konsultovanje sa istima; i

- (d) obezbjeđenje da svi Zaposleni koji su predmet transfera blagovremeno dobiju obavještenje o otkazu i otpremnine kako je obavezno po Važećem zakonodavstvu, i Kolektivnom ugovoru. Sve neizmirene zaostale isplate i beneficije po osnovu socijalnog osiguranja i penzioni doprinosi i beneficije biće isplaćeni (i) zaključno sa raskidom radnog odnosa sa Zaposlenima koji su predmet transfera, (ii) kada je to primjenjivo, u korist Zaposlenih koji su predmet transfera, odnosno (iii) isplata će biti izvršena u skladu sa vremenskim planom dogovorenim u Kolektivnom ugovoru (ako je dogovoren takav vremenski plan). Kada se isplate vrše u korist Zaposlenih koji su predmet transfera, radnici moraju dobiti dokaz o tim isplatama.

2.2.4 Za svaki primljeni nacrt Inicijalnog plana za transfer ili Plana za transfer zaposlenih:

- (a) čim to bude izvodljivo nakon primanja predmetnog nacrt, ali u svakom slučaju u roku od 30 dana od dana primanja tog nacrt, Ugovorni organ će dostaviti pisano obavještenje Projektom SPV kojim se taj nacrt ili (i) odobrava , ili (ii) odbija;
- (b) ako Ugovorni organ odbije bilo koji nacrt, Ugovorni organ će navesti u pisanoj formi razloge za takvo odbijanje. Osim u slučaju kada se Ugovorni organ saglasi sa suprotnim u pisanoj formi, Projektom SPV će dostaviti Ugovornom organu revidirani nacrt u periodu od trideset (30) dana nakon datuma primanja Ugovornog organa razloga za odbijanje nacrt. Strane se obavezuju da će tokom tog perioda od trideset (30) dana razmatrati i pregovarati u dobroj vjeri svaki komentar dobijen od Ugovornog organa, i Projektom SPV može dati bilo koji dodatni prijedlog u cilju postizanja dogovora oko predmetnog nacrt; i
- (c) u bilo kom trenutku nakon primanja obavještenja o odbijanju od Ugovornog organa (uključujući i period od trideset (30) dana naveden u stavu (b) gore u tekstu), bilo koja Strana može zahtijevati da se nacrt (i bilo koje neslaganje vezano za procjenu povezanih troškova) podnesu na postupak rješavanja Sporova u skladu sa članom 50 (*Postupak za rješavanje Sporova*).

2.3 Prenos i Datum početka

2.3.1 Na datum koji pada jedan (1) dan nakon Datuma ispunjenja Prethodnih uslova (ili bilo koji kasniji datum o kojem se Strane dogovore u pisanoj formi), Strane će se sastati i započeti implementaciju Inicijalnog plana za transfer i Plana za transfer zaposlenih, radi izvršenja inicijalnog prenosa imovine i obaveza Aerodromskog poslovanja sa Ugovornog organa i sprovođenja transfera Zaposlenih koji su predmet transfera sa Aerodroma Crne Gore na Projektom SPV. Datum kada Strane postupe u potpunosti u skladu i sa Inicijalnim planom za transfer i Planom za transfer zaposlenih, označava se kao „**Datum početka**“. Ugovorni organ i Projektom SPV će uložiti razuman napor u cilju završetka prenosa (i shodno, nastupanja Datuma početka) čim to bude moguće nakon Datuma ispunjenja Prethodnih uslova i u svakom slučaju najkasnije deset (10) dana nakon Datuma ispunjenja Prethodnih uslova. Ako Strane ne ispune inicijalni prenos u roku koji je predviđen ovim članom 2.3.1, Strane će se (uz razumno postupanje svake od njih) dogovoriti o produženju roka za izvršenje inicijalnog prenosa.

2.3.2 Odredbe člana 1 (*Definicije i tumačenje*), člana 2 (*Prethodni uslovi, Inicijalni transfer i trajanje*), člana 3 (*Opšta jamstva Prvorangiranih ponuđača i Projektom SPV*), člana 4 (*Saglasnost - Saradnja*), člana 19.6.2 (*Dostavljanje registrovanih podataka*), člana 30.1

(Sredstvo obezbjeđenja za Zatvaranje), člana 31 (Naknada za izradu Projekta), člana 34 (Slučaj više sile), člana 35 (Bitan negativan državni postupak), člana 48 (Garancije), člana 50 (Postupak za rješavanje Sporova), člana 51 (Mjerodavno pravo i nadležnost, Odricanje od imuniteta) i članova 52 (Obavještenja) do 66 (Nastavak važenja) i **Priloga 1** (Prethodni uslovi), **Priloga 2** (Inicijalni prenos sredstava i obaveza), **Priloga 8** (Osiguranje), **Priloga 14** (Program održavanja), **Priloga 15** (Lista saglasnosti), **Priloga 17** (Nezavisni nadzorni organ / Ekspert / LFS inženjer / Konsultant za ekološka pitanja), **Priloga 19** (Zaposleni koji su predmet transfera) i **Priloga 20** proizvođače pravno dejstvo i biće obavezujuće za Strane i Prvorangiranog ponuđača neposredno nakon Datuma zaključenja.

2.4 Trajanje

Ugovor o koncesiji ostaje na snazi tokom Koncesionog perioda.

2.5 Uloga Prvorangiranog ponuđača

2.5.1 Prvorangirani ponuđač je:

- (a) potpisao ovaj Ugovor o koncesiji u skladu sa Važećim zakonodavstvom; i
- (b) u roku od šezdeset (60) dana od Datuma zaključenja formiraće Projektno SPV.

2.5.2 Prvorangirani ponuđač će usvojiti osnivačke dokumente Projektnog SPV (uključujući opšte akte i Ugovor članova društva Projektnog SPV) tek nakon što Ugovorni organ dobije prethodno pisano odobrenje, koje neće biti bezrazložno uskraćeno.

2.5.3 Nakon što Projektno SPV bude formirano i pristupi ovom Ugovoru o koncesiji, Prvorangirani ponuđač nema bilo kakva druga prava i obaveze po Ugovoru o koncesiji, osim po članu 3 (Opšta jamstva Prvorangiranog ponuđača i Projektnog SPV), članu 30.1 (Sredstvo obezbjeđenja za Zatvaranje), članu 31.1 (Naknada za izradu projekta) i Dijelu XIII (Opšte odredbe).

2.6 Upravljanje u Meduperiodu

2.6.1 Tokom perioda između Datuma zaključenja i Datuma početka („Meduperiod“), Projektno SPV će predano raditi sa Zastupnicima Ugovornog organa i Zastupnici Ugovornog organa će saradivati (pri čemu će se Ugovorni organ pobrinuti da Aerodromi Crne Gore saraduju) sa Projektним SPV, kako bi obezbijedili tranziciju operativne kontrole (uključujući, bez ograničenja, svu Imovinu datu pod koncesiju i Zaposlene koji su predmet transfera) Aerodroma na Datum početka sa Ugovornog organa na Projektno SPV, bez prekida u pružanju bilo kojih Aerodromskih usluga. Radi pojašnjenja, kako su Zaposleni koji su predmet transfera slobodni da odluče o prelasku u Projektno SPV, Ugovorni organ će uložiti najveći napor kako bi olakšao taj prelazak, ali neće se smatrati odgovornim ukoliko neki od Zaposlenih koji su predmet transfera konačno odluče da ne pređu u Projektno SPV.

2.6.2 Tokom Meduperioda, Ugovorni organ neće preduzimati sljedeće radnje (i postaraće se da na isti način postupe i Aerodromi Crne Gore):

- (a) mijenjati ili raskinuti bilo koji Bitan prenijeti ugovor;
- (b) opteretiti, ustupiti, staviti pod hipoteku ili zalogu, raspolagati ili prodati bilo koju Bitnu imovinu;
- (c) uvećati zarade ili beneficije bilo kojeg Zaposlenog koji je predmet transfera ili povećati

broj Zaposlenih koji su predmet transfera;

- (d) usvojiti ili izmijeniti bilo koji bonus, podjelu dobiti, naknadu, otpremninu, raskid, penziju, penzionisanje ili odloženu naknadu bilo kom Zaposlenom koji je predmet transfera, ili uvećati naknadu ili sporedne beneficije Zaposlenih koji su predmet transfera ili platiti bilo koju beneficiju koju ne nalaže bilo koji postojeći plan ili aranžman ili Važeće zakonodavstvo, ili
- (e) zaključiti bilo koji novi ugovor sa bilo kojim sindikatom ili izmijeniti Kolektivni ugovor,

(radnje opisane u stavu (a) do (e) gore će se označavati kao „**Rezervisana diskreciona prava**“),

u svakom slučaju bez prethodne pisane saglasnosti Projektnog SPV, pri čemu će Projektno SPV imati pravo da uskrati svoju saglasnost samo ako može dokazati da bi ga ta Rezervisana diskreciona prava izložila troškovima od preko dvije stotine pedeset hiljada eura (250.000 EUR), ukupno za sva Rezervisana diskreciona prava, radi postupanja u skladu sa njegovim obavezama po ovom Ugovoru o koncesiji nakon Datuma početka, u kom slučaju Ugovorni organ može pristupiti korišćenju tih Rezervisanih diskrecionih prava samo uz naknadu Projektnom SPV iznosa troškova kojima se Projektno SPV izložilo preko tog iznosa.

- 2.6.3 Tokom Međuperioda, Ugovorni organ će učiniti da Aerodromi Crne Gore daju Projektnom SPV (i) onaj pristup Zaposlenima koji su predmet transfera i (ii) one informacije i dokumente, koje Projektno SPV opravdano zahtijeva u cilju postizanja neometane i efikasne predaje poslova i upravljanja Aerodromima, u mjeri u kojoj je to dozvoljeno po Važećem zakonodavstvu.
- 2.6.4 Tokom Međuperioda, Zaposleni koji su predmet transfera će ostati zaposleni u Aerodromima Crne Gore (bez uticaja na (i) pravo tih Zaposlenih koji su predmet transfera da daju otkaz, (ii) slučajevne penzionisanja, invaliditeta, zatvorske kazne ili drugog slučaja raskida radnog odnosa neposredno po sili zakona, u skladu sa Primjenjivim pravom, ili (iii) pravo Aerodroma Crne Gore da otpuste bilo kog Zaposlenog koji je predmet transfera na osnovu grube nepažnje ili namjernog nepropisnog ponašanja, u svakom slučaju u skladu sa Važećim zakonodavstvom).
- 2.6.5 Tokom Međuperioda, na zahtjev Projektnog SPV, Ugovorni organ će omogućiti pristup Aerodromskim lokacijama Projektnom SPV isključivo za potrebe obavljanja dodatnih ispitivanja i provjera. Svaki pristup omogućen od strane Ugovornog organa na osnovu ovog Člana 2.6.5. neće omogućiti niti će se smatrati da omogućava Projektnom SPV bilo kakav pravni ili drugi interes na Aerodromskim lokacijama. Projektno SPV neće ometati upravljanje Aerodromima i postupaće u skladu sa svim bezbjedonosnim procedurama koje se generalno primjenjuju od strane Ugovornog organa u odnosu na pojedince kojima je omogućen pristup Aerodromskim lokacijama. Projektno SPV će obešteti Ugovorni organ za svaku pretrpljenu štetu (uključujući one u vezi sa Aerodromskim lokacijama i Nepokretnom imovinom) i gubitke koji nastanu kao posljedica takvog pristupa i neće ga smatrati odgovornim za iste.

3. OPŠTA JEMSTVA PRVORANGIRANOG PONUDAČA I PROJEKTOG SPV

3.1 Promjena vlasništva

3.1.1 Projektno SPV se obavezuje da će obezbijediti da svaka promjena u vlasništvu Projektnog SPV bude izvršena samo uz prethodnu pisanu saglasnost Ugovornog organa (koja neće biti neopravdano uskraćena), i biće uslovljena sljedećim:

- (a) do isteka perioda od dvije (2) godine od Datuma završetka radova nijedan Član neće:
  - (i) prenijeti ili na drugi način raspolagati Sopstvenim kapitalom u korist trećeg lica;
  - (ii) odlučiti ili odobriti bilo kakvo povećanje Sopstvenog kapitala u Projektom SPV u korist nekog trećeg lica; ili
  - (iii) na drugi način učiniti ili dozvoliti da se učini bilo šta što bi dovelo do izmjene procenta Sopstvenog kapitala u vlasništvu svakog od Članova,
- (b) Prvorangirani ponuđač će zadržati Kontrolu do isteka perioda od pet (5) godina nakon Datuma završetka radova.
- (c) Član Operator će zadržati najmanje deset procenata (10%) Sopstvenog kapitala do kraja desete (10.) godine Koncesionog perioda.

3.2 Lica na koja se primjenjuju ograničenja

U svakom slučaju, osim onda kada Ugovorni organ prethodno, u pisanoj formi, izričito dozvoli drugačije, Projektno SPV neće dozvoliti niti odobriti da bilo koje Lice na koje se primjenjuju ograničenja bude vlasnik bilo kog Sopstvenog kapitala ili drugog ulaganja u Projektno SPV (neposredno ili posredno) ili da ima bilo kakav Teret na bilo kojoj imovini Projektnog SPV ili bilo koje udjele ili druga ulaganja u Projektno SPV ili da na drugi način ima pravo da vrši bilo kakvu Kontrolu ili uticaj na Aerodromsko poslovanje, ili da na bilo koji način bude uključeno u Aerodromsko poslovanje, i osnivački akt i statut Projektnog SPV i Ugovor članova će uključivati ovo ograničenje na zadovoljstvo Ugovornog organa (koja odredba se ne smije kršiti ili mijenjati).

3.3 Izuzeta zona aerodroma

Osim u slučaju kada je Ugovorni organ za to prethodno dao izričitu pisanu saglasnost, Članovi Projektnog SPV i Projektno SPV neće držati Sopstveni kapital ili drugo ulaganje u Aerodromskom operatoru izuzete zone (bilo neposredno ili posredno) ili imati bilo kakav Teret nad imovinom Aerodromskog operatora izuzete zone ili bilo kojih akcija ili drugo ulaganje u Aerodromskom operatoru izuzete zone, niti imati pravo da vrše bilo kakvu kontrolu, uticaj ili bilo kakvo uključivanje u poslovanje Operatora izuzete zone aerodroma. Memorandum i Statut Projektnog SPV-a, kao i Ugovor članova Društva, moraju zagarantovati ovo ograničenje na zadovoljstvo Ugovornog organa (koja zabrana ne smije biti povrijeđena ili izmijenjena).

4. SAGLASNOST - SARADNJA

4.1 Projektno SPV će blagovremeno dobiti, održavati i obnavljati sve Saglasnosti koje mogu biti potrebne po Važećem zakonodavstvu i u skladu sa Dobrom industrijskom praksom za održavanje njegovog korporativnog postojanja i za izvršenje njegovih obaveza po Koncesionim dokumentima.

- 4.2 Projektno SPV će snositi sve troškove vezane za dobijanje, održavanje i obnovu tih Saglasnosti.
- 4.3 Ugovorni organ će pružiti Projektnom SPV, o trošku Projektnog SPV, svu razumnu administrativnu pomoć koja je razumno potrebna radi ubrzanja postupka podnošenja zahtjeva, izdavanja i obnavljanja potrebnih planskih i ekoloških Saglasnosti, i svih drugih Saglasnosti koje su potrebne radi izvršavanja od strane Projektnog SPV njegovih prava i obaveza po Ugovoru o koncesiji, pri čemu će zahtjeve podnositi Projektno SPV u svoje ime, odnosno u ime i za račun Ugovornog organa, ili bilo koji Izvođač u vezi sa Projektom.
- 4.4 Ugovorni organ će, na zahtjev Projektnog SPV, pružiti opravdanu administrativnu pomoć koja bude potrebna u traženju pomoći od odgovarajućih Državnih organa za vršenje Aerodromskih usluga i Radova.

5. NEZAVISNI NADZORNI ORGAN

- 5.1 Strane će zajednički postaviti Nezavisni nadzorni organ u skladu sa **Prilogom 17** (*Nezavisni nadzorni organ / Ekspert / LFS inženjer /Konsultant za ekološka pitanja*).
- 5.2 Postupak i trajanje postavljenja, kao i opis poslova za Nezavisni nadzorni organ navedeni su u **Prilogu 17** (*Nezavisni nadzorni organ / Ekspert / LFS inženjer /Konsultant za ekološka pitanja*). Sve naknade, troškove, plaćanja i druge iznose koji se plaćaju Nezavisnom nadzornom organu snose podjednako Projektno SPV i Ugovorni organ.

DIO II – VLASNIŠTVO, AERODROMSKE LOKACIJE I PRETHODNE STUDIJE IZVODLJIVOSTI

6. VLASNIŠTVO

6.1 Aerodromske lokacije - Nepokretna imovina

- 6.1.1 Sve Aerodromske lokacije i Nepokretna imovina koji su dodijeljeni Projektom SPV po Ugovoru o koncesiji, odnosno koje je Projektno SPV izgradilo tokom Koncesionog perioda ostaju vlasništvo Ugovornog organa.
- 6.1.2 Projektno SPV neće imati bilo kakvo imovinsko pravo ili pravo vlasništva na Aerodromskim lokacijama ili na Nepokretnoj imovini. U slučaju da je u skladu sa Važećim zakonodavstvom Projektno SPV upisano kao vlasnik bilo koje Nepokretne imovine koju Projektno SPV izgradi tokom Koncesionog perioda, Strane će bez odlaganja potpisati sve dokumente i preduzeti sve radnje potrebne kako bi Ugovorni organ postao upisani vlasnik takve Nepokretne imovine, bez bilo kakve naknade koja pada na teret Ugovornog organa. Projektno SPV neće uspostaviti bilo koje sredstvo obezbjeđenja niti dozvoliti postojanje istog na cjelokupnim Aerodromskim lokacijama ili Nepokretnoj imovini, odnosno nekim njegovim dijelom.
- 6.1.3 Projektno SPV će imati Pravo korišćenja imovine u vezi sa Aerodromskim lokacijama i svom Nepokretnom imovinom u skladu sa Važećim zakonodavstvom, ovim Ugovorom o koncesiji i Ugovorom o nepokretnostima.
- 6.1.4 Projektno SPV može registrovati Pravo korišćenja imovine u vezi sa Aerodromskim lokacijama i Nepokretnom imovinom u nadležnom katastru, u skladu sa Ugovorom o nepokretnostima.
- 6.1.5 Sve Aerodromske lokacije i Nepokretna imovina će biti prenijeti na Ugovorni organ prilikom isteka ili raskida ovog Ugovora o koncesiji u skladu sa Važećim zakonodavstvom i **Prilogom 9** (*Povratni prenos imovine*).

6.2 Pokretna imovina

- 6.2.1 Projektno SPV će imati Pravo korišćenja imovine u pogledu Pokretne imovine koja se nalazi na Aerodromskim lokacijama na Datum zaključenja. Pod uslovom da je dobijena prethodna pisana saglasnost Ugovornog organa, Projektno SPV ima pravo da raspolaže, proda (sa pravom preče kupovine Ugovornog organa), zamijeni ili isključi iz upotrebe Pokretnu imovinu u interesu Projekta.
- 6.2.2 Tokom Koncesionog perioda, Projektno SPV će zadržati vlasništvo na bilo kojoj Pokretnoj imovini koju je kupio. Ta Pokretna imovina će, zajedno sa Pokretnom imovinom iz člana 6.2.1, biti prenijeta na Ugovorni organ prilikom isteka ili raskida ovog Ugovora o koncesiji, u skladu sa **Prilogom 9** (*Povratni prenos imovine*).

7. OBAVEZE PROJEKTOG SPV U VEZI SA AERODROMSKIM LOKACIJAMA - PRIHVATANJE AERODROMSKIH LOKACIJA

- 7.1 Projektno SPV će pružiti zaštitu i bezbjednost Aerodromskih lokacija u skladu sa Važećim zakonodavstvom i Dobrom industrijskom praksom.
- 7.2 Projektno SPV neće koristiti Aerodromske lokacije za bilo koje potrebe osim za potrebe sprovođenja Projekta.

- 7.3 Projektno SPV će dati, ili osigurati da bude dat, pristup Aerodromskim lokacijama i Aerodromima Ugovornom organu ili njegovim zastupnicima ili savjetnicima za potrebe praćenja Radova i Aerodromskih usluga i obezbjeđenja postupanja Projektnog SPV u skladu sa njegovim obavezama po ovom Ugovoru o koncesiji; pri čemu će se na Ugovornog organa ili njegove zastupnike ili savjetnike, kako je primjenjivo, (i) primjenjivati važeće bezbjednosne i sigurnosne procedure koje se generalno primjenjuju od strane Projektnog SPV na lica koja imaju pristup Aerodromskim lokacijama i Aerodromima i isti će biti dužan da postupa u skladu sa tim procedurama i (ii) ta lica se neće neopravdano uključivati u vođenje Aerodromskog poslovanja od strane Projektnog SPV.
- 7.4 Projektno SPV će biti odgovorno, o svom trošku i riziku, za uklanjanje svih objekata, zgrada i drugih prepreka koje su potrebne za izvršenje Radova i izvršiti sve svoje obaveze po Ugovoru o koncesiji.“
- 7.5 Projektno SPV izjavljuje i garantuje Ugovornom organu da je sproveo sopstvenu ocjenu i pregled svih analiza (uključujući premjere zemljišta, ako je primjenjivo) ili bilo kojih tehničkih informacija koje je dao Ugovorni organ, i da se uvjerio u njihovu tačnost, potpunost i svrsishodnost i u ekspertske kvalifikacije, rezultate i metodologiju njihovih autora i Projektno SPV ni na koji način neće biti oslobođeno bilo koje obaveze po Ugovoru o koncesiji, niti će imati pravo na potraživanja od Ugovornog organa na osnovu toga što te analize nisu tačne ili dovoljne; Ugovorni organ ne preuzima odgovornost prema Projektnom SPV za netačnost, propuste, neprikladnost za bilo koju svrhu ili nedostatnost bilo koje vrste u ispitivanjima (uključujući geodetska ispitivanja, ako je primjenjivo) ili u bilo kojim tehničkim informacijama koje Ugovorni organ pruži Projektnom SPV, bez obzira na to da li su pripremljene nemarno ili ne.

8. OBAVEZA UGOVORNOG ORGANA U VEZI SA AERODROMSKIM LOKACIJAMA

8.1 Ugovorni organ će, tokom Koncesionog perioda:

- (a) postupiti u skladu sa odredbama Ugovora o nepokretnostima i održavati Ugovor o nepokretnostima u skladu sa zahtjevima;
- (b) dati Projektnom SPV Pravo korišćenja imovine na Aerodromskim lokacijama po sledećem vremenskom planu u skladu sa Koncesionim aktom:
- (i) Pravo korišćenja imovine u vezi sa dijelovima Aerodromskih lokacija koji su potrebni za izvršenje Radova tokom Faze I, kako je navedeno u **Prilogu 11 (Planovi Aerodromskih lokacija)** biće dato Projektnom SPV kao prethodni uslov za Datum početka, u skladu sa članom 2.1.3 (*Prethodni uslovi*);
  - (ii) Pravo korišćenja imovine u vezi sa djelovima Aerodromskih lokacija koji su potrebni za izvršenje Radova tokom Faze II, kako je navedeno u Prilogu 11 (*Planovi Aerodromskih lokacija*) biće dodijeljeno Projektnom SPV najkasnije 24 mjeseca od Datuma početka;
  - (iii) Pravo korišćenja imovine u vezi sa djelovima Aerodromskih lokacija koji su potrebni za izvršenje Radova tokom Faze III, kako je navedeno u **Prilogu 11 (Planovi Aerodromskih lokacija)** biće dati Projektnom SPV najkasnije 48 mjeseci od Datuma početka; i
- (c) obezbijediti mirno korišćenje Aerodromskih lokacija, bez tereta.

- 8.2 Bez obzira na gore navedeno, Strane su saglasne da propust od strane Ugovornog organa da Projektom SPV da Pravo korišćenja imovine u skladu sa vremenskim planom navedenim u članu 8.1.(b)(ii) ili članu 8.1.(b)(iii) (kako je primjenjivo) neće predstavljati kršenje od strane Ugovornog organa njegovih obaveza po ovom Ugovoru o koncesiji (i neće predstavljati Slučaj neizvršenja obaveza Ugovornog organa niti Značajnu nepovoljnu mjeru države) osim ako takvo propuštanje značajno ometa sposobnost Projektog SPV da otpočne izvođenje Radova Faze II do Datuma početka Faze II i/ili da otpočne izvođenje Radova Faze III kada se to zahtjeva u skladu sa Prilogom 12 (kako je primjenjivo).
- 8.3 Ugovorni organ će postupiti u skladu sa IFC Standardima učinka i dobrom industrijskom praksom u izvršenju bilo kojeg potrebnog iseljavanja i/ili eksproprijacije zemljišta za potrebe sticanja zemljišta ili proširenja Aerodromskih lokacija

9. OTKRIĆA I NEEKSPLODIRANA UBOJITA SREDSTVA

- 9.1 U slučaju pronalaženja Otkrića ili Neeksplodiranih ubojitih sredstava nakon Datuma početka, Projektno SPV će, osim u slučaju kada Važeće zakonodavstvo nalaže drugačije:
- (a) bez odlaganja obavijestiti Ugovorni organ i dati Ugovornom organu, relevantnim Državnim organima i njihovim zastupnicima pristup kako bi izvršili inspekciju i uklonili predmete ako su u pitanju pokretne stvari;
  - (b) preduzeti one korake koje odgovarajući Državni organ eventualno zatraži u skladu sa Važećim zakonodavstvom, a koji mogu da uključe prekid i obustavljanje izvršenja bilo kojih radnji koje mogu ometati iskopavanje Otkrića ili Neeksplodiranih ubojitih sredstava ili na bilo koji način uticati na Otkrića ili Neeksplodirana ubojita sredstva; i
  - (c) preduzeti sve potrebne korake u cilju očuvanja Otkrića u istom položaju i stanju u kojem su nađena,

pod uslovom da svaka radnja koju Ugovorni organ ili bilo koji Državni organ preduzmu u vezi sa Otkrićima ili Neeksplodiranim ubojitim sredstvima, odnosno bilo koji propust Ugovornog organa ili Državnog organa da preduzme radnje koje nalaže Važeće zakonodavstvo, koji ima bitan negativan uticaj na (i) sposobnost Projektog SPV da ostvaruje i izvršava bilo koje od svojih bitnih prava i obaveza po ovom Ugovoru o koncesiji, i/ili (ii) trošak ili dobit koji proizilaze iz tog izvršenja, predstavljaju Značajno nepovoljnu mjeru države.

- 9.2 Projektno SPV priznaje da sva Otkrića jesu i ostaju imovina Ugovornog organa.

10. SLUČAJEVI ZAGAĐENJA

10.1 Obaveza otklanjanja zagađenja

Nakon otkrivanja bilo kog Slučaja zagađenja, Projektno SPV će:

- (a) bez odlaganja obavijestiti Ugovorni organ i Državni organ zadužen za Životnu sredinu o nastupanju tog Slučaja zagađenja;
- (b) čim to bude izvodljivo, dostaviće Ugovornom organu sve podatke i obavijestiti ga o radnjama za koje predlaže da budu sprovedene u cilju otklanjanja tog Slučaja zagađenja u skladu sa Važećim zakonodavstvom, Dobrom industrijskom praksom (uključujući odredbe člana 1.8 (Kontaminirano zemljište) EHS smjernica (Opšte EHS smjernice)) i IFC Standardima učinka („Radovi na otklanjanju zagađenja“); i

- (c) sprovesti, uz konsultacije sa Ugovornim organom, Radove na otklanjanju zagađenja.

10.2 Posljedice Zatečenog ekološkog stanja

10.2.1 Ugovorni organ će nadoknaditi Projektom SPV sve troškove koji su opravdani, uredno dokumentovani i nastali u skladu sa pravilima u toku vršenja Radova na otklanjanju zagađenja u sljedećim slučajevima:

- (a) ako je Slučaj zagađenja Zatečeno ekološko stanje, pri čemu će svaki spor vezan za pitanje da li je neki Slučaj zagađenja Zatečeno ekološko stanje biti upućen Konsultantu za ekološka i društvena pitanja kao dio Inicijalne ekološke ocjene lokacije;
- (b) ako je Projektno SPV ispunilo svoje gore navedene obaveze po članu 10.1 (*Obaveza otklanjanja zagađenja*); i
- (c) ako Projektno SPV može da dokaže da je preduzelo sve opravdane mjere u cilju ublažavanja tih troškova, u skladu sa Dobrom industrijskom praksom.

10.2.2 Sve troškove i izdatke kojima se Projektno SPV izloži u izvođenju sanacionih Radova u vezi sa bilo kojim Slučajem zagađenja, osim Zatečenog ekološkog stanja, snosi Projektno SPV.

DIO III - UPRAVLJANJE I RAD AERODROMA

11. DAVANJE KONCESIJE

Ugovorni organ daje Projektnom SPV, tokom Koncesionog perioda, ekskluzivno pravo da:

- (a) izvršava Radove i bilo koje Radove na unapređenju (ako je to primjenjivo);
- (b) vrši Aerodromsko poslovanje; i
- (c) prikuplja i zadrži Avijacijski prihod i Neavijacijski prihod;

u svakom slučaju koji je u skladu sa odredbama ovog Ugovora o koncesiji i Važećim zakonodavstvom.

12. UPRAVLJANJE AERODROMSKIM POSLOVANJEM

12.1 Projektno SPV će obavljati Aerodromsko poslovanje tokom cijelog Koncesionog perioda u skladu sa:

- (a) odredbama Koncesionih dokumenata;
- (b) Važećim zakonodavstvom;
- (c) Tehničkom ponudom;
- (d) Dobrom industrijskom praksom;
- (e) IFC standardima učinka;
- (f) odredbama Polisa osiguranja; i
- (g) odredbama Operativnog i strateškog plana,

pod uslovom da, ukoliko je Projektno SPV svjesno sukoba između bilo kojeg od gore navedenih zahtjeva, o tome će obavijestiti Ugovorni organ i Projektno SPV će primijeniti najstrožiji uslov u mjeri u kojoj isti nije u suprotnosti sa Važećim zakonodavstvom.

12.2 Jednaki uslovi

Osim u slučaju kada Ugovorni organ to odobri pisanim putem, Projektno SPV će se pobrinuti da se Aerodromske usluge pružaju na nediskriminatornoj osnovi između različitih Putnika, Operatora vazduhoplova i drugih korisnika Aerodroma svih zemalja, uz poštovanje sljedećeg:

- (a) bilo kog bilateralnog ugovora ili drugog sporazuma ili aranžmana u kojem je Ugovorni organ strana, a koji pruža recipročna prava „najpovlašćenije nacije“ ili druga slična prava državljanima (uključujući avio prevoznike) druge države; ili
- (b) bilo koji embargo ili drugu izvršnu radnju koju je preduzeo Ugovorni organ u vršenju svojih suverenih prava,

u slučaju navedenom pod (a), samo pod uslovom da je taj postupak u skladu sa propisima koje su izdali Agencija za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore, ICAO, IATA, Evropska unija, Svjetska trgovinska organizacija (WTO) ili bilo koje drugo međunarodno ili multilateralno

tijelo čiji je Crna Gora učesnik.

13. ODRŽAVANJE IMOVINE DATE POD KONCESIJU

Projektno SPV će obezbijediti da se u svakom trenutku Imovina data pod koncesiju čuva u dobrom stanju tokom Koncesionog perioda i inače u skladu sa Programom održavanja koji je pripremljen u skladu sa odredbama **Priloga 14** (*Program održavanja*).

14. ZALIHJE

Projektno SPV će u svakom momentu održavati ili će se pobrinuti da ima pristup dovoljnim Zalihama za upotrebu u vezi sa Aerodromskim poslovanjem.

15. OBEZBJEĐENJE

15.1 Usluge obezbjeđenja

15.1.1 Kao dio Aerodromskog poslovanja, Projektno SPV će biti odgovorno za pružanje Usluga obezbjeđenja.

15.1.2 Projektno SPV će izvršiti procjenu rizika izazvanih pružanjem Usluga obezbjeđenja za Zaposlene na koncesiji i javnost koja koristi Aerodrome i pobrinuće se da se pripadnici obezbjeđenja (i) provjere u pogledu implikacija ranijih zloupotreba i (ii) adekvatno obuče za primjenu sile i za odgovarajuće ponašanje prema zajednicama, javnosti koja koristi Aerodrome i Zaposlenima koji su predmet transfera.

15.1.3 Projektno SPV će takođe osmisliti i primjenjivati tokom cijelog Koncesionog perioda, mehanizam koji će osigurati da se sve žalbe koje se odnose na ponašanje osoblja koje pruža usluge obezbjeđenja pravilno podnesu i da se svaki incident koji se odnosi na ponašanje osoblja obezbjeđenja pravilno istraži.

15.2 Bezbjednost Aerodromskih lokacija

Projektno SPV će sprovesti sve mjere koje su potrebne za udaljavanje neovlašćenih Lica sa Aerodromskih lokacija u svakom trenutku.

15.3 Bezbjednosna ograda

15.3.1 Projektni SPV će, o svom trošku, obezbijediti i održavati perimetarsku i drugu ogradu ili barijere unutar aerodromskih lokacija ili oko njih, u skladu sa propisima Agencije za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore.

15.3.2 Prije izrade bilo kakvih planova i izvođenja radova vezanih za sigurnosnu ogradu u pravcu podgoričke vojne baze (Aerodrom Golubovci), Projektno SPV mora pribaviti saglasnost Ministarstva odbrane Crne Gore, kako bi se osiguralo neometano sprovođenje misija i zadataka Oružanih snaga Crne Gore, odnosno obaveza po međunarodnim sporazumima.

15.4 LFS inženjer

15.4.1 Projektno SPV će postaviti nadzorni organ za ličnu bezbjednost i protivpožarne i bezbjednosne sisteme („LFS inženjer”) u skladu sa **Prilogom 17** (*Nezavisni nadzorni organ / Ekspert/LFS inženjer/Konsultant za ekološka pitanja*).

15.4.2 Sve naknade, troškove i druge iznose koji se plaćaju LFS inženjeru snosi Projektno SPV.

15.5 **Hitna situacija**

Projektno SPV će saradivati sa relevantnim Licima i Državnim organima u cilju održavanja i ažuriranja Aerodromskog plana za hitne situacije u skladu sa ICAO Programom za sprječavanje udesa (Poglavlje 19) i ICAO Priručnikom za aerodromske usluge (Dokument 9137) i biće odgovoran za koordinaciju svih aktivnosti ukoliko nastupe Hitne situacije, uključujući sistem za reagovanje, spasavanje i rano upozoravanje. Projektno SPV potvrđuje da bilo koji Državni organ može preduzeti mjere koje smatra potrebnim u cilju ublažavanja i sprječavanja bilo koje Hitne situacije u skladu sa Aerodromskim planom za hitne situacije. Projektno SPV će u tu svrhu pružiti svu potrebnu pomoć bilo kom Državnom organu .

15.6 **Psihoaktivne supstance**

Projektno SPV će tretirati psihoaktivne supstance koje su nezakonite u Crnoj Gori i/ili u bilo kojoj od glavnih destinacija Putnika koji slijeću na Aerodrome ili polijeću sa istih, kao materije koje mogu biti štetne za poslovanje civilnog vazduhoplovstva i shodno tome, Projektno SPV će saradivati sa Državnim organima u cilju pregleda Lica, Putničkog prtljaga i tereta (uključujući nepratni prtljag za prisustvo takvih supstanci, ili na način koji je obavezan i za druge materijale, objekte i opremu koji nisu dozvoljeni po Važećem zakonodavstvu i ICAO pravilima i smjericama).

16. **OGRANIČENJE AKTIVNOSTI**

16.1 **Ostala poslovanja**

Projektno SPV se neće baviti bilo kakvim poslovanjem osim Aerodromskim poslovanjem.

16.2 **Druga bitna ulaganja**

Projektno SPV ne može biti vlasnik bilo kakvog udjela, vlasničkog učešća ili drugog vlasničkog interesa u bilo kojem drugom Licu (osim ulaganja izvršenih tokom redovnog upravljanja sredstvima Aerodromskog poslovanja).

16.3 **Zaposleni**

Projektno SPV neće zahtijevati, dozvoliti ili odobriti bilo kojem Zaposlenom na koncesiji da vrši bilo koju aktivnost ili poslovanje koje Projektno SPV ne može obavljati ili se angažovati u istoj po ovom Ugovoru o koncesiji.

17. **REZERVISANE AKTIVNOSTI**

17.1 **Opšti dio**

17.1.1 Projektno SPV neće imati pravo da smanji ili promijeni lokaciju površine i objekata koji su trenutno obezbijeđeni nekom Državnom organu na Aerodromima za potrebe Rezervisanih aktivnosti bez saglasnosti tog Državnog organa.

17.1.2 Površina i objekti obezbijeđeni za Rezervisane aktivnosti za Fazu I su navedeni u **Prilogu 16** (*Sredstva, prostorije i minimalni zahtjevi u pogledu prostora za Rezervisane aktivnosti*).

17.1.3 U slučaju bilo kakve rekonstrukcije na aerodromima koja uključuje renoviranje ili premještanje objekata ili opreme koju koristi Ugovorni organ ili bilo koji drugi državni organ

za Rezervisane aktivnosti, Projektni SPV mora prethodno dobiti pisanu saglasnost Ugovornog organa.

- 17.1.4 Projektno SPV će pružiti Ugovornom organu one informacije i druge usluge koje bi se opravdano mogle očekivati od operatora aerodroma kako bi se omogućilo Ugovornom organu da postupi u skladu sa svojim funkcijama i zakonitim aktivnostima koje izvršava na Aerodromima.

17.2 Usluge vazdušne navigacije

- 17.2.1 Projektno SPV će obezbijediti Ugovornom organu i bilo kojem relevantnom Državnom organu (o trošku Projektnog SPV) sljedeći pristup, prava i korišćenje objekata na Aerodromima u svakom trenutku:

- (a) isključivo korišćenje tornja za kontrolu leta kako je naznačeno u planu Aerodromske lokacije;
- (b) pravo instalacije i održavanja navigacionih pomagala i drugih antena ili komunikacione opreme (bez obzira kako su opisani) i njihovih jedinica za napajanje (uključujući opremu za hitne situacije); i
- (c) pristup Aerodromima i korišćenje objekata na istima za potrebe izvršenja svojih funkcija i drugih aktivnosti u okviru njihove nadležnosti na Aerodromima.

Projektno SPV će se povezati i u potpunosti saradivati sa Ugovornim organom u vezi sa aktivnostima koje obavlja pružalac usluga vazdušne navigacije.

17.3 Carina, Imigracija i Karantin

- 17.3.1 Projektno SPV će u svakom trenutku obezbijediti nadležnom Državnom organu (o trošku Projektnog SPV) pristup, prostor i objekte na Aerodromima ukoliko je to opravdano potrebno radi izvršenja njihovih funkcija u vezi sa poslovima carinske kontrole, imigracione kontrole i karantina (ljudi ili životinja) na Aerodromima. Te olakšice će uključivati obezbjeđenje sale za carinsku kontrolu, hale za imigracionu kontrolu i isključivo korišćenje kancelarijskog prostora i parkinga za osoblje Državnih organa.

- 17.3.2 Strane će u svakom slučaju postupiti u skladu sa odredbama Aneksa 9 („Olakšice na aerodromima“) Čikaške konvencije u vezi sa carinskom kontrolom, imigracionom kontrolom i aranžmanima u pogledu karantina.

17.4 Meteorološke usluge

Projektno SPV će obezbijediti (o trošku Projektnog SPV) u svakom momentu pristup i potreban kancelarijski prostor Državnim organima i prostor na Aerodromskim lokacijama koje Državni organ može zatražiti za potrebe instaliranja i korišćenja opreme za mjerenje kiše i brzine vjetrova kao i druge opreme vezane za njegove funkcije i zakonite aktivnosti.

17.5 Policija Crne Gore

- 17.5.1 Projektno SPV će u svakom momentu obezbijediti policiji Crne Gore i drugim snagama bezbjednosti Ugovornog organa ili drugoj državi ili zemlji kojima Ugovorni organ odobri pristup Aerodromima koji mogu zatražiti za potrebe obavljanja svojih funkcija po Važećem zakonodavstvu ili izvršenja drugih zakonitih aktivnosti i u potpunosti će saradivati sa službenicima policije Crne Gore i drugim snagama bezbjednosti u svakom momentu.

17.5.2 Projektno SPV će obezbijediti (o trošku Projektnog SPV) policiji Crne Gore i drugim snagama bezbjednosti olakšice na Aerodromima koje mogu opravdano zatražiti (a koje neće biti manje od onih koje su trenutno obezbijeđene) za potrebe obavljanja njihovih funkcija ili aktivnosti što obuhvata isključivo korišćenje kancelarijskog prostora i parking mjesta za službenike policije Crne Gore koji su stacionirani na Aerodromima.

17.6 **Vojska Crne Gore i članice NATO**

17.6.1 Projektno SPV je dužno da omogući Vojsci Crne Gore, Ugovornom organu i članicama NATO da, na eventualni zahtjev, besplatno, neometano sprovede aktivnosti na održavanju, rekonstrukciji, izgradnji vojnih objekata na Aerodromima, kao i sprovođenje odgovarajućih aktivnosti, u skladu sa mjerodavnim pravom i preuzetim obavezama koje proizilaze iz članstva Crne Gore u međunarodnim civilnim i vojnim savezima.

17.6.2 Projektno SPV je dužno da omogući Vojsci Crne Gore, Ugovornom organu i članicama NATO stalno i bezuslovno besplatno korišćenje pista, rulnih staza, površina za manevrisanje i aerodromskih instalacija, u skladu sa vojnim standardima i prioritetima propisanim po zakonu i podzakonskim aktima koji uređuju pravila i procedure letenje vojnih vazduhoplova i drugih vazduhoplova u vlasništvu Ugovornog organa, odnosno koje Ugovorni organ koristi, u skladu sa mjerodavnim pravom i preuzetim obavezama koje proizilaze iz članstva Crne Gore u međunarodnim civilnim i vojnim savezima.

17.6.3 Projektno SPV je dužno da omogući Vojsci Crne Gore, Ugovornom organu i članicama NATO, u mjeri u kojoj je to potrebno, besplatno slijetanje, polijetanje i parkiranje njihovih vazduhoplova na Aerodromima na naznačenim površinama koje su za to naznačene, u skladu sa mjerodavnim pravom i preuzetim obavezama koje proizilaze iz članstva Crne Gore u međunarodnim civilnim i vojnim savezima.

17.6.4 Projektno SPV je dužno da omogući Vojsci Crne Gore, Ugovornom organu i članicama NATO pristup Aerodromima za potrebe vršenja njihovih funkcija i/ili izvršenje drugih aktivnosti i u potpunosti će saradivati sa Vojskom Crne Gore i članicama NATO i drugim snagama bezbjednosti u svakom momentu, u skladu sa mjerodavnim pravom i preuzetim obavezama koje proizilaze iz članstva Crne Gore u međunarodnim civilnim i vojnim savezima.

17.6.5 Projektno SPV će u svakom trenutku pružiti usluge i obezbijediti korišćenje objekata Vojsci Crne Gore, Ugovornom organu i članicama NATO, kako je navedeno u relevantnom Ugovoru (Ugovorima) o rezervisanim aktivnostima na nivou usluga, u skladu sa mjerodavnim pravom i preuzetim obavezama koje proizilaze iz članstva Crne Gore u međunarodnim civilnim i vojnim savezima.

17.7 **Odgovor na Hitnu situaciju**

Projektno SPV će relevantnom Državnom organu ili bilo kojem Licu koje taj Državni organ ovlasti (o trošku Projektnog SPV) obezbijediti prostorije na Aerodromima koje mogu opravdano zatražiti (koje neće biti manje od onih koje su trenutno obezbijeđene) za potrebe reagovanja u hitnim situacijama.

17.8 **Smanjenje i rekonstrukcija prostora vezanog za Rezervisane aktivnosti**

17.8.1 Tokom Inicijalnog operativnog perioda, Projektno SPV neće imati pravo da smanji prostorije i objekte koji su trenutno obezbijeđeni nekom Državnom organu na Aerodromima za bilo koje potrebe navedene u članovima 17 (*Rezervisane aktivnosti*) do 17.7 (*Odgovor na Hitnu situaciju*) bez saglasnosti tog Državnog organa.

17.8.2 Na dan i od Datuma završetka Radova Faze I, Projektno SPV će obezbijediti prostorije i prostor navedene u **Prilogu 16** (*Sredstva, prostorije i minimalni zahtjevi u pogledu prostora za Rezervisane aktivnosti*). Prostorije i objekti koje će Projektno SPV obezbijediti od Datuma završetka Radova Faza II i Faza III biće dogovoreni između Strana prije otpočinjanja Radova Faze II i Radova Faze III (u zavisnosti od slučaja).

17.9 Ugovori o nivou usluga za rezervisane aktivnosti

17.9.1 Projektno SPV će, tokom Koncesionog perioda, održavati i obnavljati sve Ugovore o nivou usluga za rezervisane aktivnosti.

17.9.2 Ugovorni organ će, na zahtjev Projektnog SPV, pružiti opravdanu administrativnu pomoć koja može biti potrebna u održavanju i obnovi Ugovora o nivou usluga za rezervisane aktivnosti sa svim relevantnim Državnim organima.

18. KRITERIJUMI UČINKA I NIVOI USLUGA

18.1 Kriterijumi učinka

18.1.1 Projektno SPV će vršiti nadzor postupanja u skladu sa Kriterijumima učinka navedenim u **Prilogu 13** (*Kriterijumi učinka*) i ukoliko dođe u saznanje da je nastupila povreda tih kriterijuma učinka, o tome će bez odlaganja obavijestiti Ugovorni organ.

18.1.2 Ugovorni organ će ažurirati Kriterijume učinka navedene u **Prilogu 13** (*Kriterijumi učinka*) kako bi bili u skladu sa posljednjim objavljenim verzijama Optimalnog nivoa usluga po ADRM IATA. U slučaju neslaganja između ADRM IATA standarda Optimalnog nivoa usluge (LoS) i Dodatka B Priloga 13, primjenjuje se Dodatak B.

18.1.3 Ne dovodeći u pitanje druge pravne lijekove koji su na raspolaganju Ugovornom organu po ovom Ugovoru o koncesiji, Projektno SPV će postupati u skladu sa bilo kojim zahtjevom koji nametne Ugovorni organ u cilju poštovanja Kriterijuma učinka navedenih u **Prilogu 13** (*Kriterijumi učinka*).

18.1.4 Projektno SPV će uložiti sav razuman napor u funkcionisanje i održavanje Aerodroma na način za koji se procjenjuje da će optimizovati raspoloživost, kapacitet i efikasnost Aerodroma, uključujući protok Putnika i raspodjelu prostora.

18.2 Izdavanje sertifikata

18.2.1 Projektno SPV mora, najkasnije tri (3) godine od Datuma početka, dobiti sertifikat ISO 14001 standarda sistema za upravljanje zaštitom životne sredine za Aerodrome.

18.2.2 Nakon što dobije gore navedeni sertifikat, Projektno SPV će o tome bez odlaganja obavijestiti Ugovorni organ i postaraće se da Aerodromi ostanu sertifikovani tokom Koncesionog perioda. Ugovorni organ može u bilo kom trenutku zatražiti od Projektnog SPV kopije gore navedenog sertifikata.

18.3 Analiza Aerodromskih usluga

18.3.1 Projektno SPV će o svom trošku obezbijediti izvršenje nezavisnih analiza zadovoljstva sljedećih kategorija:

(a) Putnika („Analiza zadovoljstva putnika“);

- (b) Operatora vazduhoplova; i
- (c) klijenata i drugih korisnika Aerodromskih usluga uključujući agencije za opsluživanje Putnika (ili rukovanje teretom) i posjetilaca, osim Putnika i Operatora vazduhoplova,

(pojedinačno se u daljem tekstu pominje kao „**Analiza**“, u vezi sa onim aspektima Aerodromskih usluga koje Ugovorni organ povremeno zatraži.

- 18.3.2 Projektno SPV će, o svom trošku, izvršiti prvu Analizu zadovoljstva putnika najkasnije šest (6) mjeseci nakon Datuma početka i vršiće svaku Analizu zadovoljstva putnika makar na kvartalnom nivou tokom svake Godine koncesije (i dodatno kada god to Ugovorni organ opravdano zatraži) i izvršiće svaku drugu Analizu najmanje jednom tokom svake Godine koncesije (i dodatno kada god to Ugovorni organ opravdano zatraži) i dodatno će koristiti (osim ako se Ugovorni organ saglasi drugačije u pisanoj formi) nezavisnu firmu ili firme koje se bave istraživanjem tržišta u te svrhe, pri čemu mora dobiti prethodno odobrenje Ugovornog organa za tu firmu (koje odobrenje Ugovorni organ neće bezrazložno uskratiti).
- 18.3.3 Forma i metodologija Analize zadovoljstva Putnika moraju pratiti uslove navedene u **Prilogu 13** (*Kriterijumi učinka*). Projektno SPV će Ugovornom organu dostaviti kopije rezultata svake Analize čim to bude izvodljivo i u svakom slučaju u roku od osam (8) sedmica od datuma završetka te Analize.
- 18.3.4 Ugovorni organ će imati pravo da provjeri da li je Analiza zadovoljstva Putnika i svaka druga Analiza sprovedena u formi i na način koji su propisani članom 18.3 (*Analize Aerodromskih usluga*) i Projektno SPV će dostaviti one informacije koje Ugovorni organ može opravdano zatražiti za te potrebe. Ako bilo koja takva provjera otkrije da Projektno SPV nije postupilo u skladu sa uslovima iz člana 18.3 (*Analize Aerodromskih usluga*), u bilo kom bitnom smislu, Ugovorni organ može zahtijevati da se relevantna Analiza (Analize) izvrše ponovo o trošku Projektnog SPV.
- 18.3.5 Ništa u ovom članu 18.3 (*Analize Aerodromskih usluga*) ne dovodi u pitanje prava i pravna sredstva koja Ugovorni organ ima po bilo kojoj drugoj odredbi ovog Ugovora o koncesiji.

18.4 Nadzor nivoa usluga

- 18.4.1 Projektno SPV će sprovesti u roku od dva (2) mjeseca od Datuma početka i održavati u svakom momentu nakon toga, sistem neprekidnog nadzora Aerodromskih usluga, korišćenjem internet platforme za dobijanje komentara korisnika (kojoj će Ugovorni organ imati pristup u svakom momentu) ili pomoću druge metode, odnosno metoda (u svakom slučaju, u skladu sa opravdanim zahtjevom Ugovornog organa). Ugovorni organ će imati pravo da u bilo kom momentu pregleda rezultate takvog praćenja zadovoljstva klijenata.
- 18.4.2 Projektno SPV je dužno da:
  - (a) tokom cjelokupnog Koncesionog perioda, vrši redovan nadzor toka saobraćaja na Aerodromima i redovno ispituje aktivnosti na Aerodromima, radi utvrđivanja usklađenosti sa Optimalnim nivoom usluga po ADRM IATA;
  - (b) nakon Datuma završetka radova, da redovno prati putnike tokom (tokom najvećeg opterećenja) koji se ukrcavaju na i iskrcavaju sa vazduhoplova na aerodromima, kako bi se utvrdio uticaj na površinu terminala.“

18.5 Sporovi

Ako se Ugovorni organ ne saglasi sa bilo kojom konstatacijom Projektnog SPV za potrebe ocjene njegovog postupanja u skladu sa **Prilogom 13** (*Kriterijumi učinka*), Ugovorni organ će uputiti Spor na odlučivanje Ekspertu za tehnička pitanja u skladu sa članom 50.2 (*Ekspert za tehnička pitanja*).

18.6 Unapređenje sistema

18.6.1 Tokom cjelokupnog Koncesionog perioda, Projektno SPV će vršiti nadzor i bez odlaganja obavijestiti Ugovorni organ u slučaju da nastupi neka od sljedećih situacija:

- (a) nepostupanje u skladu sa parametrima dimenzioniranja koji su navedeni u **Prilogu 13** (*Kriterijumi učinka*) („**Parametri dimenzioniranja**“); i
- (b) kada najmanje jedan od Parametara dimenzioniranja neće biti, odnosno vjerovatno je da neće biti ispunjen u toku naredne dvije (2) godine,

(ove situacije se pojedinačno pominju kao „**Nedostatak dimenzioniranja**“).

18.6.2 Ako Ugovorni organ opravdano smatra da je došlo do Nedostatka dimenzioniranja, dostaviće Projektnom SPV obavještenje o istom, koje će uključiti detalje kojima će prikazati Nedostatak dimenzioniranja. Ako se Projektno SPV ne slaže da je došlo do Nedostatka dimenzioniranja, isti će obavijestiti Ugovorni organ o tome i Strane mogu uputiti taj spor Ekspertu za tehnička pitanja u skladu sa članom 50.2 (*Ekspert za tehnička pitanja*).

18.6.3 Ako dođe do Nedostatka dimenzioniranja, Projektno SPV će bez odlaganja i u svakom slučaju u roku od četrdeset pet (45) dana od datuma kada Projektno SPV ili Ugovorni organ, zavisno od slučaja, dostavi obavještenje o Nedostatku dimenzioniranja (ili, ako je primjenjivo, od datuma kada Ekspert za tehnička pitanja utvrdi da je došlo do Nedostatka dimenzioniranja), dostaviti Ugovornom organu na odobrenje plan („**Plan unapređenja sistema**“) koji će:

- (a) predvidjeti mjesece tokom kojih Parametri dimenzioniranja nisu ispunjeni (jedan put ili više puta tokom određenih mjeseci);
- (b) uključiti detalje o bilo kojim radovima i olakšicama koji će biti potrebni u cilju otklanjanja Nedostatka dimenzioniranja („**Radovi na unapređenju sistema**“);
- (c) uključiti program za izvršenje Radova na unapređenju sistema („**Program Radova na unapređenju sistema**“) (sa najmanje istim nivoom detalja kao Program Radova); i
- (d) dokazati, na zadovoljstvo Ugovornog organa, da će predloženi Radovi na poboljšanju otkloniti Nedostatak dimenzioniranja.

18.6.4 Ako se Strane ne dogovore o Planu unapređenja u roku od četrdeset pet (45) dana od njegovog podnošenja Ugovornom organu, bilo koja Strana može uputiti spor u vezi sa Planom unapređenja Ekspertu za tehnička pitanja u skladu sa članom 50.2 (*Ekspert za tehnička pitanja*).

18.6.5 Projektno SPV će (u skladu sa članom 18.6.6 (*Unapređenja*)) finansirati, ili organizovati finansiranje radova navedenih u Planu unapređenja i sprovede i završiti projektovanje, izgradnju i instalacije na Radovima na unapređenju na odgovarajući i stručan način uz kvalitetne nove materijale u skladu sa:

- (a) Programom radova na unapređenju;

- (b) potrebnim Saglasnostima;
  - (c) Važećim zakonodavstvom (uključujući zakone koji se odnose na zdravlje i bezbjednost);
  - (d) Dobrom industrijskom praksom;
  - (e) IFC standardima učinka
  - (f) odredbama ovog Ugovora o koncesiji; i
  - (g) odredbama Polisa osiguranja.
- 18.6.6 Projektno SPV neće finansirati, ili organizovati finansiranje Radova na unapređenju putem bilo kog zajma ili dužničkog instrumenta kod kojeg je konačno dospijeće planirano nakon isteka Koncesionog perioda bez prethodnog pisanog odobrenja Ugovornog organa.
- 18.6.7 Strane će imenovati nezavisnog inženjera i inženjera za životnu, protivpožarnu i bezbjednosnu zaštitu u vezi sa Radovima unapređenja (Enhancement Works), pri čemu će svaki od njih biti imenovan na isti način i imati isti obim radova i odgovornosti u vezi sa Radovima unapređenja kao što nezavisni inženjer i LFS inženjer imaju u vezi sa osnovnim radovima (Works).
- 18.6.8 Projektno SPV će, u vezi sa bilo kojim Radovima na unapređenju, sprovesti Ocjenu ekološkog i društvenog uticaja u skladu sa članom 20.2.2 (*Ocjena ekološkog i društvenog uticaja*).
- 18.6.9 Radi preciznosti, ništa u ovom članu 18.6 (*Unapređenja*) ne oslobađa Projektno SPV od obaveza koje ima (uključujući plaćanje Ugovorne kazne za slučaj povrede kriterijuma učinka) po ovom Ugovoru o koncesiji.

19. NADZOR

19.1 Operativni i strateški plan

- 19.1.1 U skladu sa ovim članom 19.1.1 *Operativni i strateški plan*, najkasnije šest (6) mjeseci prije pete (5.) godišnjice od Datuma početka i zatim nakon toga najkasnije šest (6) mjeseci prije kraja svakog perioda od pet (5) godina koncesije, Projektno SPV će dostaviti Ugovornom organu novi nacrt Operativnog i strateškog plana koji pokriva narednih pet (5) Godina koncesije.
- 19.1.2 U pripremi nacrta Operativnog i strateškog plana, Projektno SPV će se konsultovati sa:
- (a) Operatorima vazduhoplova;
  - (b) Ugovornim organom;
  - (c) Podizvođačima radova;
  - (d) lokalnim zajednicama pod uslovom da Operativni i strateški plan može imati uticaja (pozitivnog ili negativnog) na te zajednice;
  - (e) pružaocima Usluga prihvata i otpremanja aviona; i
  - (f) relevantnim Državnim organima u vezi sa pitanjima civilne i vojne saradnje u pogledu planiranja vazdušnog prostora,

i uz Operativni i strateški plan dostavljen Ugovornom organu biće priložena pisana izjava potpisana u ime Projektnog SPV, u kojoj će biti navedena imena Lica koja su konsultovana u pripremi ovog nacrt Operativnog i strateškog plana i njihovi komentari.

- 19.1.3 Pored toga, u pripremi nacrt Operativnog i strateškog plana, Projektno SPV će posvetiti dužnu pažnju Analizama koje su izvršene u skladu sa članom 18.3 (*Analize Aerodromskih usluga*).
- 19.1.4 Čim to bude razumno izvodljivo nakon primanja nacrt Operativnog i strateškog plana, ali u svakom slučaju u roku od šezdeset (60) dana od dana prijema, Ugovorni organ će dostaviti pisano obavještenje Projektnom SPV u kojem ili (i) odobrava nacrt Operativnog i strateškog plana, ili (ii) odbija nacrt Operativnog i strateškog plana.
- 19.1.5 Prilikom analize nacrt Operativnog i strateškog plana, Ugovorni organ će u razumnoj mjeri razmotriti sljedeće stavke:
- (a) u kojoj mjeri bi sprovođenje nacrt Operativnog i strateškog plana ispunilo trenutne i buduće zahtjeve Operatora vazduhoplova u pogledu kvaliteta usluga i objekata na Aerodromima;
  - (b) kakav bi razumno očekivan uticaj sprovođenje nacrt Operativnog i Strateškog plana imalo na korišćenje aerodroma i njihovih okolnih područja;
  - (c) konsultacije koje je Projektni SPV sproveo prilikom izrade nacrt Operativnog i Strateškog plana, uključujući rezultate tih konsultacija; i
  - (d) stavove relevantnih državnih organa u mjeri u kojoj se odnose na bezbjednosne i operativne aspekte nacrt Operativnog i Strateškog plana.
- 19.1.6 Ako Ugovorni organ odbije nacrt Operativnog i strateškog plana, Ugovorni organ će u pisanoj formi navesti razloge za takvo odbijanje. Osim u slučaju kada se Ugovorni organ saglasi drugačije u pisanoj formi, Projektno SPV će dostaviti Ugovornom organu revidirani nacrt Operativnog i strateškog plana u roku od šezdeset (60) dana nakon datuma prijema razloga Ugovornog organa za odbijanje inicijalnog nacrt Operativnog i strateškog plana. Ugovorni organ će tada ili odobriti ili odbiti revidirani nacrt Operativnog i strateškog plana u skladu sa odredbama članova 19.1.4 i 19.1.5 (*Operativni i strateški plan*), a u suprotnom će o bilo kom sporu u tom smislu odlučivati Ekspert za tehnička pitanja.
- 19.1.7 Nakon što ga Ugovorni organ odobri, nacrt Operativnog i strateškog plana će postati Operativni i strateški plan i ostaće na snazi u periodu od pet (5) Godina koncesije. Međutim, ako po isteku tih pet (5) Godina koncesije Ugovorni organ ne odobri novi Operativni i strateški plan, postojeći Operativni i strateški plan će ostati na snazi do odobravanja novog Operativnog i strateškog plana.
- 19.1.8 Izuzetno od člana 19.1.1 (*Operativni i strateški plan*), u bilo kom momentu tokom Koncesionog perioda, Projektno SPV može, u skladu sa procedurama navedenim u ovom članu 19.1, dostaviti Ugovornom organu revidirani nacrt Operativnog i strateškog plana za koji je naznačeno da zamjenjuje tada važeći Operativni i strateški plan. Nakon odobrenja revidiranog Operativnog i strateškog plana u skladu sa članovima 19.1.4 i 19.1.5 (*Operativni i strateški plan*), tada Operativni i strateški plan koji je tada bio na snazi više neće važiti.
- 19.1.9 Ako u bilo kom trenutku tokom Koncesionog perioda postoji promjena ili novi razvoj okolnosti koje imaju ili mogu imati bitan uticaj na Aerodromsko poslovanje, Ugovorni organ može, uz dostavljanje pisanog obavještenja Projektnom SPV, naložiti Projektnom SPV da

Ugovornom organu dostavi revidirani Operativni i strateški plan za koji je naznačeno da, u cjelosti ili dijelom, zamjenjuje tada važeći Operativni i strateški plan. Nakon odobravanja revidiranog Operativnog i strateškog plana u skladu sa članovima 19.1.4 i 19.1.5 (*Operativni i strateški plan*), tada postojeći Operativni i strateški plan više neće imati pravno dejstvo i primjenjivaće se odredbe člana 19.1.7 (*Operativni i strateški plan*).

19.1.10 Projektno SPV će dostaviti Ugovornom organu izvještaje o napredovanju u roku od četrdeset pet (45) dana od kraja svake Godine koncesije, koji prikazuje nivo usklađenosti sa Operativnim i strateškim planom i predloženi akcioni plan kojim se ublažavaju sva bitna odstupanja od Operativnog i strateškog plana.

19.2 Izvještaji - Vođenje evidencije - Plan vođenja evidencije

19.2.1 Projektno SPV će pripremati izvještaje i voditi urednu, ažuriranu i potpunu evidenciju kako je navedeno u **Prilogu 6** (*Evidencija o koncesiji*) i u skladu sa uslovima koji su u istom navedeni, pri čemu se ti zahtjevi mogu opravdano (ali ne retroaktivno) povremeno mijenjati od strane Ugovornog organa ili od strane Projektnog SPV uz konsultacije sa Ugovornim organom, kako bi izmijenjene okolnosti bile uzete u obzir.

19.2.2 Projektno SPV će staviti na raspolaganje i, na opravdan zahtjev i uz razumno obavještenje Ugovornog organa, dostaviti na uvid kopije evidencije iz člana 19.2.1, u razumnim intervalima (*Izvještaji - Vođenje evidencije - Plan vođenja evidencije*). Ugovorni organ će imati pravo da postavi jednog ili više ovlašćenih zastupnika koji će provjeravati i kopirati takvu evidenciju. Projektno SPV će dostaviti Ugovornom organu dodatne informacije, objašnjenja i drugu pomoć koju Ugovorni organ ili bilo koji od njegovih ovlašćenih zastupnika razumno zatraže za potrebe provjere bilo kojeg dijela takve evidencije.

19.2.3 Sva evidencija koja se vodi u skladu sa članom 19.2 (*Izvještaji - Vođenje evidencije - Plan vođenja evidencije*) mora se čuvati u periodu od šest (6) godina od datuma uspostavljanja relevantne evidencije, odnosno dvanaest (12) mjeseci nakon isteka ili prijevremenog završetka Koncesionog perioda, u zavisnosti od toga koji datum nastupi ranije, pod uslovom da Projektno SPV prethodno obavijesti Ugovorni organ prije takvog odlaganja evidencije i pruži Ugovornom organu odgovarajuću priliku da preuzme tu evidenciju.

19.2.4 Projektno SPV će pripremiti i dogovoriti sa Ugovornim organom Program održavanja u skladu sa odredbama **Priloga 14** (*Program održavanja*).

19.3 Prekid i obustava

Projektno SPV će bez odlaganja dostaviti Ugovornom organu pisano obavještenje o bilo kakvom prekidu ili obustavi Aerodromskih usluga, Radova ili Radova na unapređenju na bilo kom Aerodromu, ili zatvaranju bilo kog Aerodroma. Projektno SPV će, u roku od dvadeset četiri (24) sata nakon nastupanja nekog poremećaja ili obustave Aerodromskih usluga, odnosno Radova ili Radova na unapređenju na bilo kom Aerodromu, ili zatvaranja bilo kog Aerodroma, dostaviti Ugovornom organu izvještaj sa detaljnim opisom navedenih okolnosti takvog prekida, obustave ili zatvaranja. Ugovorni organ ima pravo da od Projektnog SPV zatraži sve informacije koje smatra potrebnim ili opravdanim, u vezi sa bilo kakvim prekidom ili obustavom Aerodromskih usluga ili Radova na bilo kom Aerodromu, ili zatvaranjem bilo kog Aerodroma, a Projektno SPV je dužno da postupi po takvom zahtjevu u roku od deset (10) dana od dana njegovog prijema.

19.4 Računovodstvo

19.4.1 Projektno SPV će, isključivo o svom trošku: (a) uspostaviti računovodstveni sistem i sistem

kontrole troškova; i (b) za revizore Projektnog SPV angažovati firmu nezavisnih računovođa sa međunarodnom reputacijom i sa kancelarijama u Crnoj Gori, koja je prihvatljiva za Ugovorni organ. Projektno SPV će pripremiti i voditi svoje Izvještaje u Eurima u skladu sa Važećim zakonodavstvom i MSFI.

- 19.4.2 Referentni računovodstveni period Projektnog SPV će biti period od dvanaest (12) mjeseci koji se završava 31. decembra svake godine, osim ako se Ugovorni organ saglasi drugačije.
- 19.4.3 Projektno SPV će, čim budu na raspolaganju, ali u svakom slučaju na datum koji ne nastupa kasnije od posljednjeg Radnog dana trećeg (3.) mjeseca nakon kraja svakog referentnog računovodstvenog perioda tokom Koncesionog perioda, dostaviti Ugovornom organu kopije godišnjeg izvještaja i revidiranog bilansa uspjeha i bilansa stanja i izvještaja o tokovima gotovine za Projektno SPV (i (ako je to primjenjivo) za bilo koje Lice koje je pod Kontrolom Projektnog SPV), u svakom slučaju za finansijsku godinu koja neposredno prethodi ili dio iste, zajedno sa kopijama svih povezanih izvještaja direktora i revizora.
- 19.4.4 Svaki set finansijskih izvještaja dostavljen u skladu sa tačkom 19.4.3 (*Računovodstvo*), ukoliko nije drugačije navedeno u napomenama uz iste, biće pripremljen i revidiran u skladu sa računovodstvenim principima, kao i revizorskim standardima i praksom koji su opšteprihvaćeni u Crnoj Gori i dosljedno se primjenjuju, te u skladu sa svim važećim propisima, i, zajedno sa tim napomenama i uz eventualne kvalifikacije sadržane u relevantnom izvještaju revizora, pružaće istinit i objektivan prikaz finansijskog položaja, rezultata poslovanja, promjena na kapitalu i novčanih tokova za period obuhvaćen tim finansijskim izvještajima.

19.5 **Potvrda o Godišnjoj koncesionoj naknadi**

- 19.5.1 Projektno SPV će bez odlaganja i u svakom slučaju prije posljednjeg Radnog dana trećeg (3.) mjeseca svake Godine koncesije tokom Koncesionog perioda, dostaviti Ugovornom organu potvrdu izdatu od strane ovlašćenog potpisnika i ovjerenu od strane njegovog revizora, u kojoj se navodi:
- (a) Bruto prihod za neposredno prethodnu Godinu koncesije (odnosno dio iste); i
  - (b) ukoliko Važeće zakonodavstvo ne nalaže drugačiji način obračuna, obračun Godišnje koncesione naknade za tu finansijsku godinu ili dio iste.
- 19.5.2 Iznos te Godišnje koncesione naknade smatraće se konačnim dokazom u vezi sa istom. Ako Ugovorni organ smatra da je netačan iznos Godišnje koncesione naknade koju je Projektno SPV predvidjelo po ovom članu, postupiće u skladu sa članom 50 (*Postupak za rješavanje Sporova*)

19.6 **Dostavljanje registrovanih podataka**

- 19.6.1 Projektno SPV neće mijenjati bilo koju od sljedećih informacija bez prethodnog odobrenja Ugovornog organa:
- (a) poslovnu adresu i adresu sjedišta;
  - (b) osnivačke dokumente (uključujući opšte akte i Ugovor članova društva Projektnog SPV); i
  - (c) pravni status društva.

- 19.6.2 Projektno SPV će obavijestiti Ugovorni organ o svakoj promjeni sljedećih podataka koji se odnose na Projektno SPV, u roku od četrnaest (14) dana od dana nastanka takve izmjene:
- (a) naziv;
  - (b) direktori i sekretar društva; i
  - (c) poslovno ime, odnosno imena pod kojima posluje.
- 19.6.3 Projektno SPV će, osim toga, Ugovornom organu dostaviti, istovremeno sa izdavanjem ili dostavljanjem relevantnog dokumenta (ili, ako ga vrši drugo Lice, čim to bude izvodljivo nakon toga), i primjerak:
- (a) svakog bitnog cirkularnog dopisa, obavještenja o sastanku ili sličnog dokumenta koji se upućuje Članovima, Finansirima ili vlasnicima obveznica (osim u slučaju kada dokument sadrži povjerljive materijale ili informacije ili komentare u vezi sa bilo kojim Sporom sa Ugovornim organom), uključujući (ako Projektno SPV bude uvršteno na berzu) svaki cirkular koji se mora dostaviti njegovim članovima ili vlasnicima obveznica u skladu sa pravilima te berze;
  - (b) svakog dokumenta koji Projektno SPV dostavlja registru privrednih subjekata i intelektualne svojine u Crnoj Gori, kao i svakog obavještenja koje je Projektno SPV dužno da dostavi, odnosno koje se dostavlja Projektnom SPV u vezi sa nastupanjem bilo kojeg od događaja navedenih u tački 38.1(a) (*Događaji neizvršenja obaveza Projektnog SPV*), zajedno sa svakom odlukom kojom se mijenja osnivački akt i/ili statut društva, ili godišnji povraćaj.
  - (c) kopiju svakog značajnog dokumenta koji se dostavlja Ugovornom organu ili bilo kom Državnom organu, na osnovu zahtjeva Ugovornog organa ili tog Državnog organa, koji je potrebno dostaviti radi održavanja bilo koje dozvole ili kao posljedica neusklađenosti sa bilo kojom dozvolom.

19.7 **Dodatne informacije**

Projektno SPV će dostaviti, ili obezbijediti dostavljanje, onih drugih informacija, evidencije ili dokumenata u vezi sa upravljanjem i radom Aerodroma i pružanjem Aerodromskih usluga Ugovornom organu i u toku tog perioda, kako Ugovorni organ u svakom slučaju razumno zatraži s vremena na vrijeme.

19.8 **Prava revizije i inspekcije**

- 19.8.1 Ugovorni organ i njegovi predstavnici imaju pravo da izvrše uvid, u svako razumno vrijeme tokom redovnog radnog vremena, uz razumno prethodno obavještenje i uz prethodnu saglasnost Projektnog SPV (koja neće biti uskraćena bez opravdanog razloga), u poslovne knjige, evidencije i drugu dokumentaciju koju vodi ili koja se vodi u ime Projektnog SPV, radi provjere ili revizije bilo kojih informacija dostavljenih Ugovornom organu u skladu sa ovim Ugovorom o koncesiji ili radi praćenja usklađenosti sa obavezama Projektnog SPV iz ovog Ugovora o koncesiji. Projektno SPV će staviti na raspolaganje Ugovornom organu i njegovim predstavnicima takve informacije i omogućiti takav pristup, odnosno obezbijediti omogućavanje takvog pristupa (uključujući i pristup od ili ka trećim licima) kakav oni opravdano budu zahtijevali u vezi s tim. Ukoliko takav pregled pokaže da su prethodno dostavljene informacije Ugovornom organu u bilo kom bitnom pogledu bile netačne na

osnovu informacija kojima je Projektno SPV raspolagao u tom trenutku, troškove tog pregleda snosiće Projektno SPV.

- 19.8.2 Ugovorni organ i njegovih zastupnici će takođe imati pravo da u svako razumno vrijeme, uz prethodnu saglasnost Projektnog SPV (koja neće biti uskraćena bez opravdanog razloga), izvrše uvid u bilo koji dio Aerodromskih lokacija ili Imovine date pod koncesiju, radi praćenja usklađenosti sa obavezama Projektnog SPV iz ovog Ugovora o koncesiji. U tu svrhu, Projektno SPV će omogućiti takav pristup, odnosno obezbijediti omogućavanje takvog pristupa (uključujući i pristup od ili ka trećim licima) kakav oni razumno budu zahtijevali u vezi s tim, uz uslov da ta lica ne ometaju izvođenje radova niti daju bilo kakva uputstva u vezi sa istim, niti ometaju pružanje aerodromskih usluga. Ukoliko takav pregled pokaže da Projektno SPV u bitnom pogledu nije postupilo u skladu sa svojim obavezama iz ovog Ugovora o koncesiji, troškove tog pregleda snosiće Projektno SPV. Ugovorni organ će koristiti svoja prava na inspekciju po ovom članu 19.8.2 (*Prava revizije i inspekcije*) na način kojim se nastoji da se u najmanjoj mogućoj mjeri ometa poslovanje aerodroma..
- 19.8.3 Projektno SPV će bez odlaganja obavijestiti Ugovorni organi čim se povreda obaveza Projektnog SPV po ovom Ugovoru o koncesiji dogodi ili kada je vjerovatno da će to takve povrede doći.

19.9 Analize učinka

Projektno SPV će na šestomjesečnoj osnovi i tako da to koincidira sa sastancima Aerodromskog foruma prisustvovati sastancima sa Ugovornim organom ili njegovim zastupnicima radi omogućavanja Ugovornom organu da izvrši periodične analize finansijskih i operativnih rezultata Projektnog SPV i izvršenja njegovih obaveza po ovom Ugovoru o koncesiji. Lica koja prisustvuju tim sastancima u ime Projektnog SPV imaće odgovarajući hijerarhijski položaj i ovlaštenja i uključivaće Više rukovodstvo Projektnog SPV, kako Ugovorni organ to može opravdano zahtijevati. Ako Ugovorni organ to od njega zatraži uz opravdano prethodno obavještenje, Projektno SPV će pripremiti i predstaviti na tim sastancima izvještaje u vezi sa onim aspektima svog poslovanja koje Ugovorni organ može opravdano zatražiti.

19.10 Aerodromski forum

Strane se obavezuju da će osnovati Aerodromske forume u skladu sa **Prilogom 5** (*Aerodromski forum*).

19.11 Pristup rukovodstvu

Ugovorni organ će imati pravo na povremeni opravdani pristup Višem rukovodstvu Projektnog SPV i drugim relevantnim službenicima i zaposlenima Aerodromskog poslovanja u razumno vrijeme i uz opravdano obavještenje upućeno relevantnom Licu (Licima).

19.12 Sporovi

- 19.12.1 Projektno SPV je dužno da obavijesti Ugovorni organ o svakom sporu (isključujući redovne sudske postupke koji se vode u okviru redovnog poslovanja, a koji se odnose na potraživanja koja ne prelaze pedeset hiljada eura (EUR 50.000) (indeksirano) u trenutku podnošenja zahtjeva, za svaki pojedinačni zahtjev, osim ako ukupan zbir takvih pojedinačnih zahtjeva ne prelazi tri stotine hiljada eura (EUR 300.000) (indeksirano), ili protivvrijednost navedenog iznosa u bilo kojoj koncesionoj godini), u kojem je Projektno SPV stranka i u vezi sa kojim su preduzete radnje (uključujući pokretanje postupka) radi njegovog rješavanja, bilo pred sudovima ili u okviru bilo kog drugog postupka rješavanja sporova. Takvo obavještenje

dostavlja se u trenutku preduzimanja tih radnji (uključujući razumno detalje o prirodi spora), kao i (u svakom slučaju) u trenutku rješavanja spora, bez obzira na to da li je na odluku izjavljena žalba, uz uključivanje razumno detaljnih informacija o ishodu spora, svake povezane odluke i o tome da li je ista predmet žalbe. Projektno SPV će dostaviti sve dodatne informacije o takvom sporu koje Ugovorni organ može povremeno opravdano zahtijevati.

19.12.2. Projektno SPV će takođe obavijestiti Ugovorni organ o svakom sporu koji nastane ili je u najavi, a čiji bi nepovoljan ishod mogao imati bitan negativan uticaj na Projektno SPV ili na poslovanje aerodroma, odnosno na pružanje bilo koje aerodromske usluge od strane Projektnog SPV.

19.13 **Revizije koje se odnose na ekološka i društvena pitanja**

19.13.1 Strane će zajednički imenovati konsultanta za ekološke i društvene aspekte („Konsultant za ekološke i društvene aspekte“) u skladu sa Prilogom 17 (*Nezavisni inženjer / Tehnički ekspert / LFS inženjer / Konsultant za ekološka i društvena pitanja*).

19.13.2 Postupak postavljenja i uslovi i opis poslova Konsultanta za ekološka i društvena pitanja su navedeni u Prilogu 17 (*Nezavisni nadzorni organ / Ekspert / LFS inženjer / Konsultant za ekološka pitanja*).

19.13.3 Sve naknade, troškove, dažbine i izdaci koji se plaćaju Konsultantu za ekološke i društvene aspekte padaju na teret Projektnog SPV.

19.13.4 Projektno SPV će bez odlaganja dostaviti Ugovornom organu kopiju izvještaja svog Konsultanta za ekološka i društvena pitanja, u kojem je dat kratak prikaz ishoda ekološke analize.

19.13.5 Projektno SPV će (o svom isključivom trošku) spriječiti ili otkloniti posljedice bilo kog značajnog negativnog uticaja na životnu sredinu, lokalne zajednice ili bilo koje lice koje koristi aerodrome ili radi na aerodromima, za koji Konsultant za ekološke i društvene aspekte u svom izvještaju utvrdi da je prouzrokovan od strane Projektnog SPV i za koji ovaj Konsultant opravdano preporuči da mora biti otklonjen radi usklađenosti sa važećim zakonodavstvom, relevantnim odredbama EHS smjernica i IFC standardima učinka.

19.13.6 Radi izbjegavanja svake sumnje, ništa u ovom članu 19.13 neće uticati na primjenu niti derogirati zahtjeve važećeg zakonodavstva ili obaveze Projektnog SPV da postupa u skladu sa istim.

19.14 **Garancija tačnosti informacija**

Projektno SPV ovim garantuje Ugovornom organu u svakom momentu tokom Koncesionog perioda:

(a) da svaki set finansijskih izvještaja koje će Projektno SPV dostaviti u skladu sa ovim Ugovorom o koncesiji daje istinit i objektivan prikaz finansijskog stanja i položaja Projektnog SPV na datum njihovog sačinjavanja;

(b) da će svaki izvještaj biti pripremljen u dobroj vjeri, uz uloženu potrebnu pažnju i savjesnost i da će, u svim bitnim aspektima, predstavljati fer, razumne i potpune informacije, procjene i projekcije, bez bitnih propusta, u svakom slučaju, na datum kada je sačinjen;

- (c) da su potvrde i druge informacije dostavljene Ugovornom organu (uključujući i Potvrdu o godišnjoj koncesionoj naknadi) su u svakom pogledu istinite, tačne i potpune; i
- (d) da su sve druge informacije koje su dostavljene Ugovornom organu po ovom Ugovoru o koncesiji tačne, ispravne i potpune u svim bitnim aspektima.

20. EKOLOŠKE I DRUŠTVENE OBAVEZE

Projektno SPV će, tokom cjelokupnog Koncesionog perioda, izvršavati Aerodromske usluge, Radove i Radove na unapređenju (ako je primjenjivo), Radove prilikom predaje i sve druge radove koje će Projektno SPV razviti u skladu sa Operativnim i strateškim planovima u cilju zaštite Životne sredine na Aerodromskim lokacijama i ograničavanja štete i smetnji po ljude, imovinu i život, koje proizilaze iz zagađenja i drugih ekološki štetnih posljedica izvođenja Radova, Radova na unapređenju(ako je primjenjivo), Radova prilikom predaje i svih drugih radova koje će Projektno SPV razviti u skladu sa Operativnim i strateškim planovima, pružanja Aerodromskih usluga i opštih aktivnosti Aerodroma.

20.1 Sistem upravljanja ekološkim i društvenim aspektima

20.1.1 Projektno SPV će primijeniti Sistem upravljanja ekološkim i društvenim aspektima u skladu sa Važećim zakonodavstvom, IFC standardima učinka i važećim odredbama EHS smjernica.

20.1.2 ESMS može, po izboru Projektnog SPV, biti ili samostalni sistem, ili integrisan u cjelokupan integrisani sistem upravljanja ili sistem upravljanja kvalitetom kao što je ISO 9001 ili slično, pod uslovom da su uključeni sljedeći elementi:

- (a) sveobuhvatna politika koja ukazuje na principe koji vode do postizanja održivih ekoloških i društvenih rezultata;
- (b) organizaciona struktura, kapacitet i stručnost za sprovođenje ESMS;
- (c) postupak identifikacije ekoloških i društvenih rizika i uticaja vezanih za Aerodromske usluge (koji će uključivati vršenje Ocjene ekoloških i društvenih uticaja u skladu sa članom 20.2 niže u tekstu);
- (d) Planove ekološkog i društvenog upravljanja i nadzora (ESMMP);
- (e) Plan uključivanja zainteresovanih lica.

20.2 Procjena ekološkog i društvenog uticaja

20.2.1 Kao dio ESMS procesa identifikacije ekoloških i društvenih rizika i uticaja, Projektno SPV će sprovesti Procjenu uticaja na životnu sredinu i društvo u vezi sa:

- (a) Radovima u skladu sa članom 20.2.4 u nastavku;
- (b) Radovima na poboljšanju (ako je to primjenjivo) u skladu sa članom 18.6.8 iznad ; i
- (c) Radovima po isteku koncesije i svim drugim radovima koje će Projektno SPV razviti u skladu sa Operativnim i strateškim planovima, ali samo u mjeri u kojoj ti radovi nalažu izmjene strukture Aerodroma ili Aerodromskih usluga koje imaju ili je vjerovatno da će imati, (i) bitan uticaj na Životnu sredinu i (ii) u skladu sa Dobrom industrijskom praksom i

IFC standardima učinka, ne mogu se riješiti primjenom Važećeg zakonodavstva, projektnih kriterijuma ili građevinskih standarda ili postojećih ESMPP.

- 20.2.2 Svaka Ocjena ekološkog i društvenog uticaja će biti srazmjerna obimu radova i rizika i uticajima za koje se razumno može očekivati da će biti povezani sa njihovim sprovođenjem (sveobuhvatna ocjena ekološkog i društvenog uticaja, ili ograničena ili fokusirana ocjena uticaja). Ista će identifikovati detaljne mjere Projektnog SPV u cilju ublažavanja ovih uticaja i rizika i sprovodiće se u skladu sa važećim zakonodavstvom, IFC standardima učinka i važećim odredabama EHS smjernica.
- 20.2.3 Svaka Ocjena ekološkog i društvenog uticaja mora biti izvršena i odobrena od strane Konsultanta za ekološka i društvena pitanja i odgovarajućeg Državnog organa prije početka radova na koje se odnosi. Istu će sprovesti kompetentni profesionalni savjetnici koji imaju relevantno iskustvo u vazduhoplovnim projektima u Evropi i sa odgovarajućim iskustvom u primjeni Važećeg zakonodavstva, IFC standarda učinka i važećih odredaba EHS smjernica.
- 20.2.4 Procjena uticaja na životnu sredinu i društvo u vezi sa radovima detaljno će prikazati ekološke i društvene rizike i uticaje povezane sa radovima, aerodromskim uslugama i operacijama kako novih i unaprijeđenih objekata, tako i postojećih objekata, kao i mjere ublažavanja potrebne za usklađenost sa važećim zakonodavstvom, IFC standardima učinka, dobrom industrijskom praksom i ispunjavanje principa i primjenjivih odredbi EHS smjernica. Ova Procjena uticaja na životnu sredinu i društvo će uključivati (između ostalog):
- (a) detaljnu ocjenu uticaja buke i povezane mjere ublažavanja, uključujući uporednu analizu graničnih vrijednosti definisanih u skladu sa Dobrom industrijskom praksom radi utvrđivanja najadekvatnijih vrijednosti koje će se primjenjivati na Projekat;
  - (b) analizu postojećih sistema za ispuštanje otpadnih voda i atmosferskih voda, uključujući između ostalog i površine za protivpožarnu obuku, kao i definisanje mjera ublažavanja kako bi se osiguralo da (i) sistemi budu projektovani i da se njima upravlja u skladu sa principima navedenim (i u dijelu EHS smjernica za Aerodrome pod nazivom „Atmosferske vode i otpadne vode” i dijelu Opštih EHS smjernica pod nazivom „Kvalitet otpadne vode i vode u okolini” i (ii) vrijednosti ispuštanja budu u skladu sa nacionalnim standardima za ispuštanje u površinske vode ili, u odsustvu istih, sa vrijednostima u tabeli 1.3.1 Opštih EHS smjernica;
  - (c) opis uticaja na biodiverzitet;
  - (d) opis upravljanja otpadom, uključujući otpad od rušenja i štetan otpad;
  - (e) opis upravljanja štetnim materijalima; i
  - (f) opis rizika i uticaja povezanih sa poslovima na skladištu avio goriva (*fuel farm*).

20.3 Planovi ekološkog i društvenog upravljanja i nadzora

- 20.3.1 ESMPP će, u skladu sa Dobrom industrijskom praksom i Važećim zakonodavstvom, uključivati:
- (a) planove koji čine dio Aerodromskog sistema upravljanja bezbjednošću u skladu sa Poglavljem 4 ICAO Programa prevencija nesreća, uključujući:
    - (i) planove pripravnosti i odgovora u hitnim situacijama u skladu sa članom 15.5 (*Hitne situacije*); i

- (ii) plan zaštite od požara i zaštite života ljudi, koji obuhvata sve aspekte EHS opštih smjernica;
- (b) plan upravljanja zaštitom zdravlja i bezbjednosti na radu kojim se uređuju sve aktivnosti na lokacijama aerodroma tokom Koncesionog perioda. Ovaj plan će uključivati:
- (i) uspostavljen sistem upravljanja rizicima po zdravlje i bezbjednost na radu na lokacijama aerodroma, uključujući koordinaciju između Projektnog SPV i njegovih podizvođača;
  - (ii) sisteme za analizu opasnosti i kontrolne mjere specifične za radna mjesta i zadatke za sve aktivnosti;
  - (iii) obezbjeđivanje lične zaštitne opreme („PPE“), zahtjeve za njeno korišćenje i sprovođenje obaveze njenog korišćenja;
  - (iv) uvođenje i kontinuiranu obuku u pogledu bezbjednosti za sve osoblje na njihovom jeziku, koja pokriva opasnosti i bezbjednosnih protokola za njihove poslove;
  - (v) posebnu obuku za specifične opasnosti: rad na visini, u iskopima, sa strujom;
  - (vi) aranžmane koji su uspostavljeni radi upravljanja profesionalnim, zdravstvenim i bezbjednosnim nezgodama i incidentima, uključujući proces njihovog upravljanja, aranžmane vezane za prvu pomoć, planove odgovora na hitne situacije i sistem za prijavljivanje i postupanje kod izbjegnutih nesreća (*near misses*);
  - (vii) odredbe koje se odnose na hitno medicinsko liječenje; i
  - (viii) sistem statističkog evidentiranja nezgoda i incidenata, uključujući ukupan broj radnih sati, vrijeme izgubljeno zbog povrede (*lost time incident*), teže povrede, smrtne ishode;
- (c) plan za kontrolu taloga i erozije koji će detaljno opisati mjere koje Projektno SPV preduzima radi smanjenja količine čestica tla koje se odnose sa kopnene površine i talože u recipijentnom vodnom tijelu;
- (d) plan upravljanja površinskim vodama, podzemnim vodama i otpadnim vodama koji će detaljno opisati mjere i aktivnosti praćenja koje sprovodi Projektno SPV radi obezbjeđenja upravljanja površinskim, podzemnim i otpadnim vodama u skladu sa principima utvrđenim u odjeljku „Atmosferske i otpadne vode“ EHS smjernica za aerodrome i odjeljku „Otpadne vode i kvalitet ambijentalnih voda“ Opštih EHS smjernica;
- (e) plan prilagođavanja klimatskim promjenama koji će se ažurirati najmanje svakih pet (5) godina i uključivati procedure koordinacije sa zainteresovanim stranama nadležnim za praćenje i mjere prilagođavanja na lokalnom nivou, kao i praćenje efekata klimatskih promjena (porast nivoa mora) u slučaju nepostojanja podataka od trećih lica;
- (f) plan upravljanja čvrstim i opasnim otpadom, uključujući građevinski otpad, kojim se definišu mjere i aktivnosti praćenja koje preduzima Projektno SPV radi obezbjeđenja da se otpad bezbjedno i pravilno odlaže u skladu sa principima utvrđenim u odjeljcima

„Upravljanje otpadom“ EHS smjernica;

- (g) u skladu sa ICAO smjernicama o uravnoteženom pristupu upravljanju bukom od vazduhoplova, plan upravljanja bukom koji (i) detaljno opisuje mjere ublažavanja za koje je odgovorno Projektno SPV u cilju sprječavanja, smanjenja i praćenja buke i (ii) opisuje uloge i odgovornosti svake zainteresovane strane i državnih organa uključenih u upravljanje bukom aerodroma nad kojom Projektno SPV nema neposrednu kontrolu ili ne vrši nadzor. Za mjere ublažavanja u vezi sa smanjenjem i praćenjem buke koje su direktno u nadležnosti drugih zainteresovanih strana ili državnih organa, Projektno SPV će postupati u koordinaciji sa relevantnim subjektima;
- (h) plan nadzora emisija u vazduh;
- (i) ukoliko je relevantno, plan upravljanja zdravljem i bezbjednošću životne sredine (koji uključuje zagađenje vazduha, buku i vibracije, vodu, čvrsti otpad i konverziju zemljišta);
- (j) plan upravljanja saobraćajem i transportom;
- (k) plan upravljanja zdravljem, bezbjednošću i sigurnošću zajednice u kojem se navode mjere i aktivnosti koje se odnose na nadzor koje sprovodi Projektno SPV u vezi sa upravljanjem potencijalnom izloženošću zajednice rizicima i uticajima koji nastanu iz nezgoda, sloma konstrukcije i ispuštanja štetnih materija;
- (l) plan upravljanja biodiverzitetom, uključujući upravljanje rizikom od sudara ptica sa vazduhoplovima.;
- (m) u skladu sa primjenjivim odredbama dijela o zaštiti zdravlja i bezbjednosti na radu iz Opštih EHS smjernica, plan upravljanja azbestom kojim se identifikuju lokacije na Aerodromskim lokacijama na kojima je prisutan materijal koji sadrži azbest (ACM), njegovo stanje i procedure za njegovo praćenje, procedure za pristup lokacijama na kojima je prisutan ACM radi izbjegavanja oštećenja, kao i procedure za obuku osoblja koje može doći u kontakt sa tim materijalom, u cilju izbjegavanja oštećenja i sprječavanja izloženosti;
- (n) plan upravljanja podizvođačima radi upravljanja planiranjem i učinkom u oblasti zaštite životne sredine, društvenih aspekata, zdravlja i bezbjednosti na radu kod građevinskih podizvođača, kojim se utvrđuje:
  - (i) sistem kojim se obezbjeđuje da svi Podizvođači radova budu ugovorno obavezani da postupaju u skladu sa Primjenjivim pravom i IFC standardima učinka o radu i zdravlju i bezbjednosti na radu i relevantnim aspektima ESMMP;
  - (ii) jasno naznačene obaveze Projektnog SPV i Podizvođača radova u vezi sa ekološkim i zdravstvenim i bezbjednosnim uslovima;
  - (iii) sistem za upravljanje i nadzor učinka Podizvođača radova u pogledu zdravlja i bezbjednosti na radu i pitanja radnih odnosa, uključujući to kako Podizvođač radova namjerava da sprovede i obezbijedi usklađenost sa planom i koji je postupak u slučaju neusklađenosti;
  - (iv) sistem koji će obezbijediti da svi radnici na lokaciji imaju pristup mehanizmu pritužbi, da su obaviješteni o tom mehanizmu kada počnu sa radom i da mogu da

identifikuju ko je odgovoran za primjenu istog;

- (v) sistem koji će obezbijediti da Projektno SPV dobije sve relevantne podatke o životnoj sredini i društvenom nadzoru i da ima potpuni pristup ključnom osoblju, radnicima i lokaciji u cilju pripremanja Izvještaja o ekološkoj i društvenoj održivosti i procjene potrebe za korektivnim akcijama.

20.3.2 ESMMP će uključivati sve detalje o mjerama ublažavanja i unapređenja učinka u pogledu ekoloških, društvenih, zdravstvenih i bezbjednosnih pitanja, koje će se odnositi na identifikovane ekološke i društvene rizike i uticaje. Svaki plan koji predstavlja dio ESMMP će uključivati:

- (a) detaljan vremenski okvir za sprovođenje konkretnih mjera ublažavanja i intenzivnih postupaka nadzora,
- (b) podjelu odgovornosti za svaku od akcija koje su navedene u istom,
- (c) aktivnosti nadzora kojima se mjeri efikasnost sprovođenja tih mjera kako bi se ispunili uslovi Važećeg zakonodavstva i IFC standarda učinka, i
- (d) podplanove za radove i operacije, prema potrebi, koji će biti prilagođeni svakoj fazi (operacije, radovi, radovi na unapređenju ako je primjenjivo, radovi po isteku koncesije i svi drugi radovi koje razvija Projektno SPV u skladu sa Operativnim i strateškim planovima).

20.3.3 Projektno SPV će ažurirati ESMMP na osnovu rezultata svake Procjene uticaja na životnu sredinu i društvo ili na osnovu rezultata procesa identifikacije ekoloških i društvenih rizika i uticaja Projekta i aerodromskih usluga.

20.4 **Plan angažovanja zainteresovanih lica**

20.4.1 Projektno SPV će održavati Plan uključivanja zainteresovanih lica radi upravljanja odnosima sa pogođenim zajednicama i drugim zainteresovanim licima tokom cjelokupnog Koncesionog perioda.

20.4.2 Projektno SPV će objaviti početni Plan uključivanja zainteresovanih strana zainteresovanim stranama navedenim u članu 20.4.4 u nastavku, kao dio ESIA u vezi sa radovima.

20.4.3 Plan uključivanja zainteresovanih strana će se ažurirati po potrebi, na osnovu rizika i potencijalnih uticaja Projekta i aerodromskih usluga tokom Koncesionog perioda. Projektno SPV će potvrditi ili ažurirati listu relevantnih zainteresovanih strana i prezentovati sva potrebna ažuriranja Plana uključivanja zainteresovanih strana najmanje:

- (a) na početku pripreme svake Procjene uticaja na životnu sredinu i društvo, radi usmjeravanja komunikacije sa pogođenim zajednicama i obezbjeđenja da se njihova ključna pitanja uzmu u obzir prilikom procjene rizika i uticaja bilo kojih radova koje razvija Projektno SPV;
- (b) na kraju pripreme svake Procjene uticaja na životnu sredinu i društvo, radi utvrđivanja okvira za uključivanje zainteresovanih strana u praćenje efikasnosti mjera ublažavanja uticaja definisanih u ESMMP-u, prema potrebi;
- (c) tokom perioda izvođenja radova; i

- (d) kao dio održavanja Sistema upravljanja ekološkim i društvenim aspektima, radi konsultacija sa zainteresovanim stranama navedenim u članu 20.4.4 u vezi sa pitanjima koja uključuju, ali se ne ograničavaju na: (A) praćenje sprovođenja ESMMP-a; (B) izmjene u dizajnu Projekta i operativnim procedurama, u skladu sa Operativnim i strateškim planom, koje mogu uticati na određene zainteresovane strane; i (C) nepredviđene uticaje povezane sa razvojem koji sprovodi Projektno SPV ili planovima reagovanja u vanrednim situacijama.

20.4.4 Plan uključivanja zainteresovanih lica će usmjeravati Projektno SPV u sprovođenju konsultacija sa:

- (a) pogođenim lokalnim zajednicama i njihovim zastupnicima (uključujući u vezi sa upravljanjem bukom na Aerodromima);
- (b) Operatorima vazduhoplova;
- (c) Ugovornim organom;
- (d) Izvođačima radova;
- (e) pružaocima Usluga prihvata i otpremanja vazduhoplova; i
- (f) bilo kojim relevantnim Državnim organom.

20.4.5 Svako ažuriranje ili izmjena Plana uključivanja zainteresovanih strana biće objavljeno od strane Projektnog SPV zainteresovanim stranama navedenim u tački 20.4.4 iznad u roku od trideset (30) dana od odobrenja Ugovornog organa.

20.5 **Izveštaj o ekološkoj i društvenoj održivosti**

Svake Godine koncesije, Projektno SPV će pripremiti Izveštaj o ekološkoj i društvenoj održivosti u skladu sa Dijelom 7 **Priloga 6** (*Evidencija o koncesiji*), koji će proveriti neko nezavisno telo.

20.6 **Politika ljudskih resursa i zdravlje i bezbjednost na radu**

20.6.1 Projektno SPV će svojim zaposlenima obezbijediti bezbjedno i zdravo radno okruženje, uzimajući u obzir rizike karakteristične za konkretni sektor i specifične vrste opasnosti, uključujući fizičke, hemijske, biološke i radiološke opasnosti, kao i specifične prijetnje za žene u skladu sa Važećim zakonodavstvom, Dobrom industrijskom praksom, IFC standardima učinka i važećim odredbama EHS smjernica.

20.6.2 Projektno SPV će razviti, sprovesti i održavati u pisanoj formi pravila i procedure i pogledu ljudskih resursa u skladu sa Primjenjivim pravom i IFC standardima učinka i obezbijediće da relevantna pravila budu na raspolaganju svim zaposlenima na njihovom odgovarajućem jeziku (jezicima). Pravila i procedure vezani za ljudske resurse moraju jasno opisivati radne uslove, uslove zapošljavanja, upravljanje odnosima među zaposlenima, mehanizme pritužbi i uloge i konkretne odgovornosti Projektnog SPV, njegovih izvođača radova i radnika. Projektno SPV će obezbijediti u svakom momentu da pravila i procedure budu ažurni i uključeni u sveobuhvatni ESMS, kako bi se obezbijedila dosljednost i tekući nadzor.

20.7 **Ekološki incidenti**

Ne dovodeći u pitanje član 10, Projektno SPV će čim to bude moguće, a najkasnije tri (3) dana

nakon nastupanja odedenih okolnosti, obavijestiti Ugovorni organ o bilo kom incidentu ili nezgodi u okviru Aerodromskih lokacija, koji imaju ili se razumno može očekivati da će imati bitan negativan uticaj na Životnu sredinu, uključujući, između ostalog, eksplozije, izlivanja ili nezgode na radnom mjestu koje dovode do smrtnog ishoda, ozbiljnih ili višestrukih povreda ili zagađenja većih razmjera, uz navođenje, u svakom slučaju, prirode tog incidenta ili nezgode, uticaja užih ili širih razmjera koji nastanu ili je vjerovatno da će nastati iz istih i mjera koje Projektno SPV preduzima ili planira da preduzme u rješavanju tih uticaja; i redovno će obavještavati Ugovorni organ o tekućoj primjeni tih mjera.

20.8 Sukobljeni ekološki zahtjevi

- 20.8.1 Ako Projektno SPV dođe u saznanje da postoji sukob između ekoloških i društvenih standarda, smjernica ili normi u skladu sa kojima Projektno SPV mora da postupi shodno Ugovoru o koncesiji (pojedinačno „**Sukobljeni ekološki standardi**“), primjenjuje se strožiji standard.
- 20.8.2 Ako Projektno SPV smatra da se strožiji standard ne može ispuniti u potpunosti, ili ako Projektno SPV ne može da utvrdi koji od Sukobljenih ekoloških standarda je najstroži, Projektno SPV će o tome obavijestiti Ugovorni organ i Konsultanta za ekološka i društvena pitanja u najskorijem roku, a najkasnije u roku od sedam (7) dana nakon što shvati da ti uslovi ne mogu biti ispunjeni.
- 20.8.3 To obavještenje će uključivati sve detalje koji su opravdano potrebni kako bi Ugovorni organ ocijenio taj zahtev, uključujući:
- (a) identifikaciju Sukobljenog ekološkog standarda;
  - (b) detaljno objašnjenje zašto Projektno SPV ne može da postupi u skladu sa relevantnim Sukobljenim ekološkim standardom i zašto se ne može očekivati da se nemogućnost postupanja u skladu sa istim ne može ublažiti postupanjem Projektnog SPV u skladu sa Dobrom industrijskom praksom; i
  - (c) ako je primjenjivo, alternativni standard za koji Projektno SPV predlaže da bi se mogao postići, potpuno i detaljno opravdanje za tu alternativu, uključujući dokazivanje da blaži standard štiti ljudsko zdravlje i životnu sredinu.
- 20.8.4 Ugovorni organ će se konsultovati sa Konsultantom za ekološka i društvena pitanja i naložiće Projektnom SPV način za rješavanje predmetnog sukoba, u roku od trideset (30) dana od dana primanja obavještenja Projektnog SPV po članu 20.8.3.
- 20.8.5 Ukoliko nije drugačije predviđeno nalogima Ugovornog organa iz člana 20.8.4, Projektno SPV neće biti oslobođeno obaveze da postupa u skladu sa svojim obavezama po Ugovoru o koncesiji.

21. OSIGURANJE

- 21.1 Projektno SPV će održavati, odnosno postaraće se da tokom Koncesionog perioda održavaju Polise osiguranja koje su obavezne po **Prilogu 8** (*Osiguranje*).
- 21.2 Projektno SPV će, neposredno nakon Datuma početka, ili na zahtjev Ugovornog organa, dostaviti Ugovornom organu sve kopije polisa koje je zaključio ili, prije datuma kada te kopije budu na raspolaganju Projektnom SPV, potvrdu od osiguravajućeg društva ili brokera u osiguranju da su osiguranja koja su obavezna po **Prilogu 8** (*Osiguranje*) ustanovljena i te polise ili potvrda moraju biti u skladu sa odredbama **Priloga 8** (*Osiguranje*). Ako te potvrde

ili polise ne budu u skladu sa tim odredbama (i Ugovorni organ obavijesti Projektno SPV o istom, uz davanje razumnih detalja o toj neusklađenosti), Projektno SPV će, o svom trošku, obezbijediti da te potvrde (i, ako je potrebno, polise) budu shodno izmijenjene čim to bude izvodljivo (i u svakom slučaju u roku od dvadeset (20) dana).

- 21.3 Projektno SPV će u svakom momentu postupati u skladu sa uslovima iz **Priloga 8** (*Osiguranje*) i, ako i u mjeri u kojoj to traže Finansijeri, u Osiguranjima će Finansijeri takođe biti navedeni kao lica kojima se isplaćuje odšteta i kao dodatni osiguranici po istima.
- 21.4 Ako Projektno SPV ne obezbijedi ili ne održava bilo koje osiguranje koje je potrebno po ovom članu 21.4 (*Osiguranje*) ili **Prilogu 8** (*Osiguranje*), Ugovorni organ će imati pravo (ali ne i obavezu) da obezbijedi to osiguranje o trošku Projektnog SPV.

22. PODUGOVARANJE

22.1 Dozvoljeno podugovaranje

22.1.1 Projektno SPV može (i kada je to primjenjivo po članovima 22.5 (*Uslovi Usluga prihvata i otpremanja aviona*), ili 22.6 (*Uslovi Usluga upravljanja teretom*), to će i učiniti), podgovoriti pružanje bilo kojih Aerodromskih usluga ili njihovog dijela, koje se pružaju po ovom Ugovoru o koncesiji, ili iznajmiti dio Aerodromskih lokacija, pod uslovom da pri tome Projektno SPV postupa u skladu s uslovima iz ovog člana 22 (*Podugovaranje*). Svako takvo podugovaranje ili zakup ne oslobađa Projektno SPV bilo koje njegove obaveze koju ima u vezi sa pružanjem Aerodromskih usluga po ovom Ugovoru o koncesiji.

22.1.2 Izuzetno od člana 22.1 (*Dozvoljeno podugovaranje*):

- (a) svaki takav podugovor ili zakup mora sadržati pravo Ugovornog organa ili lica koje on odredi da zahtijeva njegov raskid ili ustupanje Ugovornom organu, odnosno licu koje on odredi, po prestanku ovog Ugovora o koncesiji ili isteku Koncesionog perioda, zavisno od toga šta nastupi ranije, pri čemu će Projektno SPV obešteti Ugovorni organ za svaki trošak ili obavezu nastalu usljed raskida ili ustupanja podugovora, koje će u potpunosti snositi Projektno SPV, osim, u slučaju raskida relevantnog podugovora, eventualne obaveze Ugovornog organa da Projektnom SPV isplati troškove raskida podugovora u skladu sa Prilogom 10 (*Plaćanja prilikom raskida*);
- (b) Projektno SPV će obezbijediti da komercijalni uslovi svakog takvog podugovora ili zakupa, kao i svake njihove izmjene, budu u skladu sa Standardima ugovaranja;
- (c) Projektno SPV će obezbijediti da druga ugovorna strana ili strane svakog takvog podugovora ili zakupa, kao i svake njihove izmjene, postupaju u skladu sa Standardima ugovaranja, te da takav ugovor ili zakup, odnosno njihova izmjena, sadrže (a) primjerak Standarda ugovaranja i (b) odredbu koja omogućava Projektnom SPV da odmah raskine takav ugovor ili zakup, odnosno njihovu izmjenu, u slučaju povrede;
- (d) Projektno SPV će dostaviti Ugovornom organu primjerak svakog takvog podugovora ili zakupa, kao i svake njihove izmjene, koji predviđa plaćanja od ili prema Projektnom SPV u bilo kojoj kalendarskoj godini u iznosu većem od trista hiljada eura (300.000 EUR) godišnje, kad god je to moguće u roku od četrdeset osam (48) sati od njegovog zaključenja, a u svakom slučaju najkasnije u roku od deset (10) dana od zaključenja; i
- (e) Projektno SPV neće zaključiti nijedan takav podugovor ili zakup, niti njihovu izmjenu, sa Povezanim licem, ukoliko Ugovorni organ prethodno nije pregledao i pisanim putem

odobrio primjerak takvog podugovora ili zakupa, odnosno njihove izmjene.

22.2 **Izveštaj o Aerodromskom poslovanju**

22.2.1 U bilo koje razumno vrijeme na ili nakon petnaeste (15.) godišnjice od Datuma početka (ili, ako nastupa kasnije, na datum koji pada pet (5) godina prije isteka Koncesionog perioda), Ugovorni organ ima pravo, uz opravdanu prethodnu najavu Projektom SPV i o sopstvenom trošku, angažovati računovodstvenu firmu radi izrade sveobuhvatnog izvještaja o poslovanju aerodroma, koji će se koristiti u kontekstu potencijalne primopredaje po isteku Koncesionog perioda. Ovaj izvještaj će biti vrste i sadržaja koji su u tom trenutku uobičajeni za dostavljanje od strane društva i njegovih akcionara prije uključivanja bilo koje hartije od vrijednosti tog društva na zvaničnu listu Crnogorske berze ili tada ekvivalentne investicione berze.

22.2.2 U momentu pripreme izvještaja, Projektno SPV će se konsultovati sa Ugovornim organom u vezi sa načinom vođenja Aerodromskog poslovanja uzimajući u obzir upravljanje Aerodromom na kraju Koncesionog perioda od strane Ugovornog organa ili Sljedbenika Projektog SPV.

22.3 **Ugovaranje tokom posljednja dvadeset četiri mjeseca**

Ukoliko bilo koji materijalni ugovor sa Operaterom vazduhoplova ili bilo koji materijalni ugovor sa Korisnikom prostora ističe ili prestaje tokom posljednjih dvadeset četiri (24) mjeseca Koncesionog perioda, Projektno SPV će: (i) najkasnije na datum koji pada dvadeset četiri (24) mjeseca prije isteka Koncesionog perioda obavijestiti Ugovorni organ o takvim ugovorima i dostaviti njihov primjerak; i (ii) konsultovati se sa Ugovornim organom tokom svih pregovora u vezi sa produženjem takvih ugovora. Projektno SPV neće ugovoriti produženje trajanja bilo kog takvog ugovora preko isteka Koncesionog perioda bez prethodne pisane saglasnosti Ugovornog organa.

22.4 **Dokumenti o finansiranju, Ugovori o Rezervisanim aktivnostima na nivou usluga, Ugovor Članova i Bitni projektni ugovori**

22.4.1 Projektno SPV ni u kom slučaju neće zaključiti, izmijeniti, zamijeniti, dopuniti ili se odreći bilo koje odredbe u vezi sa bilo kojim Dokumentom o finansiranju, Ugovorom o Rezervisanim aktivnostima na nivou usluga ili Ugovora Članova, bez prethodne pisane saglasnosti Ugovornog organa (koja neće biti neopravdano uskraćena).

22.4.2 Projektno SPV će obavijestiti Zastupnika Ugovornog organa o eventualnom zaključenju, izmjeni, zamijeni, dopuni ili davanju odricanja u vezi sa bilo kojim Bitnim projektnim ugovorom u roku od pet (5) dana od dana preduzimanja takve radnje, i dostaviće Zastupniku Ugovornog organa kopije svih relevantnih dokumenata.

22.5 **Uslovi za Usluge prihvata i otpremanja aviona**

Ako Projektno SPV podugovori usluge opsluživanja na platformi, takvo podugovaranje će se sprovesti u skladu sa Važećim zakonodavstvom, na osnovu otvorenog pristupa, uz transparentne i nediskriminatorne naknade i poštenu konkurenciju.

22.6 **Uslovi za Usluge upravljanja teretom**

Ne dovodeći u pitanje odredbe važećeg zakonodavstva:

(a) Projektno SPV će podugovoriti Usluge upravljanja teretom sa nezavisnim izvođačima radova kvalifikovanim i sposobnim za pružanje Usluga upravljanja teretom, pri čemu

nezavisni izvođač radova neće uključivati Projektno SPV ili bilo koje od njegovih Povezanih društava; i

- (b) Projektno SPV će svako podugovaranje usluga rukovanja teretom sprovoditi na osnovu otvorenog pristupa, uz transparentne i nediskriminatorne naknade i poštenu konkurenciju.

22.7 Upravljanje i kontrola

Izuzetno od članova 22.1 (*Dozvoljeno podugovaranje*) do 22.6 (*Uslovi za Usluge upravljanja teretom*) gore u tekstu, Projektno SPV će u svakom momentu zadržati ukupno upravljačko vođenje i nadzor nad poslovanjem aerodroma putem svog višeg rukovodnog kadra.

23. ZAPOSLENI

23.1 Osoblje i obuka

23.1.1 Od Datuma početka, Projektno SPV preuzima punu odgovornost i dužno je da, na zahtjev, obešteti Ugovorni organ i/ili Aerodrome Crne Gore, njihove zastupnike i zaposlene, od svih troškova, potraživanja, zahtjeva, obaveza i presuda koje proizilaze iz bilo kojeg nepoštovanja Važećeg zakonodavstva od strane Projektnog SPV, uključujući, bez ograničenja na, zahtjeve po osnovu povrede ugovora, prestanka funkcije, nepravičnog ili nezakonitog otkaza, viška zaposlenih, diskriminacije po osnovu pola, rase ili druge diskriminacije, gubitka zarade, bolesti ili narušenog zdravlja, neuspjeha u konsultovanju predstavnika zaposlenih ili nezakonitih isplata zaposlenima, kao i u vezi sa bilo kojim drugim potraživanjima iz radnog odnosa u vezi sa aerodromima ili na drugi način u bilo kojem trenutku tokom Koncesionog perioda.

23.1.2 Projektno SPV će obezbijediti redovne, kontinuirane obuke i profesionalne programe za sve zaposlene ili drugo osoblje koje angažuje, u skladu sa Dobrom industrijskom praksom.

23.2 Izmjene uslova rada i kraj Koncesionog perioda

Projektno SPV neće, bez prethodne saglasnosti Ugovornog organa, zaključiti, izmijeniti niti pokušati ili obećati izmjenu uslova ili odredbi zaposlenja bilo kog zaposlenog na koncesiji (uključujući bilo kakvo obećanje dodatne isplate ili beneficije), ukoliko takva izmjena ili dodatak:

- (a) prvi put stupa na snagu tokom posljednje godine Koncesionog perioda osim u sljedećim situacijama:
  - (i) ako je u redovnom toku poslovanja; i
  - (ii) ako, zajedno sa svim drugim izmjenama ili dodacima uslova zaposlenja tog zaposlenog koji stupaju na snagu u tom periodu, ne predstavlja povećanje naknade tog zaposlenog veće od procentualnog povećanja HICPI indeksa između mjeseca za koji je indeks posljednji put objavljen u trenutku izmjene ili dodatka i mjeseca koji pada trideset šest (36) mjeseci prije tog mjeseca; ili
- (b) u slučaju prijevremenog raskida, stupa na snagu nakon dostavljanja Obavještenja o raskidu; ili
- (c) u cijelosti ili djelimično prvi put stupa na snagu nakon isteka Koncesionog perioda protekom vremena (a ne raskidom) ili je naznačeno da stupa na snagu prilikom prekida

Koncesionog perioda; ili

- (d) dovodi do toga da takav radni odnos ne može biti raskinut od strane poslodavca u roku od dvanaest (12) mjeseci od isteka Koncesionog perioda protekom vremena (a ne raskidom); ili
- (e) odnosi se na isplatu ili davanje nesrazmjerne beneficije koja se aktivira prestankom radnog odnosa usljed ili nakon prestanka ovog Ugovora o koncesiji; ili
- (f) odnosi se na davanje beneficije (osim osnovne zarade) na koju takav zaposleni prvi put stiče ili može steći ugovorno pravo nakon isteka Koncesionog perioda (protekom vremena, a ne raskidom); ili
- (g) ako sprječava ili ograničava bilo kojeg tog Zaposlenog na koncesiji da radi za Ugovorni organ ili nekog Sljedbenika Projektnog SPV ili da izvršava dužnosti koje taj zaposleni izvršava za Projektno SPV nakon kraja Koncesionog perioda.

23.3 **Izmjene u broju i ukupnim troškovima Zaposlenih na kraju Koncesionog perioda**

Tokom posljednje godine Koncesionog perioda ili u slučaju prijevremenog raskida, nakon dostavljanja Obavještenja o raskidu, Projektno SPV neće, bez prethodne saglasnosti Ugovornog organa, povećavati ili smanjiti broj Zaposlenih na koncesiji na način da (i) ukupni broj Zaposlenih na koncesiji ili ukupni godišnji troškovi (indeksirani u skladu sa HICPI) Projektnog SPV vezani za zapošljavanje svih Zaposlenih na koncesiji budu uvećani, ili (ii) ukupni broj Zaposlenih na koncesiji bude smanjen; u oba slučaja (i) i (ii), za više od pet procenata (5%) tokom tog perioda u odnosu na broj u neposredno prethodnoj godini prije posljednje godine Koncesionog perioda.

23.4 **Sindikati**

Projektno SPV će nastojati da održava dobre odnose sa Sindikatima i dobre industrijske odnose sa osobljem i izvođačima radova.

23.5 **Ključno osoblje**

- 23.5.1 Projektno SPV će uložiti najveći napor kako bi zadržalo Ključno osoblje zaposleno na funkciji navedenoj u Tenderu do kraja perioda od pet (5) godina počev od Datuma početka. Projektno SPV se obavezuje da će Ključno osoblje provoditi najmanje deset (10) mjeseci godišnje na Aerodromskim lokacijama.
- 23.5.2 U slučaju zamjene ili pregrupisanja bilo koga od Ključnog osoblja prije kraja perioda od tri (3) godine počev od Datuma početka, Projektno SPV će bez odlaganja obavijestiti Ugovorni organ i dobiće prethodnu pisanu saglasnost Ugovornog organa za predloženu zamjenu tog Ključnog osoblja, koja saglasnost mu neće neopravdano biti uskraćena.
- 23.5.3 Bilo koja predložena zamjena za nekog od članova Ključnog osoblja mora ispunjavati uslove u pogledu iskustva i kvalifikacija koji su navedeni u **Prilogu 24 (Ključno osoblje)**.

24. **KRITERIJUMI UČINKA - UGOVORNA KAZNA ZA SLUČAJ POVREDE KRITERIJUMA UČINKA**

- 24.1 Izuzev u Slučajevima koji pokreću produženje (osim Naloga za izmjenu), ako Projektno SPV ne ispuni Kriterijume učinka iz **Priloga 13 (Kriterijumi učinka)** platiće odgovarajuću Ugovornu kaznu za slučaj povrede kriterijuma učinka koja je navedena u **Prilogu 13**

(Kriterijumi učinka). Projektno SPV će platiti Ugovornu kaznu za slučaj povrede Kriterijuma učinka u roku od 30 dana nakon što primi obavještenje Ugovornog organa da je ta Ugovorna kazna za slučaj povrede Kriterijuma učinka dospjela za plaćanje, a u suprotnom će Ugovorni organ imati pravo da, po Garanciji za dobro izvršenje posla, povuče iznos od bilo koje neizmirene isplate.

- 24.2 Obaveza Projektnog SPV u vezi sa članom 24.1 (*Kriterijumi učinka - Ugovorna kazna za slučaj povrede kriterijuma učinka*) za svaku Godinu koncesije biće ograničena na Maksimalni gornji prag.
- 24.3 Strane su saglasne da je Ugovorna kazna za slučaj povrede kriterijuma učinka navedena u **Prilogu 13** (*Kriterijumi učinka*) vjerodostojna i razumna procjena štete za koju je vjerovatno da će joj Ugovorni organ biti izložen zbog povrede obaveza navedenih u **Prilogu 13** (*Kriterijumi učinka*) od strane Projektnog SPV. Ako iz bilo kog razloga bude utvrđeno da je obaveza plaćanja Ugovorne kazne za slučaj povrede kriterijuma učinka na osnovu člana 24.1 (*Kriterijumi učinka - Ugovorna kazna za slučaj povrede kriterijuma učinka*) ništava, nevažeća ili iz drugog razloga neprimjenjiva tako da oduzima pravo Ugovornom organu da traži Ugovornu kaznu za slučaj povrede kriterijuma učinka, Ugovorni organ će imati pravo da traži od Projektnog SPV naknadu štete po zakonu, koja je nastala iz povrede obaveza navedenih u **Prilogu 13** (*Kriterijumi učinka*) od strane Projektnog SPV.

DIO IV - RADOVI

25. RADOVI

25.1 Opšti dio

Projektno SPV će sprovesti i izvršiti projektovanje, izgradnju, instalaciju i puštanje u pogon Radova na odgovarajući i stručan način, uz kvalitetne nove materijale u skladu sa :

- (a) Programom Radova i Vremenskim planom Radova;
- (b) potrebnim Saglasnostima;
- (c) Važećim zakonodavstvom (uključujući zakone u vezi sa zdravljem i bezbjednošću);
- (d) Dobrom industrijskom praksom;
- (e) Tehničkim specifikacijama;
- (f) IFC standardima učinka;
- (g) odredbama ovog Ugovora o koncesiji;
- (h) Tehničkom ponudom; i
- (i) odredbama Polise osiguranja,

pri čemu ako je Projektno SPV svjesno sukoba između bilo koja dva gore navedena uslova, isti će o tome obavijestiti Ugovorni organ, i Strane će razmatrati i dogovoriti se o načinu na koji bi Projektno SPV trebalo da izvršava svoje obaveze i u odsustvu dogovora, Ugovorni organ će naložiti način na koji će taj sukob biti riješen.

25.2 Analiza nacрта

25.2.1 Projektno SPV će dostaviti Zastupniku Ugovornog organa, Nezavisnom nadzornom organu i LFS inženjeru na odobrenje sve bitne nacрте i druge bitne dokumente o izgradnji (pojedinačno „**Pregledani materijal**“) koji su pripremljeni u njegovo ime u vezi sa projektom ili izradom projekta svakog dijela Radova (uključujući bilo kakve naknadne bitne izmjene relevantnih nacрта ili bitnih dokumenata koji su prethodno bili predmet analize i postupaka obezbjeđenja usklađenost iz ovog člana 25.2 (*Analiza nacрта*)) i Ugovorni organ i Nezavisni nadzorni organ će analizirati taj Pregledani materijal, u roku od trideset (30) dana od njegovog podnošenja.

25.2.2 Odobrenje Ugovornog organa, Nezavisnog nadzornog organa i LFS inženjera u vezi sa nacrtima i drugim dokumentima podnijetim od strane Projektnog SPV u skladu sa članom 25.2.1 (*Analiza nacрта*) neće biti uskraćeno ili odloženo ako su ti nacrti i dokumenti u skladu sa kriterijumima navedenim u članu 25.1 (*Radovi*), pri čemu se odsustvo bilo kakvih komentara ili prigovora, odnosno nedavanje odobrenja, neće smatrati kao priznavanje ili potvrđivanje da su ti nacrti ili dokumenti u skladu sa kriterijumima navedenim u članu 25.1 (*Radovi*).

25.2.3 Ako Ugovorni organ, Nezavisni nadzorni organ ili LFS inženjer daju bilo kakav prigovor i isti ostane neriješen u periodu dužem od trideset (30) dana nakon datuma podnošenja tog prigovora, bilo koja Strana može uputiti taj Spor Ekspertu za tehnička pitanja na odlučivanje u skladu sa članom 50.2 (*Ekspert za tehnička pitanja*).

25.2.4 Ako se ustanovi da je potrebno revidiranje relevantnog nacrtu ili dokumenta, Projektno SPV će obezbijediti revidiranje tog nacrtu ili dokumenta i ponovo isti podnijeti na analizu u skladu sa članom 25.2.1 (*Analiza nacrtu*).

25.3 **Planirani datum završetka Radova**

25.3.1 Projektno SPV će otpočeti Radove u okviru Faze I bez odlaganja po nastupanju Datuma početka.

25.3.2 Projektno SPV će otpočeti Radove u okviru Faze II bez odlaganja po nastupanju Datuma početka Faze II.

25.3.3 Projektno SPV će otpočeti Radove u okviru Faze III kada se to od njega zatraži u skladu sa Prilogom 12.

25.3.4 Projektno SPV će obezbijediti da Potvrda o završetku radova za relevantnu Fazu bude izdata do Planiranog datuma završetka Radova za tu Fazu, koji rok može biti produžen povremeno u skladu sa članom 25.4 (*Produženje roka - Slučaj koji pokreće produženje*).

25.4 **Produženje roka - Slučaj koji pokreće produženje**

25.4.1 Ako Projektno SPV smatra da Radovi neće biti izvršeni u skladu sa Vremenskim planom Radova, tada će, ne dovodeći u pitanje član 25.7 (*Kašnjenje radova - Ugovorna kazna*):

- (a) Projektno SPV bez odlaganja dati Zastupniku Ugovornog organa i Nezavisnom nadzornom organu obavještenje i opisati okolnosti s opravdao detaljnim obrazloženjem;
- (b) Projektno SPV će dati Zastupniku Ugovornog organa i Nezavisnom nadzornom organu podatke o predviđenom kašnjenju, uključujući kopije svih obavještenja, detalja i procjena Izvođača radova po Ugovoru o građenju u vezi sa tim kašnjenjem; i
- (c) Projektno SPV će navesti sve mjere koje se preduzimaju u cilju ublažavanja tog kašnjenja.

25.4.2 Ukoliko Događaj koji daje pravo na produženje roka, a koji utiče na Projektno SPV, predstavlja neposredni uzrok kašnjenja u ostvarivanju Rasporeda izvođenja radova, Projektno SPV ima pravo da podnese zahtjev za produženje Predviđenog datuma završetka radova. Radi dobijanja takvog produženja, Projektno SPV će morati da dokaže, na razumno zadovoljstvo Nezavisnog nadzornog organa da:

- (a) da Projektno SPV i njegovi Podizvođači radova nisu mogli izbjeći taj događaj ili posljedice mjerama za koje se razumno može očekivati da su ih preduzeli, bez izlaganja bitnim troškovima;
- (b) Događaj koji daje pravo na produženje roka je neposredno prouzrokovao kašnjenje u odnosu na Predviđeni datum završetka radova;
- (c) izgubljeno vrijeme za koje se traži produženje nije moglo razumno biti ublaženo ili nadoknađeno od strane Projektnog SPV, postupajući u skladu sa Dobrom industrijskom praksom, uključujući korišćenje alternativnih izvora usluga, opreme i materijala, kao i građevinske opreme, bez nastanka značajnih troškova; i

- (d) da Projektno SPV inače nastoji da izvrši svoje obaveze po ovom Ugovoru o koncesiji.
- 25.4.3 Nezavisni nadzorni organ će odlučiti o tome da li su uslovi predviđeni u članu 25.4.2 (*Produženje roka - Slučaj koji pokreće produženje*) ispunjeni, i bez odlaganja obavijestiti Ugovorni organ i Projektno SPV o takvoj odluci. Ukoliko Nezavisni nadzorni organ odluči da su ti uslovi ispunjeni, Planirani datum završetka Radova će biti odložen za period koji je razuman za takav Slučaj koji pokreće produženje, imajući u vidu vjerovatan efekat kašnjenja.
- 25.4.4 Ako Strane ne mogu da se dogovore o periodu za koji će Planirani datum završetka Radova biti odložen, ili ako se Ugovorni organ ne saglasi da je nastao Slučaj koji pokreće produženje ili da Projektno SPV ima pravo na bilo koje odlaganje Planiranog datuma završetka Radova, bilo koja Strana može uputiti taj Spor Ekspertu za tehnička pitanja na odlučivanje u skladu sa članom 50.2 (*Ekspert za tehnička pitanja*).
- 25.5 **Završetak faze**
- 25.5.1 Prilikom završetka svake faze, bitne građevinske etape identifikovane u Programu Radova, Ugovorni organ, Nezavisni nadzorni organ i LFS inženjer će imati pravo da daju komentare ili predloge vezane za usklađenost tog završenog dijela Radova sa **Prilogom 12** (*Radovi i Tehničke specifikacije*), Važećim zakonodavstvom, Saglasnostima i Dobrom industrijskom praksom u roku od petnaest (15) dana od datuma kada je Projektno SPV dalo obavještenje o tom završetku Ugovornom organu i Nezavisnom nadzornom organu.
- 25.5.2 Ako Ugovorni organ, Nezavisni nadzorni organ i LFS inženjer ne obavijeste Projektno SPV o bilo kakvim komentarima, predlozima ili izmjenama u roku od petnaest (15) dana kako je navedeno gore u tekstu, smatraće se da su Ugovorni organ i Nezavisni nadzorni organ i LFS inženjer odobrili taj završeni dio Radova.
- 25.5.3 Ako Ugovorni organ, Nezavisni nadzorni organ i LFS inženjer daju komentare, predloge ili izmjene u vezi sa određenim greškama ili nedostacima u tom dijelu Radova u roku od petnaest (15) dana iz člana 25.5.1 (*Završetak faze*), Projektno SPV će biti obavezno da izvrši one izmjene Radova koje su potrebne i adekvatne za otklanjanje tih grešaka ili nedostataka.
- 25.5.4 Svaki Spor koji proizilazi iz komentara, predloga ili izmjena koje predloži Ugovorni organ, Nezavisni nadzorni organ ili LFS inženjer po ovom članu, biće upućen Ekspertu za tehnička pitanja na odlučivanje u skladu sa članom 50.2 (*Ekspert za tehnička pitanja*).
- 25.6 **Potvrda o završetku radova**
- 25.6.1 Nakon završetka Radova, Projektno SPV će izdati obavještenje Ugovornom organu, Nezavisnom nadzornom organu i LFS inženjeru, u kojem se od njih ili njihovih zastupnika traži da budu prisutni na Aerodromskim lokacijama na datum(e) koji su navedeni u tom obavještenju, radi izvršenja potrebne inspekcije kako bi se utvrdilo da li su Radovi u skladu sa odredbama člana 25.1 (*Radovi*).
- 25.6.2 Ugovorni organ, Nezavisni nadzorni organ i LFS inženjer ili njihovi zastupnici će ili potvrditi da je/su slobodni da prisustvuju testiranjima na datum(e) koji su navedeni u obavještenju Projektnog SPV, ili će predložiti novi datum, najmanje pet (5) dana prije datuma testiranja, koji je naveden u obavještenju Projektnog SPV.
- 25.6.3 Nakon što datum bude dogovoren, Ugovorni organ, Nezavisni nadzorni organ i LFS inženjer će izvršiti pregled u skladu sa odredbama **Priloga 17** (*Nezavisni nadzorni organ / Ekspert / LFS inženjer /Konsultant za ekološka pitanja*) i **Priloga 18** (*Postupak ispitivanja*), i, u slučaju zadovoljavajućih rezultata, Nezavisni nadzorni organ će izdati potvrdu o završetku („**Potvrda**

o završetku radova“). Ako postoje bilo kakve stavke na listi nedostataka koje treba ispraviti u vrijeme izdavanja Potvrde o završetku radova, Potvrda o završetku radova će u prilogu imati kopiju tih stavki i biće određen rok u kojem iste treba otkloniti.

- 25.6.4 Ako Ugovorni organ, Nezavisni nadzorni organ ili LFS inženjer ne bude zadovoljan zbog činjenice da bilo koji od Radova nije u skladu sa odredbama ovog Ugovora o koncesiji, obavijestit će Projektno SPV u roku od četrnaest (14) dana od inspekcije, u pisanoj formi, o svojoj odluci da ne izda Potvrdu o završetku radova uz navođenje razloga za takvu odluku.
- 25.6.5 U slučaju dostavljanja obavještenja od strane Ugovornog organa, Nezavisnog nadzornog organa ili LFS inženjera po članu 25.6.4 (*Potvrda o završetku radova*), Ugovorni organ će pripremiti izvještaj u vezi sa istim u kojem se navode greške i nedostaci i dostaviće kopiju istog Projektnom SPV. Projektno SPV će otkloniti i ispraviti te greške ili nedostatke i nakon toga će biti izvršena inspekcija u skladu sa članom 25.5 (*Završetak faze*). Taj postupak će se ponavljati ukoliko to bude potrebno, sve do konačnog otklanjanja grešaka ili nedostataka.
- 25.6.6 U slučaju bilo kojeg Spora o kojem je dostavljeno obavještenje a u vezi sa izdavanjem Potvrde o završetku radova, takav Spor će biti upućen Ekspertu za tehnička pitanja na odlučivanje u skladu sa članom 50.2 (*Ekspert za tehnička pitanja*).

25.7 **Kašnjenja Radova - Ugovorna kazna**

Ne dovodeći u pitanje član 25.4 (*Produženje roka - Slučaj koji pokreće produženje*), ako:

- 25.7.1 Potvrda o završetku radova ne bude izdata do Planiranog datuma završetka Radova uz moguća odlaganja u skladu sa članom 25.4 (*Produženje roka - Slučaj koji pokreće produženje*), Projektno SPV će platiti Ugovornom organu ugovornu kaznu u iznosu od trideset hiljada eura (30.000 EUR) po danu, ili dio iste za Radove koji nisu blagovremeno izvršeni, pri čemu će se ugovorna kazna za bilo koju fazu obračunavati i plaćati po ovom članu 25.7 (*Kašnjenja radova - Ugovorna kazna*) za maksimalno sto osamdeset (180) dana nakon čega ovaj Ugovor o koncesiji može biti raskinut u skladu sa članom 41.2(a) (*Raskid od strane Ugovornog organa*), u vezi sa članom 38.1(f) (*Slučaj neizvršenja obaveza Projektnog SPV*).
- 25.7.2 Strane su saglasne da ugovorna kazna navedena u članu 25.7.1 (*Kašnjenja radova - Ugovorna kazna*) predstavlja vjerodostojnu i razumnu procjenu štete za koju je vjerovatno da će joj Ugovorni organ biti izložen zato što Projektno SPV nije završio Radove do Planiranog datuma završetka Radova. Ako se iz bilo kog razloga zaključi da je obaveza plaćanja ugovorne kazne u skladu sa ovim članom 25.7.1 (*Kašnjenje radova - Ugovorna kazna*) ništava, nevažeća ili na drugi način neizvršiva tako da oduzima pravo Ugovornom organu da traži ugovornu kaznu, Ugovorni organ će imati pravo da traži od Projektnog SPV naknadu štete po zakonu, koja je nastala iz povrede obaveza Projektnog SPV navedenih u članu 25 (*Radovi*).
- 25.7.3 Ugovorne kazne koje nastanu shodno članu 25.7.1 (*Kašnjenje radova – Ugovorna kazna*), u bilo kojem kalendarskom mjesecu s početkom od relevantnog Planiranog datuma završetka Radova, Projektno SPV će platiti u roku od trideset (30) dana nakon kraja tog mjeseca, ili će u suprotnom Ugovorni organ imati pravo da povuče odgovarajući iznos po Sredstvu obezbjeđenja za izvršenje.

25.8 **Pristupni putevi**

Projektno SPV će biti odgovorno za troškove popravke bilo kojih javnih autoputeva ili puteva koje ošteti bilo koje vozilo, postrojenje ili oprema koji su korišćeni u vezi sa izvršenjem Radova ili Radova na poboljšanju (ako je primjenjivo) i biće odgovoran za redovno čišćenje javnih autoputeva ili puteva u skladu sa uslovima Državnih organa kako bi obezbijedio da

javni autoputevi ili putevi budu očišćeni od blata, otpadaka i drugih materijala koji mogu nastati iz aktivnosti Projektnog SPV ili bilo kojeg Podizvođača radova i dolaska i odlaska vozila, postrojenja i opreme na i sa Aerodromskih lokacija.

25.9 **Sastanci**

Projektno SPV će:

- (a) od momenta otpočinjanja Radova, zakazati mjesečne sastanke Aerodromskih lokacija između Zastupnika Projektnog SPV, relevantnih Podizvođača radova, Nezavisnog nadzornog organa i Zastupnika Ugovornog organa u vezi sa napredovanjem tehničkih aspekata svih Radova;
- (b) dostaviti Zastupniku Ugovornog organa kopije dnevnog reda tih sastanaka prije istih i zapisnika sa sastanaka nakon istih; i
- (c) razmotriti (ali neće biti obavezan istima) mišljenja Zastupnika Ugovornog organa u donošenju odluka tokom tih sastanaka. Zastupnik Ugovornog organa neće imati pravo da daje bilo kakva uputstva Projektnom SPV ili bilo kom Podizvođaču radova.

25.10 **Dokumentacija izvedenog stanja**

Projektno SPV će pripremiti i podnijeti Ugovornom organu dokumentaciju izvedenog stanja u pogledu Radova iz kojih će se vidjeti svi izvedeni Radovi. Ta dokumentacija će biti pripremana kako Radovi budu tekli. Čim to bude razumno izvodljivo nakon izdavanja Potvrde o završetku radova i u svakom slučaju u roku od trideset (30) dana od tog izdavanja, Projektno SPV će dostaviti Ugovornom organu jedan original u punoj veličini i jednu štampanu kopiju relevantne dokumentacije izvedenog stanja.

25.11 **Radovi koji nisu Osnovni radovi**

25.11.1 Ako, iz bilo kog razloga osim propusta, nemara ili povrede Projektnih dokumenata ili Primjenjivog prava od strane Projektnog SPV, (i) Projektno SPV ne može da dobije bilo koju Saglasnost koja je potrebna za otpočinjanje bilo kakvih Radova koji nisu Osnovni radovi, čije izvršenje je postalo obavezno u skladu sa ovim Ugovorom o koncesiji (pojedinačno „**Saglasnost za Radove koji nisu Osnovni radovi**“) u roku od 30 dana (ili u dužem periodu ako je predviđen po Važećem zakonodavstvu) nakon podnošenja zahtjeva u skladu sa Važećim zakonodavstvom, ili (ii) Ugovorni organ propusti da učini dostupnim Projektnom SPV bilo koji dio zemljišta potreban za izvođenje Radova koji nisu Osnovni radovi na datum kada takvi Radovi koji nisu Osnovni radovi treba da počnu i ne otkloni takav propust u roku od 90 dana od tog datuma, u tom slučaju:

- (a) nedavanje takve Saglasnosti za Radove koji nisu Osnovni radovi ili propuštanje da se učini dostupnim takav dio zemljišta neće predstavljati povredu ili kršenja obaveza Ugovornog organa po ovom Ugovoru o koncesiji (uključujući, radi izbjegavanja sumnje, Slučaj neizvršenja obaveza Ugovornog organa po ovom Ugovoru o koncesiji) Značajna nepovoljna mjera države niti Slučaj koji pokreće produženje; i
- (b) Strane će, u roku od trideset (30) dana od isteka relevantnog perioda koji je gore naveden, pristupiti pregovorima u dobroj vjeri u cilju dogovaranja o (i) bilo kojim drugim radovima na Aerodromskim lokacijama koje Projektno SPV mora da izvrši umjesto relevantnih Radova koji nisu Osnovni radovi, kako bi njegova investicija dostigla Ukupni iznos investicionog plana., i (ii) bilo kojem usklađivanju Ugovora o koncesiji koje je potrebno s tim u vezi.

25.11.2 Strane će nastojati da postignu dogovor o gore navedenom u roku od devedeset (90) dana od početka tih pregovora, a ako se to ne dogodi, bilo koja Strana može dostaviti obavještenje o sporu po članu 50 (*Postupak za rješavanje sporova*).

26. RADOVI NA ZADRŽANOM ZEMLJIŠTU

26.1 Ako Ugovorni organ odluči da razvija Zadržano zemljište, mora da dostavi obavještenje („**Obavještenje Ugovornog organa o promjeni**“) Projektnom SPV. Radi izbjegavanja svake sumnje, Radovi na zadržanom zemljištu neće uključivati bilo koje Radove, već samo radove koji su dodatak uz Radove.

26.2 Obavještenje Ugovornog organa o promjeni treba da sadrži sljedeće:

- (a) opis radova na Zadržanom zemljištu („**Radovi na Zadržanom zemljištu**“) čije se izvršenja zahtjeva u dovoljnom broju detalja kako bi se omogućilo Projektnom SPV da obračuna i obezbijedi Procjenu promjene u troškovima projekta u skladu sa članom 26.3 niže u tekstu („**Procjena**“);
- (b) u slučaju da ti Radovi na Zadržanom zemljištu nalažu Kapitalni trošak, biće navedeno da li Ugovorni organ namjerava da plati Projektnom SPV troškove uključene u sprovođenje tih Radova na Zadržanom zemljištu ili da li Ugovorni organ zahtijeva od Projektnog SPV da dobije finansiranje u skladu sa članom 26.9; i
- (c) zahtjev od Projektnog SPV da dostavi Ugovornom organu u roku od trideset (30) dana (ili u bilo kojem razumnom dužem roku koji Strane dogovore imajući u vidu prirodu predloženih Radova na Zadržanom zemljištu) nakon primanja Obavještenja Ugovornog organa o promjeni sa Procjenom.

26.3 Čim to bude izvodljivo i u svakom slučaju u roku od trideset (30) dana (ili u bilo kojem razumnom dužem roku koji Strane dogovore imajući u vidu prirodu predloženih Radova na Zadržanom zemljištu) nakon primanja Obavještenja Ugovornog organa o promjeni, Projektno SPV će dostaviti Ugovornom organu Procjenu, sa kopijom dostavljenom Ekspertu za tehnička pitanja. Procjena će uključivati mišljenje Projektnog SPV o:

- (a) bilo kom uticaju na izvršavanje Radova i/ili Aerodromskih usluga;
- (b) bilo kojim izmjenama Koncesionih dokumenata koje su potrebne shodno izvršenju Radova na Zadržanom zemljištu;
- (c) bilo kojoj Procjeni promjene u projektnim troškovima koja proizlazi iz izvršenja Radova na Zadržanom zemljištu;
- (d) bilo kom gubitku prihoda koji proistekne iz izvršenja Radova na Zadržanom zemljištu;
- (e) bilo kojem Kapitalnom trošku koji je obavezan ili više nije obavezan zahvaljujući izvršenju Radova na Zadržanom zemljištu;
- (f) bilo kojim Saglasnostima regulatornih organa koje moraju biti dobijene u cilju izvršenja Radova na Zadržanom zemljištu; i
- (g) predloženoj metodi sertifikacije bilo kojih građevinskih ili operativnih aspekata Radova na Zadržanom zemljištu koje nalaže izvršenje Radova na Zadržanom zemljištu.

- 26.4 Čim to bude izvodljivo nakon što Ugovorni organ primi Procjenu, Strane i Ekspert za tehnička pitanja će razmatrati pitanja navedena u Procjeni, uključujući:
- (a) obezbjeđenje dokaza da je Projektno SPV uložilo napor (uključujući (gdje je to izvodljivo) korišćenje konkurentnih ponuda) kako bi obavezalo svoje Podizvođače da svedu na minimum bilo koje uvećanje troškova i da maksimalno povećaju bilo koje smanjenje troškova;
  - (b) prikaz kako se bilo koji Kapitalni trošak kojem će se izložiti ili koji će izbjegavati, mjeri na ekonomičan način; i
  - (c) prikaz da je bilo koji izbjegnut trošak, za koji je predviđeno da bi nastao radi zamjene ili održavanja imovine na koju su Radovi na Zadržanom zemljištu uticali, uračunat u iznos koji je po mišljenju Projektnog SPV proistekao iz ili obavezan po članovima 26.3(b), 26.3(d) i/ili 26.3(e) gore u tekstu.

Na tim razgovorima i u skladu sa istima, Ugovorni organ može izmijeniti Obavještenje Ugovornog organa o promjeni. U svakom slučaju Projektno SPV će, čim to bude izvodljivo i u svakom slučaju najviše dvadeset jedan (21) dan nakon primanja te izmjene, obavijestiti Ugovorni organ o bilo kojim posledičnim izmjenama Procjene.

- 26.5 Ako Projektno SPV ne namjerava da koristi svoje resurse ili resurse Podizvođača za sprovođenje Radova za Zadržanom zemljištu, postupiće u skladu sa Dobrom industrijskom praksom kako bi obezbijedilo da dobije najveću vrijednost u odnosu na uloženi novac (uzimajući u obzir sve relevantne okolnosti uključujući naročito zahtjev da Projektno SPV ne treba da bude u gorem položaju zbog sprovođenja Radova na Zadržanom zemljištu) prilikom pružanja bilo kojih radova, usluga, zaliha, materijala ili opreme koji su potrebni u vezi sa Radovima na Zadržanom zemljištu.
- 26.6 Procjena je uslovljena odobrenjem Eksperta za tehnička pitanja. Ako se bilo koja Strana ne složi sa odlukom Eksperta za tehnička pitanja o Procjeni, taj Spor će biti rešen u skladu sa članom 50 (*Postupak za rješavanje sporova*).
- 26.7 Čim to bude izvodljivo nakon što sadržaj Procjene bude odobren ili utvrđen u skladu sa članom 50 (*Postupak za rješavanje sporova*), Ugovorni organ će:
- (a) potvrditi u pisanoj formi Procjenu (odnosno njen izmijenjeni sadržaj) Projektnom SPV, sa kopijom dostavljenom Ekspertu za tehnička pitanja; ili
  - (b) povući Obavještenje Ugovornog organa o promjeni.
- 26.8 Ako Konkudent ne potvrdi Procjenu (kako je izmijenjena) u pisanoj formi u roku od trideset (30) dana nakon što je sadržaj Procjene dogovoren u skladu sa članom 26.4 gore ili utvrđen u skladu sa članom 26.6 gore, smatraće se da je Obavještenje Ugovornog organa o promjeni povučeno. Kada postoji takvo povlačenje (u skladu sa ovim članom 26.8 ili članom 26.7(b) gore), Ugovorni organ će platiti Projektnom SPV dodatne troškove treće strane, uključujući relevantne troškove Eksperta za tehnička pitanja, kojima se izloži Projektno SPV u pripremi te Procjene pod uslovom:
- (a) da se Projektno SPV potrudilo da podnese Procjenu sa cijenom određenom shodno redovnim komercijalnim uslovima;
  - (b) da je Projektno SPV stavilo Ugovornom organu na raspolaganje prikaz troškova za Procjenu, uključujući procjenu troškova treće strane kojima će se Ugovorni organ

izložiti ako se Obavještenje Ugovornog organa o promjeni povuče ili se smatra povučenim;

- (c) da je Ugovorni organ:
    - (i) odobrio procjenu troškova treće strane iz člana 26.8(b) gore i vrstu troškova treće strane prije nastanka bilo kojih troškova treće strane; i
    - (ii) da se saglasio da se, shodno prirodni predložene izmjene, očekuje da će se relevantna treća strana izložiti troškovima u pripremi Procjene na osnovu obima Radova na Zadržanom zemljištu i radova koji su potrebni za podnošenje tačne Procjene u skladu sa ovim članom 26 (*Radovi na Zadržanom zemljištu*); i
  - (d) da je Projektno SPV dostavilo Konkudentu dokaze koje isti može tražiti kako bi potvrdio dodatne troškove trećih strana kojima se izložilo Projektno SPV.
- 26.9 U slučaju da Procjena (kako je modifikovana) uključuje procijenjeni Kapitalni trošak (osim ako je Ugovorni organ odabrao da finansira te troškove u skladu sa članom 26.2(b)), Projektno SPV će se potruditi da dobije finansiranje za cjelokupni procijenjeni Kapitalni trošak, pod uslovima koji su zadovoljavajući za isto i za Finansijere.
- 26.10 Ako se Projektno SPV potrudilo da dobije finansiranje za cjelokupan procijenjen Kapitalni trošak, ali nije bilo u mogućnosti da to učini u roku od šezdeset (60) dana od datuma kada Ugovorni organ potvrdi Procjenu, Projektno SPV neće imati obavezu da sprovede Radove na Zadržanom zemljištu, osim ako se Ugovorni organ saglasi u roku od dvadeset (20) dana od kraja tog perioda da plati troškove za koje finansiranje nije na raspolaganju na osnovi predviđenoj u članu 26.12 niže u tekstu.
- 26.11 Ugovorni organ može, u bilo kome momentu nakon datuma kada Procjena bude potvrđena, pristati da ispuni sve ili, u mjeri u kojoj je Projektno SPV dobilo finansiranje za dio Kapitalnog troška, preostali dio procijenjenog Kapitalnog troška.
- 26.12 Kada se Ugovorni organ saglasi da plati troškove za koje finansiranje nije na raspolaganju shodno članu 26.10:
- (a) Ugovorni organ, Ekspert za tehnička pitanja i Projektno SPV će dogovoriti:
    - (i) raspored plaćanja u vezi sa plaćanjem tog iznosa u kojem se vidi iznos i vremenski plan za troškove kojima će se Projektno SPV izložiti u sprovođenju Radova na Zadržanom zemljištu u mjeri u kojoj ga snosi Ugovorni organ; i
    - (ii) kada plaćanje za dio Radova na Zadržanom zemljištu odražava sprovođenje ili specifično napredovanje ka nekom elementu u okviru izvršenja Radova na Zadržanom zemljištu, objektivna sredstva obezbjeđenja dokaza kojima se potvrđuje da je dio Radova na Zadržanom zemljištu koji odgovara svakoj okolnosti kada plaćanje dopijeva po rasporedu plaćanja uredno izvršen,

(taj plan plaćanja i dokazi će biti utvrđeni u skladu sa članom 50 (*Postupak rješavanja sporova*) u slučaju da se Ugovorni organ, Ekspert za tehnička pitanja i Projektno SPV ne saglase sa njegovim odredbama);
  - (b) Ugovorni organ će izvršiti plaćanje u korist Projektnog SPV u roku od četrdeset pet (45) dana nakon što Ugovorni organ primi fakture ispostavljene Ugovornom organu u

skladu sa dogovorenim rasporedom plaćanja (ili, zavisno od slučaja, povremeno izmijenjenim ugovorom) zajedno sa relevantnim dokazima (gdje je to primjenjivo) da je relevantni dio Radova na Zadržanom zemljištu izvršen; i

- (c) ako se plaćanje ne izvrši u skladu sa članom 26.12(b), Ugovorni organ će platiti kamatu Projektnom SPV na iznos koji nije plaćen, od dana koji pada četrdeset pet (45) dana od datuma primanja relevantne fakture do plaćanja, po Zateznoj kamatnoj stopi.

26.13 Bez obzira na bilo koju drugu odredbu ovog Ugovora o koncesiji, Strane će postići dogovor o svim pitanjima koja su identifikovana u Procjeni i zaključiti izmjenu ovog Ugovora o koncesiji u vezi sa bilo kojim dogovorenim Radovima na Zadržanom zemljištu prije nego što Projektno SPV na njemu izvrši bilo kakve Radove.

DIO V - PRAĆENJE TEHNOLOŠKOG RAZVOJA I IZMJENA

27. PRAĆENJE TEHNOLOŠKOG RAZVOJA

- 27.1 Projektno SPV će sprovoditi o svom trošku praćenje tehnološkog razvoja tokom Koncesionog perioda, kako bi Ugovorni organ imao koristi od bilo kog značajnog tehničkog napretka i/ili tehnoloških unapređenja u vezi s Aerodromima i Aerodromskim poslovanjem. Projektno SPV će prikazati zaključke praćenja tehnološkog razvoja Ugovornom organu u formi pisanog izvještaja najmanje jednom godišnje.
- 27.2 Ako bilo koja Strana smatra da je vjerovatno da će zamjena i/ili poboljšanje bilo koje opreme ili tehnologije imati pozitivan uticaj na kvalitet Aerodromske usluge ili na troškove pružanja Aerodromskih usluga, Projektno SPV će postupiti u skladu sa odredbama člana 28 (*Izmjena*).

28. IZMJENA

- 28.1 Ako je to dozvoljeno po Važećem zakonodavstvu, Ugovorni organ može zatražiti i naknadno naložiti povremeno Projektnom SPV tokom Koncesionog perioda da izvrši bilo koju izmjenu, modifikaciju, dodatak ili brisanje na ili u vezi sa Radovima, Radovima na unapređenju (ako je primjenjivo) i/ili Aerodromskim uslugama („**Izmjena**“). Projektno SPV neće pristupiti bilo kojoj Izmjeni osim i sve dok Ugovorni organ ne izda Nalog za izmjenu.
- 28.2 Tokom izvršenja ovog Ugovora o koncesiji, Projektno SPV može povremeno predložiti Ugovornom organu bilo koju Izmjenu koju Projektno SPV smatra potrebnom ili opravdanom u cilju poboljšanja kvaliteta, efikasnosti ili bezbjednosti Radova, Radova na poboljšanju (ako je primjenjivo) i/ili Aerodromskih usluga. Ugovorni organ može po svojoj diskrecionoj odluci odobriti ili odbiti bilo koju Izmjenu koju predloži Projektno SPV.
- 28.3 Ako neka Strana predloži neku Izmjenu, Projektno SPV će pripremiti i dostaviti Ugovornom organu čim to bude razumno izvodljivo i u svakom slučaju u roku od petnaest (15) dana od datuma predložene Izmjene, dopis koji će sadržavati sve detalje o svakoj toj Izmjeni, uključujući:
- (a) razloge za istu (ako je predloži Projektno SPV);
  - (b) detaljan opis Izmjene;
  - (c) procjenu troškova sprovođenja Izmjene i gubitak prihoda izazvan tom Izmjenom, uz predlog za finansiranje i plaćanje tog troška;
  - (d) sve izmjene Ugovora o koncesiji koje bi bile potrebne u vezi sa tom Izmjenom;
  - (e) bilo koje efekte koje bi Izmjena imala na Radove i/ili Aerodromske usluge; i
  - (f) plan (uključujući raspored) sprovođenja Izmjene i bilo koje održive alternative za predloženu Izmjenu.
- 28.4 Projektno SPV će uložiti poseban napor u cilju postizanja dogovora sa Ugovornim organom o svim pitanjima identifikovanim u dopisu dostavljenom od strane Projektnog SPV i daće Ugovornom organu detaljno opravdanje za neslaganje sa nekom Izmjenom. Ako Ugovorni organ i Projektno SPV postignu dogovor o svim pitanjima navedenim u dopisu dostavljenom od strane Projektnog SPV, ili ako Izmjene koje predloži Ugovorni organ ne uvećaju operativne godišnje troškove Projektnog SPV u iznosu većem od 2% ukupno, Ugovorni organ može izdati Nalog za izmjenu kojom se ista stavlja na snagu („**Nalog za izmjenu**“). Taj Nalog

za izmjenu će sadržavati opis te Izmjene, sva usklađivanja finansijskih uslova ovog Ugovora o koncesiji kako bi se obezbijedilo da Projektno SPV bude u istom finansijskom položaju kao da nije došlo do okolnosti koje dovode do Naloga za izmjenu i sve druge izmjene ovog Ugovora o koncesiji i isti će potpisati Ugovorni organ i Projektno SPV. Ta Izmjena će nakon toga predstavljati dio ovog Ugovora o koncesiji i Projektno SPV je dužno da istu implementira.

- 28.5 Ako Ugovorni organ i Projektno SPV ne mogu da dođu do dogovora o svim pitanjima navedenim u dopisu iz člana 28.3 u roku od šezdeset (60) dana od datuma kada Ugovorni organ primi taj dopis, Ugovorni organ može uputiti sva pitanja oko kojih nije došlo do dogovora Ekspertu za tehnička pitanja na odlučivanje u skladu sa članom 50.2 (*Ekspert za tehnička pitanja*). Kada Ekspert za tehnička pitanja dostavi svoju odluku, Ugovorni organ može, po svom diskrecionom pravu (i) izdati Nalog za izmjenu u koji će biti uključena odluka Eksperta za tehnička pitanja, u kom slučaju će Projektno SPV biti obavezan da sprovede Izmjenu u skladu sa odredbama Naloga za izmjenu ili (ii) odlučiti, po svom diskrecionom pravu, da ne sprovede Izmjenu. Bilo koju Izmjenu koja bude nametnuta Projektnom SPV u skladu sa ovim članom 28.5, finansiraće Ugovorni organ.
- 28.6 Nijedno uputstvo, komentar, odobrenje ili neodobranje od strane Ugovornog organa (na njegovu inicijativu ili kao odgovor na predlog Projektnog SPV) neće se smatrati Izmjenom ako nije izdat Nalog za izmjenu u tom smislu po ovom članu 28 (*Izmjena*).
- 28.7 Nijedna Izmjena koja se smatra neophodnom zbog bilo kog neizvršenja obaveza Projektnog SPV u pogledu ovog Ugovora o koncesiji ne daje pravo Projektnom SPV na bilo kakvo dodatno plaćanje od strane Ugovornog organa.

DIO VI - FINANSIJSKA PITANJA

29. PRIHODI OD AERODROMA

29.1 Avijacijski prihod

29.1.1 Projektno SPV će imati pravo da naplati, primi i zadrži Avijacijski prihod tokom Koncesionog perioda.

29.2 Neavijacijski prihod

29.2.1 Projektno SPV će imati pravo da naplati, primi i zadrži Neavijacijski prihod tokom Koncesionog perioda.

29.3 Koncesiona naknada

29.3.1 Projektno SPV će isplatiti Ugovornom organu Koncesionu naknadu tranšama na polugodišnjoj osnovi, bez kompenzacije ili bilo kojih drugih odbitaka .

29.3.2 Projektno SPV će platiti Ugovornom organu Koncesionu naknadu posljednjeg Radnog dana jula i januara svake Godine koncesije, kako je primjenjivo, tokom Koncesionog perioda i, za svaki šestomjesečni period, zasnivaće se na Bruto prihodu navedenom u šestomjesečnim nerevidiranim finansijskim izvještajima Projektnog SPV za prethodnih šest (6) mjeseci.

29.3.3 Razlika između iznosa godišnje koncesione naknade utvrđene u Potvrdi o godišnjoj koncesionoj naknadi za Koncesionu godinu i zbira tranši koncesione naknade koje je Projektno SPV platilo Ugovornom organu u Koncesionoj godini koja je toj neposredno prethodila, (i) ukoliko je pozitivna, dospijeva na plaćanje od strane Projektnog SPV Ugovornom organu posljednjeg radnog dana u julu, odnosno (ii) ukoliko je negativna, Projektno SPV će je prebiti sa odgovarajućim dijelom ili, po potrebi, sa cijelim iznosom sljedeće rate koncesione naknade koja dospijeva Ugovornom organu. Ukoliko i u mjeri u kojoj iznos takve negativne razlike premašuje iznos te rate koncesione naknade, Projektna SPV će nastaviti sa prebijanjem tog viška iznosa sa svakom narednom tranšom koncesione naknade koja dospijeva, sve do potpunog prebijanja cjelokupnog iznosa te negativne razlike

29.3.4 Izuzetno od članova 29.3.1 do 29.3.3:

- (a) ako period između Datuma početka i prve rate Godišnje koncesione naknade bude kraći od šest (6) mjeseci, prva rata Godišnje koncesione naknade će obuhvatiti obračunski period od Datuma početka do prve rate Godišnje koncesione naknade;
- (b) ako period između datuma posljednje rate Godišnje koncesione naknade i kraja Koncesionog perioda bude kraći od šest (6) mjeseci, sljedeća rata Godišnje koncesione naknade koja se plaća na datum na kraju Koncesionog perioda biće obračunata od datuma posljednje rate Godišnje koncesione naknade do kraja Koncesionog perioda.

30. SREDSTVA OBEZBJEĐENJA

30.1 Sredstvo obezbjeđenja za Zatvaranje

30.1.1 Na Datum zaključenja, Prvorangirani ponuđač će izdati u korist Ugovornog organa Sredstvo obezbjeđenja za Zatvaranje. Sredstvo obezbjeđenja za Zatvaranje će biti:

- (a) u dogovorenom formatu;
- (b) безусловna garancija na prvi poziv (on-demand) koju izdaje ugledna finansijska institucija koja ima kreditni rejting u pogledu svog dugoročnog duga od strane Standard & Poor's od najmanje BBB- ili ekvivalentan rejting druge međunarodno priznate rejting agencije (ili koju je odobrio Ugovorni organ i koja od trenutka takvog odobrenja nije pretrpjela materijalno nepovoljnu promjenu u svom finansijskom stanju);
- (c) u kojoj je Ugovorni organ naveden kao neposredni korisnik (beneficijar);
- (d) glasiće na iznos od dva miliona eura (2.000.000 EUR); i
- (e) omogućiće Ugovornom organu da izvrši povlačenje po Sredstvu obezbjeđenja za Zatvaranje na zahtjev (bez potrebe za bilo kakvim obrazloženjem).

30.1.2 Sredstvo obezbjeđenja za Zatvaranje će važiti do Finansijskog zatvaranja.

30.1.3 Ako Projektno SPV naknadno izda u korist Ugovornog organa Sredstvo obezbjeđenja za Zatvaranje kojim su ispunjeni uslovi navedeni u članovima 30.1.1 i 30.1.2, Sredstvo obezbjeđenja za Zatvaranje koje obezbijedi Prvorangirani ponuđač mora se vratiti Prvorangiranom ponuđaču.

30.2 Sredstvo obezbjeđenja za izvršenje

30.2.1 Sredstvo obezbjeđenja za izvršenje će biti:

- (a) u dogovorenom formatu;
- (b) безусловna garancija na prvi poziv (on-demand) koju izdaje ugledna finansijska institucija koja ima kreditni rejting u pogledu svog dugoročnog duga od strane Standard & Poor's od najmanje BBB- ili ekvivalentan rejting druge međunarodno priznate rejting agencije (ili koju je odobrio Ugovorni organ i koja od trenutka takvog odobrenja nije pretrpjela materijalno nepovoljnu promjenu u svom finansijskom stanju);
- (c) u kojoj je Ugovorni organ naveden kao neposredni korisnik (beneficijar);
- (d) glasiti na iznos jednak osam miliona eura (8.000.000 EUR); i
- (e) omogućiti Ugovornom organu da izvrši povlačenje po Sredstvu obezbjeđenja za izvršenje na zahtjev (bez potrebe za bilo kakvim obrazloženjem).

30.2.2 Sredstvo obezbjeđenja za izvršenje će važiti do kasnijeg datuma između (i) isteka perioda od trideset (30) dana od datuma izdavanja Potvrde o završetku radova, ili (ii) isteka perioda utvrđenog u Potvrdi o završetku radova za otklanjanje bilo kojih stavki na listi nedostataka (*punch-list items*).

30.2.3 Ukoliko je predviđeno da Garancija za završetak istekne prije gore navedenog datuma, Projektno SPV će obezbijediti produženje ili zamjenu Garancije za završetak najkasnije do datuma koji pada trideset (30) dana prije planiranog isteka Garancije za završetak, u suprotnom Ugovorni organ ima pravo da naplati cjelokupan iznos po osnovu Garancije za završetak. Ugovorni organ će vratiti sredstva naplaćena po osnovu bilo koje realizacije garancije koja na drugi način nije dospjela u skladu sa ovim Ugovorom o koncesiji Projektom SPV nakon što Projektno SPV dostavi Ugovornom organu produženje ili zamjenu Garancije za završetak.

30.3 **Garancija za dobro izvršenje posla**

30.3.1 Garancija za dobro izvršenje posla će biti:

- (a) u dogovorenom formatu;
- (b) безусловna garancija na prvi poziv (on-demand) koju izdaje ugledna finansijska institucija koja ima kreditni rejting u pogledu svog dugoročnog duga od strane Standard & Poor's od najmanje BBB- ili ekvivalentan rejting druge međunarodno priznate rejting agencije (ili koju je odobrio Ugovorni organ i koja od trenutka takvog odobrenja nije pretrpjela materijalno nepovoljnu promjenu u svom finansijskom stanju);
- (c) u kojoj je Ugovorni organ naveden kao neposredni korisnik;
- (d) glasiti na iznos od pet miliona eura (5.000.000 EUR);
- (e) omogućiti Ugovornom organu da vrši povlačenja po Garanciji za dobro izvršenje posla na zahtjev (bez bilo kakvog obrazloženja).

30.3.2 Garancija za dobro izvršenje posla će biti oslobođena nakon isteka perioda od sto dvadeset (120) dana od Datuma raskida ili kraja Koncesionog perioda, zavisno od slučaja.

30.3.3 Projektno SPV će se postarati da Garancija za dobro izvršenje posla bude obnovljena i u potpunosti na raspolaganju na iznos koji je gore naveden, na početku svake Godine koncesije. Ako Garancija za dobro izvršenje posla ističe prije gore navedenog datuma, Projektno SPV će organizovati produženje ili zamjenu Garancije za dobro izvršenje posla najkasnije na datum koji pada trideset (30) dana prije predviđenog isteka Garancije za dobro izvršenje posla, ili će u suprotnom Ugovorni organ imati pravo da izvrši povlačenje po Garanciji za dobro izvršenje posla na njen puni iznos. Ugovorni organ će vratiti Projektnom SPV prihod od bilo kog povlačenja koje inače ne dopijeva po ovom Ugovoru o koncesiji nakon što Projektno SPV dostavi Ugovornom organu produženje ili zamjenu Garancije za dobro izvršenje posla.

31. **NAKNADA ZA IZRADU PROJEKTA**

31.1 U roku od pet (5) dana od Datuma zaključenja, Prvorangirani ponuđač ili Projektno SPV će platiti IFC-u naknadu za izradu projekta od milion i dvjesto hiljada eura (1.200.000 EUR) („**Naknada za izradu Projekta**“).

31.2 Naknada za izradu Projekta će se plaćati u Eurima, u sredstvima koja su odmah raspoloživa, bez bilo kakvih odbitaka na ime poreza, carina, plaćanja ili drugih odbitaka (koje će snositi Prvorangirani ponuđač ili Projektno SPV), na sljedeći račun ili kod druge banke, na drugom mjestu i na drugi račun koji IFC naznači:

Naziv banke: J.P. MORGAN AG

Adresa banke: Taunustor 1, 60310 Frankfurt am Main, Njemačka

SWIFT/BIC: CHASDEFXXX

Broj računa: DE52501108006231413466

Korisnik: IBRD

Adresa korisnika: 1818 H Street NW, Washington D.C. 20433 USA

31.3 Ukoliko Prvorangirani ponuđač ili Projektno SPV ne izvrše plaćanje Naknade za razvoj Projekta IFC-u u skladu sa članom 31 .1 (*Naknada za izradu Projekta*) gore, Ugovorni organ će:

- (a) realizovati (naplatiti) Garanciju za zatvaranje u punom iznosu Naknade za razvoj projekta; i platiti Naknadu za izradu Projekta IFC-u iz tog prihoda.
- (b) iz tako naplaćenih sredstava platiti Naknadu za izradu projekta IFC-u.

32. POREZI, TROŠKOVI I PLAĆANJA

Tokom cjelokupnog Koncesionog perioda, Projektno SPV je dužno da blagovremeno plaća:

- (a) sve poreze;
- (b) sve troškove koje ima u vezi sa poslovanjem aerodroma, uključujući troškove osiguranja i obezbjeđivanja svih komunalnih usluga na ili za aerodrome.

33. FINANSIRANJE

33.1 Aranžmani finansiranja i Koeficijent zaduženosti

33.1.1 Projektno SPV će biti odgovorno za obezbjeđivanje cjelokupnog finansiranja potrebnog za izvršavanje svojih obaveza po ovom Ugovoru o koncesiji. Projektno SPV neće preuzimati nikakva zaduženja ili druge finansijske obaveze, bilo obezbijeđene ili neobezbijeđene, osim zaduženja i drugih finansijskih obaveza koje su neophodne kako bi Projektno SPV moglo ispuniti svoje obaveze po ovom Ugovoru o koncesiji.

33.1.2 Projektno SPV će se pobrinuti da odredbe Finansijskih dokumenata budu u skladu sa:

- (a) uslovima transakcije koja se zaključuje po tržišnim principima (arm's length);
- (b) Finansijskim modelom koji dostavi Prvorangirani ponuđač, uz usklađivanja unijeta s vremena na vrijeme do Finansijskog zatvaranja radi prikazivanja komercijalno razumnih odredbi dogovorenih sa Finansijerima, u skladu sa tržišnom praksom (pri čemu se podrazumijeva da nijedno takvo usklađivanje neće dati pravo Projektnom SPV na izmjenu finansijskih parametara ili bilo koje druge odredbe ovog Ugovora, ne dovodeći u pitanje bilo koje pravo na olakšice na koje Projektno SPV može imati pravo u skladu sa ovim Ugovorom); i
- (c) odredbama ovog Ugovora.

33.1.3 Projektno SPV mora voditi računa da njegov Koeficijent zaduženosti ne pređe sedamdeset procenata (70%), u bilo kom momentu tokom Koncesionog perioda. Za potrebe ovog člana, (i) „**Koeficijent zaduženosti**“ označava vrijednost obračunatu dijeljenjem Servisiranja duga prema Finansijerima zbirom (A) ukupnog uplaćenog Sopstvenog kapitala i Zadržanih prihoda i (B) Servisiranja duga prema Finansijerima, i (ii) „**Servisiranje duga prema Finansijerima**“ označava (w) svu glavniciu, kamatu, naknade i troškove i plaćanja koji uredno nastanu i koji nisu izmireni u korist Finansijera iz Projektnog SPV po Dokumentima o finansiranju i njihov povezani uticaj na Oporezivanje, ali ne uključujući (x) bilo koje troškove prijevremene otplate ili troškove raskida, (y) bilo koju kamatu, kazne, penale i druga plaćanja izazvana propustom, nemarom ili nepropisnim ponašanjem Projektnog SPV ili bilo kojeg od njegovih Članova, ili njihovih Povezanih društava i (z) sva kreditna salda na bilo kojim bankovnim računima koje

vodi Projektno SPV ili koji se vode u ime istog, koji su na raspolaganju za primjenu za ili na ime isplate iznosa navedenih pod (w) gore.

33.2 Refinansiranje

33.2.1 Projektno SPV je dužno da dostavi Ugovornom organu, u bilo kom momentu, bez odlaganja i bez naknade, sve detalje o bilo kom Refinansiranju, opravdanje za pretpostavke na kojima je zasnovano i sav osnovni materijal koji je na raspolaganju Projektnom SPV.

33.2.2 Osim uz prethodnu pisanu saglasnost Ugovornog organa, Projektno SPV neće pristupiti bilo kom Refinansiranju u pogledu Projekta. Svako uskraćivanje saglasnosti na Refinansiranje od strane Ugovornog organa smatraće se opravdanim u sljedećim slučajevima:

- (a) efekat Refinansiranja bio bi povećanje ili nepovoljna promjena u profilu rizika ili obaveza Ugovornog organa po bilo kojem Koncesionom dokumentu ili Finansijskom dokumentu čiji je on ugovorna strana;
- (b) uslovi i odredbe predloženog Refinansiranja nijesu zasnovani na tržišnim (arm's length) komercijalnim osnovama ili nijesu u skladu sa tržišnom praksom u relevantnom trenutku, zbog toga što Projektno SPV nije dostavilo dokaze zadovoljavajuće za Ugovorni organ;
- (c) Ugovorni organ (postupajući razumno) smatra da će predloženo Refinansiranje imati materijalno nepovoljan uticaj na sposobnost Projektnog SPV da izvršava svoje obaveze po Koncesionim dokumentima;
- (d) finansijska zaduženost preuzeta u okviru Refinansiranja neće se koristiti isključivo za Projekat;
- (e) pitanja iz člana 33.2.5 nijesu dogovorena ili na drugi način utvrđena; ili
- (f) u vezi sa predloženim Refinansiranjem, Projektno SPV nije postupilo u skladu sa ovim članom 33.2, a takvo nepostupanje nije otklonjeno na način koji Ugovorni organ odobrava.

33.2.3 U slučaju da bilo koja izmjena Dokumenta o finansiranju bude Kvalifikovano refinansiranje, Ugovorni organ će imati pravo na pedeset procenata (50%) Dobiti od Refinansiranja.

33.2.4 Strane će postupati u dobroj vjeri u cilju dogovaranja oko načina obračuna Dobiti od Refinansiranja i plaćanja udjela Ugovornog organa u Dobiti od Refinansiranja, pri čemu ako postoji Raspodjela u vezi sa Kvalifikovanim refinansiranjem, Ugovorni organ će imati pravo da odabere da primi svoj udio bilo koje Dobiti od Refinansiranja kao (i) jednokratnu isplatu čiji iznos neće preći relevantnu Raspodjelu, čiji datum dospijeća će nastupiti neposredno nakon nastanka relevantne Raspodjele, (ii) uvećanje Godišnje koncesione naknade koja se plaća tokom preostalog Koncesionog perioda, ili (iii) kombinacija oba. Ako se Strane ne dogovore, ovo pitanje će biti riješeno u skladu sa članom 50 (*Postupak za rješavanje Sporova*).

33.2.5 Projektno SPV će platiti, u ime Ugovornog organa, sve opravdano nastale troškove savjetnika koje je Ugovorni organ postavio u vezi sa analizom Refinansiranja i obračunom Dobiti od Refinansiranja u slučaju Refinansiranja.

DIO VII - VIŠA SILA – ZNAČAJNA NEPOVOLJNA MJERA DRŽAVE - IZMJENA ZAKONA

34. SLUČAJ VIŠE SILE

34.1 Definicija Slučaja više sile

34.1.1 U ovom Ugovoru o koncesiji, „**Slučaj više sile**“ predstavlja bilo koji događaj ili okolnost ili kombinaciju slučajeva ili okolnosti:

- (a) koji su izvan razumne kontrole (neposredne ili posredne) Strane na koju taj slučaj, okolnost ili kombinacija slučajeva ili okolnosti utiču („**Pogođena strana**“);
- (b) koje nije bilo moguće predvidjeti ili, ako je bilo moguće predvidjeti ih, koje Pogođena strana nije mogla spriječiti ili izbjeći ili prevazići postupanjem u skladu sa Dobrom industrijskom praksom, uz preduzimanje svih razumnih mjera predostrožnosti, dužne pažnje i razumnih alternativnih mjera u cilju izbjegavanja efekata tog slučaja na sposobnost te Pogođene strane da izvršava svoje obaveze po ovom Ugovoru o koncesiji i da ublaži posljedice tih okolnosti;
- (c) koji u bitnoj mjeri i negativno utiču na Pogođenu stranu u izvršenju njenih obaveza ili korišćenju prava Pogođene strane po ovom Ugovoru o koncesiji, ili čine izvršenje tako nepraktičnim da se može smatrati nemoguće u datim okolnostima; i
- (d) koji nisu direktna posljedica povrede koju je izvršila Pogođena strana u pogledu ovog Ugovora o koncesiji ili, u vezi sa Projektnim SPV, bilo kog Koncesionog dokumenta u kojem je isti strana.

34.1.2 Slučajevi više sile uključuju, ali nisu ograničeni na sljedeće okolnosti, pod uslovom da ispunjavaju kriterijume navedene u definiciji Slučaja više sile gore:

- (a) munju, požar, zemljotres, cunami, poplavu, sušu, oluju ili druge neuobičajene ili izrazito nepovoljne vremenske prilike, ciklon, tajfun, erupciju vulkana, eksplozije gasova na moru, meteorite ili tornado;
- (b) eksploziju, radioaktivnu ili hemijsku kontaminaciju (osim požara, eksplozije, radioaktivne ili hemijske kontaminacije izazvane nemarom Projektnog SPV, njegovih Podizvođača radova, dobavljača ili prodavaca);
- (c) epidemije, glad, bolest, pomor ili zaraze;
- (d) štrajkove, svođenje rada na obavezni minimum ili usporavanje rada koji prelaze okvire Aerodroma, koji su široko rasprostranjeni ili na nacionalnom nivou;
- (e) sudare vazduhoplova ili druge nezgode koje imaju uticaja na infrastrukturu Aerodroma na način koji onemogućava Projektnom SPV da koristi svoja prava ili postupi u skladu sa svojim obavezama po ovom Ugovoru o koncesiji; ili
- (f) politička dešavanja izvan Crne Gore, koja ne uključuju direktno Crnu Goru, pod uslovom da utiču na Projekat i traju tokom posljednjih četrnaest (14) uzastopnih dana, uključujući bilo koji rat (objavljen ili neobjavljen), invaziju, oružani sukob ili akt stranog neprijatelja, blokadu, embargo, revoluciju, nemire, pobunu ili teroristički akt.

34.1.3 Sljedeći slučajevi se ne smatraju Slučajevima više sile:

- (a) (i) nemar ili namjieran postupak, greška ili propust, (ii) nepostupanje u skladu sa Primjenjivim pravom, ili (iii) povreda ili neizvršenje obaveza po Koncesionim dokumentima koje izvrši neka Strana, njeni Podizvođači radova, prodavci ili dobavljači Projektnog SPV i njegovih Povezanih društava ili agenata ili zaposlenih;
- (b) štrajkovi, svođenje rada na obavezni minimum ili usporavanje rada koji utiču samo na zaposlene Projektnog SPV ili bilo kojeg Podizvođača radova;
- (c) ekonomske poteškoće Pogođene strane ili promjene u tržišnim uslovima; ili
- (d) uslovi koji utiču na Aerodromske lokacije, koje je Pogođena strana razumno mogla da predvidi (uključujući vremenske uslove).

34.2 Posljedice Slučaja više sile

- 34.2.1 Ako dođe do Slučaja više sile, Projektno SPV ima pravo da zatraži oslobađanje od obaveza koje ima po ovom Ugovoru o koncesiji u skladu sa odredbama ovog člana 34.2 (*Posljedice Slučaja više sile*).
- 34.2.2 Ako neki Slučaj više sile sprječava Projektno SPV da ispunjava svoje obaveze u vezi sa Radovima, Radovima na unapređenju (ako je primjenjivo) ili Radovima prilikom predaje, Projektno SPV će imati pravo na produženje roka u skladu sa članom 25.3 (*Planirani datum završetka Radova*).
- 34.2.3 Ako neki Slučaj više sile spriječi Projektno SPV da ispuni svoje obaveze u vezi sa Aerodromskim uslugama, Projektno SPV će, u skladu sa članom 34.2.8 (*Posljedice slučaja više sile*), imati pravo na oslobađanje od svojih obaveza po ovom Ugovoru o koncesiji i bilo kojih obaveza Ugovornog organa koje nastanu po članu 41.2 (*Raskid od strane Ugovornog organa*).
- 34.2.4 Da bi bio oslobođen od obaveza u skladu sa članom 34 (*Slučaj više sile*), Projektno SPV je dužno da:
  - (a) čim to bude izvodljivo, a u svakom slučaju u roku od tri (3) dana nakon što sazna da je taj Slučaj više sile izazvao, ili je vjerovatno da će izazvati povredu neke obaveze po ovom Ugovoru o koncesiji, uputiti Ugovornom organu obavještenje o svom zahtjevu za oslobađanje od obaveza po ovom Ugovoru o koncesiji, uključujući sve detalje o prirodi Slučaja više sile, datumu nastanka i vjerovatnom trajanju istog;
  - (b) u roku od sedam (7) dana nakon što Ugovorni organ primi obavještenje iz stava (a), dati sve detalje o traženom oslobađanju od obaveza; i
  - (c) dokazati na razumno zadovoljenje Ugovornog organa:
    - (i) da Projektno SPV i njegovi Podizvođači radova nisu mogli izbjeći taj nastanak ili posljedice mjerama za koje se razumno može očekivati da su ih preduzeli, bez izlaganja bitnim troškovima;
    - (ii) da je Slučaj više sile neposredno izazvao potrebu za traženim oslobađanjem od obaveza;
    - (iii) da se nije moglo razumno očekivati da će traženo oslobađanje od obaveza biti ublaženo tako što će Projektno SPV postupati u skladu sa Dobrom industrijskom praksom, uključujući pribjegavanje alternativnim izvorima usluga, opreme i

materijala i građevinskoj opremi bez izlaganja bitnim troškovima; i

- (iv) da Projektno SPV nastoji da izvršava svoje obaveze po ovom Ugovoru o koncesiji.

- 34.2.5 Ako je Projektno SPV postupilo u skladu sa svojim obavezama po članu 34.2.4 (*Posljedice Slučaja više sile*) gore u tekstu, Projektno SPV će biti oslobođeno od izvršenja svojih obaveza po Ugovoru o koncesiji pod uslovom da je spriječeno ili onemogućeno da izvrši te obaveze ili da kasni u tom izvršenju zbog Slučaja više sile i relevantni ugovoreni rok za izvršenje će biti odložen za vremenski period koji je opravdan u situaciji takvog Slučaja više sile, imajući u vidu vjerovatne efekte odlaganja.
- 34.2.6 Ako se informacije koje su obavezne po članu 34.2.4 (*Posljedice Slučaja više sile*) gore dostave nakon datuma navedenih u tom članu, Projektno SPV neće imati pravo na bilo koje oslobađanje od obaveza tokom perioda za koji te informacije kasne.
- 34.2.7 Projektno SPV će obavijestiti Ugovorni organ ako u bilo kom momentu primi ili sazna za bilo koje dodatne informacije u vezi sa događajem više sile, te će dostaviti pojedinosti o tim informacijama u mjeri u kojoj su takve informacije nove ili čine prethodno dostavljene informacije materijalno netačnim ili obmanjujućim.
- 34.2.8 Nastanak Slučaja više sile neće uticati na obavezu Projektnog SPV da plati Godišnju koncesionu naknadu.
- 34.2.9 Ako se Strane ne mogu dogovoriti oko mjere traženog oslobađanja od obaveza, ili ako se neka Strana ne slaže da je došlo do Slučaja više sile, Strane će riješiti to pitanje u skladu sa članom 50 (*Postupak za rješavanje Sporova*)

34.3 **Produženje Koncesionog perioda u slučaju Više sile**

- 34.3.1 U skladu sa važećim zakonodavstvom, ukoliko je nastupio Slučaj više sile i
- (a) Slučaj više sile je trajao neprekidno preko jednog (1) mjeseca i još uvijek traje; i
- (b) tokom tog perioda od jednog (1) mjeseca spriječio i nastavlja da sprječava da pogođena Strana obavlja sve ili suštinski sve svoje bitne obaveze po ovom Ugovoru o koncesiji,
- na pisani zahtjev Projektnog SPV, Strane će pregovarati u dobroj vjeri o produženju Koncesionog perioda za dodatni period koji odgovara trajanju Slučaja više sile.

34.4 **Raskid zbog produženog trajanja Više sile**

- 34.4.1 Ako je došlo do Slučaja više sile i isti traje u kontinuitetu, Projektno SPV ili Ugovorni organ mogu raskinuti ovaj Ugovor o koncesiji u skladu sa članom 41.3 (*Procedura prilikom raskida*), pod uslovom da je taj Slučaj više sile:
- (a) trajao neprekidno preko šest (6) mjeseci i još uvijek traje;
- (b) tokom tog perioda od šest (6) mjeseci spriječio i nastavlja da sprječava da pogođena Strana obavlja sve ili suštinski sve svoje bitne obaveze po ovom Ugovoru o koncesiji
- 34.4.2 U tom slučaju, Projektno SPV će imati pravo na naknadu u skladu sa **Prilogom 10** (*Plaćanja prilikom raskida*).

35. ZNAČAJNA NEPOVOLJNA MJERA DRŽAVE

35.1 Definicija Značajne nepovoljne mjere države

35.1.1 „**Značajna nepovoljna mjera države**“ označava događaje navedene u članu 35.1.2 (*Definicija Značajne nepovoljne mjere države*) dolje (ne uključujući bilo koji akt koji je kvalifikovan kao Kvalifikovana izmjena zakona) koji nastane nakon Datuma zaključenja i koji ima bitan negativan uticaj na (i) sposobnost Projektnog SPV da postupi u skladu sa i izvršava bilo koje od svojih bitnih prava i obaveza po Ugovoru o koncesiji, i/ili (ii) troškove ili dobit koji nastanu iz tog izvršenja.

35.1.2 Značajna nepovoljna mjera države označava i biće ograničena na sljedeće okolnosti, pod uslovom da te okolnosti ispunjavaju kriterijume navedene u članu 35.1.1 (*Definicija Značajne nepovoljne mjere države*):

- (a) neizdavanje od strane Državnog organa bilo koje Dozvole (osim Dozvole za Radove koji nisu Osnovni radovi) Projektnom SPV, ili neobnavljanje Dozvole koja je potrebna za uredno izvršavanje obaveza i ostvarivanje prava Projektnog SPV po ovom Ugovoru o koncesiji, u sljedećim situacijama:
  - (i) ukoliko Važeće zakonodavstvo propisuje poseban rok u kojem takva Dozvola treba da bude izdata ili obnovljena od strane nadležnog Državnog organa, takav propust traje šezdeset (60) dana ili duže počev od dana kada je Dozvola trebalo da bude izdata ili obnovljena u skladu sa Važećim zakonodavstvom; ili
  - (ii) u bilo kojem drugom slučaju, ako to neizdavanje ili neobnavljanje traje devedeset (90) dana ili duže od datuma kada je Projektno SPV podnijelo zahtjev za tu Saglasnost,

osim u slučaju kada je to neizdavanje ili neobnavljanje posljedica nepostupanja Projektnog SPV u skladu sa Važećim zakonodavstvom; ili
- (b) izgradnja novog međunarodnog aerodroma sa komercijalnim uslugama u Crnoj Gori, osim Aerodroma Berane, Aerodroma Ulcinj i Aerodroma Nikšić; ili
- (c) eksproprijacija ili druga prinudna zaplijena od strane Ugovornog organa bilo kog bitnog dijela Aerodromske lokacije; ili
- (d) uputstva Državnog organa nakon pronalaženja Otkrića ili Neeksplodiranih ubojitih sredstava po članu 9 (*Otkrića i Neeksplodirana ubojita sredstva*)); ili
- (e) svaki slučaj rata (koji je objavljen ili neobjavljen), invazija, oružani sukob ili akt stranog neprijatelja, granični sukob, blokada, embargo, građanski rat, neprijateljstva, revolucija, nemiri, pobune, teroristički akti ili kampanje ili sabotaza u Crnoj Gori;
- (f) bilo koji akt Ugovornog organa ili bilo kog Državnog organa koji imaju negativan uticaj na zakonitost, važenje, obavezujuću prirodu ili izvršivost ovog Ugovora o koncesiji.

35.2 Posljedice Značajne nepovoljne mjere države

35.2.1 Ako dođe do Značajne nepovoljne mjere države, Projektno SPV ima pravo da zatraži oslobađanje od svojih obaveza i/ili zatraži naknadu po ovom Ugovoru o koncesiji u skladu sa

odredbama ovog člana 35.2 (*Posljedice Značajne nepovoljne mjere države*).

35.2.2 Da bi dobilo oslobađanje i/ili zatražilo naknadu, Projektno SPV je dužno da:

- (a) u što skorijem roku i u svakom slučaju najkasnije dvadeset (20) dana nakon što sazna za nastupanje Značajne nepovoljne mjere države, uputiti Ugovornom organu obavještenje o svom zahtjevu za isplatu naknade po ovom Ugovoru o koncesiji;
- (b) u roku od dvadeset (20) dana od dana prijema obavještenja iz stava (a) od strane Ugovornog organa, dati sve detalje o Značajnoj nepovoljnoj mjeri države i svakoj procijenjenoj promjeni troškova Projekta i/ili gubitku prihoda koji se potražuje i/ili povredi obaveza Projektnog SPV po ovom Ugovoru o koncesiji; i
- (c) dokazati na razumno zadovoljstvo Ugovornog organa:
  - (i) da je Značajna nepovoljna mjere države neposredno prouzrokovao procijenjenu promjenu troškova Projekta i/ili gubitak prihoda i/ili traženu olakšicu od obaveza po ovom Ugovoru o koncesiji; i
  - (ii) da se nije razumno moglo očekivati da su Procijenjena izmjena Projektних troškova i/ili gubitak prihoda i/ili oslobađanje od obaveza po ovom Ugovoru o koncesiji koji se traže mogli biti ublaženi postupanjem Projektnog SPV u skladu sa Dobrom industrijskom praksom.

35.2.3 Nakon što Projektno SPV dostavi obavještenje u skladu sa članom 35.2.2(a) (*Posljedice Značajne nepovoljne mjere države*), Projektno SPV će bez odlaganja dostaviti Ugovornom organu sve dodatne informacije koje se odnose na to kašnjenje koje:

- (a) Projektno SPV primi; ili
- (b) Ugovorni organ razumno zatraži.

35.2.4 Ako Projektno SPV postupi u skladu sa svojim obavezama po članu 35.2.2 (*Posljedice Značajne nepovoljne mjere države*) gore, u tom slučaju:

- (a) Ugovorni organ će nadoknaditi Projektnom SPV stvarne Procijenjene izmjene Projektних troškova i/ili gubitka prihoda usklađene tako da odražavaju stvarne troškove koji su opravdano nastali; i
- (b) Ugovorni organ će odobriti Projektnom SPV takvu olakšicu od njegovih obaveza po ovom Ugovoru o koncesiji koja je razumna u datim okolnostima Značajne nepovoljne mjere države.

35.2.5 Svaka naknada koju Ugovorni organ plaća po ovom članu biće izvršena putem kompenzacije sa Koncesionom naknadom, pri čemu:

- (a) ako se Strane saglase ili bude ustanovljeno po članu 50 (*Postupak za rješavanje Sporova*) da Projektno SPV mora da se izloži dodatnom Kapitalnom trošku zbog Značajne nepovoljne mjere države, Projektno SPV će uložiti razuman napor kako bi dobio finansiranje za taj Kapitalni trošak i Ugovorni organ će saradivati sa Projektnim SPV kako bi olakšao obezbjeđenje tog finansiranja od strane Projektnog SPV; i
- (b) ukoliko se Strane saglase da bi Koncesionu naknadu trebalo uskladiti tako da se izvrši naknada Projektnom SPV shodno nastupanju Značajne nepovoljne mjere države.

- 35.2.6 Ako informacije budu dostavljene nakon datuma navedenih u članu 35.2.2 (*Posljedice Značajne nepovoljne mjere države*) gore u tekstu, Projektno SPV neće imati pravo na bilo koju naknadu ili oslobađanje od obaveza po ovom Ugovoru o koncesiji u vezi sa periodom za koji informacije kasne.
- 35.2.7 Ako Projektno SPV i Ugovorni organ ne mogu da se dogovore o obimu naknade ili oslobađanja, ili ako se Ugovorni organ ne slaže da je nastao Bitan negativan državni postupak (ili se ne slaže u pogledu posljedica istog), Strane će riješiti to pitanje u skladu sa članom 50 (*Postupak za rješavanje Sporova*).

35.3 **Raskid zbog Značajne nepovoljne mjere države**

35.3.1 Ako dođe do Značajne nepovoljne mjere države i ista traje, bilo koja Strana može raskinuti ovaj Ugovor o koncesiji u skladu sa članom 41.3 (*Postupak raskida*), ako taj Značajna nepovoljna mjera države sprječava neku Stranu da izvršava svoje obaveze po ovom Ugovoru o koncesiji, u periodu od sto osamdeset (180) uzastopnih dana.

35.3.2 U slučaju da ovaj Ugovor o koncesiji neka Strana raskine u skladu sa članom 35.3.1 (*Raskid zbog Značajne nepovoljne mjere države*), Projektno SPV će imati pravo na naknadu navedenu u **Prilogu 10** (*Plaćanja prilikom raskida*).

36. **KVALIFIKOVANA IZMJENA ZAKONA**

36.1 Ukoliko nastupi ili je izvjesno da će uskoro nastupiti Kvalifikovana promjena zakona, bilo koja Strana može obavijestiti drugu Stranu kako bi iznijela svoje mišljenje o vjerovatnim posljedicama, uz dostavljanje pojedinosti o svom stavu u pogledu:

- (a) u vezi sa svim potrebnim izmjenama Aerodromskih usluga;
- (b) u pogledu toga da li su potrebne bilo kakve izmjene odredbi ovog Ugovora o koncesiji shodno Kvalifikovanim izmjenama zakona;
- (c) da li je potrebno oslobađanje od postupanja u skladu sa obavezama;
- (d) o bilo kojoj (pozitivnoj ili negativnoj) promjeni prihoda koja će nastati kao posljedica relevantne Kvalifikovane izmjene zakona;
- (e) o bilo kojoj (pozitivnoj ili negativnoj) Procijenjenoj izmjeni Projektnih troškova koji su direktna posljedica Kvalifikovane izmjene zakona; ili
- (f) o bilo kom Kapitalnom trošku koji je obavezan ili više nije obavezan zbog stupanja na snagu neke Kvalifikovane izmjene zakona tokom Koncesionog perioda.

36.2 U skladu sa članom 36.5, čim to bude izvodljivo i u svakom slučaju u roku od trideset (30) dana nakon primanja bilo kog obavještenja od bilo koje Strane po članu 36.1 (*Kvalifikovana izmjena zakona*), Strane će razmatrati i dogovoriti se oko pitanja iz člana 36.1 (*Kvalifikovana izmjena zakona*) i svih načina na koje Projektno SPV može, ako je to primjenjivo, ublažiti efekte Kvalifikovane izmjene u Zakonu uključujući:

- (a) davanje dokaza da je Projektno SPV uložilo razuman napor (uključujući (gdje je to praktično izvodljivo) korišćenje konkurentnih ponuda) da obaveže svoje Podizvođače radova da svedu bilo koje povećanje troškova na minimum i maksimalno smanje troškove;
- (b) dokazivanje kako se bilo koji Kapitalni trošak koji će nastati ili biti izbjegnuto, mjeri na ekonomičan način, uključujući prikazivanje da je, kada je taj trošak nastao ili bi nastao, Projektno SPV uzelo u obzir Izmjenu zakona koja se mogla predvidjeti u tom momentu; i
- (c) dostavljanjem dokaza o tome na koji način je Kvalifikovana promjena zakona uticala na cijene koje naplaćuju slični subjekti u odnosu na Projekat.

36.3 U skladu sa članom 36.5, svaka naknada koju Ugovorni organ plaća po ovom članu biće izvršena putem kompenzacije sa Koncesionom naknadom, pri čemu:

- (a) ako se Strane dogovore, ili bude utvrđeno po članu 50 (*Postupak za rješavanje sporova*) da je Projektno SPV dužno da se izloži dodatnom Kapitalnom trošku zbog neke Kvalifikovane izmjene zakona, Projektno SPV će uložiti razuman napor u cilju dobijanja finansiranja za taj Kapitalni trošak i Ugovorni organ će saradivati sa Projektnim SPV kako bi se Projektnom SPV olakšalo da obezbijedi to finansiranje; i
  - (b) Strane se mogu takođe saglasiti da bi Koncesionu naknadu trebalo uskladiti da se obezbijedi naknada za Projektno SPV nakon nastanka neke Kvalifikovane izmjene zakona.
- 36.4 U skladu sa članom 36.5, ako Projektno SPV i Ugovorni organ ne mogu da se dogovore o iznosu bilo koje naknade ili se Ugovorni organ ne saglasi da je došlo do Kvalifikovane izmjene zakona (ili u pogledu posljedica iste) u roku od devedeset (90) dana od dana upućivanja obavještenja iz člana 36.1 (*Kvalifikovana izmjena zakona*), Strane će riješiti to pitanje u skladu sa članom 50 (*Postupak za rješavanje Sporova*).
- 36.5 Izuzetno od članova 36.2 do 36.4, ako dođe do neke Kvalifikovane izmjene zakona zbog promjene u Važećem zakonodavstvu ili novih zakona u okviru Važećeg zakonodavstva koje je neophodno uskladiti sa propisima, direktivama, odlukama ili drugim obavezujućim dokumentima bilo kog nadležnog organa Evropske unije i ako je Projektno SPV dužno da se izloži dodatnom Kapitalnom trošku od najmanje EUR 2.000.000, Strane će razmatrati i dogovoriti pitanja na koja se upućuje u članu 36.1 (*Kvalifikovana izmjena zakona*) i bilo koje načine kako Strane mogu ublažiti efekat Kvalifikovane izmjene zakona čim to bude izvodljivo i u svakom slučaju u roku od tri (3) mjeseca nakon primanja bilo kog obavještenja od bilo koje Strane po članu 36.1 (*Kvalifikovana izmjena zakona*).
- 36.6 Ako Projektno SPV i Ugovorni organ ne mogu da se dogovore o iznosu bilo koje naknade ili se Ugovorni organ ne saglasi da je došlo do Kvalifikovane izmjene zakona (ili sa posledicama iste) u roku od tri (3) mjeseca od upućivanja obavještenja iz člana 36.1 (*Kvalifikovana izmjena zakona*), Strane će riješiti ovo pitanje u skladu sa članom 50 (*Postupak za rješavanje sporova*).

DIO VIII - TRAJANJE, RASKID I PLAĆANJA PRILIKOM RASKIDA

37. TRAJANJE I ISTEK KONCESIONOG PERIODA

Ovaj Ugovor o koncesiji će prestati da važi prilikom isteka Koncesionog perioda, ali to ne dovodi u pitanje obaveze koje ostaju u nadležnosti Projektnog SPV i bilo koje nastale obaveze Projektnog SPV.

38. SLUČAJEVI NEIZVRŠENJA OBAVEZA

38.1 Slučajevi neizvršenja obaveza Projektnog SPV

Sve niže navedene situacije smatraju se „**Slučajem neizvršenja obaveza Projektnog SPV**“:

- (a) Odustajanje od Projekta;
- (b) insolventnost, gašenje i/ili likvidacija Projektnog SPV;
- (c) ako Projektno SPV izvrši:
  - (i) bilo koju bitnu povredu po bilo kom Koncesionom dokumentu; ili
  - (ii) bilo koja bitna povreda ili neizvršenje obaveza po bilo kojem Dokumentu o finansiranju, koja daje pravo Finansijeru da ubrza plaćanje duga ili traži naknadu po relevantnom Dokumentu o finansiranju;
- (d) bitna povreda bilo koje izjave ili garancije od strane Projektnog SPV;
- (e) ako bilo koji dio Osiguranja koje je obavezno po **Prilogu 8** (*Osiguranje*) nije u potpunosti na snazi u skladu sa članom 21 (*Osiguranje*) i **Prilogom 8** (*Osiguranje*);
- (f) ako Projektno SPV ne postigne Planirani datum završetka Radova u toku perioda od sto osamdeset (180) dana predviđenog u članovima 25.7.1 (*Kašnjenje radova - Ugovorna kazna*);
- (g) ako Projektno SPV ne dostavi i/ili ne održava Sredstvo obezbjeđenja za izvršenje, Garanciju za dobro izvršenje posla ili Obezbjedenje za Radove prilikom predaje, kako i kada je to obavezno po članu 30.2 (*Sredstvo obezbjeđenja za izvršenje*), 30.3 (*Garancija za dobro izvršenje posla*) i 45 (*Obezbjedenje za Radove prilikom predaje*);
- (h) maksimalni iznos ugovornih penala za neispunjenje usluga, kako je definisan u članu 24 (*Kriterijumi učinka – ugovorne kazne*), dostignut je u bilo koje dvije (2) uzastopne koncesione godine;
- (i) neplaćanje Naknade za koncesiju u roku dospjeća;
- (j) povreda odredbi člana 3.1 (*Promjena u vlasničkoj strukturi*).
- (k) ako Član Projektnog SPV postane član, neposredno ili posredno, u Licu na koje se primjenjuju ograničenja;
- (l) opozivanje ili neobnavljanje bilo koje bitne Saglasnosti koje Projektno SPV posjeduje iz bilo kog razloga koji se može pripisati Projektom SPV;

- (m) ako Projektno SPV, bilo koji Prvorangirani ponuđač, bilo koji Član ili bilo koji Podizvođač radova (ili bilo ko zaposlen od strane istih, ili lice koje postupa u ime istih) ponudi, da ili se saglasi sa davanjem Ugovornom organu ili bilo kojem drugom javnom tijelu ili licu zaposlenom u njihovo ime bilo kog poklona, provizije ili naknade bilo koje vrste kao podstrek ili nagradu za izvršenje ili neizvršenje (ili za to što je izvršio ili nije izvršio) bilo koju radnju u vezi sa prihvatanjem tendera, odabirom prvorangiranog ponuđača ili davanjem statusa odabranog ponuđača, dobijanjem bilo kojeg Koncesionog dokumenta ili dobijanjem bilo kog ugovora; ili
- (n) ako Projektno SPV, bilo koji Prvorangirani ponuđač, bilo koji Član ili bilo koji Podizvođač radova (odnosno bilo koje lice zaposleno od strane ili postupa u ime bilo koga od njih) prekrši bilo koju odredbu važećeg prava koja propisuje krivična djela u vezi sa prevarnim radnjama, ili izvrši prevaru, pokuša prevaru ili se udruži radi prevare Ugovornog organa ili bilo kojeg Državnog organa;

(za potrebe tačaka (m) i (n) iznad, u slučaju kada je relevantna radnja učinjena od strane Podizvođača radova (ili bilo koga ko je zaposlen od strane ili postupa u njihovo ime), takva radnja neće predstavljati Slučaj neizvršenja obaveza Projektnog SPV ako je Projektno SPV preduzelo razumne preventivne mjere da se izbjegne nastupanje takve radnje).

38.2 Slučajevi neizvršenja obaveza Ugovornog organa

„Slučaj neizvršenja obaveza Ugovornog organa“ označava:

- (a) neizvršenje od strane Ugovornog organa bilo kojeg plaćanja po ovom Ugovoru o koncesiji u neprekidnom periodu od devedeset (90) dana nakon dospijeca tog iznosa za plaćanje; ili
- (b) bilo kakvo materijalno kršenje ili neispunjenje obaveza od strane Ugovornog organa po ovom Ugovoru o koncesiji (osim kršenja ili neispunjenja koje predstavlja Značajno nepovoljna mjera države), koje u značajnoj mjeri onemogućava ili čini nemogućim Projektnom SPV da izvršava svoje obaveze po ovom Ugovoru o koncesiji u kontinuitetu od šezdeset (60) dana od dana dostavljanja Obavještenja o neispunjenju obaveza od strane Projektnog SPV.

39. RASKID U VEZI SA SLUČAJEM NEIZVRŠENJA OBAVEZA

39.1 Obavještenje

39.1.1 Ukoliko nastupi ili će uskoro nastupiti Slučaj neizvršenja obaveza, Strana koja nije u u povredi ugovora dostaviće obavještenje o takvom Slučaju neizvršenja obaveza Strani koja ne izvršava obaveze (tzv. „**Obavještenje o neizvršavanju obaveza**“) u što skorijem roku, a u svakom slučaju najkasnije deset (10) dana nakon što sazna za nastupanje tog Slučaja neizvršenja obaveza Projektnog SPV ili Slučaj neizvršenja obaveza Ugovornog organa, zavisno od slučaja.

39.1.2 Ne dovodeći u pitanje član 39.1.1 (*Obavještenje*), Projektno SPV mora dostaviti Ugovornom organu obavještenje čim sazna da je nastao Slučaj neizvršenja obaveza Projektnog SPV.

39.2 Period otklanjanja nedostataka – Ublažavanje posljedica

U skladu sa pravima Finansijera po Direktnom ugovoru sa Finansijerom, u slučaju otklonjivog Događaja neispunjenja obaveza, Strana koja je u neispunjenju će otkloniti uzrok koji je doveo do Obavještenja o neispunjenju u roku od šezdeset (60) dana (ili dužem roku koji može biti

naveden u Obavještenju o neispunjenju, ili koji se Strane drugačije dogovore) od dostavljanja tog obavještenja (tzv. „**Rok za otklanjanje**“). Po isteku Roka za otklanjanje, ukoliko:

- (a) Događaj neispunjenja obaveza nije otklonjen; i
- (b) Strane nijesu dogovorile produženje Roka za otklanjanje,

Strana koja nije povреди ugovora ima pravo da dostavi Obavještenje o raskidu nesavjesnoj Strani.

39.2.2 U smislu ovog člana 39.2.2 (*Period otklanjanja nedostataka – Ublažavanje posljedica*), „**Slučaj neizvršenja obaveza koji se može otkloniti**“ označava:

- (a) ako dođe do Slučaja neizvršenja obaveza Projektnog SPV, slučajevi navedeni u članovima 38.1(c), 38.1(d), 38.1(e), 38.1(g), 38.1(i) i 38.1(l) (*Slučajevi neizvršenja obaveza Projektnog SPV*); i
- (b) bilo koji Slučaj neizvršenja obaveza Ugovornog organa.

39.2.3 Izuzetno od člana 39.2.1, minimalni Period za otklanjanje nedostataka za bilo koji Slučaj neizvršenja obaveza Ugovornog organa koji proistekne iz bilo kog sudskog ili drugog postupka koji treće strane pokrenu, a koji se odnosi na dostupnost zemljišta na Aerodromskim lokacijama trajaće osam (8) mjeseci nakon Obavještenja o neizvršenju obaveza.

40. PRAVO INTERVENISANJA UGOVORNOG ORGANA

40.1 Ukoliko nastupi bilo koji od sljedećih slučajeva ili okolnosti:

- (a) bitan poremećaj saobraćaja na Aerodromima prouzrokovan događajem ili okolnostima koji direktno utiču na Aerodrome, kao i nesposobnost ili nedostatak volje Projektnog SPV, iz bilo kog razloga, da u roku od trideset (30) dana riješi taj prekid; ili
- (b) nemogućnost javnosti da bezbjedno koristi Aerodrome ili njihove objekte, kao i nesposobnost ili nedostatak volje Projektnog SPV, iz bilo kog razloga, da u roku od trideset (30) dana riješi taj problem; ili
- (c) vanredne situacije; ili
- (d) postojanje bitne prijetnje po nacionalnu bezbjednost i/ili odbranu u Crnoj Gori, nastupanje ratnog stanja ili bilo kog vojnog sukoba (bez obzira da li uključuje oružane sukobe),

Ugovorni organ će imati pravo da uđe na Aerodromske lokacije i preuzme upravljanje Aerodromima uz obavještenje poslato Projektnom SPV najmanje 24 sata unaprijed (ovo pravo označava se kao „**Pravo intervenisanja Ugovornog organa**“). Ugovorni organ može nastaviti da koristi Pravo intervenisanja Ugovornog organa dok god se okolnosti koje su pokrenule Pravo intervenisanja Ugovornog organa ne otklone ili na drugi način ne prestanu da postoje.

40.2 Izuzetno od člana 40.1 (*Pravo intervenisanja Ugovornog organa*), ako događaji ili okolnosti iz člana 40.1(a) ili 40.1(b) nastanu kao posljedica iz Slučaja više sile:

- (a) primjenjivaće se član 34. (*Slučaj više sile*);

- (b) Ugovorni organ će se konsultovati sa Projektnim SPV o tome kako da reši taj problem i iskoristiće Pravo intervenisanja Ugovornog organa ako razumno utvrdi da je Ugovorni organ u boljem položaju da upravlja posljedicama Slučaja više sile.
- 40.3 Ako Ugovorni organ iskoristi svoje Pravo intervenisanja Ugovornog organa:
- (a) Ugovorni organ će obračunati i platiti Projektnom SPV sav prihod koji Ugovorni organ naplati;
- (b) obaveze Projektnog SPV će biti obustavljene tokom perioda u kojem Ugovorni organ koristi Pravo intervenisanja Ugovornog organa u mjeri u kojoj je istim spriječen da ih izvršava;
- (c) Projektno SPV neće biti odgovorno za bilo koje ne pružanje Aerodromskih usluga ako i u mjeri u kojoj je spriječeno da to čini zbog štete na Aerodromima ili Aerodromskim lokacijama nastale zbog korišćenja Prava intervenisanja Ugovornog organa, pri čemu će Projektno SPV (i) uložiti sav razuman napor u cilju ublažavanja i svođenja efekata korišćenja tih prava na minimum ili izvršenja svojih obaveza i uspostavljanja normalnog rada čim to bude razumno izvodljivo, (ii) saradivati u svakom smislu sa Ugovornim organom i (iii) u mjeri u kojoj Ugovorni organ to zatraži, ustupiti svoja prava po svim Saglasnostima i Koncesionim dokumentima i svim drugim dozvolama, ugovorima i relevantnim dokumentima Ugovornom organu tokom perioda u kojem Ugovorni organ koristi Pravo intervenisanja Ugovornog organa; i
- (d) kada je to primjenjivo, Projektno SPV u konsultaciji sa Ugovornim organom (ili Ugovorni organ u njegovo ime) pokrenuće i nastaviće sa svim potraživanjima i pravnim ljevovima koji su na raspolaganju po Polisama osiguranja i bilo koji prihod od osiguranja koji je primljen ili se plaća Projektnom SPV biće uračunat u obračun iznosa navedenih u članu 40.5.
- 40.4 Korišćenje od strane Ugovornog organa Prava intervenisanja Ugovornog organa neće uticati na bilo koja druga prava ili pravna sredstva koja Ugovorni organ može imati, niti će postojanje Prava intervenisanja Ugovornog organa ili njegovo korišćenje istih osloboditi Projektno SPV od bilo koje dužnosti ili obaveze po bilo kojem Koncesionom dokumentu, osim kako je predviđeno u članu 40.3(b).
- 40.5 Troškove, plaćanja, gubitke i obaveze (uključujući interne troškove Ugovornog organa, ali ne i posljedične gubitke) koji razumno nastanu po Ugovornog organa i/ili bilo koji Državni organ ili kojima se isti razumno izlože, a u vezi sa korišćenjem Prava intervenisanja Ugovornog organa, snosiće:
- (a) Projektno SPV u vezi sa slučajevima navedenim u članu 40.1(a), 40.1(b) ili 40.1(c) (*Prava intervenisanja Ugovornog organa*) pod uslovom da ih je izazvalo Projektno SPV, ili rizicima koje snosi Projektno SPV po ovom Ugovoru i Ugovorni organ može izvršiti povlačenje po Garanciji za dobro izvršenje posla kako bi pokrio sve troškove navedene u ovom stavu (a); i
- (b) Ugovorni organ u vezi sa svim drugim događajima.
- 40.6 Ugovorni organ se smatra odgovornim za bilo koju štetu ili gubitak Imovine date pod koncesiju koji budu neposredno izazvani nekom radnjom ili propustom Ugovornog organa u korišćenju Prava intervenisanja Ugovornog organa. Ugovorni organ neće biti odgovoran Projektnom SPV za bilo kakav gubitak dobiti ili prihoda ili bilo koji drugi posredni ili posljedični gubitak ili štetu kao rezultat korišćenja Prava intervenisanja Ugovornog organa.

41. PRIJEVREMENI RASKID

41.1 Raskid od strane Projektnog SPV

Projektno SPV će imati pravo da raskine ovaj Ugovor o koncesiji na osnovu:

- (a) Slučaja neizvršenja obaveza Ugovornog organa (koji nije otklonjen tokom Perioda otklanjanja nedostataka), kako je predviđeno u članu 38.2 (*Slučajevi neizvršenja obaveza Ugovornog organa*); ili
- (b) Slučaja više sile kako je predviđeno u članu 34.3 (*Raskid zbog produženog trajanja Više sile*); ili
- (c) Značajne nepovoljne mjere države kako je predviđeno po članu 35.3 (*Raskid zbog Značajne nepovoljne mjere države*); ili
- (d) razloga javne politike.

41.2 Raskid od strane Ugovornog organa

Ugovorni organ će imati pravo da raskine ovaj Ugovor o koncesiji na osnovu:

- (a) Slučaja neizvršenja obaveza Projektnog SPV (i kada je to Slučaj neizvršenja obaveza koji se može otkloniti, a koji nije otklonjen tokom Perioda za otklanjanje nedostataka) kako je predviđeno u članu 38.1 (*Slučajevi neizvršenja obaveza Projektnog SPV*), s tim da Ugovorni organ prihvata da, kako može biti predviđeno u Direktnom ugovoru sa Finansijerima, ako bude zaključen, Finansijeri će imati pravo da, nakon nastupanja Slučaja neizvršenja obaveza Projektnog SPV i u skladu sa sporazumom sa Ugovornim organom, preduzmu korake, ili zahtjevaju da takvi koraci budu preduzeti, uključujući zamjenu Projektnog SPV i bilo kojih podizvođača Projektnog SPV bilo kojim odgovarajućim zamjenskim koncesionarom ili podizvođečem za kojeg je Ugovorni organ saglasan da poseduje zahtjevane kvalifikacije, iskustvo, tehničke i finansijske kompetencije i resurse, kako bi se otklonilo nastupanje Slučaja neizvršenja obaveza Projektnog SPV; ili
- (b) Slučaja više sile kako je predviđeno u članu 34.4 (*Raskid zbog produženog trajanja Više sile*); ili
- (c) Značajne nepovoljne mjere države kako je predviđeno u članu 35.3 (*Raskid zbog Značajne nepovoljne mjere države*).

41.3 Procedura prilikom raskida

41.3.1 Bilo koja Strana koja ima pravo na raskid ovog Ugovora o koncesiji u skladu sa članovima 41 (*Prijevremeni raskid*) i 41.2 (*Raskid od strane Ugovornog organa*) i koja želi da to učini, dužna je da dostavi obavještenje drugoj Strani o svojoj namjeri da raskine ovaj Ugovor o koncesiji i u kojem će navesti osnov za raskid („**Obavještenje o raskidu**“).

41.3.2 Ne dovodeći u pitanje Period otklanjanja nedostataka iz člana 39.2 (*Period otklanjanja nedostataka - Ublažavanje*), ovaj Ugovor o koncesiji će biti efektivno i automatski raskinut nakon isteka perioda od devedeset (90) dana nakon Obavještenja o raskidu, osim ako osnov za raskid koji je naveden u Obavještenju o raskidu više ne postoji ili nije mjerodavan na taj datum.

41.4 **Plaćanja prilikom raskida**

- 41.4.1 U slučaju prijevremenog raskida ovog Ugovora o koncesiji i pod uslovom da se Projektno SPV pridržava obaveza koje su predviđene članovima 42 (*Održavanje koncesije*) do 47 (*Povratni prenos Imovine date pod koncesiju*), Ugovorni organ će postupiti u skladu sa **Prilogom 9** (*Povratni prenos imovine*) i biće solidarno i pojedinačno odgovoran da Projektnom SPV plati iznose navedene u relevantnom dijelu **Priloga 10** (*Plaćanja prilikom raskida*) u vremenskom periodu koji je u istom naveden („**Plaćanja prilikom raskida**“).
- 41.4.2 Nakon raskida ovog Ugovora o koncesiji iz bilo kog razloga, Ugovorni organ neće biti odgovoran za bilo koju štetu ili drugu naknadu osim Plaćanja prilikom raskida navedenih u relevantnom dijelu **Priloga 10** (*Plaćanja prilikom raskida*).

DIO IX - PREDAJA

42. ODRŽAVANJE KONCESIJE

42.1 Ponovljeni tender za koncesiju

Projektno SPV prima na znanje da Ugovorni organ može imati namjeru da, po isteku Koncesionog perioda ili u slučaju bilo kakvog prijevremenog raskida ovog Ugovora o koncesiji, pozove lica (koja mogu, osim u slučaju prijevremenog raskida ovog Ugovora o koncesiji, uključivati Projektno SPV) da daju ponude za pravo na vršenje cjelokupnog ili dijela Aerodromskog poslovanja.

42.2 Održavanje trajnosti poslovanja

42.2.1 Projektno SPV će održavati i upravljati Aerodromskim poslovanjem tako da Ugovorni organ ili Sljedbenik Projektnog SPV može da preuzme upravljanje i rad Aerodroma u bilo kom trenutku. Projektno SPV će dozvoliti Ugovornom organu ili tom Sljedbeniku Projektnog SPV pristup svim Zaposlenima na koncesiji i svoj Imovini datoj pod koncesiju u tom cilju.

42.2.2 Projektno SPV će voditi Aerodromsko poslovanje tako da se Aerodromsko poslovanje može prenijeti, na način predviđen ovim Ugovorom o koncesiji, kao društvo koje se vodi principom trajnosti poslovanja na kraju Koncesionog perioda, ili u slučaju prijevremenog raskida ovog Ugovora o koncesiji na i zatim neposredno nakon toga od strane, Ugovornog organa ili Sljedbenika Projektnog SPV. Projektno SPV će shodno tome obezbijediti da Aerodromsko poslovanje ima odgovarajući broj zaposlenih (sa odgovarajućim vještinama, kvalifikacijama i iskustvom) u momentu prenosa na Ugovorni organ ili bilo kog Sljedbenika Projektnog SPV nakon isteka ili prijevremenog raskida Koncesionog perioda.

42.2.3 Projektno SPV će se pobrinuti da sve Saglasnosti, licence i odobrenja, koji su dati ili primljeni i svi ugovori i aranžmani koje je Projektno SPV zaključilo u vezi sa Aerodromskim poslovanjem i/ili sa bilo kojim zakupcem ili podzakupcem budu uredno dokumentovani i zadržani.

42.2.4 Devet (9) mjeseci prije redovnog isteka ovog Ugovora o koncesiji ili čim to bude moguće, ali ni u kom slučaju kasnije od šezdeset (60) dana nakon Obavještenja o raskidu u slučaju prijevremenog raskida Ugovora o koncesiji, Projektno SPV će obezbijediti kompletnu obuku za upravljanje i održavanje naznačenom osoblju Ugovornog organa na menadžerskim ili operativnim funkcijama, tako da to osoblje Ugovornog organa stekne potrebno razumijevanje i znanje i iskustvo (*know-how*) o operacijama, programima za održavanje, planovima, izvještajima i aktivnostima vezanim za Aerodromsko poslovanje.

42.3 Paketi za predaju

42.3.1 U cilju olakšavanja prenosa Imovine date pod koncesiju u skladu sa **Prilogom 9** (*Povratni prenos imovine*) na Ugovorni organ ili bilo kog Sljedbenika Projektnog SPV prilikom isteka ili prijevremenog raskida Koncesionog perioda, Projektno SPV će, najkasnije šest (6) mjeseci nakon Datuma početka, održavati i na godišnjoj osnovi ažurirati dva (2) paketa za predaju, od kojih će svaki sadržati informacije i ciljeve navedene u **Prilogu 9** (*Povratni prenos imovine*) i druge informacije i ciljeve koje Ugovorni organ može razumno navesti s vremena na vrijeme kao razumno potrebne za olakšavanje prenosa Imovine date pod koncesiju u skladu sa **Prilogom 9** (*Povratni prenos imovine*) na Ugovorni organ ili bilo kojeg Sljedbenika Projektno SPV.

42.3.2 Projektno SPV će obezbijediti da Ugovorni organ ili bilo koji Sljedbenik Projektno SPV ima

pristup paketima navedenim u členu 42.3.1 (*Paketi za predaju*) prilikom isteka ili prijevremenog raskida Koncesionog perioda i povremeno će obavještavati Ugovorni organ o lokacijama tih paketa na Aerodromima.

42.3.3 Ako to Ugovorni organ zatraži, Ugovorni organ može pregledati pakete koje održava Projektno SPV u skladu sa članom 42.3.1 (*Paketi za predaju*) kako bi osigurao da isti sadrže informacije i objekte koji su u skladu sa tim potrebni.

42.4 **Priprema za ponovljeni tender**

42.4.1 Projektno SPV će dozvoliti Ugovornom organu pristup Imovini datoj pod koncesiju i Zaposlenima na koncesiji i knjigama, evidenciji i drugom materijalu koji se čuva od strane ili u ime Projektnog SPV u vezi sa Aerodromskim poslovanjem u cilju pripreme svih izvještaja ili drugih dokumenata u vezi sa bilo kojim pozivom potencijalnim Sljedbenicima Projektnog SPV na dostavljanje ponuda, radi prava i obaveza pružanja svih, odnosno bilo kojeg dijela Aerodromskih usluga ili upravljanja istim.

42.4.2 Tokom posljednjih dvanaest (12) mjeseci Koncesionog perioda, Projektno SPV će staviti na raspolaganje Ugovornom organu i njegovim ovlaštenim zastupnicima informacije koje Ugovorni organ razumno zatraži u vezi sa takvom pripremom za tender.

42.5 **Bez ometanja prenosa**

42.5.1 Projektno SPV neće preduzeti bilo koju radnju ili mjeru kojima se, posredno ili neposredno, sprječava, ometa, onemogućava ili izbjegava prenos Aerodromskog poslovanja po principu trajnosti poslovanja na kraju Koncesionog perioda na Ugovorni organ ili Sljedbenika Projektnog SPV. U skladu sa tim ograničenjem i Važećim zakonodavstvom, Projektno SPV će imati pravo da preduzme onu radnju (osim u slučaju raskida koji je predviđen članom 38.1(a)) (*Slučajevi neizvršenja obaveza Projektnog SPV*) koja bude potrebna u cilju dostavljanja ponude da se kandiduje, odnosno kako bi postao, Sljedbenik Projektnog SPV.

43. **PREDAJA NAKON OČEKIVANOG ISTEKA KONCESIONOG PERIODA**

43.1 **Inicijalna inspekcija - Radovi prilikom predaje**

43.1.1 Najmanje dvadeset četiri (24) mjeseca prije očekivanog isteka Koncesionog perioda, Projektno SPV i Ugovorni organ će izvršiti zajedničku inspekciju („**Inicijalna inspekcija**“) Aerodroma i Imovine date pod koncesiju. Ako ne bude dogovoren datum za Inicijalnu inspekciju između Projektnog SPV i Ugovornog organa, Ugovorni organ može pokrenuti Inicijalnu inspekciju uz davanje obavještenja o tome Projektnom SPV najmanje trideset (30) dana unaprijed i ta inspekcija će biti izvršena na datum naveden u takvom obavještenju.

43.1.2 U roku od devedeset (90) dana nakon izvršenja Inicijalne inspekcije, Projektno SPV će dostaviti Ugovornom organu izvještaj o stanju Aerodroma i Imovine date pod koncesiju i obavještenje u kojem će biti navedeno sljedeće:

- (a) prijedlozi Projektnog SPV u pogledu Radova prilikom predaje (ako postoje), koji su identifikovani;
- (b) prijedlozi Projektnog SPV u pogledu Programa za predaju za Radove prilikom predaje;
i
- (c) procjena Projektnog SPV u pogledu Iznosa predaje za Radove prilikom predaje.

- 43.1.3 Ugovorni organ može, u roku od dva (2) mjeseca nakon što primi obavještenje od Projektne SPV u skladu sa članom 43.1.2 (*Inicijalna inspekcija - Radovi prilikom predaje*), obavještenjem dostavljenim Projektne SPV, uložiti prigovor na prijedloge u vezi sa bilo kojim ili svim Radovima prilikom predaje, Programom za predaju i Iznosom predaje kako je navedeno u obavještenju Projektne SPV. Obavještenje od Ugovornog organa će sadržati pojedinosti o osnovi za taj prigovor i prijedloge Ugovornog organa u pogledu Radova prilikom predaje i Programa za predaju i njegovu procjenu Iznosa predaje.
- 43.1.4 Ako Projektne SPV i Ugovorni organ ne postignu dogovor u vezi sa bilo kojim pitanjem iz obavještenja datog u skladu sa članom 43.1.3 (*Inicijalna inspekcija - Radovi prilikom predaje*) u roku od dva (2) mjeseca nakon što Projektne SPV primi to obavještenje, ili ako Projektne SPV ne da obavještenje u periodu navedenom u členu 43.1.2 (*Inicijalna inspekcija - Radovi prilikom predaje*), ili ako Projektne SPV ne bude prisutno na Inicijalnoj inspekciji, Projektne SPV ili Ugovorni organ mogu uputiti to pitanje Ekspertu za tehnička pitanja u skladu sa članom 50.2 (*Ekspert za tehnička pitanja*) da utvrdi:
- (a) u slučaju prigovora u vezi sa Radovima prilikom predaje, da li je prigovor opravdan i da li su adekvatniji alternativni predlozi Ugovornog organa kako bi se obezbijedilo da Radovi prilikom predaje ispunе uslove ovog Ugovora o koncesiji;
  - (b) u slučaju prigovora u vezi sa Programom za predaju, koji program bi bio razuman za sprovođenje Radova prilikom predaje;
  - (c) u slučaju prigovora u vezi sa Iznosom predaje, koji iznos bi predstavljao razuman trošak izvršenja Radova prilikom predaje, pod pretpostavkom da će se ti Radovi prilikom predaje izvršavati u skladu sa Dobrom industrijskom praksom i drugim uslovima ovog Ugovora o koncesiji; i
  - (d) u slučaju propusta Projektne SPV, sva relevantna pitanja.
- 43.1.5 Nakon dogovora ili utvrđivanja u skladu sa članom 50.2 (*Ekspert za tehnička pitanja*) procedure u pogledu Radova prilikom predaje i Programa za predaju, Projektne SPV će obezbijediti o svom trošku da se Radovi prilikom predaje izvrše u skladu sa Programom za predaju, bez obzira na to što stvarni troškovi Radova prilikom predaje mogu biti viši od Iznosa predaje.
- 43.1.6 Ni prihvatanje Ugovornog organa bilo kojih Radova prilikom predaje, Programa za predaju ili Iznosa predaje, niti bilo koja revizija istih u skladu sa članom 43.2.2 (*Druga inspekcija*), kao ni učestvovanje Ugovornog organa u bilo kojoj inspekciji po ovom členu 43.1 (*Inicijalna inspekcija - Radovi prilikom predaje*), ni potpuno ili djelimično izvršenje Radova prilikom predaje, neće osloboditi ili razriješiti Projektne SPV njegovih obaveza po ovom Ugovoru o koncesiji.
- 43.1.7 Ako to nalaže član 20.2.1, Projektne SPV će izvršiti Ocjenu ekološkog i društvenog uticaja u skladu sa članom 20.2.2 (*Ocjena ekološkog i društvenog uticaja*).

43.2 **Druga inspekcija**

- 43.2.1 Najmanje dvanaest (12) mjeseci prije očekivanog isteka Koncesionog perioda, Projektne SPV i Ugovorni organ će izvršiti zajedničku inspekciju („**Druga inspekcija**“) Aerodroma i sve Imovine date pod koncesiju (bez obzira da li su Radovi prilikom predaje izvršeni).
- 43.2.2 U roku od jednog (1) mjeseca nakon završetka Druge inspekcije, Projektne SPV će dostaviti Ugovornom organu izvještaj o stanju Aerodroma i Imovine date pod koncesiju i obavještenje

u kojem se navodi sljedeće:

- (a) prijedlozi Projektnog SPV u vezi sa bilo kojim revizijama ili dodacima uz Radove prilikom predaje koji su potrebni kako bi se obezbijedilo da Radovi prilikom predaje ispunjavaju uslove ovog Ugovora o koncesiji;
- (b) prijedloge Projektnog SPV u- vezi sa bilo kojim revizijama Programa za predaju kao posljedica tih revizija ili dodataka uz Radove prilikom predaje; i
- (c) procjenu Projektnog SPV u pogledu bilo kojih izmjena Iznosa predaje kao posljedice tih revizija ili dodataka uz Radove prilikom predaje.

43.2.3 Ugovorni organ može, u roku od jednog (1) mjeseca nakon prijema obavještenja od Projektnog SPV u skladu sa članom 43.2.2 (*Druga inspekcija*), uz dostavljanje obavještenja Projektnom SPV, uložiti prigovor na bilo koje predložene revizije ili dodatke uz bilo koje ili sve Radove prilikom predaje, Program za predaju i Iznos predaje kako je navedeno u obavještenju Projektnog SPV. To obavještenje Ugovornog organa mora sadržavati podatke o osnovama za taj prigovor, kao i prijedloge Ugovornog organa u pogledu tih pitanja.

43.2.4 Ako Projektno SPV i Ugovorni organ ne dođu do dogovora u pogledu bilo kog pitanja iz obavještenja datog u skladu sa članom 43.2.3 (*Druga inspekcija*) u roku od jednog (1) mjeseca nakon što Projektno SPV primi to obavještenje, ili ako Projektno SPV ne dostavi obavještenje u periodu navedenom u členu 43.2.2 (*Druga inspekcija*), ili ako Projektno SPV ne bude prisutan prilikom Druge inspekcije, ili Projektno SPV ili Ugovorni organ mogu uputiti to pitanje Ekspertu za tehnička pitanja da bi utvrdio:

- (a) u slučaju bilo kakvog prigovora u vezi sa bilo kojim revizijama ili dodacima uz Radove prilikom predaje, da li je prigovor opravdan i da li su bilo koji alternativni predlozi Ugovornog organa adekvatniji da bi se obezbijedilo da Radovi prilikom predaje ispunjavaju uslove ovog Projektnog SPV;
- (b) u slučaju prigovora u vezi sa bilo kojim revizijama Programa za predaju, koji program bi bio razuman za sprovođenje Radova prilikom predaje (revidiranih ili dopunjenih u skladu sa odredbama ovog člana 43.2.4 (*Druga inspekcija*));
- (c) u slučaju prigovora u vezi sa bilo kojom izmjenom u Iznosu predaje, koji iznos bi predstavljao razuman trošak izvršenja Radova prilikom predaje (revidiranih ili dopunjenih u skladu sa odredbama ovog člana 43.2.4 (*Druga inspekcija*)); i
- (d) u slučaju bilo kakvog propusta Projektnog SPV, sva relevantna pitanja.

43.2.5 Nakon dogovaranja ili utvrđivanja u skladu sa članom 50 (*Postupak za rješavanje Sporova*) bilo koje revizije ili dopune Radova prilikom predaje ili Programa za predaju, Projektno SPV će obezbijediti da Radovi prilikom predaje (tako revidirani ili dopunjeni) budu sprovedeni u skladu sa Programom za predaju (tako revidiranom) o njegovom trošku, bez obzira što stvarni trošak Radova prilikom predaje može biti viši od Iznosa predaje (izmijenjenog u skladu sa članom 43.2.4 (*Druga inspekcija*)).

43.3 **Ekološka ocjena lokacije**

43.3.1 Najkasnije šest (6) mjeseci prije očekivanog isteka Koncesionog perioda, Projektno SPV će utvrditi da li je došlo do kontaminacije zemljišta i/ili podzemnih voda na Lokaciji Projekta, tokom Koncesionog perioda, koje se mora otkloniti u skladu sa Važećim zakonodavstvom i IFC standardima učinka.

- 43.3.2 Prvo će obilazak i pregled potencijalnih izvora kontaminacije na osnovu korišćenja svake površine, dokaza sa lokacije i evidencije akcidenata (pristup ASTM E1527-13 ili njegov ekvivalent) pokazati da li je potrebna cjelokupna Ekološka ocjena lokacije. Ta ocjena će se rukovoditi standardima ASTM za ocjenu lokacije i Važećim zakonodavstvom.
- 43.3.3 Ako se u Ekološkoj ocjeni lokacije utvrdi da je došlo do Slučaja zagađenja, Projektno SPV će izvršiti Radove na otklanjanju zagađenja za taj Slučaj zagađenja u skladu sa članom 10.1 (*Obaveza otklanjanja zagađenja*).
- 43.4 **Inspekcija prilikom predaje**
- 43.4.1 Najkasnije tri (3) mjeseca prije očekivanog isteka Koncesionog perioda, Projektno SPV i Ugovorni organ će sprovesti zajedničku inspekciju Imovine date pod koncesiju („**Inspekcija prilikom predaje**“).
- 43.4.2 U roku od jednog (1) mjeseca nakon izvršenja Inspekcije prilikom predaje, Ugovorni organ će ili:
- (a) izdati Projektnom SPV Potvrdu o predaji; ili
  - (b) obavijestiti Projektno SPV u pisanoj formi o svojoj odluci da ne izda Potvrdu o predaji uz navođenje razloga za takvu odluku.
- 43.4.3 Ugovorni organ može odbiti izdavanje Potvrde o predaji ako:
- (a) Projektno SPV ne završi sve Radove prilikom predaje; ili
  - (b) na kraju Koncesionog perioda, Imovina data pod koncesiju iz bilo kog drugog razloga ne bude u skladu sa uslovima ovog Ugovora o koncesiji (uključujući član 13) u svakom smislu.
- 43.4.4 U bilo kom obavještenju koje Ugovorni organ dà u skladu sa članom 43.4.2(b) (*Inspekcija prilikom predaje*) biće sadržan svaki aspekt po kojem Radovi prilikom predaje nisu završeni ili Imovina data pod koncesiju nije u skladu sa uslovima ovog Ugovora o koncesiji i biće data ocjena troška završetka tih Radova prilikom predaje i/ili obezbjeđenja da Imovina data pod koncesiju bude tako usklađena u svakom smislu.
- 43.4.5 Projektno SPV može, u roku od četrnaest (14) dana nakon primanja obavještenja datog u skladu sa članom 43.4.2(b) (*Inspekcija prilikom predaje*), uz obavještenje Ugovornom organu, uložiti prigovor na bilo koje pitanje navedeno u obavještenju Ugovornog organa. Obavještenje Projektnog SPV će sadržavati detalje o osnovama tog prigovora i predloge Projektnog SPV u pogledu tih pitanja.
- 43.4.6 Ako Projektno SPV i Ugovorni organ ne mogu da se dogovore o bilo kojem pitanju iz obavještenja datog u skladu sa članom 43.4.5 (*Inspekcija prilikom predaje*) u roku od četrnaest (14) dana nakon što Ugovorni organ primi to obavještenje, Projektno SPV ili Ugovorni organ mogu uputiti to pitanje Ekspertu za tehnička pitanja u skladu sa članom 50.2 (*Ekspert za tehnička pitanja*) na odlučivanje, zavisno od slučaja:
- (a) da li su Radovi prilikom predaje završeni;
  - (b) da li je Imovina data pod koncesiju u svakom smislu u skladu sa ovim Ugovorom o koncesiji; i

- (c) procjena troškova za završetak tih Radova prilikom predaje i da je Imovina data pod koncesiju u svakom smislu u skladu sa ovim Ugovorom o koncesiji.

43.4.7 Ako se Ekspert za tehnička pitanja saglasi ili utvrdi u skladu sa članom 50 (*Postupak za rješavanje Sporova*) da Projektno SPV nije izvršilo Radove prilikom predaje ili da Imovina data pod koncesiju nije u svakom smislu u skladu sa uslovima ovog Ugovora o koncesiji, ne dovodeći u pitanje bilo koje drugo pravo ili pravno sredstvo koje ima Ugovorni organ, Projektno SPV će platiti Ugovornom organu iznos jednak procijenjenom trošku izvršenja tih Radova prilikom predaje i obezbjeđenja da Imovina data pod koncesiju bude u svakom smislu u skladu sa uslovima ovog Ugovora o koncesiji, kako je dogovoreno ili utvrđeno u skladu sa članom 43.4.6 („**Plaćanje za Radove prilikom predaje**“). To plaćanje mora biti izvršeno najkasnije (30) dana nakon što je taj procijenjeni trošak dogovoren ili ustanovljen u skladu sa članovima 43.4.4 do 43.4.6 (*Inspekcija prilikom predaje*).

44. PREDAJA NAKON PRIJEVREMENOG RASKIDA UGOVORA O KONCESIJI

44.1 U slučaju prijevremenog raskida ovog Ugovora o koncesiji, Projektno SPV će bez odlaganja nakon primanja ili izdavanja Obavještenja o raskidu (i) izvršiti Ekološku ocjenu lokacije u skladu sa članom 43.3 (*Ekološka ocjena lokacije*) i (ii) obavijestiti Eksperta za tehnička pitanja, koji će izvršiti inspekciju Aerodroma i imovine date pod koncesiju, čim to bude izvodljivo (i Projektno SPV će Ekspertu za tehnička pitanja obezbijediti pristup Aerodromima i cjelokupnoj operativnoj evidenciji, podacima i izvještajima kakav mu bude potreban).

44.2 Najkasnije dvadeset (20) dana nakon datuma Obavještenja o raskidu, Ekspert za tehnička pitanja će pripremiti inspekcijski izvještaj o izvršenju i obavještenje o ocjeni stanja Aerodroma i Imovine date pod koncesiju u kojem će biti navedeno sljedeće:

- (a) prijedlozi Eksperta za tehnička pitanja u pogledu Radova prilikom predaje (ako postoje) koji su identifikovani (kao i procjena vremena potrebnog za njihovo izvršenje); i
- (b) procjena Eksperta za tehnička pitanja u pogledu Iznosa predaje za Radove prilikom predaje.

44.3 Najkasnije pet (5) dana nakon izdavanja izvještaja o inspekciji, Ugovorni organ može ili:

- (a) zatražiti da Projektno SPV izvrši Radove prilikom predaje o svom trošku, ako u izvještaju o inspekciji bude utvrđeno da se Radovi prilikom predaje mogu završiti najmanje deset (10) dana prije prijevremenog raskida Ugovora o koncesiji; ili
- (b) zatražiti da Projektno SPV bez odlaganja plati Iznos predaje.

44.4 Ako se od Projektnog SPV zatraži da izvrši Radove prilikom predaje u skladu sa članom 44.3(a):

- (a) Projektno SPV će dostaviti Obezbeđenje za Radove prilikom predaje u skladu sa članom 45 (*Obezbeđenje za Radove prilikom predaje*) najkasnije sedam (7) dana nakon što primi zahtjev od Ugovornog organa;
- (b) Projektno SPV će obavijestiti Ugovorni organ i Eksperta za tehnička pitanja neposredno po završetku Radova prilikom predaje (što će u svakom slučaju biti najkasnije deset (10) dana prije raskida Ugovora o koncesiji);

- (c) Ugovorni organ, Projektno SPV i Ekspert za tehnička pitanja će izvršiti zajedničku inspekciju Aerodroma najkasnije deset (10) dana prije raskida Ugovora o koncesiji, u skladu sa kojim će Ekspert za tehnička pitanja ili potvrditi da su Radovi prilikom predaje završeni, ili obavijestiti strane o iznosu koji je potreban za izvršenje Radova prilikom predaje; i
- (d) ako Ekspert za tehnička pitanja ustanovi da je potreban neki iznos za izvršenje Radova prilikom predaje, Projektno SPV će platiti taj iznos u roku od pet (5) Radnih dana, a u suprotnom Ugovorni organ može (i) izvršiti povlačenje po Obezbjedenju za Radove prilikom predaje, ili (ii) zadržati taj iznos od bilo kog iznosa koji dopijeva Projektnom SPV.

44.5 U slučaju da nastane bilo koji Spor po ovom članu u vezi sa pitanjem:

- (a) da li su Radovi prilikom predaje završeni;
- (b) da li je Imovina data pod koncesiju u svakom smislu u skladu sa ovim Ugovorom o koncesiji; i
- (c) u vezi sa utvrđivanjem Iznosa predaje,

Ili Projektno SPV ili Ugovorni organ mogu uputiti to pitanje Ekspertu za tehnička pitanja u skladu sa članom 50.2 (*Ekspert za tehnička pitanja*) na odlučivanje, zavisno od slučaja.

45. OBEZBJEĐENJE ZA RADOVE PRILIKOM PREDAJE

45.1 Projektno SPV će dostaviti Ugovornom organu Obezbjedenje za Radove prilikom predaje (i) najkasnije u roku od četrnaest (14) dana od datuma kada je Iznos predaje dogovoren ili utvrđen u skladu sa članovima 43.1.3 do 43.1.4 (*Inicijalna inspekcija - Radovi prilikom predaje*), ili (ii) u skladu sa članom 44.4 (*Predaja nakon prijevremenog raskida Ugovora o koncesiji*), u suprotnom će Ugovorni organ imati pravo da povuče cijeli iznos Sredstva obezbjeđenja za izvršenje ili Garancije za dobro izvršenje posla.

45.2 Obezbjedenje za Radove prilikom predaje mora da zadovolji sljedeće uslove:

- (a) da bude u usaglašenoj formi;
- (b) predstavljati bezuslovnu garanciju na prvi poziv koju izdaje ugledna finansijska institucija koja ima kreditni rejting za dugoročni dug od strane Standard & Poor's od najmanje A+ ili ekvivalentan rejting druge međunarodno priznate rejting agencije (ili koja je odobrena od strane Ugovornog organa i od tog odobrenja nije pretrpjela materijalno nepovoljnu promjenu u svom finansijskom stanju);
- (c) imenovaće Ugovorni organ kao neposrednog korisnika;
- (d) sadržaće naveden Iznos predaje;
- (e) dozvoljavaće Ugovornom organu da daje zahtjeve za povlačenje po Obezbjedenju za radove prilikom predaje na zahtjev (bez bilo kakvog opravdanja); i
- (f) biće otpušteno nakon isteka perioda od sto dvadeset (120) dana od Datuma raskida ili kraja Koncesionog perioda, zavisno od slučaja i obnovljeno trideset (30) dana prije isteka za dodatni period, odnosno periode od devedeset (90) dana do izdavanja Potvrde o predaji, a u slučaju da se to produženje ne izvrši, Ugovorni organ će imati pravo da

izvrši povlačenje po Obezbjedenju za Radove prilikom predaje na njegov pun iznos.

- 45.3 Ako kao posljedica Druge inspekcije Iznos predaje bude povećan, Projektno SPV će obezbijediti izdavanje dodatnog Obezbjedenja za Radove prilikom predaje na dodatni Iznos predaje u skladu sa stavovima (a), (b) i (c) člana 45.1 (*Obezbjedenje za Radove prilikom predaje*) i dostavljanje istog Ugovornom organu najkasnije četrnaest (14) dana od datuma kada dodatni Iznos predaje bude dogovoren ili utvrđen u skladu sa članom 43.1 (*Inicijalna inspekcija - Radovi prilikom predaje*) za period koji ističe najranije šest mjeseci nakon isteka Koncesionog perioda.
- 45.4 Ako kao posljedica Druge inspekcije Iznos predaje bude smanjen, Ugovorni organ će u roku od četrnaest (14) dana nakon datuma dogovaranja ili utvrđivanja umanjenog Iznosa predaje u skladu sa članom 43.1 (*Inicijalna inspekcija - Radovi prilikom predaje*) izdati obavještenje izdavaocu po Obezbjedenju za Radove prilikom predaje kojim se umanjuje iznos Obezbjedenja za Radove prilikom predaje na umanjeni Iznos predaje.
- 45.5 Ugovorni organ će imati pravo da podnese zahtjev po Obezbjedenju za Radove prilikom predaje za Plaćanje za Radove prilikom predaje iz člana 43.4.7 (*Inspekcija prilikom predaje*) i sve druge iznose koji su dospjeli i nisu izmireni od strane Projektnog SPV na taj datum.
- 45.6 Nakon izdavanja Potvrde o predaji iz člana 43.4.2 (*Pregled pri predaji*), Ugovorni organ će osloboditi i vratiti Obezbjedenje za Radove prilikom predaje, osim ako na taj datum postoje bilo koja druga dospjela, a neizmirena potraživanja od Projektnog SPV.

46. POVEZANE OBAVEZE

46.1 Pomoć u obezbjedenju kontinuiteta

Radi obezbjediivanja kontinuiteta pružanja Aerodromskih usluga prilikom isteka ili raskida Koncesionog perioda, Projektno SPV će preduzeti sve radnje, kako prije tako i nakon isteka ili raskida Koncesionog perioda, koje Ugovorni organ opravdano zahtijeva, kako bi pomogao i savjetovao Ugovorni organ ili bilo kog Sljedbenika Projektnog SPV (pod uslovom plaćanja uredno dokumentovanih i opravdano nastalih troškova od strane Projektnog SPV za te potrebe) u pružanju i obavljanju Aerodromskih usluga pri čemu ta obaveza neće trajati više od šest (6) mjeseci nakon Datuma završetka predaje (kako je ovaj termin definisan u **Prilogu 9** (*Povratni prenos imovine*)).

46.2 Pristup

Projektno SPV ovim ovlašćuje Ugovorni organ i njegove zastupnike da, kako Ugovorni organ razumno zatraži, imaju pristup prije isteka ili raskida Koncesionog perioda onoj Imovini datoj pod koncesijom za potrebe olakšavanja kontinuiteta Aerodromskih usluga.

47. POVRATNI PRENOS IMOVINE DATE POD KONCESIJU

Svaka od Strana će postupiti u skladu sa odredbama **Priloga 9** (*Povratni prenos imovine*).

DIO X - IZJAVE I GARANCIJE

48. GARANCIJE

48.1 Garancije Projektnog SPV

Od datuma zaključenja Ugovora o pristupanju, Projektno SPV ovim izjavljuje i garantuje Ugovornom organu:

- (a) da je Projektno SPV propisno osnovano, zakonito posluje i da je u dobrom stanju, kao privatno društvo čiji se kapital sastoji od udjela/akcija osnovano po Važećem zakonodavstvu, isključivo u cilju razvoja, upravljanja i rada Aerodroma;
- (b) da Projektno SPV ima korporativno ovlaštenje i da je preduzelo sve korporativne radnje koje su potrebne za izvršenje i zakonito ispunjenje i za korišćenje prava i izvršenje obaveza koje ima po Koncesionim dokumentima i Ugovoru članova;
- (c) da svaki od Koncesionih dokumenata i Ugovora Članova jeste; odnosno kada bude zaključen biće, zakonita, važeća, obavezujuća i izvršiva obaveza Projektnog SPV, njegovih Povezanih lica, Prvorangiranog ponuđača i, prema najboljem saznanju Projektnog SPV, ostalih ugovornih strana;
- (d) da je svaka Saglasnost bilo kog Državnog organa ili trećeg lica koja je potrebna u vezi sa Projektnim SPV u pogledu njegovog zaključenja i dostavljanja Koncesionih dokumenata i izvršenja njegovih obaveza po istima, dobijena i da će biti održavana, osim onih koje nisu potrebne u momentu davanja ove izjave ili u momentu kada se ista smatra ponovljenom;
- (e) da Projektno SPV nije uključeno u bilo koji bitan negativan spor ili postupak;
- (f) da Projektnom SPV ne prijete nikakav postupak čiji bi ishod mogao imati bitan negativan uticaj na Projektno SPV ili Projekat i da Projektno SPV nema saznanja o bilo kojoj činjenici ili okolnosti koje mogu dati povoda za takav postupak;
- (g) da ne postoji neizvršena presuda, nalog, ukaz, arbitražna odluka ili odluka suda, tribunala, arbitra ili u bilo kojoj jurisdikciji protiv Projektnog SPV;
- (h) da Projektno SPV posjeduje finansijske i (neposredno ili preko svojih podizvođača) tehničke (uključujući ekološke i društvene) i operativne resurse i iskustvo da stručno upravlja Aerodromima u skladu sa kvalifikacionim kriterijumima Tendera;
- (i) da su Projektno SPV, Podizvođači radova, njihovi zaposleni, agenti i nezavisni izvođači, u svakom momentu uredno licencirani kako je predviđeno Važećim zakonodavstvom; u potrebnoj mjeri kvalifikovani i iskusni, te će primjenjivati dužnu stručnost, pažnju i savjesnost u izvršavanju svojih obaveza po ovom Ugovoru o koncesiji;
- (j) da se Projektno SPV oslonilo isključivo na svoje istrage, upite i obračune u vezi sa uslovima Ugovornog organa za ovaj Ugovor o koncesiji;
- (k) da se u zaključenju ovog Ugovora o koncesiji Projektno SPV nije oslonilo i da se ne oslanja na bilo koju garanciju ili izjavu datu od strane ili u ime Ugovornog organa;
- (l) da se od osnivanja Projektno SPV nije izložilo bilo kojoj bitnoj obavezi osim onih

nastalih za potrebe osnivanja Projektnog SPV ili zaključenja Koncesionih dokumenata, Dokumentata o finansiranju i Ugovora Članova; i

- (m) da nije ponudilo, platilo, obećalo da plati, odobrilo plaćanje ili prenijelo novčana sredstva ili drugu vrijednost nekom službeniku radi obezbjeđenja nezakonite prednosti ili beneficije u vezi sa pitanjima predviđenim ovim Ugovorom o koncesiji, neposredno ili preko treće strane.

48.2 **Garancije Prvorangiranog ponuđača**

Prvorangirani ponuđač ovim izjavljuje i garantuje Ugovornom organu:

- (a) da ima korporativno ovlašćenje i odobrenje i da je preduzeo sve korporativne radnje koje su potrebne za zakonito potpisivanje i dostavljanje i za korišćenje prava i izvršenje obaveza koje zakonito ima po ovom Ugovoru o koncesiji; i
- (b) da nije ponudio, platio, obećao da plati, odobrio plaćanje ili prenio novčana sredstva ili drugu vrijednost nekom službeniku radi obezbjeđenja nezakonite prednosti ili beneficije u vezi sa pitanjima predviđenim ovim Ugovorom o koncesiji, neposredno ili preko treće strane.

48.3 **Garancije Ugovornog organa**

Ugovorni organ ovim izjavljuje i garantuje Projektnom SPV da na Datum zaključenja Ugovorni organ ima potrebno ovlašćenje i odobrenje (zakonsko ili drugo) da potpiše, dostavi i vrši svoja prava odnosno izvrši svoje obaveze po Koncesionim dokumentima u kojima postupa u svojstvu strane.

48.4 **Davanje i ponavljanje garancija**

48.4.1 Garancije sadržane u članu 48.1 (*Garancije Projektnog SPV*) smatraće se ponovljenim od strane Projektnog SPV na datum zaključenja Ugovora o pristupanju, na Datum početka, kao i nakon toga na dan 31. decembra svake godine tokom Koncesionog perioda, kao da su date na te datume uz upućivanje na činjenice i okolnosti koje postoje na te datume. Saznanja, znanje i uvjerenja akcionara, Prvorangiranog ponuđača, njihovih Povezanih lica i njihovih odgovarajućih savjetnika pripisivaće se Projektnom SPV u svrhu tumačenja usklađenosti sa tim garancijama iz člana 48.1 (*Garancije Projektnog SPV*).

48.4.2 Garancije sadržane u članu 48.3 (Garancije Ugovornog organa) smatraće se ponovljenim od strane Ugovornog organa na Datum početka.

DIO XI - ODNOSI SA TREĆIM LICIMA

49. ISKLJUČENJE ODGOVORNOSTI I NAKNADA ŠTETE

49.1 Obaveza u odnosu na treća lica

49.1.1 Od Datuma početka, Projektno SPV će pružati Aerodromske usluge i upravljati Aerodromom o svom trošku i riziku bez obraćanja Ugovornom organu za pomoć, međutim bez uticaja na bilo koje pravo koje Projektno SPV može imati po osnovu drugih izričitih odredbi ovog Ugovora. Projektno SPV će shodno tome, u potpunosti zaštititi i obešteti Ugovorni organ u vezi sa svim gubicima, obavezama, troškovima, plaćanjima, postupcima, procesima, potraživanjima ili zahtjevima kojima se izloži ili koje izvrši Ugovorni organ u vezi sa bilo kojim smrtnim ishodom ili ličnom povredom (osim ako Ugovorni organ izazove ili doprinese bilo kom smrtnom slučaju ili ličnoj povredi), gubitkom ili štetom kojima se izloži Projektno SPV ili bilo koje treće lice kao posljedica (neposredna ili posredna) rada i razvoja Aerodroma od strane Projektnog SPV, izvršenja Radova, pružanja Aerodromskih usluga ili vođenja Aerodromskog poslovanja u svakom slučaju od Datuma početka i tokom Koncesionog perioda (uključujući povredu, narušavanje ili uništenje bilo kog prava, prava prolaza ili privilegije, smetnju i svaku drugu obavezu koja nastane, neposredno ili posredno, iz bilo kog nedostatka na Aerodromskim lokacijama ili iz stanja istih (ili bilo kojih zgrada ili objekata na istima ili pod istima) ili bilo čega što je učinjeno ili propušteno da se učini na istima). Međutim, Ugovorni organ će biti neposredno i isključivo odgovoran za (i) sve troškove u vezi sa štetom ili gubitkom Imovine date pod koncesiju, (ii) naplatom i plaćanjem svih potraživanja i dugovanja, i (iii) troškovima koji proističu iz bilo koje parnice, spora i zahtjeva, u svakom slučaju koji su nastali ili obračunati do Datuma početka.

49.1.2 Ugovorni organ će sprovesti mjere obnove sredstava za život i nadoknaditi uticaj Radova na lokalne zajednice u skladu sa Važećim zakonodavstvom.

49.2 Obeštećenje

49.2.1 Projektno SPV će obešteti i redovno vršiti obeštećenje Ugovornog organa u pogledu svih gubitaka, obaveza, troškova i plaćanja kojima se Ugovorni organ izloži ili koje pretrpi (osim posljedičnih gubitaka Ugovornog organa) koji nastanu iz ili u vezi sa:

(a) nastankom bilo kog Slučaja neizvršenja obaveza Projektnog SPV i/ili bilo kojeg posljedičnog raskida ovog Ugovora o koncesiji; i/ili

(b) bilo koje povrede od strane Projektnog SPV bilo koje obaveze na njegovoj strani po ovom Ugovoru o koncesiji ili bilo kojem drugom Koncesionom dokumentu.

49.2.2 Ugovorni organ će obešteti i neće smatrati odgovornim Projektno SPV za zahtjeve Zaposlenih koji su predmet transfera u vezi sa bilo kojim plaćanjima od strane Aerodroma Crne Gore Zaposlenima koji su predmet transfera koja su dospjela za plaćanje zaključno sa datumom prenosa Zaposlenih i za zahtjeve Zaposlenih koji su predmet prenosa koji proističu iz povrede Važećeg zakonodavstva ili povrede odredbi ugovora o radu od strane Aerodroma Crne Gore zaključno sa tim datumom.

49.3 Postupak prilikom naknade štete

49.3.1 Pod uslovom da neka Strana („Lice koje vrši obeštećenje“) isplati drugoj Strani („Obeštećeno lice“) iznos obeštećenja koje nastane iz postupaka trećeg lica, na Lice koje vrši obeštećenje će preći prava Obeštećenog lica u odnosu na ta treća lica i Lice koje vrši obeštećenje će tada imati pravo da ostvaruje potraživanje Obeštećenog lica u odnosu na

relevantno treće lice.

- 49.3.2 Ako Obeštećeno lice primi bilo kakvo obavještenje, zahtjev, pismo ili drugi dokument u vezi sa bilo kojim potraživanjem iz kojeg se vidi da Obeštećeno lice ima ili može steći pravo na obeštećenje po ovom članu 49.3.2 (*Postupak prilikom naknade štete*), Obeštećeno lice mora dati pisano obavještenje Licu koje vrši obeštećenje čim to bude razumno izvodljivo. Bilo koja dodatna obaveza Lica koje vrši obeštećenje koja nastane kao posljedica bilo kog nerazumnog odlaganja od strane Obeštećenog lica u davanju tog obavještenja Licu koje vrši obeštećenje se ovim isključuje iz obima obeštećenja Lica koje vrši obeštećenje u korist Obeštećenog lica.
- 49.3.3 Kada se čini da Obeštećeno lice ima ili može steći pravo na obeštećenje od Lica koje vrši obeštećenje u vezi sa bilo kojom ili svakom obavezom koja nastane iz postupka ili propusta koji su predmet potraživanja, Lice koje vrši obeštećenje može da se suprotstavi tom potraživanju na ime Obeštećenog lica, u kom slučaju će Lice koje vrši obeštećenje voditi bilo koju odbranu, spor, poravnanje, nagodbu ili žalbu u vezi sa potraživanjem i bilo kojim prapratnim pregovorima i Obeštećeno lice će pružiti Licu koje vrši obeštećenje svu potrebnu saradnju, pristup i pomoć u cilju razmatranja i suprotstavljanja tom potraživanju.

DIO XII - ZAKON I RJEŠAVANJE SPOROVA

50. POSTUPAK ZA RJEŠAVANJE SPOROVA

50.1 Mirno rješavanje sporova

50.1.1 Ako između Ugovornog organa, Projektnog SPV (ili Prvorangiranog ponuđača ako Projektno SPV još uvijek nije pristupilo ovom Ugovoru o koncesiji) nastane bilo kakav spor ili nesaglasnost ili zahtjev bilo koje vrste u vezi sa sadržinom, tumačenjem ili primjenom bilo koje odredbe ili uslova ili bilo kojeg pitanja ili stvari koji na bilo koji način nastanu iz, ili su povezani sa ovim Ugovorom o koncesiji ili sa pravima, dužnostima ili obavezama bilo koje Strane po ovom Ugovoru o koncesiji tokom Koncesionog perioda ili prilikom isteka istog, prije ili nakon raskida ovog Ugovora o koncesiji („**Spor**“), tada će se Strane (i Prvorangirani ponuđač, ako Projektno SPV još nije pristupilo ovom Ugovoru o koncesiji) sastati bez odlaganja, na zahtjev bilo koje Strane, u nastojanju da riješe taj Spor mirnim putem.

50.1.2 Zastupnici Strana (i Prvorangiranog ponuđača, ako Projektno SPV još nije pristupilo ovom Ugovoru o koncesiji) će se sastati da riješe taj Spor. U tom cilju, svaka Strana (i Prvorangirani ponuđač, ako Projektno SPV još nije pristupilo ovom Ugovoru o koncesiji) će u pisanoj formi naznačiti drugim Stranama (i Prvorangiranom ponuđaču, ako Projektno SPV još nije pristupilo ovom Ugovoru o koncesiji) s vremena na vrijeme zastupnika koji će biti ovlašten za rješavanje bilo kog Spora i, osim ako je ovdje izričito predviđeno drugačije, za primjenu ovlaštenja te Strane (i Prvorangiranog ponuđača, ako Projektno SPV još nije pristupilo ovom Ugovoru o koncesiji) radi postizanja tog rješenja. Zastupnici će se sastati povremeno ako i kada bude potrebno i pokušati u dobroj vjeri uz ulaganje najvećeg napora u svakom momentu, da riješe Spor i pripreme pisane odredbe o rješenju spora koje će biti ovjerene kod notara kao notarski zapis kako bi imao svojstvo izvršne isprave. Sastanci zastupnika će se voditi na engleskom jeziku.

50.1.3 Ako Spor ne bude riješen mirnim putem, što se dokazuje potpisivanjem pisanih odredbi, u roku od trideset (30) dana od dana pokretanja tog Spora, bilo koja Strana (ili Prvorangirani ponuđač, ako Projektno SPV još nije pristupilo ovom Ugovoru o koncesiji) mogu odlučiti da upute taj Spor ili Ekspertu za tehnička pitanja ili na arbitražu (u zavisnosti od slučaja) u skladu sa odredbama člana 50.2 (*Ekspert za tehnička pitanja*) i 50.3 (*Arbitraža*).

50.2 Ekspert za tehnička pitanja

50.2.1 Kada Strane (i Prvorangirani ponuđač, ako Projektno SPV još nije pristupilo ovom Ugovoru o koncesiji) ne mogu da dođu do dogovora o bilo kom Spor koji se odnosi na činjenična pitanja o finansijskim, tehničkim, inženjerskim, operativnim ili ekološkim aspektima ovog Ugovora o koncesiji, uključujući faktičko utvrđivanje stanja u pogledu tehničke, inženjerske, operativne ili ekološke prirode u vezi sa postojanjem, prirodom i posljedicama Slučaja više sile, Slučaja neizvršenja obaveza (ali ne uključujući bilo koje pravne aspekte istih) ili otklanjanja neizvršenja obaveza i postupke raskida, ili koji se inače upućuje Ekspertu za tehnička pitanja u skladu sa izričitim odredbama ovog Ugovora („**Spor vezan za tehnička pitanja**“) u roku od trideset (30) dana od pokretanja tog Spora, bilo koja Strana može da zatraži da se to pitanje uputi Ekspertu za tehnička pitanja.

50.2.2 Osim Sporova koji nastanu u skladu sa članom 18.5 (*Sporovi*), troškove Eksperta za tehnička pitanja i povezane troškove će u jednakim dijelovima snositi Strane (i Prvorangirani ponuđač, ako Projektno SPV još nije pristupilo ovom Ugovoru o koncesiji).

50.2.3 Ako Ekspert za tehnička pitanja ne riješi Spor vezan za tehnička pitanja u roku od devedeset (90) dana ili u dužem periodu, koji Strane međusobno dogovore (i Prvorangirani ponuđač,

ako Projektno SPV još nije pristupilo ovom Ugovoru o koncesiji), ili ako bilo koja Strana (ili Prvorangirani ponuđač, ako Projektno SPV još nije pristupilo ovom Ugovoru o koncesiji) nisu zadovoljni odlukom Eksperta za tehnička pitanja, bilo koja Strana (ili Prvorangirani ponuđač, ako Projektno SPV još nije pristupilo ovom Ugovoru o koncesiji) mogu odlučiti da upute Spor na arbitražu u skladu sa članom 50.3 (*Arbitraža*).

50.3 **Arbitraža**

50.3.1 Bilo koji Spor koji nije riješen između Strana (i Prvorangiranog ponuđača, ako Projektno SPV još nije pristupilo ovom Ugovoru o koncesiji) mirnim putem, ili koji nije upućen Ekspertu za tehnička pitanja ili kojim se osporava odluka Eksperta za tehnička pitanja u skladu sa članom 50.2 (*Ekspert za tehnička pitanja*) može biti upućen na međunarodnu arbitražu kako je niže predviđeno.

50.3.2 Ovaj Ugovor o koncesiji i prava i obaveze Strana (i Prvorangiranog ponuđača, ako Projektno SPV još nije pristupilo ovom Ugovoru o koncesiji) po istom ostaju na snazi u očekivanju odluke u tom arbitražnom postupku, koja će odluka, ako je odgovarajuća, odrediti da li će i kada će, bilo koji raskid stupiti na snagu.

50.3.3 Arbitraža će se voditi u skladu sa Pravilima arbitraže Međunarodne trgovačke komore (ICC) („**Pravila**“) koja Pravila se smatraju uključenim kroz referencu na ovaj član 50.3 (*Arbitraža*).

50.3.4 Arbitraža će se voditi pred tri (3) arbitra, koji će biti imenovani u skladu sa Pravilima.

50.3.5 Sjedište arbitraže će biti u Beču.

50.3.6 Arbitraža će se voditi i na engleskom i crnogorskom jeziku, kako sljede:

- (a) usmeni postupak će se voditi na engleskom jeziku, uz obezbjeđen prevod ili tumačenje ukoliko to zahtjeva neka od strana u postupku;
- (b) svi dokumenti koji se dostavljaju u vezi sa tim postupkom biće i na engleskom i na crnogorskom ili uz ovjeren prevod na engleski jezik za dokumente podnijete na crnogorskom, ovjeren prevod na crnogorski za dokumente na engleskom, ili ovjerene prevode i na engleskom i na crnogorskom za dokumente podnijete na nekom drugom jeziku.

50.3.7 Odluka arbitara će biti konačna i obavezujuća za Strane (i Prvorangiranog ponuđača, ako Projektno SPV još nije pristupilo ovom Ugovoru o koncesiji).

50.4 **Trajne obaveze**

Bez obzira na odredbe ovog člana 50 (*Postupak za rješavanje Sporova*), Strane i Prvorangirani ponuđač moraju (u skladu sa svim drugim predviđenim odredbama u ovom Ugovoru o koncesiji) nastaviti izvršavanje svojih obaveza po ovom Ugovoru o koncesiji.

51. **MJERODAVNO PRAVO I NADLEŽNOST, ODRICANJE OD IMUNITETA**

- 51.1.1 Ovaj Ugovor o koncesiji će se uređivati i tumačiti u skladu sa pravom Crne Gore.
- 51.1.2 U slučaju nedosljednosti između odredbi ovog Ugovora o koncesiji i prinudnih odredbi prava Crne Gore, preovlađaće te obavezujuće odredbe prava Crne Gore.
- 51.1.3 Ugovorni organ se ovim neopozivo i bezuslovno odriče, u najvećoj mjeri dozvoljenoj Primjenjivim pravom, svakog imuniteta od jurisdikcije (uključujući imunitet od tužbe, presude ili izvršenja) i svakog imuniteta od izvršenja ili sprovođenja bilo koje arbitražne ili sudske odluke koja proističe ili je u vezi sa ovim Ugovorom o koncesiji, u svakoj jurisdikciji u kojoj postupak može biti pokretnut.
- 51.1.4 Odricanja predviđena članom 51.1.3 (*Mjerodavno pravo i nadležnost, Odricanje od imuniteta*) će se primjenjivati na sve postupke, uključujući postupke priznanja, izvršenja ili sprovođenja bilo koje ICC arbitražne odluke donijete u skladu sa članom 50.3 (*Arbitraža*) ovog Ugovora o koncesiji.

DIO XIII - OPŠTE ODREDBE

52. OBAVJEŠTENJA

- 52.1 Sva obavještenje ili druga komunikacija između Strana ili između Prvorangiranog ponuđača i Ugovornog organa (ako Projektno SPV još nije pristupilo ovom Ugovoru o koncesiji) koji su obavezni ili dozvoljeni po odredbama ovog Ugovora o koncesiji biće:
- (a) sastavljeni na engleskom i crnogorskom jeziku;
  - (b) u pisanoj formi;
  - (c) dostavljeni lično (na ruke) ili poslati preporučenom poštom sa unaprijed plaćenom poštarinom ili putem kurirske službe na adresu te druge Strane ili Prvorangiranog ponuđača koja je dolje navedena, ili na drugu adresu koju ta druga Strana ili Prvorangirani ponuđač nalože u obavještenju; i
  - (d) sadržavati naznačeno lice (lica) koje je dolje navedeno ili drugo lice (lica) kako ta druga Strana ili Prvorangirani ponuđač nalože u obavještenju.
- 52.2 Svako obavještenje ili druga komunikacija koje izvrši jedna Strana ili Prvorangirani ponuđač drugoj Strani ili Prvorangiranom ponuđaču u skladu sa gore navedenim odredbama ovog člana 52.2 (*Obavještenja*) smatraće se primljenim od te druge Strane ili Prvorangiranog ponuđača, ako su dostavljeni lično (na ruke) ili putem preporučene pošte sa unaprijed plaćenom poštarinom ili kurirske službe, na dan kada budu predata poštanskoj ili kurirskoj službi.

Za Projektno SPV, na:

[●]

uz kopiju dostavljenu na [unijeti informacije i e-adresu]

Za Ugovorni organ, na:

[●]

uz kopiju dostavljenu na [unijeti informacije i e-adresu]

Za Prvorangiranog ponuđača, na sljedeću adresu:

Incheon International Airport Corporation

47, Gonghang-ro 424beon-gil, Jung-gu, Incheon, 22382, Korea

Attention : Daa Young Woo

Email : dywoo@airport.kr

uz kopiju dostavljenu na: *Inyoung Na*, nine0@airport.kr

Korea Overseas Infrastructure & Urban Development Corporation

Three IFC-50 51FL, 10, Gukjegeumyung-ro, Yeongdeungpo-gu, Seoul, 07326, Korea

Na ruke: Seunghwan Lee

Email : sh.lee@kindkorea.or.kr

uz kopiju dostavljenu sljedećem licu: Heesoo Song, hs.song2@kindkorea.or.kr

Svaka Strana ili Prvorangirani ponuđač mogu s vremena na vrijeme promijeniti svoju adresu ili druge informacije za potrebe obavještanja te Strane ili Prvorangiranog ponuđača, dostavljanjem obavještenja u kojem je navedena ta promjena drugim Stranama i Prvorangiranom ponuđaču.

53. CJELOVITOST UGOVORA - SUKOBLJENE ODREDBE

Ovaj Ugovor o koncesiji predstavlja cjelovit ugovor i sporazum između Strana i Prvorangiranog ponuđača u vezi sa predmetom istog i transakcijama koje su istim predviđene i svi raniji sporazumi, prijedlozi, pregovori, dogovori, obaveze i izjave, usmeni ili pisani, prestaju da važe stupanjem ovog Ugovora o koncesiji na snagu.

54. ODRICANJE

Strana ili Prvorangirani ponuđač koji imaju pravo na korist od bilo koje odredbe ili uslova ovog Ugovora o koncesiji mogu se odreći istih, ali to odricanje neće stupiti na snagu ako nije u pisanom instrumentu sa potpisom svih Strana (i Prvorangiranog ponuđača, ako Projektno SPV još uvijek nije pristupilo ovom Ugovoru o koncesiji). U slučaju da bilo koja Strana ne zatraži ili zakasni u traženju izvršenja od druge Strane (ili Prvorangiranog ponuđača, ako Projektno SPV još uvijek nije pristupilo ovom Ugovoru o koncesiji) bilo koje odredbe ovog Ugovora o koncesiji, to neće uticati na njeno pravo da traži izvršenje te odredbe osim ako su se ta Strana ili Prvorangirani ponuđač odrekli od iste u pisanoj formi u skladu sa odredbama ovog Ugovora. Nijedno odricanje bilo koje Strane (ili Prvorangiranog ponuđača, ako Projektno SPV još uvijek nije pristupilo ovom Ugovoru o koncesiji) od bilo koje odredbe ili uslova ovog Ugovora o koncesiji, u jednoj ili više instanci, neće se smatrati ili tumačiti kao odricanje od iste ili druge odredbe ili uslova ovog Ugovora o koncesiji u bilo kojoj budućoj prilici. Sva pravna sredstva po ovom Ugovoru o koncesiji ili po Primjenjivom pravu ili data na drugi način, biće kumulativna a ne alternativna.

55. IZMJENE UGOVORA

Nikakvo obavještenje ili izmjena bilo kojih odredbi ovog Ugovora o koncesiji neće važiti osim ako su u pisanoj formi i ako ih potpišu Strane (i Prvorangirani ponuđač, ako Projektno SPV još uvek nije pristupilo ovom Ugovoru o koncesiji).

56. USTUPANJE PRAVA I OBAVEZA

56.1 Nijedna Strana ne može prodati, ustupiti ili na drugi način prenijeti svoja prava ili obaveze po ili u skladu sa ovim Ugovorom o koncesiji bez prethodne pisane saglasnosti druge Strane.

56.2 Bez obzira na član 56.1, za potrebe finansiranja Projekta, Projektno SPV može ustupiti ili uspostaviti sredstvo obezbjeđenja na svojim pravima, svojini i interesima na svojoj Pokretnoj imovini, intelektualnoj svojini, bankovnim računima ili prihodima od bilo kojih svojih prava ili imovine, i Članovi mogu uspostaviti obezbjeđenje na udjelima u Projektom SPV (uz prethodnu pisanu saglasnost Ugovornog organa), kako nalažu Dokumenti o finansiranju i u svakom slučaju u skladu sa Važećim zakonodavstvom. Projektno SPV ne može ustupiti niti uspostaviti obezbjeđenje na Aerodromskim lokacijama, Nepokretnoj imovini niti koncesionom pravu.

56.3 Svaka stvarna, pokušana ili navodna prodaja, ustupanje ili drugi prenos od neke Strane bilo kojeg od njihovih prava ili obaveza ili interesa na, po ili u skladu sa ovim Ugovorom o koncesiji, koji nisu u skladu sa odredbama ovog člana 56 (*Ustupanje*) biće ništavi i bez bilo kakve snage ili efekta.

57. POVJERLJIVOST

57.1 Svaka Strana i Prvorangirani ponuđač će čuvati i uložiti najveći napor kako bi učinili da njihovi članovi, Povezana društva i Finansijeri (kako je primjenjivo) čuvaju kao strogo povjerljive u odnosu na bilo koje drugo lice (osim bilo kog takvog Povezanog društva ili Finansijera) sve dokumente i informacije u vezi sa drugim Stranama i Prvorangiranim ponuđačem ili bilo kojem od njihovih Povezanih društava koji su dostavljeni njima ili bilo kojem od njihovih savjetnika, konsultanata, izvođača radova ili agenata od bilo koje druge Strane ili Prvorangiranog ponuđača u vezi sa ovim Ugovorom o koncesiji ili transakcijom predviđenom istim („**Povjerljive informacije**“) osim:

- (a) ako se te informacije moraju otkriti po sudskom ili upravnom postupku (uključujući u vezi sa dobijanjem od Državnih organa potrebnih odobrenja ovog Ugovora o koncesiji i ovdje predviđenih transakcija) ili drugim uslovima Važećeg zakonodavstva;
- (b) ako su otkrivene na osnovu izjave o ponudi dostavljene potencijalnim investitorima u Projektom SPV, zavisno od slučaja, pri čemu je predviđeno da će se u takvom događaju Projektom SPV pobrinuti da ti investitori potpišu ugovor o čuvanju povjerljivosti čiji sadržaj će odražavati obaveze Projektom SPV u pogledu čuvanja povjerljivosti kako je navedeno u ovom Ugovoru o koncesiji; ili
- (c) ako su otkrivene u postupku ili procesu koji su pokrenuli bilo koja Strana ili Prvorangirani ponuđač u ostvarivanju svojih prava ili u korišćenju svojih pravnih sredstava po ovom Ugovoru.

57.2 Izuzetno od člana 57.1 (*Povjerljivost*), ovaj član 57 (*Povjerljivost*) se neće primjenjivati na one dokumente ili informacije koji su:

- (a) bili prethodno poznati Strani ili Prvorangiranom ponuđaču koji primaju taj dokument ili informaciju;
- (b) u javnom domenu (prije ili nakon dostavljanja tih dokumenata ili informacija po ovom Ugovoru) bez propusta Strane ili Prvorangiranog ponuđača primaoca;
- (c) kasnije dobijeni od te Strane ili Prvorangiranog ponuđača primaoca iz drugog izvora ako ta Strana ili Prvorangirani ponuđač primalac nemaju saznanja da taj izvor ima obavezu prema bilo kojoj drugoj Strani ili Prvorangiranom ponuđaču da čuva kao povjerljive te dokumente i informacije;
- (d) otkriveni od strane Ugovornog organa bilo kojem Državnom organu;
- (e) zahtijevani da budu otkriveni Finansijeru za potrebe pregovaranja i/ili zaključenja Dokumentata o finansiranju; ili
- (f) zahtijevani da budu otkriveni osiguravačima u cilju dobijanja i/ili održavanja osiguravajućeg pokrića.

57.3 Ovaj Ugovor o koncesiji neće predstavljati Povjerljive informacije i Ugovorni organ ga može objaviti uključujući putem objavljivanja na njegovom web sajtu, na način koji Ugovorni organ

odredi.

58. JEZIK

Ovaj Ugovor o koncesiji je zaključen na crnogorskom i engleskom jeziku. Svako obavještenje u vezi sa Ugovorom o koncesiji biće dostavljeno i na engleskom i na crnogorskom jeziku. U slučaju nesaglasnosti između engleske i crnogorske verzije, engleska verzija Ugovora o koncesiji će preovladati, ali Strane (i, ako je primjenjivo, Prvorangirani ponuđač) će u dobroj vjeri uzeti u obzir i crnogorsku verziju.

59. DODATNA UVJERAVANJA

Strane i Prvorangirani ponuđač će u svakom momentu izvršiti sve druge postupke i potpisati i dostaviti sve dodatne ugovore i dokumente koji budu razumno zatraženi u cilju izvršenja i sprovođenja obaveza po ovom Ugovoru o koncesiji.

60. NEVAŽENJE

Ako se bilo koja odredba ovog Ugovora o koncesiji bude smatrala ništavom, nezakonitom, nevažećom ili neizvršivom, u cjelosti ili dijelom, po bilo kojim zakonima Važećeg zakonodavstva, neće se smatrati da ta odredba ili njen dio čine dio ovog Ugovora o koncesiji, ali to neće imati uticaja na zakonitost, važenje i izvršivost preostalog dijela ovog Ugovora o koncesiji.

61. BROJ PRIMJERAKA

Strane i Prvorangirani ponuđač mogu potpisati ovaj Ugovor o koncesiji u više primjeraka koji će, zajednički, kada ga budu potpisale obje Strane i Prvorangirani ponuđač, predstavljati jedan i isti instrument; i, nakon toga, svaki primjerak će se smatrati originalnim instrumentom u odnosu na bilo koju Stranu i Prvorangiranog ponuđača koji ga je potpisao.

62. ZATEZNA KAMATA

Bez uticaja na pravo bilo koje strane da primi isplatu u skladu sa ovim Ugovorom o koncesiji i osim kako je inače izričito predviđeno, kamata će se obračunavati na bilo koji iznos koji dospijeva i koji se duguje bilo kojoj Strani ili Prvorangiranom ponuđaču po ovom Ugovoru o koncesiji sa sedam (7) % preko Referentne kamatne stope („**Zatezna kamatna stopa**“) obračunato na dnevnoj osnovi ako i u mjeri u kojoj plaćanje ne bude primljeno u skladu sa ovim Ugovorom o koncesiji.

63. POREZ NA DODATU VRIJEDNOST

Projektno SPV će platiti, pored bilo kojeg iznosa koji se plaća po ovom Ugovoru, bilo koji PDV koji se plaća u vezi sa bilo kojom isporukom koju Ugovorni organ izvrši Projektom SPV po bilo kojem Koncesionom dokumentu. PDV će biti plaćen istovremeno sa datumom dospijeca za bilo koju naknadu koja se plaća za bilo koju takvu isporuku, ili inače na zahtjev nakon uredne fakture koju izda Ugovorni organ. U slučaju bilo kojeg PDV-a koji se može plaćati Ugovornom organu u vezi sa Godišnjom koncesionom naknadom, smatraće se da uključuje taj PDV osim u mjeri u kojoj je Projektno SPV ovlašćen da povрати taj PDV (ili da izvrši kompenzaciju sa PDV-om koji je dužan da obračunava) kao ulazni porez ili drugo.

64. KOMPENZACIJA

64.1.1 Kada Ugovorni organ plaća bilo kakvu naknadu po ovom Ugovoru o koncesiji, Ugovorni

organ će imati pravo (ali ne i obavezu) da izmiri tu naknadu tako što će ovlastiti Projektno SPV da izvrši odbitke od Koncesione naknade ili bilo kojeg drugog iznosa koji Projektno SPV plaća po Koncesionom dokumentu, koji će očuvati ekonomski ekvivalent te naknade.

- 64.1.2 Osim ako je izričito predviđeno drugačije po ovom Ugovoru o koncesiji, Projektno SPV ne može izvršiti kompenzaciju bilo kojih obaveza koje prema njemu ima Ugovorni organ po ovom Ugovoru o koncesiji.

65. NEPOSTOJANJE PARTNERSKOG ODNOSA ILI ZAJEDNIČKOG ULAGANJA

Ovaj Ugovor o koncesiji ili bilo koji drugi Projektni ugovor ne uspostavlja partnerski odnos, zajedničko ulaganje niti drugi fiducijarni odnos (osim u mjeri u kojoj postoji kada jedna strana drži sredstva ili drugu imovinu u povjerenju za drugu stranu) između Strana.

66. NASTAVAK VAŽENJA

Obaveze i dogovori Strana sadržani u članovima 41 (*Prijevremeni raskid*), 50 (*Postupak za rješavanje Sporova*) i Dijelu XIII (*Opšte odredbe*) nastavljaju da važe nakon bilo kog raskida ovog Ugovora o koncesiji do kojeg dođe prije isteka Koncesionog perioda, u periodu od dvije (2) godine nakon tog raskida ili isteka ovog Ugovora o koncesiji; pri čemu, u pogledu odredbi o čuvanju povjerljivosti iz člana 57 (*Povjerljivost*):

- (a) svaka Strana i Prvorangirani ponuđač će imati pravo da koriste one informacije koje ta Strana, Prvorangirani ponuđač, cesionar ili primalac te Strane ili cesionar ili primalac tog Prvorangiranog ponuđača mogu razumno tražiti u vezi sa vlasništvom i radom Projekta; i
- (b) svaka Strana i Prvorangirani ponuđač će nastaviti da budu obavezani tim odredbama o čuvanju povjerljivosti samo pod uslovom da bi otkrivanje bilo kojih povjerljivih informacija moglo imati bitan negativan uticaj na interese drugih Strana ili Prvorangiranog ponuđača u Projektu.

KAO POTVRDU NAVEDENOG, strane u ovom Ugovoru su potpisale ovaj Ugovor o koncesiji na dan i u godini koji su prvi navedeni gore, na početku.

STRANICA SA POTPISIMA

Za Ugovorni organ

[●]

Za IIAC

[●]

Za KIND

[●]

PRILOG 1. Prethodni uslovi

1. dio

1. PRETHODNI USLOVI ZA KOJE JE ODGOVORNO PROJEKTNO SPV

Uslov koji prethodi Datumu početka jeste da Projektno SPV obezbijedi sve dolje navedeno u formi i sadržini koji su zadovoljavajući za Ugovorni organ:

- 1.1 kopiju svakog uredno potpisanog Projektnog ugovora i Ugovora članova, u svakom slučaju u formi koju odobri Ugovorni organ;
- 1.2 kopiju Dokumentata o finansiranju;
- 1.3 kopiju svih Saglasnosti koje moraju biti dobijene na ime Projektnog SPV sa Datumom početka (i) u vezi sa potpisivanjem, dostavljanjem i otpočinjanjem izvršenja Koncesionih dokumenata i (ii) u vezi sa izvršenjem Radova (uključujući, bez ograničenja, bilo koje urbanističke i ekološke dozvole), uključujući Saglasnosti navedene u **Prilogu 15** (*Lista Saglasnosti*) za koje se zahtjeva da budu dobijene na ime Projektnog SPV sa Datumom početka (radi otklanjanja sumnje, upotrebn/a/e dozvola/e predviđene u tački (iii) **Priloga 15** (*Lista Saglasnosti*), sertifikat aerodroma za Aerodrom Tivat koji je obuhvaćen tačkom (iv) Priloga 15 (*Lista saglasnosti*) (usled ograničenja postojeće infrastrukture), kao i dozvole, saglasnosti i/ili odobrenja koja se odnose na Marine Air Terminal (MAT) na Aerodromu Tivat, neće se zahtjevati sa Datumom početka);
- 1.4 kopiju potvrde (ili odgovarajućeg dokumenta) od Finansijera ili njihovog agenta kojom se potvrđuje da je došlo do Finansijskog zatvaranja (ili da je isto uslovljeno samo potvrdom da je došlo do Datuma početka);
- 1.5 kopiju svih Polisa osiguranja kako nalaže **Prilog 8** (*Osiguranje*);
- 1.6 potvrdu koja je potpisana od strane pravnih zastupnika svake strane u Projektnim ugovorima i Ugovoru Članova kojom se potvrđuje da su svaki Projektni ugovor i Ugovor članova u potpunosti na snazi (ili su uslovljeni samo nastankom Datuma početka);
- 1.7 uredno izdato Sredstvo obezbjeđenja za izvršenje;
- 1.8 uredno izdatu Garanciju za dobro izvršenje posla;
- 1.9 dokaz da je Sistem ekološkog i društvenog upravljanja odobren od strane Konsultanta za ekološka i društvena pitanja (i, po potrebi, izmijenjen kako bi se uključile njegove preporuke) i bilo kog relevantnog Državnog organa;
- 1.10 pravno mišljenje koje pokriva svojstvo, ovlašćenje i važenje potpisivanja od strane Projektnog SPV i Prvorangiranog ponuđača (kako je primjenjivo) i izvršivost u odnosu na Projektno SPV ili (kako je primjenjivo) Prvorangiranog ponuđača, Koncesionih dokumenata;
- 1.11 kopiju:
  - (i) inicijalnog nacрта Operativnog i strateškog plana;

- (ii) inicijalnog Aerodromskog sistema upravljanja bezbjednošću;
- (iii) inicijalnog Programa održavanja; i
- (iv) Ocjene ekološkog i društvenog uticaja za Radove koje je odobrio Konsultant za ekološka i društvena pitanja (i, po potrebi, izmijenjene kako bi se uključile njegove preporuke) i bilo koji relevantni Državni organi; s tim da Studija procjene uticaja na životnu sredinu i društvo za pristup vodenim prevozom (morski terminal) na Aerodromu Tivat ne predstavlja prethodni uslov po ovom Ugovoru i da će biti predmet posebnog postupka konsultacija i izdavanja dozvola;

1.12 plaćanje Ugovornom organu Jednokratne koncesione naknade;

1.13 dokaz da su Članovi uložili kapital u Projektno SPV u iznosu koji, izračunat u odnosu na ukupne obaveze po Finansijskim dokumentima, obezbjeđuje da koeficijent zaduženosti ispunjava zahtjev iz tačke 33.1.3 (*Finansijski aranžmani i koeficijent zaduženosti*).

2. dio

2. PRETHODNI USLOVI ZA KOJE JE ODGOVORAN UGOVORNI ORGAN

Uslov koji prethodi Datumu početka jeste da Ugovorni organ obezbijedi sljedeće u formi i sadržini koji su zadovoljavajući za Projektno SPV:

- (i) Potvrdu da je Ugovorni organ dobio sva potrebna prava na zemljištu u vezi sa Lokacijom Aerodroma Tivat koja su potrebna za otpočinjanje Radova Faze I.

3. dio

3. PRETHODNI USLOVI KOJI PREDSTAVLJAJU ZAJEDNIČKU ODGOVORNOST

- 3.1 Kopija Inicijalne ekološke ocjene lokacije, ažurirane i odobrene od strane Konsultanta za ekološka i društvena pitanja (i po potrebi, izmijenjene kako bi se uključile njegove preporuke);
- 3.2 Potpisivanje Ugovora o Rezervisanim aktivnostima na nivou usluga;
- 3.3 Ugovor između Strana o Inicijalnom planu za transfer u skladu sa članom 2.2 (*Inicijalni plan za transfer i Plan za transfer zaposlenih*).
- 3.4 Ugovor između Strana o Planu za transfer zaposlenih u skladu sa članom 2.2 (*Inicijalni plan za transfer i Plan za transfer zaposlenih*);
- 3.5 Potpisivanje Direktnog ugovora sa Finansijerima;
- 3.6 Potpisivanje Ugovora o nepokretnostima;
- 3.7 Imenovanje Nezavisnog nadzornog organa;
- 3.8 Imenovanje LFS Inženjera;
- 3.9 Imenovanje Konsultanta za ekološka i društvena pitanja.

PRILOG 2. Inicijalni prenos imovine i obaveza

1. dio - Bitni prenijeti ugovori

[Priloženo.]

2. dio - Bitna imovina

[Priloženo.]

PRILOG 3. Projektni zadatak za Inicijalnu ekološku ocjenu lokacije

Projektni zadatak

Ekološke i društvene studije i Program upravljanja

Projekat javno-privatnog partnerstva Aerodroma Crne Gore

Januar 2020.

1. Osnovni podaci

Međunarodna finansijska korporacija (IFC) pruža podršku Vladi Crne Gore („**Klijent**“), u pripremi tenderskog postupka Javno-privatnog partnerstva (JPP) vezanog za koncesiju za rukovođenje i razvoj dva aerodroma u Crnoj Gori.

Projekat uključuje razvoj dva funkcionalna aerodroma u Crnoj Gori, aerodroma u Podgorici i aerodroma u Tivtu, u daljem tekstu „**Projekat**“.

Procjena uticaja na životnu sredinu i društvo koja je izvršena 2018. godine, kao podrška tenderskom postupku i sprovođenju JPP, pokazala je brojne ekološke i društvene rizike i oblasti u kojima je potrebno unaprjeđenje u vezi sa Projektom i pružila preporuke mjera vezane za iste i za njihovo rješavanje, koje su ukratko prikazane u akcionom planu za ispravljanje svih nedostataka. Skraćeni prikaz glavnih nalaza Procjene uticaja na životnu sredinu i društvo dat je u Prilogu 1.

Ovaj Projektni zadatak (TOR) daje pojedinosti o dodatnim ekološkim i društvenim studijama koje je potrebno izvršiti, kao i o vezanim planovima upravljanja koje Projektno SPV treba da uspostavi u cilju rješavanja identifikovanih ekoloških i društvenih rizika i oblasti u kojima su potrebna unaprjeđenja u vezi sa Projektom.

Cilj dodatnih ekoloških i društvenih studija i procjena identifikovanim u ovom projektnom zadatku jeste pružanje dodatnih pojedinosti o identifikovanim rizicima kako bi se omogućilo definisanje odgovarajućih mjera za rješavanje istih.

Ovaj dokument zamišljen je kao smjernica za Projektno SPV o daljoj ekološkoj i društvenoj procjeni koja treba da bude izvršena i o ključnim elementima sistema upravljanja koji se moraju poboljšati ili dodatno definisati i sprovoditi tokom razvoja Projekta i budućeg funkcionisanja aerodroma.

2. Opis posla

Opis posla podrazumijeva mjere i zadatke koje će Projektno SPV sprovesti u cilju rješavanja identifikovanih potencijalnih ekoloških i društvenih rizika koji su povezani sa razvojem aerodroma i obezbjeđenja usklađenosti Projekta sa regulatornim uslovima koji se odnose na procjenu uticaja na životnu sredinu (EIA), Standarde učinka IFC i Dobru međunarodnu industrijsku praksu (GIIP).

Ovaj obim posla je bliže opisan u narednim tačkama.

2.1. Usklađenost sa nacionalnim regulatornim uslovima EIA

Za svaki od dva projekta razvoja aerodroma, Projektno SPV će podnijeti nadležnom organu za zaštitu životne sredine zahtjev za donošenje odluke o potrebi Procjene uticaja na životnu sredinu (EIA).

U skladu sa odredbama Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu (Službeni list Republike Crne Gore, br. 080/05, „Službeni list CG“, br. 040/10, 073/10, 040/, 027/13, 052/16) zahtjev koji se podnosi, kojim se traži odluka o potrebi EIA će sadržavati:

- Opis lokacije;
- Opis projekta;
- Kratak prikaz potencijalnih uticaja projekta na životnu sredinu;
- Popunjen upitnik vezan za uticaj projekta na životnu sredinu.

Projektno SPV će takođe podnijeti zahtjev i pribaviti dozvolu neophodnu za ispuštanje otpadnih voda sa Aerodroma Tivat, u skladu sa propisima.

Na osnovu odluke organa nadležnog za zaštitu životne sredine, za bilo koji od dva projekta razvoja aerodroma koji su predmet EIA, Projektno SPV će odrediti kvalifikovanog pružaoca usluga da izradi

EIA za projekat. EIA studije će pripremiti multi-disciplinarni timovi sačinjeni od lica koja su adekvatno kvalifikovana i ovlašćena da izvode potrebne studije i procjenu, u skladu sa odredbama Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu. Bez sukoba sa odredbama lokalnog zakona, EIA će se takođe sprovoditi u skladu sa ekološkim i društvenim standardima kako je definisano u Ugovoru o koncesiji i baviće se opisom posla definisanim u ovom Projektnom zadatku.

Prema Zakonu o procjeni uticaja na životnu sredinu, studija EIA sadrži sljedeće:

- Opšte informacije;
- Opis lokacije;
- Opis projekta;
- Kratak opis glavnih razmatranih alternativa;
- Opis ekoloških elemenata;
- Opis potencijalnih značajnih uticaja na životnu sredinu;
- Opis mjera planiranih u cilju sprječavanja, smanjenja i otklanjanja značajnih štetnih uticaja;
- Predloženi program ekološkog nadzora;
- Kratak prikaz informacija koje su sadržane u prethodnim tačkama;
- Informacije o mogućim poteškoćama na koje je naišao nosilac projekta u prikupljanju podataka i dokumentacije;
- Bilo kakve dodatne informacije, podatke i procjene, specifično zahtijevane od organa za zaštitu životne sredine.

2.2. Planovi upravljanja i procjene uticaja na životnu sredinu i društvo, sa ciljem usklađivanja sa IFC PS i GIIP

Nezavisno od odluke nadležnih organa o potrebi i sadržaju, odnosno obimu EIA za dva projekta razvoja aerodroma, Projektno SPV će izraditi Ocjenu ekološkog i društvenog uticaja, srazmjernu opisu radova, rizicima i uticajima za koje se razumno može očekivati da budu povezani sa njihovim sprovođenjem (potpuna ocjena ekološkog i društvenog uticaja, ili ograničena ili fokusirana ocjena uticaja). Takav dokument će kao minimum sadržavati ocjenu ekološkog i društvenog uticaja i mjere upravljanja navedene u donjim tačkama ovog dokumenta. Ovi zadaci za cilj imaju procjenu i svođenje ekoloških i društvenih rizika i uticaja Projekta na minimum, kao i na ispunjavanje zahtjeva IFC Standarda učinka i Dobre međunarodne industrijske prakse (GIIP). Kao odgovor na tu procjenu, izvršene mjere ublažavanja biće osmišljene na osnovu hijerarhije ublažavanja, od izbjegavanja rizika/uticaja, preko njihovog svođenja na minimum i konačno nadoknađivanjem odnosno kompenzacijom preostalih uticaja, ako je to primjenjivo.

Procjena će koristiti standardne tehnike i metode, uključujući izviđanje terena, analizu literature, sekundarno istraživanje, rad na terenu, analizu podataka i razgovor sa odgovarajućim osobljem, uključujući ljude na koje projekat ima uticaja, kako bi se ispunio Projektni zadatak. Procjena će se vršiti na osnovu međunarodnih dokumenata sa smjernicama, uključujući, ali ne ograničavajući se na:

- Standarde učinka IFC vezane za društvenu i ekološku održivost (2012)
- Opšte smjernice Grupe Svjetske banke (WBG) koje se odnose na zaštitu životne sredine, zdravlje i bezbjednost (EHS);
- WBG EHS smjernice za aerodrome;
- ICAO vodič o uravnoteženom pristupu upravljanju bukom vazduhoplova
- Relevantne Direktive EU;
- Dobru međunarodnu industrijsku praksu
- Konvencije ILO.

Zadaci koje treba izvršiti, uključuju procjenu, ublažavanje i upravljanje uticajima i rizicima tokom faza izgradnje i rada povezanih sa sljedećim aspektima:

- Zagađenje životne sredine (samo aerodromi Tivat i Podgorica),

- Uticaj buke usljed vazdušnog i drumskog saobraćaja tokom izgradnje i rada,
- Ispuštanje otpadnih voda,
- Emisije u vazduh izazvane pojačanim vazdušnim i kopnenim saobraćajem,
- Uticaji na biodiverzitet zbog pojačanog vazdušnog saobraćaja, ispuštanja otpadnih voda i proširenja površine aerodroma,
- Uticaji na zdravlje i bezbjednost u zajednici koji su povezani sa fazom izgradnje,
- Prirodne opasnosti, zavisno od slučaja,
- Kulturna baština,
- Uticaji sticanja zemljišta i nevoljnog preseljenja, u slučaju proširenja lokacije koncesije,
- Ekološki i socijalni plan upravljanja (ESMP) koji se bavi identifikovanim uticajima i rizicima.

Detalji o opisu posla koji treba obaviti u vezi sa svakim od gore navedenih aspekata, dati su u narednim tačkama ovog dokumenta.

Niže navedeni opis posla uopšteno se odnosi na oba projekta razvoja aerodroma, osim onih zahtjeva za koje je naznačeno da se primjenjuju samo na određeni aerodrom.

2.2.1 Ekološko zagađenje (aerodromi Podgorica i Tivat)

Izvršena procjena uticaja na životnu sredinu ukazuje na mogućnost zagađenja zemljišta i podzemnih voda na određenim površinama na dva funkcionalna aerodroma, zahvaljujući ranijim i trenutnim aktivnostima.

Obavezno je izvršiti Fazu II Ekološke ocjene lokacije, na osnovu geotehničkih istraživanja zemljišta i podzemnih voda, radi pružanja informacija o ekološkim uslovima i potencijalnom zagađenju zemljišta i podzemnih voda na lokaciji iz ranijih i trenutnih aktivnosti na aerodromima Podgorica i Tivat.

Specifični ekološki uslovi na lokaciji Aerodroma Podgorica i lokacije za uzorkovanje

Postojeći uslovi na lokaciji

Nema dostupnih podataka o uslovima lokacije ispod nivoa zemlje. Na osnovu javno dostupnih podataka, opšti tok podzemnih voda u toj oblasti se kreće ka Skadarskom jezeru.

Izvori ispuštanja potencijalnih zagađivača na Aerodromu Podgorica uključuju:

- Potencijalne izvore zagađenja zemljišta i podzemnih voda:
  - Aerodromsko postrojenje za snabdijevanje avio-gorivom (izvan lokacije, približno 40m);
  - Rukovanje gorivom i njegovo skladištenje na stanicama za isporuku goriva na lokaciji;
  - Snabdijevanje vazduhoplova gorivom;
  - Površina za skladištenje opasnog otpada na aerodromu;
  - Bivši električni transformator punjen uljem;
  - Održavanje vozila na vatrogasnoj stanici i posjedovanim površinama odnosno platformama;
  - Ispuštanje otpadnih i atmosferskih voda.

Postrojenje za snabdijevanje aerodroma avio-gorivom posjeduje i istim upravlja treće lice (Jugopetrol AD). Postrojenje za snabdijevanje avio-gorivom sastoji se od 3 podzemna rezervoara i nalazi se oko 40 m od lokacije, južno od parkinga terminala. Rezervoari za gorivo postavljeni su na mjestu nekadašnjeg aerodromskog postrojenja za snabdijevanje avio-gorivom, koje je uništeno 1999. godine, usljed bombardovanja aerodroma. Nema podataka o ranijem i trenutnom podzemnom zagađenju ispod nivoa zemlje kod postrojenja za snabdijevanje avio-gorivom i potencijalno na susjednim površinama aerodromske lokacije zbog ranijih oštećenja rezervoara za gorivo do kojih je došlo 1999. godine.

Iz postrojenja za snabdijevanje avio-gorivom koje se nalazi izvan lokacije, gorivo se dovodi pomoću pumpe, preko podzemnih cijevi do stanice za isporuku goriva na aerodromskoj lokaciji, na zapadnoj granici, zapadno od kontrolnog tornja. Stanica za isporuku goriva obuhvata pumpnu opremu koja snabdijeva rezervoare koji isporučuju gorivo u vazduhoplove (gorivo se doprema do vazduhoplova pomoću specijalnih kamiona-cistijerni). Stanica za dovod goriva na lokaciji uključuje i nadzemni rezervoar za dizel gorivo (koji nema sekundarni sistem za sprječavanje izlivanja) koji se koristi za snabdijevanje aerodromskih vozila i sklonište koje se koristi kao garaža za mobilne rezervoare i za skladištenje cistijerni za avio-gorivo (gorivo za vazduhoplove s klipnim motorom).

Štetni otpad (upotrijebljeno ulje i krpe zaprljane uljem) čuva se na otvorenom na južnom dijelu lokacije u blizini zgrade za skladištenje tereta. Opasni otpad se čuva u IBC kontejnerima. Osoblje aerodroma tvrdi da je na tom području tokom 2010. godine izvršena ekološka dekontaminacija. Dekontaminacija se sastojala od uklanjanja i zamjene zemljišta zagađenog izlivanjem otpadnog ulja na tu površinu zbog rukovanja otpadom i oštećenja rezervoara sa uljem.

Manji poslovi održavanja, uključujući zamjenu motornog ulja, vrše se na vatrogasnoj stanici i na otvorenoj asfaltiranoj površini u zgradi za skladištenje tereta. Posude za izlivanje se upotrebljavaju za prikupljanje upotrijebljenog ulja koje se zatim ručno ispušta i skladišti u IBC kontejnerima. Moguća izlivanja ulja mogu doći do sistema oticanja atmosferske vode aerodroma ili neasfaltiranih površina. Na aerodromu ne postoje objekti za pranje vozila. Vozila se peru na otvorenim betonskim površinama, a voda se ispušta u sistem odvoda atmosferskih voda.

Atmosferske vode se sa asfaltiranih područja sakupljaju i ispuštaju preko dva separatora ulja u kanal, na sjevernom dijelu lokacije.

Lokacije ekološkog uzorkovanja

Projektno SPV je dužno da izvrši izviđanje terena u cilju identifikovanja površina sa potencijalnim ekološkim problemima na kojima će se vršiti ekološka geotehnička ispitivanja. Ta ispitivanja će, kao minimum, uključivati uzorkovanje zemljišta i podzemnih voda na površinama na kojima se mogu javiti najozbiljniji problemi, uključujući površine gdje se nalaze: stanica za isporuku goriva, električni transformator, skladište za otpad, vatrogasna stanica i površine gdje se ispuštaju atmosferske vode.

Izviđanje terena, uključujući uklanjanje instalacija i neeksplozivnih naprava (UXO) i odgovarajući plan zaštite zdravlja i bezbjednosti, moraju biti uspostavljeni prije početka geotehničkih ispitivanja kako bi se osiguralo bezbjedno radno okruženje.

Predložene površine za uzorkovanje zemljišta i podzemnih voda, prikazane su na Slici 1, niže.

Slika 1. Površine za uzorkovanje zemljišta i podzemnih voda na Aerodromu Podgorica

Lokacija bušotina treba da omogućí identifikaciju potencijalne kontaminacije iz udaljenih izvora, uključujući postrojenja za snabdijevanje avio-gorivom, imajući u vidu pravac toka podzemnih voda (pretpostavlja se da opšti tok podzemnih voda ide u pravcu ka Skadarskom jezeru, a lokalni uslovi i pravac podzemnih voda će biti utvrđen u okviru istraživanja). Minimalni broj bušotina za uzorkovanje na svakoj od površina koje zahtijevaju naročitu pažnju, dat je u produžetku:

1. Površina na kojoj se nalazi stanica za isporuku goriva, 4 bušotine sa sljedećim dubinama:
  - 1 bušotina dubine do 5m, ispod nivoa zemlje.
  - 3 bušotine, koje će presjeći nivo podzemnih voda, od kojih će 2 biti pretvorene u privremene bunare za praćenje podzemnih voda¹, a 1 u trajni bunar za praćenje podzemnih voda (za potrebe budućeg praćenja podzemnih voda tokom koncesije). U slučaju da na dubini od najviše 15m ispod nivoa zemlje, ne dođe do presijecanja podzemnih voda, samo jedna bušotina će biti dodatno produbljena kako bi presjekla nivo podzemnih voda i biće pretvorena u trajni bunar za praćenje podzemnih voda.
2. Površina na kojoj se nalazi stanica transformatora, 3 bušotine sa sljedećim dubinama:
  - 1 bušotina dubine do 5m, ispod nivoa zemlje
  - 2 bušotine koje će presjeći nivo podzemnih voda, koje će biti pretvorene u privremeni bunar za praćenje podzemnih voda. U slučaju da ne dođe do presijecanja podzemnih voda na dubini od najviše 15 m ispod nivoa zemlje, samo jedna bušotina će biti dodatno produbljena kako bi presjekla nivo podzemnih voda.
3. Površina na kojoj se nalazi štetni otpad, 3 bušotine sa sljedećim dubinama:
  - 1 bušotina dubine do 5m, ispod nivoa zemlje.
  - 2 bušotine koje će presjeći nivo podzemnih voda (uzvodno odnosno nizvodno u odnosu na tok podzemnih voda), od kojih će 1 biti pretvorena u privremeni bunar za praćenje podzemnih voda, a 1 (ona koja će biti postavljena nizvodno) u trajni bunar za praćenje. U slučaju da na dubini od najviše 15m ispod nivoa zemlje ne dođe do presjecanja podzemnih voda, samo jedna bušotina će biti dalje produbljena kako bi presjekla nivo podzemnih voda i biće pretvorena u trajni bunar za praćenje podzemnih voda.
4. Površina gdje se nalazi vatrogasna stanica, 2 bušotine, sa sljedećim dubinama:
  - 1 bušotina dubine do 5 metara, ispod nivoa zemlje
  - 1 bušotina koja će presjeći tok podzemnih voda i koja će biti pretvorena u privremeni bunar za praćenje podzemnih voda.
5. Površina za oticanje odnosno infiltraciju atmosferskih voda 2 bušotine, na sljedećim dubinama:
  - 1 bušotina dubine do 5 metara, ispod nivoa zemlje
  - 1 bušotina koja će presjeći tok podzemnih voda i koja će biti pretvorena u privremeni bunar za praćenje podzemnih voda.

---

¹ Privremeni bunari za praćenje podzemnih voda se prave i opremaju tako da omoguće uzorkovanje podzemnih voda kao dio istraživanja i naknadno će biti uklonjeni i adekvatno zatrpani.

Specifični uslovi i lokacije za uzorkovanje Aerodroma Tivat

Postojeći uslovi na lokaciji

Nisu na raspolaganju bilo kakvi podaci vezani za uslove na lokaciji ispod nivoa zemlje. Prema usmenim navodima, plitke podzemne vode se nalaze oko 2 metra ispod nivoa zemlje i opšti tok podzemnih voda ide u pravcu zapada.

Izvori ispuštanja potencijalnih zagađivača na Aerodromu Tivat uključuju:

- Potencijalne izvore kontaminacije zemljišta i podzemnih voda:
  - Snabdijevanje vazduhoplova gorivom;
  - Površine za skladištenje otpada;
  - Površina radionice za održavanje (održavanje opreme odnosno vozila);
  - Aerodromsko postrojenje za snabdijevanje avio-gorivom (van lokacije, približno 50 metara u pravcu sjevera);
  - Bivša opštinska deponija (van lokacije, oko 100m u pravcu istok-jugoistok);
- Ispuštanje otpadnih i atmosferskih voda.

Postrojenje za snabdijevanje aerodroma avio-gorivom posjeduje treće lice, koje upravlja istim (Jugopetrol AD). Na lokaciji postoje 3 podzemna rezervoara od po 100m³, koji se trenutno ne koriste i nadzemni objekti za skladištenje mlaznog goriva ukupnog kapaciteta od 7.600m³ (4 nadzemna skladišna rezervoara) i za druge vrste goriva ukupnog kapaciteta od 100m³. Na lokaciji se nalaze i potrebni pomoćni objekti za rukovanje gorivom. Sve nadzemne cistijerne su smještene u sekundarni sistem odgovarajuće veličine za sprječavanje izlivanja.

Opasni otpad, uključujući upotrijebljeno ulje, filtere za ulje i ulje koje se skladišti u IBC kontejnerima i kontejnerima na spoljnim površinama. Aerodromska vozila se peru na spoljnim površinama, u radionici za održavanje i parking površinama servisiranih vozila.

Lokacija ekološkog uzorkovanja

Projektno SPV je dužno da izvrši izviđanje terena, kako bi se identifikovale potencijalne površine sa ekološkim problemima na kojima će se vršiti ekološka geotehnička ispitivanja. Ta ispitivanja će, kao minimum, uključivati uzorkovanje zemljišta i podzemnih voda u oblastima gdje se mogu javiti glavni problemi, uključujući: radionicu za održavanje, parking površine aerodromskih servisnih vozila, površine za skladištenje otpada i na lokacijama gde je moguća identifikacija rizika po lokaciju, zbog potencijalnih udaljenih izvora zagađenja (postrojenja za skladištenje avio-goriva i nekadašnja deponija).

Izviđanje terena, uključujući uklanjanje instalacija i odgovarajući plan zaštite zdravlja i bezbjednosti, moraju biti uspostavljeni prije početka geotehničkih ispitivanja kako bi se osiguralo bezbjedno radno okruženje.

Predložene površine za uzorkovanje zemljišta i podzemnih voda, prikazane su na Slici 2, niže.

Slika 2. Površine za uzorkovanje zemljišta i podzemnih voda na Aerodromu Tivat

Minimalni broj bušotina za uzorkovanje na svakoj od površina koje zahtijevaju posebnu pažnju, dat je u produžetku:

1. Radionica za održavanje, parking površine servisiranih aerodromskih vozila i površina za skladištenje otpada 6 bušotina, sa sljedećim dubinama:

- 2 bušotine dubine do 5m, ispod nivoa zemlje, ili do nivoa podzemnih voda (ako se nađu na dubini manjoj od 5m ispod nivoa zemlje).
- 4 bušotine koje će presjeći nivo podzemnih voda i koje će biti pretvorene u privremene bunare za praćenje podzemnih voda.

2. Na lokaciji, u blizini/nizvodno od nekadašnje deponije izvan lokacije, 1 bušotina (za uzorkovanje zemljišta i podzemnih voda) na sljedećoj dubini:

- 1 bušotina koja će presjeći nivo podzemnih voda i koja će biti pretvorena u trajni bunar za praćenje podzemnih voda (za potrebe budućeg praćenja podzemnih voda tokom koncesije).

3. Na lokaciji, na površini između piste i platforme, 1 istražna jama, duboka oko 1,5m, radi uzorkovanja zemljišta

Dodatne istražne jame za uzorkovanje zemljišta će biti iskopane na bilo kojoj drugoj površini modificiranog zemljišta i/ili poremećene vegetacije, gdje postoji bojazan od potencijalnog ekološkog zagađenja, shodno identifikaciji tokom izviđanja terena.

Obim ekološke analize lokacije (aerodromi Podgorica i Tivat)

Uzorkovanje zemljišta i podzemnih voda

Za svaku bušotinu se popunjava geološki dnevnik. Bilježi se svaki vizuelni dokaz odnosno specifičan miris koji ukazuju na kontaminaciju i po izboru se može koristiti fotojonizujući detektor (PID) za ocjenu potencijalnog prisustva ukupnih isparljivih organskih jedinjenja (TVOC) u zemlji.

Geodetska analiza će se vršiti radi utvrđivanja tačnih nadmorskih visina i lokacija bunara i nakon toga stvarne dubine nivoa podzemnih voda u odnosu na referentnu tačku. Dobijeni gradijent nivoa podzemnih voda će se koristiti kako bi se utvrdio pravac toka podzemnih voda na svakoj lokaciji.

Razmatraju se uzorci zemljišta iz svih bušotina. Uzimaće se zasebni uzorci zemljišta iz sloja punjenja (ako postoji) i prirodnog zemljišta ispod njega. Načelno se uzima jedan uzorak sa najvišeg sloja i jedan kod promjene litologije ili iz slojeva na kojima su jasni znaci zagađenja. Pored toga, jedan zasebni uzorak po bušotini iz dubljih slojeva zemljišta (iznad nivoa podzemnih voda) biće prikupljen i čuvaće se kao rezervni uzorak u slučaju da su potrebne dodatne analize.

Uzorkovanje podzemnih voda vršiće se iz privremenih bunara za praćenje podzemnih voda. Jedan uzorak podzemnih voda prikupiće se iz svakog privremenog bunara za praćenje podzemnih voda. Prije uzorkovanja podzemnih voda, svaki bunar će biti potpuno ispražnjen, odnosno prečišćen potopnom ili peristaltičkom pumpom. Prečišćavanje se sprovodi dogod najmanje tri zapremine bunara ne budu uklonjene, ili dogod se tri uzastopna mjerenja pH vrijednosti, električne provodljivosti i temperature ne stabilizuju u okviru $\pm 10\%$. Nakon prečišćavanja i pražnjenja bunara, uzorci podzemnih voda bi bili dobijeni iz svakog od bunara pomoću jednokratnog HDPE bejler uzorkivača, ili peristaltičke pumpe niskog pritiska. Sva oprema za bušenje i uzorkovanje mora biti detaljno dezinfikovana između lokacija bušotina. Uzorci se prikupljaju u boce obezbeđene preko laboratorije, čuvaju se hlađenim kontejnerima i otpremaju u laboratoriju nakon procedura u pogledu lanca sledljivosti.

Najmanje 3 uzorka zemljišta po bušotini i jedan uzorak podzemnih voda bira se za hemijske analize po bunaru za praćenje.

Hemijske analize uzoraka zemljišta i podzemnih voda će voditi ovlašćena i akreditovana ekološka laboratorija. Razmotriće se prikupljanje i slanje uzoraka na analizu renomiranoj međunarodnoj laboratoriji.

Analitički program će uključivati širok spektar potencijalnih zagađivača, uključujući teške metale, ukupne naftne ugljovodonike (TPH), fenole, policiklične aromatične ugljovodonike (PAH), isparljiva i polu-isparljiva jedinjenja (VOC/SVOC) uključujući monoaromatične ugljovodonike (BTEX) i hlorovane ugljovodonike (CHC), polihlorovane ugljovodonike (PCB) i pesticide.

Ocjena analitičkih rezultata

Ekološke smjernice u pogledu vrijednosti za kvalitet zemljišta u Crnoj Gori uređuju se „Pravilnikom o dozvoljenim koncentracijama štetnih i opasnih materija u zemljištu i metodama za njihovo ispitivanje“ (Službeni list Crne Gore br. 18/97). Isti predviđa maksimalne nivoe koncentracije u

zemljištu za relativno ograničen broj parametara, od kojih oni koji imaju značaja za lokacije Projekta, uključuju teške metale, policiklične aromatične ugljovodonike (zbir) i polihlorovane bifenile (PCB).

U svim slučajevima, prag maksimalne koncentracije u zemljištu, definisana u crnogorskom pravilniku br. 18/97, restriktivniji je od remedijacionih vrijednosti definisanih u međunarodno priznatim referentnim standardima za ekološka istraživanja i saniranje, odnosno prečišćavanje (npr. referentne vrijednosti ekološke kontaminacije važeće u Holandiji²).

Ekološke smjernice u pogledu vrijednosti za kvalitet podzemnih voda u Crnoj Gori, uređuju se „Uredbom o klasifikaciji i kategorizaciji površinskih i podzemnih voda“ (Službeni list Crne Gore br. 2/07). Ova uredba definiše maksimalne nivoe koncentracije za četiri klase kvaliteta vode za piće, ribarstvo i za potrebe kupanja. Samo ograničen broj parametara koji su definisani u Uredbi, ima značaja za ekološku kontaminaciju lokacija Projekta, a to su: teški metali, policiklični aromatični ugljovodonici (zbir) i ukupna mineralna ulja. U svakom slučaju, maksimalni nivoi koncentracije u podzemnim vodama definisani Uredbom, u znatnoj su mjeri restriktivniji od remedijacionih vrijednosti definisanih u međunarodno priznatim referentnim standardima.

Imajući u vidu gore navedeno, pored referentnih vrijednosti koje se primjenjuju u Crnoj Gori, ciljne i remedijacione vrijednosti za zemljište i podzemne vode definisane u Holandskom referentnom okviru (tzv. Holandska lista), što predstavlja međunarodno prihvaćeni okvir za ocjenu, koristiće se prilikom ocjenjivanja analitičkih rezultata.

Propisi u Crnoj Gori ne uzimaju u obzir pristup zasnovan na riziku za ocjenu ekološke životne sredine i potrebe za korektivnim radnjama, odnosno prečišćavanjem. U slučaju da se utvrdi zagađenost životne sredine, zakoni nalažu da se plan sanacije, koji se bavi štetom koja nastane prekoračenjem regulatornih ograničenja vrijednosti, podnese na odobrenje nadležnih organa i sprovede.

U slučaju da se kontaminacija životne sredine ustanovi na bilo kojoj Lokaciji Projekta, Projektno SPV će izvršiti procjenu rizika u skladu sa ASTM E2081-00(2015) (Standardni vodič za korektivne mjere zasnovane na riziku), kako bi se utvrdile eventualne potrebe sanacije i podržao razvoj plana sanacije, ako to bude potrebno. Svaki takav plan sanacije će uvažavati regulatorna ograničenja vrijednosti (za parametre pokrivene odgovarajućim nacionalnim propisima) i ciljeva sanacije na osnovu procjene rizika, u dogovoru sa nadležnim organom.

2.2.2 Buka

1. Definisane polazne osnove

Opisati postojeći nivo buke i vibracija u okruženju na koje mogu uticati Projektne komponente (uključujući: transport materijala, aktivnosti vezane za izgradnju aerodroma, aerodromske poslove i buku koju proizvode vazduhoplovi), u kontekstu najviših dopuštenih nivoa buke definisanih regulatornim uslovima i po zonama zvuka, odnosno buke u naseljima, kako je definisano propisima o lokalnoj samoupravi.

Identifikovati i mapirati osjetljive receptore buke (kao što su: stambeni objekti, obrazovne ustanove, zdravstvene ustanove, ekološki osjetljive površine itd.) na koje će Projekat potencijalno imati uticaja. Razmatrati potencijalnu osjetljivost tih receptora.

Utvrđiti uobičajene nivoe pozadinske buke i vibracija na osnovu mjerenja nivoa buke na reprezentativnim lokacijama na površini aerodroma i u lokalnim zajednicama koje su potencijalno pod

---

² Mogu se naći u Direktivi o sanaciji zemljišta iz 2013. Rijkswaterstaat (Ministarstvo infrastrukture i vodoprivrede)

uticajem Projekta. Neprekidno 24-časovno mjerenje buke (koje će pokriti periode tokom dana i tokom noći), na lokacijama u blizini osjetljivih receptora, vršiće se u cilju definisanja polazne osnove.

2. Ocjena uticaja i mjere ublažavanja

U građevinskoj fazi projekta, opisati nivoe buke i vibracija unutar granica aerodroma i izvan lokacije, izazvanih radom mašina, opreme, drumskog saobraćaja i građevinskim radovima kao što su: iskopavanja, sabijanje zemljišta itd.

Objasniti sve građevinske radove koji se mogu obavljati noću, uključujući razloge za noćni rad i pretpostavljeno trajanje tih aktivnosti.

Na osnovu predviđenog nivoa aktivnosti, procijeniti nivoe pozadinskog šuma na aerodromu i očekivane uticaje.

Za potrebe ocjene buke vazduhoplova, izvršiti modeliranje buke pomoću softverskog alata koji je u skladu sa EU i međunarodnim smjernicama o ocjeni uticaja buke vazduhoplova. Ulazni parametri modeliranja treba da uključe geometriju pista, tipove vazduhoplova, broj vazduhoplova (tokom dana, večeri i noći), informacije o letu, performanse vazduhoplova i meteorološke podatke. Sezonske izmjene saobraćaja takođe treba uzeti u obzir.

Modeliranje buke će se vršiti za postojeće uslove vazdušnog saobraćaja (osnovni slučaj) i za predviđeni saobraćaj za naredne reprezentativne godine, kako bi se konture mogle koristiti za ocjenu dugoročnih uticaja, mjera ublažavanja i za dobijanje informacija o indikativnom planiranju korišćenja zemljišta.

Poželjna metrika buke za modeliranje buke vazduhoplova je nivo dan-veče-noć (Lden), kako je definisano u Direktivi Evropske komisije 2002/49/EC o procjeni buke u životnom okruženju. Predviđanje za modeliranje buke će se vršiti u periodima tokom dana (7-19 sati), večeri (19-23 sata) i noći (23-7 sati).

Na osnovu izlaznih podataka o modelu buke, vrši se procjena broja stambenih objekata i stanovnika u okviru svake konture buke (Lden).

Protumačiti relativni uticaj porasta kontura buke na svakom aerodromu, od osnovnog slučaja iz 2017. do predviđenih godina, u odnosu na najviše dopuštene nivoe buke prema nacionalnim propisima i po zonama zvuka/buke u naseljima, kako je definisano zakonima o lokalnoj samoupravi.

Razmotriti očekivani uticaj buke od izgradnje i rada na lokalne zajednice, uključujući osjetljive receptore, npr. obrazovne i zdravstvene ustanove i druge osjetljive objekte u zajednici identifikovane u okviru definisanja polazne osnove. Razmotriti očekivane uticaje na osjetljive grupe, uključujući npr. djecu, starije, pacijente u bolnicama i staračkim domovima itd.

Ocjena treba da uzme u razmatranje izloženost stambenih objekata i stanovništva predviđenim nivoima buke i da se, uzimajući u obzir odnos izloženosti i odgovora, bavi aspektima vezanim za smetnju (tokom dana), poremećen san (tokom noći) kao i potencijalni uticaj na zdravlje (npr. kardio-vaskularne probleme – visoki krvni pritisak/hipertenziju).

Na osnovu izvršene ocjene, potrebno je definisati i predložiti paket mjera ublažavanja, imajući u vidu najbolju praksu, postupati u skladu sa istom (npr. za rad, ICAO uravnoteženi pristup upravljanju bukom) i po osnovu hijerarhije ublažavanja za kontrolisanje uticaja buke i vibracija na okolne zajednice.

Opisati predloženi program praćenja buke.

2.2.3 Ispuštanje otpadnih voda

Za Aerodrom Tivat, Projektno SPV takođe mora podnijeti zahtjev i dobiti dozvolu koja je potrebna za ispuštanje otpadnih voda sa Aerodroma Tivat, u skladu sa propisima.

1. Definisanje polazne osnove

Opisati postojeće vodne resurse na koje može uticati Projekat.

Odrediti polazne osnove za fizičke, hemijske i biološke karakteristike podzemnih voda, potoka, jezera, pomorskih resursa, na koje faza izgradnje i operativna faza Projekta mogu imati uticaja.

Opisati modele površinske drenaže, tokove, ranija poplavlivanja, uključujući obim, nivo i učestalost i trenutno korišćenje vode na površinama Projekta.

2. Ocjena uticaja i mjere ublažavanja

Odrediti kvantitativne i kvalitativne parametre svih tokova otpadnih voda, oticanja, ispuštanja otpadnih voda nastalih otapanjem gdje i ako je to primjenjivo.

Ocijeniti potencijalne uticaje Projektne komponenti na vodne resurse, definisati i opisati ciljeve i praktične mjere zaštite vodnih resursa, opisati kako će se postići kvantitativni i kvalitativni standardi i kako će se njihovo postizanje pratiti i kako će se istim upravljati.

Uključiti sljedeće:

- Opisati očekivani kvantitet i kvalitet otpadnih voda i razmotriti prečišćavanje otpadnih voda;
- Potvrditi sa operatorom prijemnog sistema mogućnost prihvatanja otpadnih voda za ispuštanje i prečišćavanje na javnom pogonu za prečišćavanje otpadnih voda;
- Pratiti hemijske i fizičke odlike svih ispuštenih otpadnih voda (uključujući odvod atmosferske vode) na mjestu ispuštanja;
- Pratiti potencijalni uticaji na kvalitet površinskih i podzemnih voda iz svih faza Projekta, uz upućivanje na njihovu adekvatnost za trenutnu i potencijalnu upotrebu nizvodno;
- Pratiti potencijalni uticaj na nizvodno prijemno okruženje;
- Pratiti potencijalne efekte nekontrolisanih ispuštanja u vodu zbog kvara na Projektnoj opremi, posljedice takvih ispuštanja po zdravlje ljudi i prirodne resurse i naznačiti mjere za sprječavanje, minimiziranje i ograničavanje uticaja;
- Opisati predložene mjere ublažavanja, uzimajući u obzir najbolju praksu u pogledu mjera ublažavanja vezano za kontrolu emisija zagađivača vazduha iz građevinskih radova i na osnovu hijerarhije ublažavanja;
- Opisati predloženi program praćenja ispuštanja otpadnih voda.

2.2.4 Emisije u vazduh

1. Definisanje polazne osnove

Razmotriti polazne osnove za kvalitet vazduha na osnovu analize dostupnih podataka o kvalitetu vazduha i pomoću uzorkovanja i mjerenja kvaliteta spoljnog vazduha na relevantnim lokacijama, imajući u vidu postojeće i predložene Projektne izvore emisija u vazduh i osjetljive receptore. Parametri uzorkovanja će uključivati, ali neće biti ograničeni na materije u tragovima (PM10 i PM2.5), azotne okside, sumpor dioksid, odabrane materije u tragovima i druge parametre koji mogu biti povezani sa očekivanim emisijama vezanim za Projekat (npr. organska jedinjenja uključujući VOC, PAH ako su od značaja).

Potrebno je dobiti lokalne meteorološke podatke kao osnov za modeliranje kvaliteta vazduha, uključujući temperaturu vazduha, snagu i pravac vjetra, atmosfersku stabilnost i druge parametre koji mogu biti potrebni kao ulazni podaci za modeliranje.

2. Ocjena uticaja i mjere ublažavanja

Ocjena ekološkog uticaja Projekta na atmosfersko okruženje vršiće se putem analize emisija izduvnih gasova i materija u tragovima vezanih za Projekat.

Kao podrška ocjeni uticaja, podaci vezani za procjenu Projektnih emisija će se koristiti kao ulazni podaci za disperzioni model (tako da uzmu u obzir snagu izvora, prostornu raspodjelu i meteorološke varijable), radi predviđanja prizemnih koncentracija, imajući u vidu pozadinsku koncentraciju zagađivača. Kao podrška ocjeni uticaja, koristiće se adekvatan i opšte priznati alat za modeliranje disperzije u pogledu kvaliteta vazduha (npr. Gausov model dimne perjanice („Gaussian-plume model) ili Lagrangijev model čestica).

Za fazu izgradnje Projekta, ocjena treba da uključi i aspekte koji se odnose na:

- stvaranje prašine i emisije opreme koja se koristi u građevinskim radovima, naročito u oblastima gdje se isti obavljaju u blizini postojećih puteva i osjetljivih receptora;
- emisije iz vozila i stvaranje prašine duž glavnih pravaca za prevoz robe na lokaciji Projekta i izvan lokacije.

Aspekti kvaliteta vazduha koje je potrebno tretirati, a u vezi sa radom aerodroma, treba da uključe nadzor:

- motora vazduhoplova tokom ciklusa slijetanja i polijetanja, uključujući emisije tokom taksiranja, polijetanja, podizanja i prilaza;
- pomoćnih agregata za pokretanje motora vazduhoplova
- opreme za zemaljsku podršku, uključujući vozila na vazdušnoj strani aerodroma (airside) i druga postrojenja, npr. zemaljske agregate;
- drumskog saobraćaja vezanog za aerodrom koji je naslonjen na lokalnu mrežu puteva, i
- relevantne stacionarne izvore emisija, npr. aerodromska postrojenja za grijanje;

Opisati predložene mjere ublažavanja, imajući u vidu najbolju praksu u pogledu mjera ublažavanja vezanih za kontrolu emisija zagađivača vazduha iz građevinskih radova i na osnovu hijerarhije ublažavanja.

Opisati predloženi program praćenja emisija i ispuštanja u vazduh.

2.2.5 Biodiverzitet

1. Definisane polazne osnove

Preduzeti sekundarnu analizu informacija o kopnenoj flori i fauni, radi utvrđivanja prisustva ugroženih vrsta, ugroženih vegetacijskih zajednica ili drugih pitanja od značaja za ocjenu uticaja na kopnenu floru i faunu. Uključiti identifikaciju nacionalno zaštićenih i međunarodno priznatih lokacija.

Sprovesti ocjenu kopnene flore i faune na terenu u cilju identifikovanja i mapiranja prisustva vrsta i staništa na koje Projekat može uticati. Kao minimum, analiza treba da uključi:

- mapiranje staništa i evidentiranje flore (uključujući zaštićene i ugrožene vrste) na aerodromima i oko njih, na koje Projekat može uticati;
- identifikaciju reprezentativnih i ugroženih vrsta u toj oblasti na koje Projekat može imati uticaja. To uključuje:
  - analize gmizavaca i vodozemaca u proljeće ili početkom ljeta;

- analize područja gdje se ptice gnijezde vezana za aerodrom i okolne površine koje bi mogle biti pogođene;
- analize aerodroma i slaništa Tivta (za Aerodrom Tivat) u pogledu ptica stanarica;
- analize staništa slijepih miševa, u odnosu na svaki objekat koji će biti srušen ili drvo koji će biti posječeno odnosno uklonjeno;
- analize vode (beskičmenjaci i ribe) u smislu vodotokova koji će primiti oticanje površinskih voda ili prerađenih otpadnih voda i
- analize drugih odlika naznačenih lokacija, identifikovanih tokom sekundarne analize.

Obim prikupljanja osnovnih podataka treba da uključi oblasti na koje Projekat može uticati, zbog proširenja aerodroma ili zbog uticaja ispuštanja otpadnih voda, buke, prašine i svjetlosti.

Obim preduzete osnovne analize treba da bude dovoljan da identifikuje izmijenjena, prirodna i kritična staništa (prema definiciji iz IFC PS6), u vezi sa površinama Projekta, koje treba preduzeti kao dio definisanja polazne osnove.

2. Ocjena uticaja i mjere ublažavanja

Ocjena treba da se odnosi na sve vjerovatne neposredne i posredne ekološke uticaje na floru i faunu i zajednice. Potrebno je opisati strategije zaštite svake rijetke i ugrožene vegetativne zajednice, vrste ili staništa, vezane za rijetke i ugrožene vrste. Razmotriti potencijal ekološkog uticaja na vrijednosti biodiverziteta pogođene oblasti, zahvaljujući izgradnji, zatvaranju gradilišta i rada aerodroma. Potrebno je razmotriti kratkoročne i dugoročne efekte, uz komentar o tome da li su efekti reverzibilni, ili ireverzibilni. Razmotriti potencijalni uticaj na floru i faunu usljed bilo kakvih izmjena okruženja površinskih i podzemnih voda, sa specifičnim osvrtom na potencijalni uticaj na osjetljive vegetativne zajednice.

Ocjena se vrši u skladu sa IFC Standardom učinka 6 i uključuje razmatranje uticaja na izmijenjeno, prirodno i kritično stanište. Ocjena treba da definiše i opiše potencijalne uticaje Projekta na kopnenu i vodenu floru i faunu, uključujući sve potencijalne uticaje i gubitak staništa, uključujući kritične odlike staništa, kako je primjenjivo. Identifikovati mjere ublažavanja uticaja u skladu sa hijerarhijom mjera ublažavanja.

Predložene mjere ublažavanja treba da uključuju identifikaciju mogućnosti za obezbjeđivanje neto nulte gubitka prirodnog staništa, koje bi bilo izgubljeno kao posljedica proširenja aerodroma, gdje je primjenjivo.

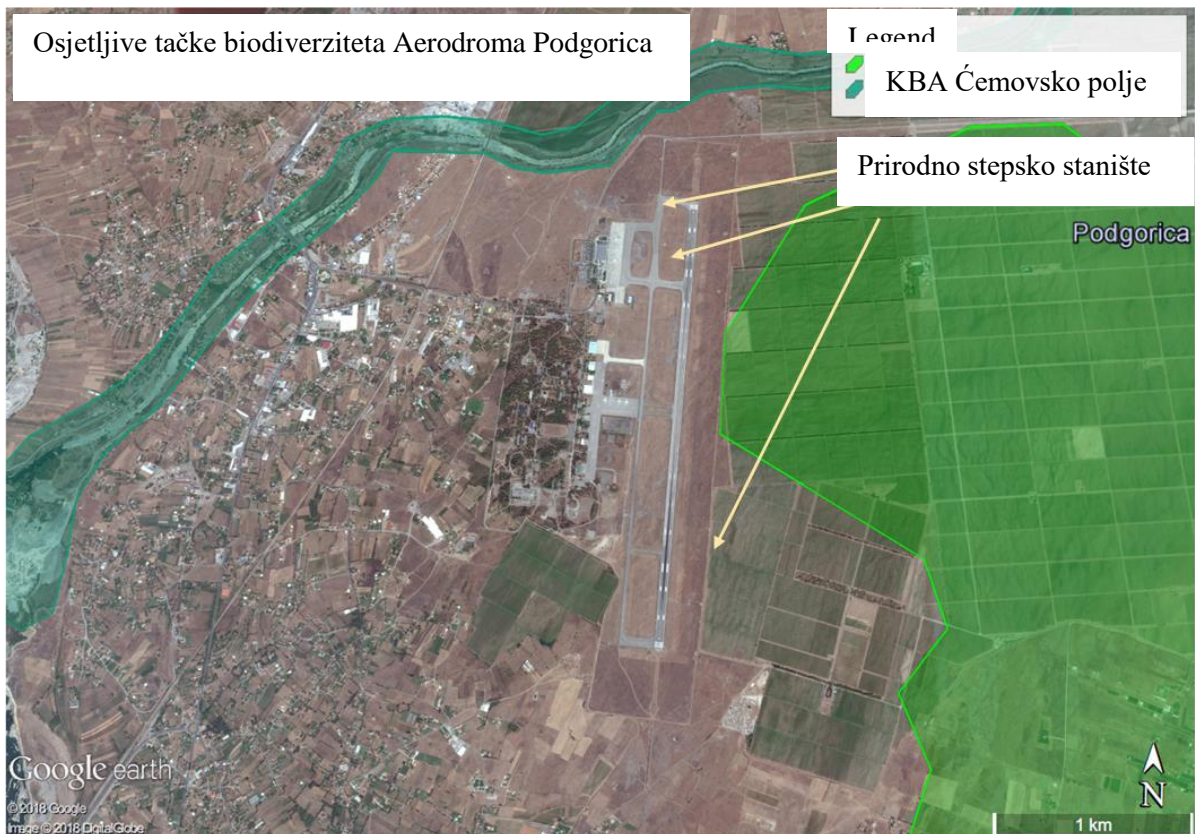
Specifični uslovi Aerodroma Podgorica

Postojeći aerodrom i objekti uključuju izmijenjena staništa. Proširenje zgrada aerodroma koje zadire u ove oblasti je poželjnije od proširenja na površine prirodnih staništa (vidi Sliku 3, niže).

Slika 3. Stepsko stanište na reliktnom aluvijalnom zemljištu u trenutnim granicama Aerodroma Podgorica

Rijeka Cijevna, sjeverno od aerodroma, u velikoj mjeri je prirodna. Postoje ostaci pretežno prirodnih stepskih staništa, u vidu pašnjaka, sjeverno i istočno od trenutne površine aerodroma, djelovi Ćemovskog polja koji nisu pretvoreni u vinograde (vidi Sliku 4, niže). Proširenje platforme, u pravcu sjevera, može dovesti do gubitka nekih površina ovog stepskog staništa, unutar trenutne granice aerodroma.

Slika 4. Osjetljive tačke biodiverziteta Podgorice

Smatra se da Skadarsko jezero koje je upisano na Ramsar listu, IBA/KBA i Nacionalni park, oko 6km južno od aerodroma, ispunjavaju pragove za kritično stanište. Kanjon Cijevna, Hum Orahovski KBA (oko 100m sjeverno od aerodroma) i Čemovska dolina KBA (neposredno istočno od aerodroma), takođe mogu ispuniti pragove za kritična staništa, zavisno od opisa statusa nacionalnog interesa. Osnovna istraživanja treba da uključe rijeku Cijevnu, ako se u okviru Projekta planiraju ispuštanja u ovaj vodotok.

Procjenom treba da se utvrdi gubitak staništa i ublažavanje uticaja u skladu sa hijerarhijom ublažavanja. Istom treba da se utvrdi kvalitet i obim gubitka prirodnog stepskog staništa, prouzrokovanog proširenjem aerodroma u pravcu sjeveroistoka i da se identifikuju rješenja kojim bi se izbjegli neto gubici na prirodnim staništima.

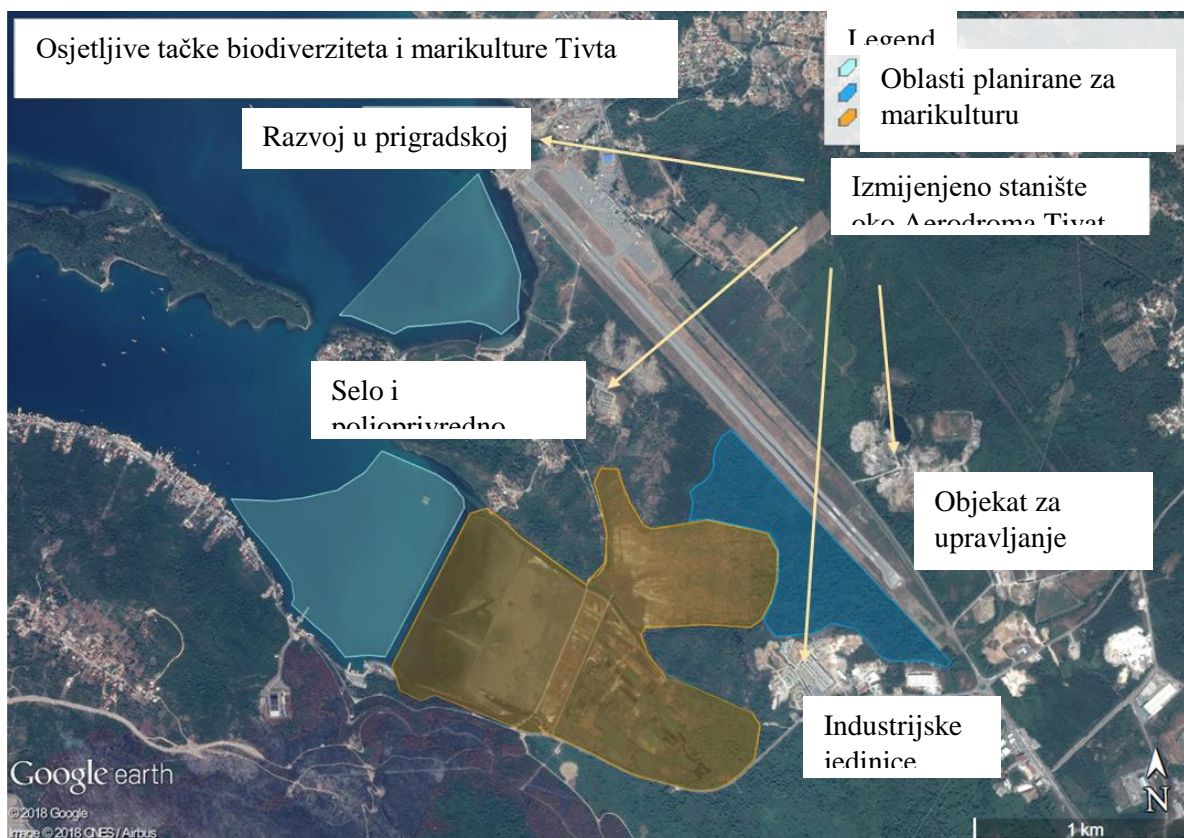
Potencijalni uticaji na kritične odlike staništa se ocjenjuju i uticaji se ublažavaju u skladu sa hijerarhijom ublažavanja, kako bi se postigao neto dobitak za kritična staništa.

Specifični uslovi Aerodroma Tivat

Trenutna površina aerodroma Tivat predstavlja izmijenjeno stanište. Takođe se smatra da staništa sjeverno, istočno i južno od aerodroma predstavljaju izmijenjeno stanište, koje uključuje razvijeno predgrađe, auto-put, napušteno poljoprivredno zemljište i deponiju, odnosno industrijske objekte. Predloženo proširenje aerodroma u pravcu sjevera će dovesti do gubitka malih površina izmijenjenog staništa. Proširenje aerodromskih zgrada na te površine je povoljnije od proširenja na površine prirodnog staništa.

Stanište jugozapadno od aerodroma predstavlja napušteno poljoprivredno zemljište u podmaklom stadijumu regresije, u kombinaciji žbunova makije i pašnjaka, na granici sa Ramsar područjem Slaništa Tivat, IBA i KBA (vidi sliku 5, niže). Smatra se da ova površina predstavlja prirodno stanište. Nije predviđeno da će predloženi Projekat izazvati bilo kakav neposredan gubitak prirodnog staništa, ali ovo treba da se potvrdi u okviru izvršene procjene.

Slanište Tivat je jedno od samo dva područja vegetacije slanih močvara, odnosno livada na jadranskoj obali. Oznakom Ramsar područja, priznato je kao biodiverzitet od međunarodnog značaja i smatra se da Slanište Tivat IBA i KBA ispunjava kriterijum 4 za Kritična staništa – jedinstvena ili ugrožena staništa i ekosistemi. Iako se ne predviđa bilo kakav direktan uticaj na kritično stanište, predloženo proširenje aerodroma u pravcu sjevera bi moglo da dovede do ograničenih poremećaja kvalifikovanih odlika ptica Kritičnog staništa. Treba ocijeniti potencijalne uticaje, uključujući modeliranje buke, radi ocjene predviđenih povećanja nivoa buke izazvanog pojačanim saobraćajnim kretanjima i izmjenama u upravljanju divljim životinjama, a koje se sprovode kao dio razvoja Plana upravljanja divljim životinjama. Podrazumijeva se da se sva površinska i otpadna voda ispušta u more, a ne na površinske vodotokove koji pružaju podršku Slaništu Tivat, tako da se ne predviđaju bilo kakvi uticaji na površinske vode na Slaništu. Međutim, ovo treba potvrditi u okviru planirane procjene. Osnovnim istraživanjem treba prikupiti informacije o trenutnim nivoima poremećaja kvalifikovanih odlika Ramsar područja iz trenutnog rada aerodroma, kako bi se dala ocjena predloženog proširenja.

Slika 5. Osjetljive tačke biodiverziteta Tivta

Ocjena će se baviti gubitkom staništa i biće dat predlog mjera ublažavanja u skladu sa hijerarhijom ublažavanja, uključujući identifikaciju i ocjenu uticaja na kritične odlike staništa. Ako bude izvršeno dalje proširenje aerodroma Tivat u pravcu jugozapada, ocjenom bi trebalo utvrditi gubitak prirodnog staništa i identifikovati mogućnosti izbjegavanja neto gubitka na prirodnim staništima, koji bi nastao kao posljedica proširenja aerodroma u pravcu juga. Potrebno je ocijeniti potencijalne uticaje na najbitnije odlike staništa i ublažiti uticaje u skladu sa hijerarhijom ublažavanja kako bi se postigao neto dobitak za kritična staništa u skladu sa IFC PS6. Ocjenom bi trebalo razmotriti uslove PS6 u vezi sa zaštićenim i međunarodno priznatim oblastima, ako je to relevantno.

2.2.6 Plan kontrole sedimenta i erozije

Detaljno navesti mjere koje preduzima Projektno SPV u cilju smanjenja količine čestica zemlje koje se prenose sa površine zemljišta i deponuju u prijemnom vodnom tijelu;

2.2.7 Zdravlje i bezbjednost zajednice tokom gradnje

Ocijeniti rizike po zdravlje i bezbjednost zajednice tokom gradnje zbog opštih opasnosti na gradilištu i bezbjednosti u saobraćaju, i opisati predložene strategije upravljanja rizikom (npr. ograničenja pristupa gradilištu, uklanjanje opasnih uslova, obuke i procedure vezane za bezbjednost u saobraćaju).

2.2.8 Prirodne opasnosti (uključujući klimatske promjene i upravljanje rizicima od poplava)

Opisati klimatska stanja koja mogu imati uticaja na Projekat. To uključuje opis osjetljivosti oblasti koju pokriva Projekat na sezonske uslove, ekstremne vremenske nepogode i prirodne ili izazvane opasnosti.

Ocijeniti potencijalne rizike povezane sa izgradnjom i radom Projekta.

Ocjena bi trebalo da se odnosi na aspekte klimatskih promjena, uključujući:

- ocjenu promjenljivih klimatskih obrazaca koji mogu uticati na održivost Projekta ili predstavljati rizik po isti
- ocjenu efekata klimatskih promjena (podizanje nivoa mora)
- identifikaciju potencijalnih strategija adaptacije koje će biti sprovedene, uključujući aspekte vezane za postupak saradnje i koordinacije s Vladom i/ili drugim zainteresovanim licima u rješavanju pitanja adaptacije na klimatske promjene,

Definisati smjernice za smanjenje vjerovatnoće i stepena opasnosti, posljedica i rizika po Projekat.

U slučaju Aerodroma Tivat, tokom obilnih padavina je prijavljivano plavljenje, moguće zbog rasta vegetacije i nedovoljnog održavanja vodotokova i vještačkih kanala na površini aerodroma, kao i zbog nedovoljnog kapaciteta postojećeg sistema drenaže.

U slučaju Aerodroma Tivat, potrebno je izvršiti analizu poplava, uključujući kvantifikovanje uticaja poplava na lokaciju Projekta imajući u vidu uticaje klimatskih promjena. Analiza poplava treba da se bavi bilo kojim uslovima relevantnih lokalnih i regionalnih planova zaštite od poplava, u kontekstu proširene površine sliva prirodnih vodotokova i vještačkih kanala na površini Aerodroma Tivat. Potencijalni uticaji vezani za plavljenje bilo kojih skladištenih opasnih materijala se moraju razmotriti.

2.2.9 Kulturno nasljeđe

Aktivnosti poremećaja tla, tokom faze izgradnje Projekta, imaju potencijal za interakciju sa resursima kulturnog nasljeđa. Relevantne poznate vrijednosti kulturnog nasljeđa su prisutne južno od Aerodroma Tivat, a nepoznate vrijednosti nasljeđa mogu se pojaviti sa proširenjem ili u okvirima Lokacija Projekta.

Opisati poznate vrijednosti kulturnog nasljeđa na površinama Projekta (npr. u slučaju proširenja aerodroma Tivat ka jugu) i njihov značaj.

Izvršiti istraživanje površine Projekta radi identifikacije potencijalnih vrijednosti kulturnog nasljeđa, uz konsultacije sa relevantnim regulatornim agencijama.

Dostaviti ocjenu vjerovatnih efekata koje će Projekat proizvesti na vrijednostima kulturnog nasljeđa.

Definisati praktične mjere za ublažavanje, upravljanje i zaštitu vrijednosti kulturnog nasljeđa. To uključuje mjere za upravljanje slučajnim otkrićima (slučajni nalazi) materijala kulturnog nasljeđa, u skladu sa regulatornim uslovima i najboljom međunarodnom praksom, koja će predstavljati osnov za Postupak za slučajne nalaze koji će biti razvijen za Projekat.

2.2.10 Planovi za nadzor ekološkog i društvenog upravljanja

Na osnovu zaključaka izvršene ocjene, definisati i sprovesti odgovarajuće planove ekološkog i društvenog upravljanja i nadzora koji se bave uticajima povezanim sa razvojem aerodroma tokom faza izgradnje i rada.

Za svaki od aerodroma potrebno je razviti Plan ekološkog i društvenog upravljanja (ESMP), koji će se baviti uticajima izgradnje i rada. ESMP će detaljno opisati organizaciju, postupke i odgovornosti u pogledu ekološkog i društvenog upravljanja i uključivaće Registar obaveza koji će objediniti mjere ublažavanja koje su identifikovane nakon ocjene uticaja, kao mjere koje se mogu primijeniti.

Razvijaju se dva tematski specifična plana upravljanja u cilju olakšavanja sprovođenja mjera za ublažavanje ekoloških i društvenih uticaja i Projektnih obaveza. Tematski specifični planovi upravljanja će obezbijediti da se predložene mjere ublažavanja sprovedu kao specifične radnje tokom faza izgradnje i rada.

Sljedeći planovi upravljanja se razvijaju kao minimum za svaki od aerodroma, osim ako je naznačeno drugačije:

- Upravljanje bukom – uravnoteženi pristup
- Plan upravljanja otpadnim vodama
- Plan upravljanja otpadom
- Plan upravljanja opasnim materijalima (koji će uključivati upravljanje azbestom)
- Plan odgovora na izlivanje
- Plan revidiranja energetske efikasnosti i smanjenja potrošnje energije
- Plan zdravlja i bezbjednosti na radu
- Plan sticanja zemljišta i raseljavanja (u slučaju proširenja lokacije koncesije)
- Plan upravljanja divljim životinjama
- Postupak za slučajne nalaze (Tivat)
- Plan odgovora na hitne situacije
- Plan u pogledu zainteresovanih lica, uključujući mehanizam pritužbi

Ako to bude potrebno na osnovu rezultata ocjene uticaja, projektno SPV može razviti dodatne planove upravljanja i iste sprovesti.

U produžetku su dati dodatni podaci vezani za obim i sadržinu tematski specifičnih planova upravljanja.

Kratak prikaz ključnih uslova tematski specifičnih planova upravljanja, dat je u daljem tekstu.

Upravljanje bukom – uravnoteženi pristup

Sprovesti postupak upravljanja bukom na osnovu Uravnoteženog pristupa upravljanju bukom u blizini aerodroma, kako je definisala Međunarodna organizacija za civilno vazduhoplovstvo (ICAO), imajući u vidu odredbe navedene u Uredbi (EU) br. 598/2014 Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. aprila 2014. godine.

Postupak upravljanja bukom će identifikovati sve eventualne probleme u pogledu buke na aerodromu, a zatim će analizirati razne mjere koje su na raspolaganju za smanjenje buke putem istraživanja četiri osnovna elementa: smanjenja na izvoru, planiranja i upravljanja upotrebom zemljišta, operativnih procedura za smanjenje buke i operativnih ograničenja, sa ciljem rješavanja problema buke na najekonomičniji način. Plan će obuhvatiti (i) detaljan opis mjera ublažavanja koje su odgovornost Projektnog SPV radi sprječavanja, smanjenja i praćenja buke i (ii) opis uloga i odgovornosti svakog zainteresovanog lica i Državnih organa koji su uključeni u upravljanje bukom na Aerodromima, a nad kojima Projektno SPV nema bilo kakvu neposrednu kontrolu ili nadzor. Kod mjera ublažavanja u pogledu aspekata (npr. planiranje i upravljanje upotrebom zemljišta, kao i putanje leta i polijetanja, odnosno slijetanja ili operativnih ograničenja), kojima neposredno upravljaju druga zainteresovana lica ili Državni organi, Projektno SPV će raditi u saradnji sa relevantnim stranama; Projektno SPV će sprovesti korektivne mjere uključujući izolaciju kuća, ako to bude potrebno u vezi sa bilo kojim povećanim uticajem buke generisanom nakon Datuma početka. Ugovorni organ će ostati odgovoran za pružanje naknade i implementaciju svih korektivnih mjera (uključujući izolaciju kuća) koje se zahtjevaju da se adresira polazni uticaj buke koji postoji pre Datuma početka.

Postupak mora biti transparentan i uključivati konsultacije sa zajednicom, nadležnim organima i drugim zainteresovanim licima u svim fazama, od ocjene do sprovođenja.

U toku razvoja i sprovođenja, koristiće se Vodič za uravnotežen pristup u upravljanju bukom u blizini aerodroma, Međunarodna organizacija za civilno vazduhoplovstvo, 2. izdanje iz 2008. godine (Doc 9829-AN/451). Preporučuje se podrška specijalizovanih eksperata.

Plan upravljanja vodom, otpadnim vodama i ispuštanjem

Planom će biti definisani procesi upravljanja svim tokovima otpadnih voda, ispuštanjem i otapanjem otpadnih voda (gdje i ako je to primjenjivo), uključujući, ali ne ograničavajući se na:

- Prakse upravljanja, uključujući
  - Smanjenje izvora. Izvršiti analizu korišćenja vode na dvije lokacije i sprovesti program koji za cilj ima smanjenje korišćenja vode.
  - Sanacija i ponovna upotreba
  - Prečišćavanje, uključujući održavanje separatora vode i ulja i program praćenja
- Uloge i odgovornosti
- Praćenje i izvještavanje

Plan upravljanja otpadom

Plan će definisati procese upravljanja otpadom tokom izgradnje i rada, uključujući, ali ne ograničavajući se na:

- Sprovođenje hijerarhije u pogledu otpada (tj. smanjenje na izvoru, ponovno korišćenje, recikliranje, obnavljanje energije, odgovorno odlaganje);

- Identifikacija i klasifikacija otpada;
- Registar otpada;
- Rukovanje otpadom (tj. prikupljanje, odvajanje i kontejneri, skladištenje, prerada, transport i dokumentacija, odlaganje);
- Odlaganje otpada;
- Uloge i odgovornosti
- Praćenje i izvještavanje.

Plan odgovora na izlivanje

Plan će definisati proces upravljanja otpadom tokom izgradnje i rada, uključujući ali ne ograničavajući se na:

- Postupke inicijalnog odgovora na licu mjesta u slučaju izlivanja
- Ocjenu opasnosti
- Postupke obavještavanja
- Ocjenu prolivanja
- Ciljeve i strategije odgovora
- Resurse za odgovor i intervencije
- Program obuke

Plan upravljanja opasnim materijalima (uključuje i upravljanje azbestom)

Planom će biti definisani procesi upravljanja opasnim materijalima tokom izgradnje i rada, uključujući:

- Klasifikaciju opasnih materijala;
- Identifikaciju svih opasnih materijala koji se koriste tokom izgradnje i rada, uključujući količine, lokaciju i rad aerodroma;
- Upravljanje opasnim supstancama koje se koriste na građevinskim lokacijama
- Upravljanje opasnim materijalima od rušenja i renoviranja zgrada odnosno objekata
- Uslove za registraciju i označavanje;
- Sprječavanje zagađenja i mjere zaštite u skladištima opasnih materijala, kao što je ograđivanje skladišta, mjere sprječavanja prekomjernog punjenja rezervoara itd.
- Plan upravljanja azbestom u kojem će biti identifikovane Aerodromske lokacije na kojima se nalaze materijali koji sadrže azbest (ACM), uslovi i procedure praćenja istih, procedure za ocjenu lokacija na kojima se nalaze ACM, u cilju izbegavanja štete, procedure za obuku osoblja koje može doći u dodir sa tim materijalom u cilju izbjegavanja štete i sprječavanja izloženosti
- Radna uputstva o korišćenju opasnih materijala koja će se čuvati na radnim mjestima i koja će biti lako dostupna svim zaposlenima
- Odredbe vezane za obuku, inspekciju, nadzor i izvještavanje.

Energetska efikasnost

Izvršiti reviziju energetske efikasnosti nakon otpočinjanja koncesije. Ta revizija energetske efikasnosti će predstavljati osnov za plan upravljanja energijom i može uključivati i kapitalne troškove i tehnološka unaprjeđenja, kao i mjere operativnog upravljanja, u cilju svodenja na minimum potrošnje energije u aktivnostima na letištu, terminalu i zemaljskoj strani aerodroma, aerodromskoj strukturi i poslovima na cjelokupnoj aerodromskoj površini.

Razviti sistem upravljanja energijom u skladu sa standardom ISO 50001 (sertifikat nije obavezan, ali je preporučljiv).

Plan adaptacije na klimatske promjene

Plan adaptacije na klimatske promjene, koji se mora ažurirati najmanje svakih pet (5) godina i uključivati procedure koordinacije sa zainteresovanim licima zaduženim za mjere i nadzor lokalne klimatske adaptacije, i nadzor efekata klimatskih promjena (podizanje nivoa mora), u slučaju da ne postoje podaci treće strane.

Plan zdravlja i bezbjednosti na radu

Analizirati i ažurirati Planove zdravlja i bezbjednosti na radu, koji su uspostavljeni na aerodromima Podgorica i Tivat, kako bi se objezbedilo da budu u skladu sa nacionalnim regulatornim uslovima, IFC PS2 i EHS smjernicama Grupe Svjetske banke, koji će uključivati:

- (i) sistem upravljanja zdravljem i bezbjednošću na radu na Aerodromskim lokacijama, uključujući koordinaciju između Projektnog SPV i njegovih Podizvođača radova;
- (ii) sisteme analize i kontrole opasnosti specifičnih za konkretne poslove i zadatke i kontrole za sve aktivnosti;
- (iii) obezbjeđenje opreme za ličnu zaštitu („PPE“), uslove za korišćenje PPE i sprovođenje upotrebe PPE;
- (iv) uvođenje i kontinuiranu obuku u pogledu bezbjednosti za sve osoblje na njihovom jeziku, koja pokriva opasnosti i bezbjednosne protokole za poslove koje obavljaju;
- (v) posebnu obuku za specifične opasnosti: rad na visini, u iskopima, rad sa strujom;
- (vi) aranžmane koji su uspostavljeni radi upravljanja profesionalnim, zdravstvenim i bezbjednosnim nezgodama i incidentima, uključujući proces upravljanja istima, aranžmane vezane za prvu pomoć, planove odgovora na hitne situacije i sistem za prijavljivanje i postupanje kod izbjegnutih nesreća (near misses)
- (vii) odredbe vezane za hitno medicinsko liječenje i
- (viii) sistem statističkog evidentiranja nezgoda i incidenata, uključujući ukupan broj radnih sati, vrijeme izgubljeno zbog povrede (lost time incident), teže povrede, smrtne ishode;

Sticanje zemljišta i plan raseljavanja

Cilj Plana sticanja zemljišta i naknade je da:

- premosti bilo koja neslaganja između postupka preuzimanja zemljišta po nacionalnom pravu i IFC PS5 uslova u slučaju eksproprijacije, ili
- obezbijedi sprovođenje IFC PS5 uslova, u slučaju sporazumnog sticanja zemljišta pod kontrolom Projektnog SPV:

Kada sticanje zemljišta vodi Ugovorni organ, LARP će jasno ukazati na to koje zadatke će izvršiti Ugovorni organ, a koje zadatke će izvršiti Projektno SPV. LARP mora obuhvatati detaljan opis koordinacije u sprovođenju ova 2 procesa u cilju izbjegavanja zasebnog sprovođenja procesa, koje bi moglo nauditi ljudima pogođenim projektom.

Predloženi sadržaj Plana sticanja zemljišta i naknade, dat je u produžetku:

- Uvod
  - Kontekst Projekta
  - Svrha Plana sticanja zemljišta i naknade
  - Opis Projekta
- Pravni i institucionalni okvir
  - Zakoni u Crnoj Gori
  - Važeći međunarodni standardi
  - Usporedna analiza Nacionalnih propisa i važećih međunarodnih standarda
- Kvalifikovanost i ovlašćenja
  - Opšti principi
  - Popis i društveno-ekonomska analiza
  - Identifikacija i utvrđivanje podobnih grupa
  - Obračun naknade
  - Tabela prava
- Objelodanjivanje podataka, konsultacije i učestvovanje
  - Kratak prikaz Projektnih konsultacija
  - Dodatno objelodanjivanje i angažovanje
  - Mehanizmi pritužbi
- Institucionalni i organizacioni aranžmani
- Raspored sprovođenja
- Nadzor i ocjena

Plan upravljanja rizikom od divljih životinja

Potrebno je razviti i primjenjivati efikasan plan Upravljanja rizikom od divljih životinja. Ovo uključuje mjere kao što su:

- efikasno upravljanje objektima i uređenje aerodroma kako bi bili manje privlačni divljim životinjama;
- efikasno ograđivanje i održavanje površine aerodroma kako bi spriječili divlje životinje da pristupe predmetnoj lokaciji;
- naseljavanje životinja koje rastjeruju ptice (sokoli i psi);
- kupovina i raspoređivanje efikasnih tehnoloških rastjerivača ptica;
- mjere za nadzor i podesivo upravljanje metodama rastjerivanja;
- aktivna saradnja sa organima lokalne samouprave i vlasnicima zemljišta kako bi se smanjilo prisustvo štetočina na površinama oko aerodroma (objekti za upravljanje otpadom, kanalizacioni radovi)
- tekuće praćenje aktivnosti ptica i izbjegnutih nesreća radi prikaza postupaka upravljanja.
- aspekti vezani za povezivanje sa rukovodiocima okolnih zaštićenih površina (npr. Morsko dobro u slučaju Tivta) u pogledu posmatranja i upravljanja pticama.

Akcioni plan za biodiverzitet

Ovaj plan mora biti razvijen u slučaju uticaja na Prirodno stanište, kako bi se obezbijedilo Nepostojanje neto gubitka na Prirodnom staništu.

Plan upravljanja rizicima od poplava

Procedura kod slučajnih nalaza

- Ova procedura će definisati postupak upravljanja slučajnim otkrićima (slučajnim nalazima) kulturnog nasljeđa tokom izvođenja zemljanih radova, odnosno vršenja aktivnosti uznemiravanja tla, u skladu sa regulatornim uslovima i najboljom međunarodnom praksom. Ključni elementi procedure treba da uključuju:
  - uloge i odgovornosti
  - jasan opis procesa koji će pomoći u inicijalnom upravljanju i evidentiranju slučajnih otkrića
  - prestanak rada, upozoravanje i postupak obavještanja odgovornih organa
  - odredbe vezane za spasavanje slučajnih nalaza
  - uvođenje kulturnog nasljeđa i uslovi vezani za obuku Projektnog osoblja, odnosno osoblja izvođača radova

Plan odgovora na hitne situacije

Analizirati i ažurirati Planove odgovora na hitne situacije koji se primjenjuju na Aerodromima Podgorica i Tivat, kako bi se obezbijedilo ispunjavanje nacionalnih i međunarodnih uslova u pogledu civilnog vazduhoplovstva, IFC PS1 i PS4 i EHS smjernice Grupe Svjetske banke. Postupak će se takođe baviti prirodnim katastrofama (zemljotres, nepovoljni vremenski uslovi itd.) u skladu sa nacionalnim Zakonima.

Plan u pogledu zainteresovanih lica, uključujući mehanizam pritužbi

Razviti i sprovesti Plan u pogledu zainteresovanih lica (SEP), kojim se definiše priroda, učestalost i stepen angažovanja koji su potrebni kako bi se ublažio negativan uticaj i podrška u sprovođenju mjera poboljšanja.

Pripremljeno je preliminarno mapiranje zainteresovanih lica (vidi Prilog 2) i može se koristiti kao polazna tačka za SEP.

Tokom razvoja i sprovođenja Plana u pogledu zainteresovanih lica, koristiće se IFC Priručnik o dobroj praksi za društva koja posluju na tržištima u razvoju, IFC, maj 2007. godine.

Predložena sadržina Plana u pogledu zainteresovanih lica:

- Uvod
  - Kontekst i opis projekta
  - Ciljevi
  - Principi angažovanja u pogledu zainteresovanih lica
- Regulatorni okvir
- Zainteresovana lica u vezi sa Projektom
  - Identifikacija zainteresovanih lica
  - Analiza zainteresovanih lica
- Kratak prikaz ranijeg angažovanja u pogledu zainteresovanih lica
- Plan angažovanja
  - Angažovanje tokom procesa ocjene uticaja Projekta
  - Angažovanje vezano za sticanje zemljišta
  - Generalno angažovanje oko zainteresovanih lica tokom rada aerodroma
  - Angažovanje oko zainteresovanih lica u okviru Uravnoteženog pristupa Upravljanju bukom vazduhoplova
- Uloge i odgovornosti
- Mehanizam pritužbi
- Nadzor, ocjena i izvještavanje.

Ključni rizici i oblasti u kojima je potrebno unaprjeđenje, kako je identifikovano u Analizi iz 2018. godine

Ključni rizici i oblasti u kojima je potrebno unaprjeđenje, identifikovani u vezi sa Ocjenom i upravljanjem ekološkim i društvenim rizicima i uticajima, navedeni su u produžetku. Akcioni plan za rješavanje problema identifikovanih u IFC PS, takođe je uključen u analizu.

- Nije izvršena ocjena potencijalnih uticaja vezano za razvoj aerodroma Podgorica. U slučaju Aerodroma Tivat, Strateška ekološka ocjena (SEA) izvršena je u februaru 2013. godine, kao dio Državne studije lokacije za Aerodrom Tivat - Sektor 24 (Planski dokument za razvoj Aerodroma Tivat kako je predviđeno na osnovu Master plana iz 2011. godine). SEA razmatra drugačiji pristup razvoju aerodroma i daje ocjenu potencijalnih ekoloških uticaja na strateškom nivou. Identifikovane mjere ublažavanja su definisane na generičkom nivou i dodatno će se razvijati i prerađivati u okviru postupka ESIA koji će biti izvršen za stvarni razvoj aerodroma.
- Problemi u aranžmanima upravljanja i organizacionim kapacitetima koji su uspostavljeni na dva funkcionalna aerodroma (Podgorica i Tivat) baviće se ekološkim i društvenim aspektima povezanim sa radom u skladu sa Dobrom međunarodnom industrijskom praksom (GIIP).
- Efikasno sprovođenje postojećeg sistema upravljanja na dva funkcionalna aerodroma (Podgorica i Tivat) ograničeno je zbog ograničene dostupnosti adekvatno kvalifikovanog osoblja zaduženog za upravljanje ekološkim, zdravstvenim, bezbjednosnim i društvenim aspektima. Ne postoji određeno osoblje na ova dva funkcionalna aerodroma koje je odgovorno za upravljanje operativnim ekološkim, društvenim, zdravstvenim i bezbjednosnim aspektima.
- Raspoloživost sistematičnog i strukturiranog procesa za nadzor ekoloških, društvenih, zdravstvenih i bezbjednosnih aspekata vezanih za rad aerodroma, nije bilo moguće dokumentovati. Iako EHS osoblje na Aerodromima Crne Gore vrši inspekcije na terenu, to se vrši (najviše na lokaciji Aerodroma Podgorica) nasumično i povremeno. Planiranje inspekcija na terenu i formalan i dokumentovan proces izvještavanja o inspekcijama na terenu, definisanje neusklađenosti, izvještavanje i praćenje do zatvaranja se ne sprovode.
- Ažuriran Plan odgovora na hitne situacije je definisan za dva funkcionalna aerodroma, ali nije u potpunosti sproveden.
- Ne postoji Analiza zainteresovanih lica i postupak angažovanja (uključujući Plan angažovanja i komunikacije sa zainteresovanim licima i mehanizam pritužbe), koji bi bio podrška sprovođenju Projekta.

Potencijalni rizici vezani za Rad i uslove na radu, vezani su za nepostojanje Politike ljudskih resursa i Mehanizma pritužbi radnika, koji omogućavaju osoblju da ukaže na probleme na radnom mjestu, na dva funkcionalna aerodroma. Pored toga, postoji zabrinutost rukovodstva i zaposlenih na Aerodromima Crne Gore (ACG), a vezano za mogućnost značajnih otpuštanja koja se mogu desiti kao dio reorganizacije i optimizacije aktivnosti aerodromskog JPP.

Rizici vezani za potencijalnu efikasnost resursa i sprečavanje zagađenja uključuju:

- Mogućnost kontaminacije zemljišta i podzemnih voda na određenim površinama dva funkcionalna aerodroma, zahvaljujući ranijim i trenutnim aktivnostima;
- Neadekvatne prakse upravljanja opasnim otpadom i otpadom koji nije opasan, sa mogućnošću kontaminacije zemljišta i podzemnih voda;

- Oskudni sistemi za oticanje atmosferskih voda, koji nemaju odgovarajuće kontrole ispuštanja zagađivača i, u slučaju Aerodroma Tivat, sa nedovoljnim kapacitetom za drenažu. Ovi aspekti se moraju uzeti u obzir u osmišljavanju budućeg razvoja.

Potencijalni rizici po Zdravlje, bezbjednost i sigurnost zajednice povezani su sa manjkom informacija o uticaju buke u vezi sa trenutnim radom. Iako buka trenutno ne predstavlja razlog za brigu lokalnih zajednica, modeliranje buke iz 2011. godine ukazuje da bi pragovi koje je definisala Opština Tivat bili premašeni na određenim stambenim površinama i na površinama sa zaštitnim režimom u uslovima predviđenog avio-saobraćaja, sa početkom od 2020. godine. Nije na raspolaganju bilo kakva ocjena buke u vezi sa radom aerodroma Podgorica.

Rizici vezani za Sticanje zemljišta i nevoljno raseljavanje uglavnom su vezani za potencijalni razvoj Aerodroma Tivat. Zemljište koje trenutno zauzima Aerodrom Tivat ima niz tereta odnosno zabilježbi upisanih i na zemljištu i na objektima. Zemljište u neposrednom okruženju aerodroma Tivat, koje je potencijalno potrebno za Projekat (za proširenje aerodroma u pravcu sjevera), sastoji se od zemljišnih parcela u raznim oblicima svojine (zemljište u državnom i opštinskom vlasništvu i zemljište u vlasništvu, ili sa registrovanim pravom korišćenja fizičkih lica i privatnih subjekata odnosno društava). U slučaju da bude potrebno raseljavanje, Projektno SPV će morati da razvije i sprovede Plan sticanja zemljišta i naknada, kojim će se:

- premostiti bilo koja odstupanja između postupka preuzimanja zemljišta od strane Ugovornog organa, po nacionalnom pravu i uslova IFC PS5, u slučaju eksproprijacije, ili
- obezbijediti sprovođenje uslova IFC PS5, u slučaju sporazumnog sticanja zemljišta, pod kontrolom Projektnog SPV.

Radi izbjegavanja sumnje, izuzetno od bilo čega suprotnog u ovom Prilogu, Ugovorni organ će biti odgovoran za sticanje zemljišta i sprovođenje Plana sticanja zemljišta i naknada za sve djelove Projektnih lokacija, ali će Projektno SPV biti odgovorno za plaćanje bilo kojeg raskoraka između Primjenjivog prava i IFC PS5 u smislu naknade za eksproprijaciju i raseljavanje, a koja će biti isplaćena pogođenim licima (ako postoje) u skladu sa IFC PS5. Ta naknada u skladu sa IFC PS5 će biti isplaćena pogođenom licu prije nego što vlasništvo na relevantnom zemljištu bude efektivno prenijeto na Ugovorni organ.

Rizici koji se odnose na Potencijalno održavanje biodiverziteta i održivo upravljanje živim prirodnim resursima odnose se na:

- Potencijalni gubitak stepskog staništa, zbog proširenja platforme Aerodroma Podgorica u okviru trenutnih granica aerodroma i potencijalne indirektno uticaje putem uznemiravanja ili buke na kritična staništa (Ramsar područje Skadarskog jezera, IBA/KBA i Nacionalni park i kanjon reke Cijevna i ključno područje biodiverziteta Hum Orahovski), a vezano za budući razvoj aerodroma;
- potencijalne uticaje na Specijalni prirodni rezervat Slanište Tivat (Ramsar područje) i njegove kvalifikovane odlike i potencijalni indirektno uticaje, odnosno uznemiravanja kvalifikovanih vrsta ptica u vezi sa budućim razvojem aerodroma.

Potencijalni rizici vezani za kulturno nasljeđe odnose se na značajan potencijal nasljeđa na površini oko Aerodroma Tivat, uključujući i područje proširenja. Južno od Aerodroma Tivat su zabilježeni ostaci iz rimskog doba, sa dodatnim nasljeđem iz rimskog doba i nasljeđem iz skorijih perioda, koje postoji u okviru Specijalnog prirodnog rezervata Slanište Tivat, za koje je predložen status nacionalnog nasljeđa.

DODATAK 2

Preliminarna identifikacija i mapiranje zainteresovanih lica

Ova preliminarna identifikacija zainteresovanih lica izvršena je u aprilu 2018. godine. Identifikovana zainteresovana lica predstavljaju organizacije, grupe i fizička lica, koji mogu biti neposredno ili posredno (pozitivno ili negativno) pogođeni Projektom, ili koji mogu imati uticaja na to kako se Projekat sprovodi.

Zainteresovana lica koja su identifikovana i prikazana u Tabeli 2 ispunjavaju jedan od sljedećih kriterijuma:

- Imaju interes u Projektu
- Bila bi potencijalno pogođena, ili imala uticaj na Projekat (negativan ili pozitivan), ili
- Mogla bi dati povratne informacije o pitanjima i nedoumicama u vezi sa Projektom.

U Tabeli 1, u produžetku, dat je opis povezanosti svakog od identifikovanih zainteresovanih lica i značaj za Projekat. To ukazuje na njihov potencijalni uticaj tokom koncesije, proširenja i opšteg procesa razvoja. Radi podrške budućoj analizi zainteresovanih lica i razvoja SEP, zainteresovana lica su mapirana kako bi se naznačilo sljedeće:

- Uticaj: Uticaj se odnosi na ovlaštenje koje zainteresovana lica imaju u vezi sa odlukama donijetim od strane Projekta, ili koje imaju uticaja na Projekat. Ovo ovlaštenje može biti u formi zainteresovanih lica koja imaju formalnu kontrolu nad postupkom odlučivanja, ili može biti neformalno.
- Interes: Interes se odnosi na vezu između zainteresovanih lica i Projekta. Na primjer, mogu nešto dobiti ili izgubiti, ili nešto dobijaju ili gube zahvaljujući sprovođenju Projekta. Razumijevanje nivoa interesa zainteresovanih lica, može pomoći u razjašnjenju motivacija raznih zainteresovanih lica i načina na koje isti mogu uticati na Projekat.

U Tabeli 2 je prikazan status iz aprila 2018. godine. Napominjemo da se položaj zainteresovanih lica može mijenjati tokom vremena kako Projekat bude napredovao i da bi trebalo analizirati i po potrebi ažurirati mapiranje zainteresovanih lica kako bi se odrazile nastale promjene ili bilo koje novo identifikovano zainteresovano lice.

Tabela 2, Lista zainteresovanih lica

Zainteresovano lice	Interes	Uticaj	Napomene o interesu odnosno uticaju zainteresovanog lica na Projekat
Aerodromi Crne Gore (ACG)			
Odbor direktora ACG	Visok	Visok	Neposredan uticaj i ovlašćenje za odlučivanje o radu aerodroma.
Rukovodstvo Aerodroma Podgorica	Visok	Visok	Neposredan uticaj i ovlašćenje za odlučivanje o radu aerodroma.
Rukovodstvo Aerodroma Tivat	Visok	Visok	Neposredan uticaj i ovlašćenje za odlučivanje o radu aerodroma.
Zaposleni Aerodroma Podgorica	Visok	Srednji	Uticaj na rad aerodroma
Zaposleni Aerodroma Tivat	Visok	Srednji	Uticaj na rad aerodroma
Industrija (dobavljači, industrijska udruženja, idejni predvodnici u industriji i mediji)			
Jugopetrol AD	Srednji	Srednji	Dobavljač goriva odnosno ključni vlasnik i operator infrastrukture za isporuku
ToMontenegro	Visok	Srednji	Glavni operator vazduhoplova na aerodromima.
Društva za razvoj turizma u Tivtu (npr. Marina Porto Montenegro, Qatar Diar Lustica Bay itd.)	Visok	Nizak	Interes na budućem proširenju aerodroma i u vezi sa povezanim rizicima i uticajima.
Vlada			
Nacionalni nivo			
Vlada Crne Gore (predsjednik Vlade i potpredsjednici Vlade)	Visok	Visok	Glavno tijelo za donošenje odluke vezane za postupak koncesije.

Zainteresovano lice	Interes	Uticaj	Napomene o interesu odnosno uticaju zainteresovanog lica na Projekat
Ministarstvo turizma	Visok	Visok	Turizam je nacionalni prioritet promovisan od strane Ministarstva – interes za povećanje turističkog saobraćaja na aerodromu. Tijelo za donošenje odluke koje je odgovorno za odobravanje lokalnih planova zona vezanih za proširenje aerodroma.
Agencija za zaštitu životne sredine (Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera)	Srednji	Srednji	Odgovornost za izdavanje ekoloških dozvola i usklađenost sa propisima u vezi sa proširenjem aerodroma i njegovim radom.
Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga	Srednji	Srednji	Regulatorno tijelo i nadležni organ u vezi sa pitanjima iz oblasti radnog prava. Interes vezan za radnu snagu aerodroma i aspekte zapošljavanja.
Agencija za civilno vazduhoplovstvo	Visok	Visok	Odgovornost za bezbjednost vazduhoplova i korišćenje vazdušnog prostora zemlje.
SMATSA (usluge vazdušnog saobraćaja u Srbiji i Crnoj Gori)	Visok	Srednji	Pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi, obuka kontrolora leta, obuka pilota, inspekcija zemaljske radio navigacije i usluge održavanja vazduhoplova.
Ministarstvo odbrane	Visok	Nepoznat	Zajedničko korišćenje piste na Aerodromu Podgorica. Vjerovatan interes za proširenje aerodroma i odnosi sa susjednom avio-bazom.
Regionalni/lokalni nivo			
Opština Tivat	Visok	Srednji	Interes za razvoj i rad aerodroma. Predstavnici opozicije u Opštini Tivat predložili su u aprilu 2018. godine referendum sa ciljem zatvaranja postupka privatizacije aerodroma.

Zainteresovano lice	Interes	Uticaj	Napomene o interesu odnosno uticaju zainteresovanog lica na Projekat
Glavni grad Podgorica	Visok	Srednji	Interes za razvoj i rad projekta
Javno preduzeće za upravljanje priobaljem (JPMD) „Morsko Dobro“	Visok	Nizak	Obezbeđuje upravljanje državnim zemljištem uz obalu. Vlada je odredila da Društvo vrši naplatu poreza na zemljište u državnom vlasništvu u priobalnoj zoni (naplata Aerodromu Tivat za korišćenje zemljišta u državnom vlasništvu). Interes za koncesiju i potencijalni povezani uticaj na njihov sistem prihoda. MORT je imenovalo Odbor direktora društva „Morsko Dobro“.
Zajednice			
Vlasnici zemljišta površine na kojoj se nalazi Aerodrom Tivat: Aerodrom Tivat (~63%) Fizička lica (~1%) Društva Montepranzo i Boka Komerc (~7%) Opština Tivat (~26%)	Visok	Nepoznato	Interes za aspekte vezane za prihod od vlasništva nad zemljištem na kojem se nalazi aerodrom i sve potencijalne promjene koje uslijede zbog koncesije.
Vlasnici zemljišta na površini proširenja Aerodroma Tivat	Visok	Srednji/visok	Zavisno od postupka sticanja zemljišta u vezi sa proširenjem aerodroma. Može izazvati odlaganja razvoja aerodroma ako dođe do suprotstavljanja postupku sticanja zemljišta i naknade ili nezadovoljstva zbog istog.
Stanovništvo u blizini Aerodroma Tivat (Lepetane, Donja Lastva, Mrčevac, na južnoj obali od Solila do Krašića, kao i okolna naselja uključujući Gradiošnicu, Radoviće, Miloviće, Krtole, turističke oblasti Ostrva Cvijeća i Ostrva Sv. Marko.	Visok	Srednji/nizak	Potencijalni uticaj preko zastupnika u lokalnoj skupštini. Mogućnost neslaganja odnosno protesta u vezi sa razvojem aerodroma.

Zainteresovano lice	Interes	Uticaj	Napomene o interesu odnosno uticaju zainteresovanog lica na Projekat
Stanovništvo u blizini Aerodroma Podgorica	Visok	Nizak	Ne postoje stambena područja u blizini aerodroma. Ne očekuju se relevantni problemi.
Građansko društvo			
NVO	Srednji	Nepoznat (zavisi od konkretnog pitanja)	Građansko društvo u Crnoj Gori ima aktivnu ulogu u društvu. Međutim, koncesioni model za Aerodrome Crne Gore ne bi mogao biti posebno kritikovan.
Sindikati Tivat odnosno Podgorica	Visok	Srednji	Velika zainteresovanost za aspekte vezano za radne odnose odnosno zapošljavanje na aerodromu nakon ugovora o koncesiji.
Predstavnici političkih stranaka u Opštini Tivat	Visok	Srednji	Predstavnici političkih stranaka u Opštini Tivat, u dijelu opozicionog djelovanja, ne mogu imati značajan uticaj na realizaciju Koncesije
Predstavnici političkih stranaka u Glavnom gradu Podgorica / Opština Zeta	Visok	Srednji	Predstavnici političkih stranaka u Glavnom gradu Podgorica / Opština Zeta, u dijelu opozicionog djelovanja, ne mogu imati značajan uticaj na realizaciju Koncesije

PRILOG 4. Aerodromske usluge

Aerodromske usluge uključuju sljedeće aktivnosti:

- (a) obezbjeđenje infrastrukture za slijetanje, polijetanje i manevar vazduhoplova, kao što su pista (piste), rulne staze i sve asfaltirane površine kako nalaže MCAA (u skladu sa ICAO Aneksom 14)
- (b) obezbjeđenje površine platforme za parkiranje vazduhoplova;
- (c) obezbjeđenje i održavanje vizuelnih pomagala i opreme na vazdušnoj strani aerodroma, kao što su prilazna svjetla i svjetla na pisti, svjetla na rulnoj stazi, oznake pravca, oznake na pisti i rulnoj stazi, osvjetljenje platforme, bezbjednosna svjetla i druga svjetla postavljena na Aerodromskim lokacijama vezana za slijetanje, polijetanje i kretanje vazduhoplova preko Aerodromskih lokacija, oko istih ili na istima i u cilju opšte bezbjednosti i sigurnosti;
- (d) opsluživanje ili omogućavanje opsluživanja parkiranih vazduhoplova od strane pružalaca usluga (uključujući snabdijevanje gorivom, usluge kateringa u letu, tehničko servisiranje vazduhoplova između letova) i i drugo koje utvrdi avio-prevoznik;
- (e) postupanje sa Putnicima i njihovim prtljagom u svim fazama u okviru terminala i do vazduhoplova, uključujući transfer Putnika i njihovog prtljaga (uključujući i putnike u transferu i tranzitu) do, od i između vazduhoplova i pružanje informativnih usluga Putnicima, u skladu sa Važećim zakonodavstvom;
- (f) omogućavanje pristupa hangarskom smještaju za vazduhoplove i opremu (u zavisnosti od raspoloživosti), kao i omogućavanje pružanja usluga održavanja, popravke i remonta (MRO) vazduhoplova;
- (g) rukovanje teretom u svim fazama dok se nalazi na zemlji, uključujući prenos tereta do i od vazduhoplova, kao i obezbjeđivanje površina za parkiranje i pločnika za parkiranje za površinski prevoz u vezi sa istim;
- (h) obezbjeđenje prostora za parking vozila;
- (i) usluge obezbjeđenja;
- (j) olakšavanje obezbjeđenja ponude hrane i pića za putnike, javnost i zaposlene na Aerodromima i za druga lica koja dolaze na Aerodrome;
- (k) omogućavanje pružanja potrošačke robe (sa plaćenim dažbinama ili, u mjeri u kojoj je dozvoljeno Važećim zakonodavstvom, u duty-free režimu), kao i osnovnih usluga (uključujući mjenjačnice, turističke informacije, kopneni prevoz i rezervacije hotela);
- (l) omogućavanje pružanja usluga snabdijevanja gorivom za motorna vozila i opremu neophodnu za operativno funkcionisanje aerodroma i servisne stanice (i povezane usluge) za vozila koja pristupaju Aerodromskim lokacijama;
- (m) obezbjeđivanje pristupa i prostora za kretanje putnika i osoblja radi povezivanja sa kopnenim transportom unutar Lokacija aerodroma;

- (n) održavanje, unapređenje i proširenje, kada i gdje je to potrebno, sistema bezbjednosti aerodroma, uključujući kancelarije, osoblje, opremu (kamere, sistemi za skladištenje i preuzimanje podataka, uređaji za pregled, nadzor i sl.) i optičku elektronsku mrežu koja povezuje sve njegove komponente;
- (o) upravljanje i održavanje Sistema za prikaz informacija o letovima (FIDS) sa odgovarajućim brojem displeja strateški raspoređenih radi pružanja ažurnih informacija o letovima putnicima i osoblju;
- (p) upravljanje i održavanje Sistema za prikaz informacija o prtljagu (BIDS), strateški raspoređenog radi pružanja informacija putnicima o trakama (karuselima) za preuzimanje dolaznog prtljaga sa njihovih letova;
- (q) održavanje i upravljanje Sistemom za obradu putnika na zajedničkoj platformi (CUPPS), sa odgovarajućom opremom na šalterima, ekranima, samouslužnim kioscima i pratećom opremom, radi obezbjeđivanja efikasne obrade putnika i letova;
- (r) obezbjeđivanje adekvatne signalizacije (putokaza) na crnogorskom i engleskom jeziku unutar terminala i u spoljnim (landside) zonama radi pogodnosti i bezbjednosti putnika, osoblja i drugih korisnika aerodroma;
- (s) obezbjeđivanje objekata i sadržaja prilagođenih osobama sa invaliditetom u okviru svih radova i projekata održavanja, uključujući projekte rekonstrukcije i prilagođavanja; i
- (t) obezbjeđivanje savremenih tehnoloških rješenja u vezi sa efikasnim upravljanjem aerodromima;
- (u) obezbjeđivanje svih objekata i usluga koje su se uobičajeno pružale na aerodromima prije Datuma zaključenja, kao i drugih objekata i usluga koje se uobičajeno pružaju i koje su opravdano povezane sa radom međunarodnog aerodroma slične veličine i karakteristika kao što su ovi aerodromi.

PRILOG 5. Aerodromski forum

1. Uvodni dio

Između Ugovornog organa i Projektnog SPV će se održavati redovni Aerodromski forumi (dalje u tekstu se pojedinačno pominje kao „Forum“).

2. Svrha

Svrha Foruma je da obezbijedi formalno mjesto sastajanja kako bi se omogućila komunikacija između Ugovornog organa i Projektnog SPV o opštim i specifičnim pitanjima vezanim za Aerodrom. Teme će uključivati analizu opšteg rada aerodroma, saobraćaja i drugih javno dostupnih informacija, marketinških inicijativa, nedoumica u zajednici itd.

3. Učesnici na sastancima

Forum će uključivati više predstavnike Projektnog SPV i Ugovornog organa i druga lica koja odredi Ugovorni organ. Projektno SPV će predsjedavati Forumom.

4. Frekvencija i lokacija

4.1 Forum će se održavati na mjesečnoj osnovi tokom Inicijalnog operativnog perioda, odnosno na šestomjesečnoj osnovi nakon Datuma završetka radova. Ugovorni organ ili Projektno SPV može zahtijevati dodatne sastanke na *ad hoc* osnovi.

4.2 Sastanci se obično održavaju na Aerodromu, iako mogu povremeno da se održavaju na drugom mjestu ako se tako dogovore Ugovorni organ i Projektno SPV. Pored toga, Ugovorni organ će biti pozvan da prisustvuje na specijalnim ceremonijama i događajima koji se mogu održavati tokom godine.

5. Dnevni red i zapisnik

5.1 Projektno SPV će pripremiti dnevni red za svaki sastanak Foruma. Pod redovnim okolnostima, dnevni red i materijal će biti dati Ugovornom organu najmanje dvadeset (20) dana prije sastanka. Svi predstavnici Ugovornog organa mogu predlagati dodatke za dnevni red. Predložene tačke dnevnog reda moraju biti iskomunicirane dvije (2) sedmice prije sastanka kako bi konačni dnevni red mogao biti poslat svim učesnicima jednu (1) sedmicu prije sastanka Foruma.

5.2 Projektno SPV će najmanje tri (3) sedmice unaprijed Ugovornom organu uputiti obavještenje o svakom sastanku Foruma i Strane će sarađivati u cilju dogovaranja termina koji odgovaraju svim stranama.

5.3 Projektno SPV će voditi zapisnik sa sastanka i dostaviti ga svim članovima koji su prisustvovali Forumu najkasnije petnaest (15) Radnih dana nakon dana održavanja Foruma.

5.4 Materijal koji se dostavi Ugovornom organu prije Foruma treba da bude koncizan, ali potpun i pripremljen na način kojim se skreće pažnja na najbitnija pitanja koja će se razmatrati. Tokom Foruma, Ugovorni organ ili Projektno SPV, ili spoljni savjetnici pozvani na Forum mogu prezentovati izvještaje. Prezentacije o specifičnim pitanjima na Forumu treba ukratko da prikazuje materijal koji je dostavljen bilo kojoj Strani, kako bi se maksimalno iskoristilo vrijeme raspoloživo za diskusiju o predmetnom materijalu.

PRILOG 6. Evidencija o koncesiji

U ovom Prilogu, termini navedeni velikim početnim slovom će imati značenja koja su im dodijeljena niže u tekstu. Termini navedeni velikim početnim slovom koji se koriste a nisu ovdje definisani, imajuće značenje koje je navedeno u članu 1.1 Ugovora o koncesiji.

„**Udar ptica**“ označava sudaranje između ptice ili slijepog miša i vazduhoplova u letu ili prilikom polijetanja ili slijetanja.

„**Detaljni projekat**“ označava sve projekte, inženjersku dokumentaciju, crteže, specifikacije, modele, uzorke i obračune koji su potrebni kako bi Projektno SPV izvelo Radove pripremljene u skladu sa Ugovorom o koncesiji.

„**Period izvještavanja**“ označava svaki period od tri uzastopna mjeseca u Godini koncesije, ili ako je trajanje prve ili posljednje Godine koncesije kraće od tri mjeseca, period koji odgovara toj Godini koncesije.

1. Mjesečni izvještaj o Radovima

Projektno SPV će, tokom perioda koji počinje danom početka Radova i traje do datuma izdavanja Potvrde o završetku radova, dostavljati Ugovornom organu mjesečni izvještaj koji se odnosi na Radove („**Mjesečni izvještaj o Radovima**“), koji mora sadržati makar sljedeće informacije i biti sačinjen u skladu sa sljedećom strukturom:

1. Kratak pregled
2. Rukovodstvo Aerodromske lokacije
  - Ključno osoblje i izmjene;
  - Postrojenje i oprema;
  - Podugovori; i
  - Obezbjedenje.
3. Relevantne Saglasnosti, dozvole i odobrenja
4. Napredovanje u odnosu na Vremenski plan Radova
  - a. Detaljni projekat;
  - b. Radovi;
  - c. Planovi (sljedeći ugovorni mjesec);
  - d. Nastale poteškoće; i
  - e. Usklađenost sa Vremenskim planom Radova i očekivanim kašnjenjima (uključujući razloge za ista)

Konkretno, svaki Mjesečni izvještaj o Radovima će uključivati (bez ograničenja), u odnosu na relevantni mjesec:

- napredak koji je ostvaren i za koji je vjerovatno da će biti ostvaren u izvršenju Detaljnog projekta i Radova, uključujući i poređenje između inicijalnog projekta koji je podnjet kao dio njegove ponude i Vremenskog plana Radova i stvarnog napretka izvršenog tokom relevantnog mjeseca;
- detalje i obim svih nastalih poteškoća;
- mišljenje Projektnog SPV u pogledu vjerovatnoće da inicijalni dizajn dostavljen u okviru ponude i vremenski plan izvođenja radova ne mogu biti ispoštovani, kao i detalje o eventualnim odstupanjima i kašnjenjima, te planiranim mjerama ublažavanja; i;
- sve druge informacije za koje Projektno SPV smatra da su od značaja u vezi sa odobrenim Detaljnim projektom.

5. Zdravlje, bezbjednost i životna sredina

Svaki Mjesečni izvještaj o Radovima mora uključivati (bez ograničenja), u vezi sa relevantnim mjesecom:

- a. detalje o svim akcidentima i incidentima, uključujući izbjegnute nesreće, teške povrede i/ili smrtne ishode;
- b. ekološke incidente (izlivanja, buka, šteta) i eventualnu neusklađenost sa važećim standardima
- c. detalje o tužbama, odnosno postupcima vezanim za ekološke, društvene i zdravstvene aspekte;
- d. bilo koje druge bitne stavke (uključujući, bez ograničenja, obezbijedene obuke);
- e. napredovanje u sprovođenju Planova ekološkog i društvenog upravljanja i nadzora u vezi sa Radovima i rezultatima aktivnosti nadzora identifikovanih u tim planovima.

6. Puštanje u pogon i prihvatanje

- a. Napredovanje u odnosu na program puštanja u pogon i prihvatanja; i
- b. Nastali problemi i ublažavanje istih

2. Operativni i strateški plan („OSP“)

OSP mora prikazati Ugovornom organu i drugim zainteresovanim licima u pogledu Aerodroma, da je Projektno SPV uspostavilo odgovarajući nivo planiranja i da će sprovesti odgovarajuće postupke, kako bi dostigao potreban nivo usluga i inače ispunio svoje obaveze po Ugovoru o koncesiji u cilju obezbjeđenja kvaliteta usluga u skladu sa predviđenim saobraćajem u toku OSP perioda.

Shodno tome, svrha OSP je da predvidi stalno unapređenje Aerodromskih objekata i sistema, procjenjujući njihovo stanje i planirajući njihovo održavanje i ažuriranje. Isti treba da identifikuje i odredi prioritete potrebnih radnji u cilju poboljšanja infrastrukture imajući u vidu predviđeni saobraćaj.

OSP treba da:

1. Identifikuje glavne komponente Aerodromske infrastrukture, uključujući:
  - Sistem piste i rulne staze;
  - Platformu;
  - Servisne saobraćajnice;
  - Putničke terminale;
  - Kargo terminale;
  - Parking za vozila;
  - Pristupne puteve i internu cirkulaciju; i
  - Druge objekte potrebne za rad Aerodroma.
2. Opiše upravljanje svakom komponentom Aerodromske infrastrukture, na osnovu planiranih ocjena stanja objekata, rutinske samokontrole, preventivnog i koordiniranog održavanja, proširenja i ažuriranja infrastrukture i treba da sadrži (najmanje) dolje navedena poglavlja:
  - a. Ocjena stanja objekata. Na osnovu te ocjene, Projektno SPV će ukazati na unapređenja i održavanja koja moraju bez odlaganja da se izvrše zbog pitanja bezbjednosti odnosno sigurnosti, kao i unapređenja i planirana održavanja. Projektno SPV mora da naznači u kom periodu ili koliko često će se vršiti svako unapređenje ili održavanje.
  - b. Program unaprjeđenja infrastrukture, koji će sadržavati detaljan opis rezultata Projektnog SPV vezanih za utvrđeni nivo usluga:
    - i. Sadržavaće ocjenu kapaciteta aerodroma, uključujući operativne komponente, kao što su piste, padine, konfiguracija platforme itd.
    - ii. Prognoziranja saobraćaja treba da budu detaljna, na godišnjoj osnovi i tokom najprometnijih sati u Koncesionom periodu, imajući u vidu sva eventualna ograničenja kapaciteta;
    - iii. Kada analiza pokaže preveliku potražnju u odnosu na aerodromski kapacitet u periodu od 5 (pet) godina, Projektno SPV će dostaviti procjenu potrebnih ulaganja, tako da prevelika potražnja u odnosu na kapacitet bude ispunjena na uravnotežen način i da stepen usluga (prema definiciji iz Ugovora o koncesiji) bude postignut;
    - iv. Program unapređenja infrastrukture bi trebalo da pruži kratak opis predloženih aktivnosti tokom narednih pet (5) godina, sa odgovarajućim

nacrta, uz navođenje procjena troškova i uključujući komponente vazdušne i zemaljske strane aerodroma, komercijalni razvoj i upravljanje životnom sredinom; i

- v. Pored toga, OSP treba da identifikuje nivoe saobraćaja koji će odrediti početak primjene svake od aktivnosti planiranih u prethodnim tačkama i da naznači vrijeme završetka iste.
- c. Kratak prikaz Aerodromskih usluga, uz detaljno navođenje putničkog saobraćaja, vazduhoplova i tereta, u skladu sa standardima koje će utvrditi Ugovorni organ.

Projektno SPV može izvršiti dobrovoljnu analizu OSP, bez obzira na gore utvrđene kriterijume, kada god se to smatra potrebnim.

3. Izvještaj o operativnom učinku

Projektno SPV će, tokom Koncesionog perioda, dostavljati Ugovornom organu kvartalni izvještaj koji se odnosi na rad Aerodroma („Izvještaj o operativnom učinku“). Taj izvještaj će uključivati najmanje sljedeće informacije:

1. Izvještaj o informacijama vezanim za operativne rezultate:
  - Broj primljenih pritužbi na pružene usluge;
  - Prosječno vrijeme koje je potrebno za prijavljivanje Putnika;
  - Prosječno vrijeme potrebno za skrining Putnika;
  - Broj parking pozicija koje se koriste u periodu najvećeg prometa;
  - Prosječno trajanje isporuke prtljaga (računajući od vazduhoplova do momenta stavljanja posljednjeg prtljaga na traku u holu za preuzimanje prtljaga);
  - Prosječan broj Putnika u periodu najvećeg prometa;
  - Prosječan broj Putnika u periodu najvećeg prometa po kvadratnom metru terminala;
  - Prosječan broj Putnika po zaposlenom;
  - Iznos ukupnog prihoda po zaposlenom;
  - Opis svih nepredviđenih događaja, nezgoda, povreda, šteta ili gubitaka;
  - Opis prirode i trajanja bilo poremećaja ili obustavljanja Aerodromskih usluga;
  - Opis prirode i trajanja eventualnog zatvaranja Aerodroma;
  - Rezultate svake Analize Putnika, zajedno sa analizom rezultata i bilo kojih predloženih radnji koje namjerava da preduzme u cilju unapređenja, ako je to potrebno
2. Rezultate koji se odnose na usklađenost Kriterijuma učinka, prema definiciji iz Priloga 13 (Kriterijumi učinka), uključujući minimalne potrebne informacije, kako je niže prikazano.

U Tabeli 1 su navedeni minimalni Kriterijumi učinka koji će biti uključeni u Izvještaj o operativnom učinku za Inicijalni operativni period, pri čemu su istaknute stavke koje se uzimaju u obzir za obračun faktora K (prema definiciji iz **Priloga 13** (Kriterijumi učinka)):

TABELA 1 – KRITERIJUMI UČINKA - INICIJALNI OPERATIVNI PERIOD

Aspekti	Indikatori
Neposredne usluge	1. Vrijeme pružanja pomoći putnicima kojima je potrebna Posebna pomoć (K)
	2. Broj ozbiljnih prijavljenih događaja (krađa, nasilno ponašanje itd.)
	3. Vrijeme potrebno za odgovor na pritužbe
Raspoloživost opreme i objekata	4. Liftovi, stepenice i pokretne stepenice (K)
	5. Sistem obrade prtljaga (utovar) (K)
	6. Sistem preuzimanja prtljaga (dolazak) (K)
	7. Sistem displeja sa informacijama o letu (K)
	8. Odgovarajuća oprema za putnike kojima je potrebna Posebna pomoć koji se ukrcavaju i pristižu
	9. Pult za informacije odnosno žalbe
	10. Klimatizacija na javnim površinama (K)
	11. Kvalitet informacija: signalizacija, informacije o letu, sistem javnog obraćanja radi davanja obavještenja putnicima i ostalima (K)
	12. Higijena i raspoloživost toaleta (K)
	13. Opšta higijena Aerodroma (K)
Analiza zadovoljstva Putnika	14. Korisnički servis i briga zaposlenih na Aerodromu (K)
	15. Opšte zadovoljstvo u vezi sa Aerodromom
	16. Percepcija bezbjednosti na Aerodromu
	17. Stanje piste (inspekcije, mjerenje trenja, uklanjanje gume)
Poslovi na letištu	18. Zemaljsko osvjetljenje i oznake na letištu (85% mora biti u funkciji)
	19. Kontrola stranih predmeta na operativnim površinama (FOD) i Udara ptica

Aspekti	Indikatori
Stopa protoka na pisti	20. Postupci koji smanjuju kretanja na pisti ispod rasporeda (K)
Održavanje	21. Vrijeme odgovora između detektovanja neusklađenosti, odnosno propusta i korektivne mjere u skladu sa Prilogom 14 (K)

U Tabeli 2 su navedeni minimalni Kriterijumi učinka koji će biti uključeni u Izvještaj o operativnom učinku za Operativni period, sa istaknutim stavkama koje su uzete u obzir za obračun faktora K (prema definiciji iz **Priloga 13** (Kriterijumi učinka)):

TABELA 2 – KRITERIJUMI UČINKA – OPERATIVNI PERIO

Aspekti	Indikatori
Direktne usluge	1. Vrijeme u redu za bezbjednosnu kontrolu (K)
	2. Vrijeme pružanja pomoći Putnicima kojima je potrebna Posebna pomoć (K)
	3. Broj ozbiljnih prijavljenih dešavanja (krađa, nasilno ponašanje itd.)
	4. Vrijeme potrebno za odgovor na pritužbe
Raspoloživost opreme i objekata	5. Liftovi, stepenice i pokretne stepenice (K)
	6. Sistem obrade prtljaga (utovar) (K)
	7. Sistem preuzimanja prtljaga (dolazak) (K)
	8. Sistem displeja sa informacijama o letu (K)
	9. Odgovarajuća oprema za Putnike kojima je potrebna Posebna pomoć koji se ukrcavaju i pristižu
Analiza zadovoljstva Putnika	10. Pult za informacije odnosno žalbe
	11. Klimatizacija na javnim površinama (K)
	12. Kvalitet informacija: signalizacija, informacije o letu, sistem javnog obraćanja radi davanja obavještenja putnicima i ostalima (K)
	13. Higijena i raspoloživost toaleta (K)
	14. Komfor i raspoloživost sjedišta u čekaonici za ukrcavanje i na drugim javnim površinama (K)

Aspekti	Indikatori
	15. Opšta higijena Aerodroma (K)
	16. Korisnički servis i briga zaposlenih na Aerodromu (K)
	17. Raspoloživost kolica za prtljag (K)
	18. Izbor i kvalitet prodavnica i restorana
	19. Cijene u prodavnicama i restoranima
	20. Raspoloživost i cijena parkinga
	21. Opšte zadovoljstvo u pogledu aerodroma
	22. Temperaturni i zvučni komfor
	23. Percepcija bezbjednosti na aerodromu
	24. Raspoloživost platoa za ukrcavanje i iskrcavanje putnika
	25. Postojanje opreme za olakšavanje kretanja unutar putničkog terminala
	26. Organizacija redova za bezbjednosnu kontrolu
	27. Raspoloživost parking pozicija (K)
	28. Raspoloživost pomoćnog zemaljskog agregata (K)
Poslovi na letilištu	29. Stanje piste (inspekcije, mjerenje trenja, uklanjanje gume)
	30. Zemaljsko osvjetljenje i oznake na letilištu (obavezno je da 85% bude u funkciji)
	31. Kontrola stranih predmeta na operativnim površinama (FOD) i Udarca ptica
Stopa protoka na pisti	32. Postupci koji smanjuju kretanja na pisti ispod rasporeda (K)
Održavanje	33. Vrijeme odgovora između otkrivanja neusklađenosti i propusta i korektivne mjere u skladu sa Prilogom 14 (K)

4. Finansijski Izvještaji

Mjesečni nerevidirani izvještaji

Projektno SPV će, tokom cjelokupnog Koncesionog perioda, dostavljati Ugovornom organu mjesečne nerevidirane finansijske izvještaje koji će:

1. Uključivati analizu prihoda i troškova segmenata Aerodromskog poslovanja koji se mogu komercijalno identifikovati, u smislu aktivnosti, klijenata, vrsta poslovanja ili drugih

odgovarajućih analiza Aerodromskog poslovanja;

2. Uključiti najmanje sljedeće informacije:
  - Analizu prihoda po značajnom klijentu;
  - Analizu troškova osoblja prema aktivnosti i broju zaposlenih;
  - Mjere ekonomičnosti;
  - Analizu dužnika i stanja zaliha;
  - Bilans stanja;
  - Izvještaj o tokovima gotovine; i
  - Bilans uspjeha.
  - Uključiti detalje o svim aranžmanima ili ugovorima sa bilo kojim Povezanim licem Projektnog SPV (uključujući predmet tih aranžmana, njihovo trajanje i sva eventualna povezana plaćanja ili platežne obaveze).

Godišnji izvještaj

Projektno SPV će dostaviti revidirane godišnje izvještaje u vezi sa svojim revidiranim godišnjim Izvještajem.

5. Izvještaj o imovini datoj pod koncesiju

Projektno SPV će, tokom cjelokupnog Koncesionog perioda, dostavljati Ugovornom organu godišnji izvještaj koji će uključivati sveobuhvatnu listu Imovine date pod koncesiju, uz navođenje sljedećih kriterijuma:

1. Lokacije;
2. Osnovnih karakteristika, odnosno specifikacija;
3. Uslova (prema vizuelnoj inspekciji ili po standardnim postupcima testiranja);
4. Svih postojećih dozvola, licenci, potvrda ili drugih dokumenata koji su potrebni za upravljanje tom imovinom;
5. Godine izgradnje i renoviranja;
6. Bilo koje garancije ili sličnog dokumenta koji se odnosi na dizajn, trajanje, kapacitet, gradnju, instalaciju, izmjenu, popravku ili održavanje te imovine; i
7. Fotografske analize.

6. Kratak izvještaj o vazdušnom saobraćaju

Projektno SPV će, tokom cjelokupnog Koncesionog perioda, dostavljati Ugovornom organu mjesečni izvještaj vezan za vazdušni saobraćaj na Aerodromu. Taj izvještaj će uključivati sljedeće informacije:

1. Informacije o postignutim rezultatima u saobraćaju:
  - Broj dolaznih i odlaznih međunarodnih Putnika koji prolaze imigracionu kontrolu, ne uključujući putnike u transferu i tranzitu (Polazna tačka/Destinacija);
  - Broj dolaznih i odlaznih Putnika koji ne prolaze imigracionu kontrolu (transferi i tranziti);
  - Broj kretanja Putničkih vazduhoplova po kategoriji (vazduhoplov, polazna tačka/destinacija, prevoznik); i
2. Informacije o saobraćajnoj statistici:
  - Podjela međunarodnog prevoza Putnika po segmentima (prema polaznoj tački i destinaciji);
  - Podjela dolaznih i odlaznih međunarodnih poslovnih Putnika po segmentima;
  - Broj dolaznih i odlaznih putničkih letova prema prevozniku; i
  - Prosječni broj automobila koji su parkirani radnim i neradnim danima.

7. Izveštaj o ekološkoj i društvenoj održivosti

Izveštaj o ekološkoj i društvenoj održivosti koji će Projektno SPV pripremiti, ima sljedeće ciljeve:

- Izveštaj o ključnom napretku/aktivnostima/incidentima/akcidentima (npr. neusklađenost, značajni incidenti, nedoumice u zajednici, bitna unaprjeđenja/inicijative, status sprovođenja aktivnosti definisanih u ESMMP) itd. u vezi sa životnom sredinom, zdravljem i bezbjednošću, radom i društvenim aspektima za tekuću godinu; i
- Postojeće kratkoročne i dugoročne ciljeve, i planirane aktivnosti za narednu godinu.

Izveštaj o ekološkoj i društvenoj održivosti će uključivati sljedeće:

Status Projekta

Ključne aktivnosti razvojni projekti na lokaciji (operativni i građevinski) tokom određenog vremenskog perioda.

Procjena i upravljanje ekološkim i društvenim rizicima i uticajima

1. Status ekoloških dozvola;
2. Status ISO 14001 standarda dobrovoljnog sistema za upravljanje zaštitom životne sredine - Životna sredina OHSAS 18001 - OHS ISO 9001 - Kvalitet;
3. Ažuriranja Sistema upravljanja životnom sredinom i društvenim aspektima (ESMS), revidiranog od strane Ekološkog konsultanta (Politika, organizacija, osoblje za upravljanje i ublažavanje ekoloških i socijalnih uticaja, ESMMP);
4. Obuka za osoblje u oblasti ekoloških, društvenih i zdravstvenih i bezbjednosnih pitanja;

5. Incidenti (npr. izlivanje hemijskih i/ili ugljovodoničkih materijala; požar, eksplozija ili neplanirana ispuštanja, uključujući u toku transporta; ekološka šteta/uništenje; uticaj, žalbe ili protesti lokalne populacije; neuspjeli tretman emisija ili izlivanja; zakonsko/administrativno obavještenje o povredi; kazne, novčane kazne ili povećanje novčanih kazni za zagađenje; negativna medijska pažnja; slučajni kulturološki pronalasci; nemiri ili sporovi u oblasti radnih odnosa; nedoumice lokalne zajednice);
6. Javna konsultacija ili objavljivanje informacija, odnosi u zajednici uključujući upravljanje komentarima i/ili pritužbama primljenim u vezi sa ekološkim i društvenim pitanjima; i
7. Nove inicijative koje su realizovane, ili dodatni naponi rukovodstva u ekološkoj i društvenoj oblasti (npr. uštede energije/vode, izvještaj o održivosti, svodenje otpada na minimum, itd.).

Uslovi rada, zdravlje i bezbjednost na radu

1. Broj zaposlenih u direktnom radnom odnosu, zaposlenih žena u direktnom radnom odnosu, raskinutih radnih odnosa, angažovanih zaposlenih, zaposlenih osnovnog izvođača;
2. Glavne izmjene sprovedene u smislu Zdravlja i bezbjednosti na radu (OHS), npr. identifikacija opasnosti, zamjena hemikalija, nove kontrole, itd.
3. Pokazatelji zaštite zdravlja i bezbjednosti na radu (direktno zaposleni i ugovorno angažovana lica): ukupan broj radnika, ukupan broj odrađenih radnih sati u toku godine, godišnji broj smrtnih slučajeva, ukupan broj povreda na radu (bez smrtnog ishoda) koje su rezultirale izgubljenim radnim vremenom, ukupan broj izgubljenih radnih dana usljed povreda, broj novih slučajeva profesionalnih oboljenja i broj sudara vozila koji su rezultirali povredama; i
4. Pojednosti o povredama, uključujući korektivne mjere.

Efikasno korišćenje resursa i sprječavanje zagađenja

1. Situacioni plan objekta u odgovarajućoj razmjeri, sa precizno označenim lokacijama svih tačaka monitoringa
2. Rezultati godišnjeg monitoringa i poređenje sa prethodnim godinama u odnosu na regulatorne limite i relevantne EHS smjernice za:
  - ambijentalnu buku;
  - ispuštanje tečnih efluenta;
  - monitoring kontaminacije zemljišta;
  - upravljanje otpadom i opasnim otpadom: količine i način upravljanja po vrstama; i
  - druge relevantne aspekte (npr. emisije u vazduh, kontrola sedimenata i erozije, kao i upravljanje građevinskim radovima).
3. Objašnjenje uzroka i, po potrebi, planirane korektivne mjere radi sprječavanja ponavljanja;

4. Upravljanje opasnim materijama i postupanje u slučaju izlivanja; i
5. Upravljanje energijom i vodom: godišnja potrošnja električne energije, prirodnog gasa, dizela, drugog goriva (specificirati) i vode.

Zdravlje, bezbjednost i sigurnost zajednice

Izvještavanje o vježbama za vanredne situacije, mjerama ublažavanja uticaja na pogođene zajednice i svim novim inicijativama sprovedenim u vezi sa zdravljem i bezbjednošću zajednice tokom izvještajnog perioda, uključujući procjene rizika, novu infrastrukturu i opremu; upravljanje opasnim materijama i bezbjednošću, transport i izloženost bolestima.

8. Istraživanja zadovoljstva putnika

Projektno SPV će na kvartalnom nivou dostavljati Ugovornom organu rezultate Analize zadovoljstva putnika kako je definisano u **Prilogu 13** (*Kriterijumi učinka*).

PRILOG 7. Standardi ugovaranja

Ugovori i zakup zaključeni između Projektnog SPV i nekog trećeg lica u skladu sa članom 22 (*Podugovaranje*) ovog Ugovora o koncesiji moraju biti u skladu sa dolje navedenim principima.

1. Svi takvi ugovori i zakupi moraju biti zaključeni po tržišnim uslovima (što znači u redovnom toku poslovanja i pod poštenim i razumnim uslovima koji za Projektno SPV nijesu manje povoljni od onih koje bi ostvarilo u uporedivoj transakciji sa licem koje nije Povezano lice) i moraju sadržati tržišno zasnovane odredbe i uslove
2. Nabavka, pregovaranje, zaključenje i izvršenje svih takvih ugovora i zakupa ne smiju uključivati bilo kakvo nepošteno ili prevarno postupanje, uključujući, ali ne ograničavajući se na, mito, provizije (kick-back), nezakonita plaćanja ili obećanja plaćanja ili druge nezakonite poklone ili slične radnje od strane bilo koje ugovorne strane ili njihovih zaposlenih, predstavnika, zastupnika ili sličnih lica
3. Uz primjenu odgovarajućih odredbi o povjerljivosti radi zaštite vlasničkih ili komercijalno osjetljivih informacija, postupci nabavke, pregovaranja, zaključenja i izvršenja svih takvih ugovora i zakupa moraju biti transparentni. Projektno SPV će ulagati komercijalno razumne napore da uskladi ugovorne uslove koji se nude ugovornim stranama u uporedivom položaju.
4. Projektno SPV će sve ugovorne strane koje se nalaze u uporedivom položaju tretirati na dosljedan i nepristrasan način. Takve strane mogu biti tretirane različito samo iz opravdanih razloga ili kada postoje objektivno opravdane okolnosti, uključujući usklađenost sa članom 22.1.2 ovog Ugovora o koncesiji.

PRILOG 8. Osiguranje

Dio 1 - Operativno

1. OSIGURANJE KOJE SE ZAKLJUČUJE OD DATUMA POČETKA

- 1.1. Kako je predviđeno u Dijelu 3 ovog Priloga 8, Projektno SPV će o svom trošku obezbijediti da osiguranja navedena u ovom stavu budu na snazi od Datuma početka i da se održavaju (u skladu sa odredbama ovog Priloga 8) na snazi u preostalom Koncesionom periodu:
  - 1.1.1. osiguranje od „svih rizika“, kako se uobičajeno pokriva takvim polisama osiguranja, uključujući, ali ne ograničavajući se na, prirodne katastrofe, slijeganje tla, zemljotres, požar, eksploziju, oluju, uragan, tajfun, poplavu, bujice, udar groma, grad, terorizam i sabotazu, štrajk, pobunu i građanske nemire, kvarove na mašinama, za fizički gubitak ili oštećenje aerodroma i svih objekata (uključujući privremene objekte), postrojenja (uključujući iznajmljenu opremu) i opreme (uključujući računarsku opremu i vozila na aerodromima), sa osiguranim sumama zasnovanim na punoj vrijednosti ponovne izgradnje ili zamjene (uključujući troškove stručnih usluga i uklanjanja ostataka). Osiguranje na osnovu limita gubitka biće prihvatljivo, zasnovano na procjeni maksimalnog vjerovatnog gubitka utvrđenoj profesionalnom procjenom rizika, koja se ažurira svake tri godine ili drugačije, kako se dogovori sa Ugovornim organom;
  - 1.1.2. osiguranje od prekida poslovanja radi obeštećenja Projektnog SPV za (i) gubitak prihoda u periodu ne kraćem od 18 mjeseci ukoliko bilo koja imovina osigurana u skladu sa članom 1.1.1 bude izgubljena, uništena ili oštećena usljed bilo kog od osiguranih rizika iz člana 1.1.1 (uključujući gubitke koji bi bili nadoknadivi da nije primjene uobičajenih franšiza), što uzrokuje prekid ili ometanje poslovanja aerodroma, i (ii) povećane troškove poslovanja;
  - 1.1.3. osiguranje od svake pravne odgovornosti Projektne SPV i bilo kojeg od njenih zastupnika, službenika, zaposlenih i izvođača prema trećim licima (uključujući operatere vazduhoplova, korisnike aerodroma ili druga lica), ili bilo koje odgovornosti Projektne SPV prema tim licima za gubitak ili štetu nastalu usljed izgradnje, održavanja, upravljanja i/ili rukovođenja aerodromima, uključujući smrt, tjelesne povrede ili bolest, gubitak ili oštećenje imovine, u iznosima koji bi ugovorio razuman operator aerodroma slične veličine i karakteristika kao što su ovi aerodromi, i u svakom slučaju bez samostalnog osiguranja (osim u pogledu uobičajenih franšiza), uz minimalni iznos od najmanje [petsto miliona eura (EUR 500.000.000)] kao jedinstveni kombinovani limit (tjelesne povrede i imovinska šteta); i
  - 1.1.4. bilo koja zakonska obaveza Projektnog SPV u pogledu gubitka ili štete koji su rezultat smrti i/ili tjelesne povrede koju je pretrpjelo lice zaposleno kod Projektnog SPV ili bilo koje lice za koje je Projektno SPV odgovorno, u iznosu ne manjem od većeg iznosa od pet miliona eura (EUR 5.000.000) i iznosa koji nalažu zakoni i propisi Crne Gore za svaki pojedinačni događaj, odnosno u drugom odgovarajućem iznosu.
- 1.2. Pojediniosti o inicijalnim osiguranjima koja će stupiti na snagu od Datuma početka u dogovorenoj formi kako je navedeno u Dijelu 4 ovog Priloga 8 („Inicijalna osiguranja“).
- 1.3. Sva osiguranja zaključena i održavana u skladu sa ovim dijelom Priloga 8 moraju sadržati odredbe o samosnosivom učešću (franšizama) koje ne prelaze iznose dogovorene sa Ugovornim organom i Finansijerima, pri čemu se napominje da ista mogu uključivati izuzetke i ograničenja definisana u Početnim osiguranjima, kao i druge izuzetke ili ograničenja koja su uobičajena za tu vrstu polise i obim rizika koji je njome pokriven u datom trenutku.
- 1.4. Smatraće se da je polisa osiguranja dostupna pod razumnim komercijalnim uslovima ukoliko je uobičajeno zaključuju i drugi operatori aerodroma na međunarodnom nivou.

2. DODATNA OSIGURANJA

- 2.1.** Projektno SPV će obezbijediti da se svaka polisa zaključena u skladu sa tačkama 1.1 do 1.4 povremeno uvećava na takve iznose (i sa takvim franšizama) kakve bi ugovorio razuman operator aerodroma slične veličine i karakteristika kao što su ovi aerodromi, i u svakom slučaju bez samostalnog osiguranja (osim u pogledu uobičajenih franšiza), te da predviđa druge zahtjeve ili izmjene osiguranja, šire pokriće osiguranja ili dodatna osiguranja, u skladu sa uobičajenom praksom.
- 2.2.** Ne dovodeći u pitanje ostale odredbe ovog Priloga 8, Projektno SPV će tokom Koncesionog perioda:
- 2.2.1.** povremeno zaključivati i održavati na snazi sva osiguranja koja je dužna da ima u skladu sa Važećim zakonodavstvom ili prema odredbama bilo kog ugovora zaključenog u vezi sa aerodromima; i
- 2.2.2** ulagati sve razumne napore da zaključi i održava na snazi sva osiguranja koja je dužna da ima prema odredbama bilo kog drugog ugovora čija je u bilo kom trenutku ugovorna strana.
- 2.3** Projektno SPV ima pravo da u bilo kom trenutku zaključi i druga osiguranja, pored ili kao dopunu onima navedenim u ovom Prilogu 8, ukoliko to smatra svrsishodnim. Projektno SPV će obavijestiti Ugovorni organ o svakom takvom dodatnom ili dopunskom osiguranju.

Dio 2 - IZGRADNJA

1. Projektno SPV će osigurati ili obezbijediti da budu osigurani Radovi (uključujući sve trajne i privremene radove, materijale i robu, kao i sve druge stvari koje se koriste ili su namijenjene za ugradnju u Radove) od slučajnog gubitka ili oštećenja, uključujući sabotazu i terorizam. Takvo osiguranje će biti na punu ugovorenu vrijednost i obuhvataće i troškove rušenja, troškove stručnih usluga tokom obnove, kao i troškove uklanjanja ostataka. Ovo osiguranje će se zaključiti i održavati na snazi od Datuma početka do Datuma završetka radova ili ranijeg raskida ovog Ugovora o koncesiji.
2. Projektno SPV će osigurati ili obezbijediti da bude osiguran pomorski transport za uvoz (i povrat, ukoliko je primjenjivo) postrojenja, opreme, mašina i materijala do Lokacije aerodroma.
3. Projektno SPV će osigurati ili obezbijediti osiguranje od gubitaka i potraživanja nastalih usljed smrti ili povrede bilo kog lica zaposlenog kod Projektnog SPV, Izvođača ili bilo kog Podizvođača, na način da su Projektna SPV i Ugovorni organ obeštećeni u skladu sa polisom osiguranja.
4. Osim ukoliko je uključeno u osiguranje operativne odgovornosti u skladu sa tačkom 1.1.3 Dijela 1 ovog Priloga, Projektno SPV će održavati osiguranje u vezi sa svakom pravnom odgovornošću Projektnog SPV i bilo kojeg od njenih zastupnika, službenika, zaposlenih i izvođača prema trećim licima.

Dio 3 - Opšte

1. ODREDBE KOJE SE PRIMJENJUJU NA SVA OSIGURANJA

- 1.1.** Projektno SPV će obezbijediti da svaka polisa zaključena u skladu sa ovim Prilogom 8 bude ugovorena i održavana putem takvih brokera i sa takvim osiguravačima, preuzimaocima rizika (underwriters) i reosiguravačima, koji budu odobreni s vremena na vrijeme od strane Ugovornog organa, pri čemu se takvo odobrenje neće neopravdano uskratiti niti odlagati.
- 1.2.** Projektno SPV će obezbijediti da (osim ako je drugačije predviđeno ovim Prilogom 8) u svakoj polisi zaključenoj u skladu sa ovim Prilogom 8 Projektno SPV bude navedeno kao glavni osiguranik. Pored toga, Projektno SPV će obezbijediti da Ugovorni organ i Finansijeri budu navedeni kao dodatni osiguranici ili suosiguranici (u skladu sa zahtjevima Ugovornog organa i Finansijera) u svakoj polisi koju je Projektno SPV dužno da zaključuje prema ovom Prilogu 8, zajedno sa drugim licima koja Projektna SPV smatra potrebnim.
- 1.3.** Projektno SPV će uložiti sve napore da svaka polisa zaključena u skladu sa ovim Prilogom sadrži ili da joj budu pridodate odredbe kojima se predviđa da:
  - 1.3.1.** da polisa neće biti proglašena nevažećom u pogledu prava i interesa svakog pojedinačno imenovanog osiguranika, te da osiguravači neće, direktno ili indirektno, pokušati da izbjegnu bilo kakvu odgovornost po polisi zbog bilo koje radnje, propusta, greške ili nečinjenja bilo kog drugog imenovanog osiguranika (bez obzira da li su nastali prije ili nakon stupanja polise na snagu), uključujući, bez ograničenja, svaki propust bilo kog imenovanog osiguranika da otkrije bilo koju materijalnu činjenicu, okolnost ili događaj, bilo kakvo pogrešno predstavljanje od strane bilo kog imenovanog osiguranika, kao i svako kršenje ili neispunjenje bilo kog uslova, garancije ili odredbe sadržane u toj polici, bez obzira na to da li bi takva radnja, propust, greška ili nečinjenje, da su bili poznati u bilo kom trenutku, mogli uticati na odluku osiguravača da zakluče policu, prihvate određene uslove polise (uključujući, bez ograničenja, ovu klauzulu i iznos premije) ili da preduzmu ili se uzdrže od bilo kakvog postupanja u vezi sa policom ili odgovornošću koja iz nje može proisteći; i
  - 1.3.2.** osiguravači saglasno (u mjeri u kojoj je to dozvoljeno Važećim zakonodavstvom) odustaju od svih prava na regres (subrogaciju), bez obzira na osnov njihovog nastanka, koja imaju ili mogu steći prema bilo kojem od imenovanih osiguranika u vezi sa bilo kojim događajem za koji je potraživanje priznato po osnovu te polise.
- 1.4.** Projektno SPV ili njegov broker/agent će obezbijediti da se bez odlaganja izvrši isplata svih premija koje se plaćaju po svakoj polisi u skladu sa njenim odredbama, zaključenim u skladu sa ovim Prilogom 8 i, na zahtjev Ugovornog organa, dostaviće čim to bude razumno izvodljivo, dokaze o toj isplati i nakon stavljanja na snagu ili obnove bilo koje takve polise, dostaviće Ugovornom organu o tome dokaz, zaključno sa datumom stavljanja na snagu ili isteka te polise.
- 1.5.** Projektno SPV će zahtijevati da svaki broker ili agent preko kojeg se bilo koja polisa osiguranja iz ovog Priloga 8 pribavi ili obnovi, dostavi obavještenje o tom pribavljanju ili obnovi Ugovornom organu, čim to bude izvodljivo nakon što ta polisa osiguranja bude pribavljena ili obnovljena. Sve izdate Polise osiguranja će:
  - 1.5.1.** uključivati klauzulu o odvojenosti interesa koja će predviđati da će Osiguranje pružati svakom osiguraniku jednaku zaštitu kao da je zasebna polisa izdata svakom osiguraniku, što neće povećati obavezu osiguravača;

1.5.2.sadržavati odredbu kojom se potvrđuje da je relevantna polisa primarna i bez prava na doprinos i da na obavezu osiguravača neće uticati bilo koje drugo osiguranje od kojeg Projektno SPV ili Ugovorni organ mogu imati koristi, tako da se umanjí iznos za isplatu bilo kom osiguraniku po toj polisi; i

1.5.3.sadržavati odredbu po kojoj nijedna polisa ne može biti raskinuta, poništena ili obustavljena od strane Projektnog SPV ili osiguravača iz bilo kog razloga, osim ako Ugovorni organ primi pisano obavještenje najmanje četrdeset pet (45) dana unaprijed (ili u kraćem periodu, sa kojim se Ugovorni organ saglasi) prije datuma stupanja na snagu tog raskida, poništenja ili obustave.

2. INFORMACIJE

2.1. Projektno SPV će dati Ugovornom organu sve informacije u vezi sa osiguranjima zaključenim u skladu sa ovim Prilogom 8 (ili u vezi sa bilo kojim pitanjem relevantnim za takva osiguranja) koje se razumno zahtijevaju, te će, uz poštovanje tačke 1.4 Dijela 1 ovog Priloga 8, obezbijediti da se ne vrše smanjenja limita pokrića (uključujući ona koja proizlaze iz proširenja pokrića) niti povećanja franšiza, izuzetaka ili ograničenja u bilo kojoj polici zaključenoj ili obnovljenoj u skladu sa ovim Prilogom 8 bez prethodnog odobrenja Ugovornog organa i Finansijera.

2.2. Projektno SPV će obavijestiti Ugovorni organ, čim to bude razumno izvodljivo, nakon što sazna za bilo koji događaj koji može dati pravo bilo kom licu da podnese odštetni zahtev od preko pet stotina hiljada eura (500.000,00 EUR) ili odgovarajući iznos u bilo kojoj drugoj valuti, po bilo kojoj polisi koja se mora održavati u skladu sa ovim Prilogom 8.

3. DOZVOLA ZA UGOVARANJE OSIGURANJA

Ukoliko u bilo kom trenutku i iz bilo kog razloga neko od osiguranja koje je obavezno prema ovom Prilogu 8 ne bude na snazi u punom obimu, Ugovorni organ će imati pravo da sam ugovori takvo osiguranje, odmah ili u bilo kojem trenutku dok takvo stanje traje, a troškovi koje je Ugovorni organ na odgovarajući način imao u vezi sa tim biće nadoknađeni od strane Projektnog SPV.

4. ZAJEDNIČKI RAČUN OSIGURANJA

Ugovorni organ i Projektno SPV će uspostaviti račun osiguranja („**Zajednički račun osiguranja**“) koji se vodi zajednički na Ugovornog organa i Projektno SPV i Projektno SPV će obezbijediti da cjelokupne Prihode iz osiguranja direktno plaća osiguravač na Zajednički račun osiguranja. Samo u skladu sa odredbama Direktnog ugovora sa Finansijerima, Prihodi iz osiguranja će biti slobodni za raspolaganje sa Zajedničkog računa osiguranja:

- (a) uz primjenu tačke (c) u nastavku, za obnovu i/ili zamjenu u skladu sa tačkom 5 ovog Dijela 3 i planom obnove koji će izraditi Projektno SPV i odobriti Ugovorni organ (pri čemu se takvo odobrenje neće neopravdano uskratiti niti odlagati);
- (b) uz primjenu tačke (c) u nastavku, u slučaju Prihoda iz osiguranja u vezi sa prekidom poslovanja, prvo za isplatu Ugovornom organu u vezi sa gubitkom Godišnje koncesione naknade i drugo Projektnom SPV u vezi sa gubitkom prihoda; i
- (c) u slučaju raskida ovog Ugovora o koncesiji, sva sredstva po osnovu osiguranja i novčana sredstva na Zajedničkom računu za osiguranje biće odmah po raskidu isplaćena i stavljena na raspolaganje Ugovornom organu; i
- (d) Strane će potpisati ovlašćenje za zajednički račun osiguranja u banci u kojoj se vodi račun pod tim uslovima.

5. KORIŠĆENJE SREDSTAVA IZ OSIGURANJA OD STRANE PROJEKTNE SPV

Projektno SPV će, čim to bude razumno izvodljivo nakon bilo kakvog oštećenja ili uništenja aerodroma ili bilo kog dijela Koncesione imovine, izvršiti njihovu obnovu i/ili zamjenu i upotrijebiti sva sredstva primljena po osnovu bilo kog zahtjeva iz polisa osiguranja koje održava (bilo u skladu sa ovim Prilogom 8 ili na drugi način) za otklanjanje gubitka ili štete na koje se taj zahtjev odnosi.

6. KORIŠĆENJE SREDSTAVA OD OSIGURANJA OD STRANE FINANSIJERA

Projektno SPV će obezbijediti da Finansijeri pristanu da ne sprečavaju korišćenje sredstava od osiguranja za obnovu i/ili zamjenu, uz jedino ograničenje kako je predviđeno Direktnim ugovorom sa finansijerima.

7. UOBIČAJENA PRAKSA

Upućivanje u ovom Prilogu 8 na „uobičajeno“ znači uobičajeno za aerodrome slične veličine i karakteristika koje odlikuju i ove aerodrome.

Dio 4 - Inicijalna osiguranja

1. RADOVI

1.1 Osiguranje svih rizika za izvođenje radova (Erection/Construction All Risks), koje obezbjeđuje Projektno SPV, na osnovu iznosa dovoljnog za isplatu odštetnih zahtjeva na osnovu ponovne izgradnje i ne manje od pune ugovorene vrijednosti, uključujući:

- i) štrajk, nered i građanske nemire;
- ii) sabotazu i teroristički akt;
- iii) uklanjanje otpada;
- iv) dodatne troškove
- v) produženi period održavanja; i
- vi) odgovornost izvođača na Aerodromu uključujući odgovornost na površinama sa ograničenim pristupom (*airside*) sa minimalnim ograničenjem od najmanje sto miliona eura (100.000.000 EUR) osim ako je uključeno u stav 2.3 niže u tekstu.

1.2 Osiguranje pomorskog transporta za uvoz (i povrat, gdje je primjenjivo) postrojenja, opreme, mašina i materijala do Lokacije aerodroma; pokrće mora biti na osnovu IIC (Institute Cargo Clauses) (A) uz pokrće ratnih rizika (uključujući sabotazu i terorizam, kao i štrajk, nered i građanske nemire) i mora uključivati najmanje šezdeset (60) dana skladištenja na Lokaciji aerodroma.

2. TEKUĆI I BUDUĆI POSLOVI

- 2.1. Osiguranje imovine od svih rizika (uključujući prirodne opasnosti, sabotazu i teroristički akt, štrajk, nered i građanske nemire), kvar na mašinama sa osiguranom sumom na osnovu troškova zamjene imovine;
- 2.2. Osiguranje od prekida poslovanja; i
- 2.3. Osiguranje od odgovornosti trećeg lica, uključujući rizik od avionske nesreće, rizik od zagađenja, rat (uključujući sabotazu i teroristički akt), sa minimalnim ograničenjem od sedam stotina i pedeset miliona eura (750.000.000,00 EUR) po svakom događaju.

3. U SVAKOM MOMENTU

- 3.1. Sva osiguranja koja nalaže Važeće zakonodavstvo;
- 3.2. Sva osiguranja koja nalaže Ugovor o koncesiji; i
- 3.3. Osiguranje nadoknade radnicima i osiguranje poslodavca.

PRILOG 9. Povratni prenos imovine

1. dio

Završetak predaje

1. TUMAČENJE

1.1 U ovom Prilogu, riječi i termini koji su ovdje navedeni velikim početnim slovom imaju značenje koje im je dodijeljeno u daljem tekstu. Termini koji su navedeni velikim početnim slovom a koji nisu ovdje definisani imaju značenje koje je navedeno u Ugovoru o koncesiji.

„**Istek koncesije**“ znači posljednji dan isteka Koncesionog perioda usljed proteka vremena, bez nastupanja Datuma raskida ;

„**Amortizacija**“ označava u odnosu na Program radova, stopu amortizacije koju utvrdi Ugovorni organ u svrhu njenog uključivanja u regulatornu osnovicu imovine (regulatory asset base) za regulatorne potrebe odnosno, ukoliko istu ne utvrđuje Ugovorni organ, stopu koju dogovore Strane;

„**Sporni iznos**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u stavu 4.2 ovog Dijela 1;

„**Zaposleni**“ označava one zaposlene kod Projektnog SPV ili bilo kojeg Povezanog društva Projektnog SPV koji su isključivo ili prvenstveno zaposleni u Aerodromskom poslovanju prije Završetka primopredaje;

„**Angažovani Zaposleni**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u stavu 11.1 ovog Dijela 1;

„**Isključena imovina**“ označava imovinu navedenu u Dijelu 2 ovog Priloga 9;

„**Isključeni ugovori**“ označava ugovore iz Dijela 3 ovog Priloga 9;

„**Ekspert**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u stavu 4.4(a) ovog Dijela 1;

„**Finansijski dug**“ označava dug koji Projektno SPV ima prema finansijskim institucijama za pozajmljeni novac;

„**Goodwill**“ znači poslovni ugled (goodwill) Ponovo prenesenog poslovanja (Retransferred Business) i pravo Ugovornog organa da koristi nazive „Aerodrom Podgorica“ i „Aerodrom Tivat“ te da se predstavlja kao operator Ponovo prenesenog poslovanja od momenta stupanja na snagu primopredaje (Handover Effective Time);

„**Završetak primopredaje**“ označava završetak primopredaje i povratnog prenosa u skladu sa stavom 3 Dijela 1;

„**Bilans stanja prilikom Završetka primopredaje**“ označava bilans stanja u kojem je objektivno prikazano stanje Projektnog SPV prilikom Završetka primopredaje, koji su pripremile Računovođe Projektnog SPV na osnovi koja je u skladu sa Izvještajima Projektnog SPV uz korišćenje istih principa i prakse;

„**Datum Završetka predaje**“ označava datum kada je zakazan Završetak predaje, kao raniji

datum između:

(a) Isteka koncesije; i

(b) Datuma raskida.

„Izjava o Završetku primopredaje“ označava „Izjavu o Završetku primopredaje“ koja je dogovorena ili utvrđena u skladu sa stavom 4.3 ili 4.4 Dijela 1 ovog Priloga 9;

„Momenat stupanja primopredaje na snagu“ označava 23.59h na dan nakon kojeg se Završetak primopredaje stvarno desi;

„Inicijalna izjava o predaji“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u stavu 4.1 ovog Dijela 1;

„Prava intelektualne svojine“ označava svu Intelektualnu svojinu koja se koristi u vezi sa Poslovanjem kod kojeg je izvršen Povratni prenos u Momentu stupanja primopredaje na snagu;

„Motorna vozila“ označava motorna vozila u vlasništvu Projektnog SPV koja se koriste u vezi sa Poslovanjem kod kojeg je izvršen Povratni prenos u Momentu stupanja primopredaje na snagu;

„Pokretna oprema“ označava nefiksirana ili pokretna postrojenja, mašine, opremu i druge slične nefiksirane ili pokretne elemente u vlasništvu Projektnog SPV koji se koriste u vezi sa Poslovanjem kod kojeg je izvršen Povratni prenos u Momentu stupanja primopredaje na snagu, a koji nisu osnovna sredstva;

„Kancelarijska oprema“ označava kancelarijsku opremu i namještaj, kao i druge slične nefiksirane ili pokretne elemente u vlasništvu Projektnog SPV, koji se koriste u vezi sa Poslovanjem kod kojeg je izvršen Povratni prenos u Momentu stupanja predaje na snagu i koji nisu osnovna sredstva;

„Računovode Ugovornog organa“ označava revizore Ugovornog organa;

„Polise“ označava polise osiguranja Projektnog SPV koje isti ima u vezi sa Poslovanjem kod kojeg je izvršen Povratni prenos u Momentu stupanja primopredaje na snagu;

„Računovode Projektnog SPV“ označava revizore Projektnog SPV;

„Evidencija“ označava knjige i evidenciju Projektnog SPV u vezi sa Poslovanjem kod kojeg je izvršen Povratni prenos;

„Imovina kod koje je izvršen Povratni prenos“ označava svu imovinu i sredstva koji će biti prenijeti po ovom Prilogu 9;

„Poslovanje kod kojeg je izvršen Povratni prenos“ označava poslovanje vezano za upravljanje i rad Aerodroma, kako ga Projektno SPV obavlja prije Momenta stupanja predaje na snagu;

„Ponovo preneseni Ugovori“ jesu svi ugovori u kojima je Projektno SPV ugovorna strana i koji se odnose na Ponovo preneseno poslovanje, a koji su u trenutku stupanja na snagu primopredaje neizvršeni (djelimično ili u potpunosti), uključujući ugovore sa operatorima aviona i operaterima Rampe (Ramp Handling Services), zakupne ugovore i ugovore o zakupu

sa pravom kupovine, osim ugovora o zaposlenju sa Zaposlenima i bilo kojih Isključenih ugovora;

„**Ugovor kod kojeg je izvršen Povratni prenos**“ označava bilo koji od Ponovo prenesenih ugovora;

„**Navedeno potraživanje**“ označava svaki gubitak, obavezu ili trošak u vezi sa kojim je jedna strana oštećila drugu stranu po ovom Prilogu 9;

„**Trgovinski krediti**“ označava sve iznose koje Projektno SPV duguje trgovinskim povjeriocima u vezi sa Poslovanjem kod kojeg je izvršen Povratni prenos sa Momentom stupanja predaje na snagu u vezi sa robom i uslugama isporučenim Projektnom SPV prije Momenta stupanja predaje na snagu (bez obzira da li su fakturirani i da li su dospjeli za plaćanje u tom momentu) a „**Trgovinski kredit**“ označava bilo koji od tih iznosa; i

„**Trgovinska dugovanja**“ jesu iznosi koje Projektno SPV duguje dobavljačima u vezi sa Ponovo prenesenim poslovanjem na datum stupanja na snagu primopredaje, a koji se odnose na robu ili usluge isporučene Projektnom SPV prije datuma primopredaje (bez obzira na to da li su fakturirani ili dospjeli za plaćanje), a „**Trgovinski kredit (Trade Credit)**“ znači bilo koji od tih iznosa.

2. PRENOS POSLOVANJA

2.1 Projektno SPV je saglasno da izvrši prenos i predaju Ugovornom organu i Ugovorni organ se saglašava da primi takav ponovni prenos sljedeće imovine, sa dejstvom od trenutka stupanja na snagu primopredaje:

- (a) Nepokretne imovine;
- (b) koristi (i terete) iz Ponovno prenesenih Ugovora;
- (c) Gudvila;
- (d) Prava intelektualne svojine;
- (e) Pokretne imovine;
- (f) Motornih vozila;
- (g) Kancelarijske opreme;
- (h) Evidencije;
- (i) Zaliha;
- (j) koristi, pod uslovom da se ista može ustupiti ili prenijeti, od bilo kog iznosa na koji Projektno SPV ima pravo od osiguravača po osnovu bilo koje Polise, u vezi sa štetom ili oštećenjem bilo koje Imovine kod koje je izvršen Povratni prenos, osim iznosa koji je potrošen prije Momenta stupanja predaje na snagu u otklanjanju štete ili oštećenja, pri čemu Projektno SPV neće biti odgovorno za bilo koji iznos koji nije stvarno primljen po Polisama; i
- (k) svu ostalu Pokretnu imovinu u vlasništvu Projektnog SPV, koja se nalazi na Aerodromima i koja se koristi u vezi sa Poslovanjem kod kojeg je izvršen Povratni

prenos u Momentu stupanja predaje na snagu.

2.2 Imovina kod koje je izvršen Povratni prenos prenosi se u skladu sa odredbama ovog Priloga 9.

2.3 Isključena imovina nije uključena u prenos Imovine kod koje je izvršen Povratni prenos.

3. ZAVRŠETAK

3.1 Završetak primopredaje će se realizovati na Aerodromima (ili kako bude drugačije dogovoreno) na Datum Završetka primopredaje.

3.2 Prilikom Završetka primopredaje, Projektno SPV je dužno da:

- (a) Ugovornom organu preda u posjed onu Ponovo prenesenu imovinu koja je prenosiva predajom;
- (b) shodno članu 6, da Ugovornom organu dostavi potpisan ugovor o ustupanju (assignment) u dogovorenoj formi ili na drugi način prenese na Ugovorni organ onu Ponovo prenesenu imovinu koja nije prenosiva primopredajom;
- (c) da Ugovornom organu izda oslobađanje u dogovorenoj formi u odnosu na bilo koje opterećenje koje utiče na neko od Ponovo prenesenih sredstava, u vezi sa ovim Ugovorom o koncesiji;
- (d) da Ugovornom organu preda Evidenciju; i
- (e) sve druge dokumente koji se moraju dostaviti Ugovornom organu po ovom Ugovoru o koncesiji.

3.3 Prilikom Završetka primopredaje, shodno članu 6, Ugovorni organ i Projektno SPV će obezbijediti da strane zaključe ugovore o novaciji u formi koja je dogovorena u skladu sa članom 6.

4. IZJAVA O ZAVRŠETKU PRIMOPREDAJE

4.1 Nakon Završetka predaje, Računovođe Projektnog SPV će pripremiti izjavu („**Inicijalna izjava o predaji**“) u kojoj se navodi vrijednost, na dan stupanja na snagu primopredaje, imovine iz ovog **Priloga 9**, u skladu sa propisanim principima.

4.2 Projektno SPV će se postarati da, u roku od šezdeset (60) dana počev od dana nakon Završetka primopredaje, Računovođe Projektnog SPV daju Inicijalnu izjavu o predaji, Bilans stanja prilikom Završetka primopredaje i svoje propratne dokumente Računovođama Ugovornog organa. Ugovorni organ će obezbijediti da, u roku od trideset (30) dana počev od dana primanja Inicijalne izjave o primopredaji i propratnih dokumenata, Računovođe Ugovornog organa u pisanoj formi obavijeste Projektno SPV da li se slažu ili ne sa Inicijalnom izjavom o primopredaji ukoliko se ne slažu, da navedu svaki iznos sa kojim se ne slažu (svaki takav iznos predstavlja „**Sporni iznos**“). Propust da se dostavi navedeno obavještenje u ovom roku smatraće se neslaganjem sa izjavom o primopredaji.

4.3 Ako Računovođe Ugovornog organa:

- (a) navedu da se slažu sa Inicijalnom izjavom o primopredaji, ista predstavlja Izjavu o Završetku primopredaje;

- (b) navedu da se ne slažu sa Inicijalnom izjavom o primopredaji:
  - (i) svaki iznos u Inicijalnoj izjavi o primopredaji koji nije Sporan iznos predstavlja Izjavu o Završetku predaje; i
  - (ii) ako se Računovođe Projektnog SPV i Računovođe Ugovornog organa saglase o bilo kom Spornom iznosu prije nego što strane prime izjavu Eksperta u skladu sa stavom 4.4, dogovoreni iznos predstavlja odgovarajući iznos u Izjavi o Završetku predaje.

4.4 Ako se u roku od četrnaest (14) dana počev od dana primanja obavještenja o neslaganju ili datuma koji se uzima kao dan kada je izraženo neslaganje shodno članu 4.2, Računovođe Projektnog SPV i Računovođe Ugovornog organa ne dogovore o svakom Spornom iznosu:

- (a) svaka Strana može uputiti Spor nezavisnoj firmi ovlašćenih računovođa o kojoj se strane dogovore, ili u odsustvu dogovora u roku od dvadeset osam (28) dana počev od dana nakon upućivanja obavještenja o neslaganju, odnosno datuma koji se uzima kao dan kada je izraženo neslaganje, nezavisnoj firmi ovlašćenih računovođa koju odredi aktuelni Predsjednik Instituta Sertifikovanih računovođa u Crnoj Gori („**Ekspert**“), koja će pripremiti izjavu u kojoj je navedena njegova odluka u pogledu svakog Spornog iznosa i daće kopiju iste svakoj Strani u roku od dvadeset osam (28) dana počev od dana primanja tog upućivanja;
- (b) Ekspert nastupa kao ekspert, a ne kao arbitar;
- (c) svaki iznos koji je naveden u izjavi Eksperta, u odsustvu namjerne ili očigledne greške, predstavlja odgovarajući iznos u Izjavi o Završetku predaje i isti je konačan i obavezujući za svaku Stranu; i
- (d) svaka Strana je dužna da snosi polovinu ukupnog iznosa za troškove Eksperta;

4.5 Ukoliko ne sadrži namjernu ili očiglednu grešku, Izjava o Završetku predaje smatra se konačnom i obavezujućom za svaku Stranu.

5. SAGLASNOSTI TREĆIH LICA I USTUPANJA

5.1 Ukoliko bilo koji od Ponovo prenesenih ugovora zahtijeva saglasnost trećeg lica prije njegovog ustupanja Ugovornom organu, svaka Strana će uložiti razumne napore da pribavi takvu saglasnost prije Datuma završetka primopredaje, i ukoliko takva saglasnost ne bude pribavljena, ustupanje se neće izvršiti dok saglasnost ne bude dobijena, ali će Projektno SPV uložiti razumne napore da obezbijedi da Ugovorni organ uživa koristi iz navedenih Ponovo prenesenih ugovora od trenutka stupanja na snagu primopredaje.

5.2 Svaka Strana će uložiti razumne napore da obezbijedi ustupanje svakog Ponovo prenesenog ugovora na Ugovorni organ. Ukoliko je ustupanje dogovoreno prije Završetka primopredaje, Strane će nastojati da to ustupanje izvrše na dan Završetka primopredaje. U mjeri u kojoj ustupanje iz bilo kog razloga nije ostvareno na dan Završetka primopredaje, Strane će nastaviti da ulažu razumne napore da to ustupanje izvrše i nakon Završetka primopredaje.

6. OBAVEZE I RASPODJELA

6.1 Projektno SPV:

- (a) ostaje odgovorno za sve obaveze koje je preuzelo do trenutka stupanja na snagu

primopredaje (uključujući Trgovačke kredite i sve dospjele obaveze i troškove u vezi sa Ponovo prenesenim poslovanjem ili Ponovo prenesenom imovinom prije trenutka stupanja na snagu primopredaje (uključujući plate, obračunate naknade za godišnji odmor, bonuse i druge troškove u vezi sa Zaposlenima), kao i zakupnine, naknade i troškove usluga (ako je primjenjivo) u vezi sa Aerodromima); i

- (b) ostaje odgovorno za sva potraživanja bilo kog lica od njega, koja su neizmirena na dan stupanja primopredaje na snagu, ili koja nastanu zbog bilo kog njegovog postupka ili propusta prije stupanja na snagu primopredaje (uključujući sva potraživanja vezana za stanje Aerodromskih lokacija ili bilo kojih zgrada ili objekata na njima.

6.2 Ugovorni organ je:

- (a) odgovoran za sve obaveze kojima se izloži u vezi sa Poslovanjem kod kojeg je izvršen Povratni prenos i Imovinom kod koje je izvršen Povratni prenos nakon Momenta stupanja primopredaje na snagu (uključujući sve izdatke i troškove koji se duguju u vezi sa Poslovanjem kod kojeg je izvršen Povratni prenos ili Imovinom kod koje je izvršen Povratni prenos nakon Momenta stupanja predaje na snagu (uključujući naknade, bonuse i druge troškove u vezi sa Angažovanim Zaposlenima i zakupnine cijene i naknade za usluge u vezi sa Aerodromskim lokacijama);
- (b) dužan je da nadoknadi štetu Projektom SPV za svaki gubitak, obavezu i trošak kojima se Projektom SPV izloži:
  - (i) u vezi sa vlasništvom ili funkcionisanjem Poslovanja kod kojeg je izvršen Povratni prenos ili Imovine kod koje je izvršen Povratni prenos nakon dana stupanja primopredaje na snagu; ili
  - (ii) kao posljedica nepostupanja Ugovornog organa u skladu sa obavezama koje ima po stavu 6.2(a),
  - (iii) uključujući svaki gubitak, obavezu ili trošak koji nastanu kao posljedica odbrane ili izmirenja potraživanja u kojima se ističe takva obaveza.

6.3 Ukoliko jedna strana („**Obeštećena strana**“) postane dože u saznanje da postoji određena okolnost koja može izazvati Navedeno potraživanje:

- (a) Obeštećena strana će obavijestiti drugu Stranu („**Obveznik obeštećenja**“) bez odlaganja o ovoj stvari (navodeći razumne detalje o prirodi tog pitanja i, ako je to izvodljivo, traženom iznosu) i konsultovaće se sa Obveznik obeštećenja u vezi sa tim pitanjem i ako to pitanje postane predmet postupka, Obeštećena strana će obavijestiti Obveznik obeštećenja u dovoljnom ranijem roku kako bi se ostavilo vremena za osporavanje postupka prije konačne presude;
- (b) Obeštećena strana će:
  - (i) preduzeti bilo koju radnju i pokrenuti bilo koji postupak i dati sve informacije i pružiti svu pomoć, koje Obveznik obeštećenja ili njegovi osiguravači opravdano zatraže, kako bi:
    - A. osporili, odbili, uložili žalbu, odbranili, otklonili ili ublažili to pitanje ili se nagodili u pogledu istog; ili
    - B. iskoristili u odnosu na određeno lice (osim Obveznika obeštećenja)

prava Obeštećene strane ili njegovih osiguravača u vezi sa tim pitanjem; i

- C. u vezi sa postupcima koji se odnose na predmetno pitanje (osim postupaka protiv Obveznika obeštećenja), koristiti savjetnike koje odredi Obveznik obeštećenja ili njegovi osiguravači i, ukoliko Obveznik obeštećenja to zahtijeva, omogućiti Obvezniku obeštećenja ili njegovim osiguravačima isključivo vođenje postupka; i
- D. u svakom slučaju ako Obveznik obeštećenja obešteti Obeštećenu stranu za sve opravdane troškove koji nastanu kao posljedica zahtjeva ili izbora Obveznik obeštećenja ili njegovih osiguravača; i

- (i) Obeštećena strana može samo priznati odgovornost u pogledu tog pitanja ili izvršiti poravnanje po tom pitanju ako je prvo dobila pisanu saglasnost Lica koje vrši obeštećenje (koja neće biti bezrazložno uskraćena).

6.4 Ako je izvršeno plaćanje troškova ili izdataka u vezi sa Ponovo prenesenim poslovanjem ili Ponovo prenesenom imovinom za period koji obuhvata i vrijeme prije i poslije trenutka stupanja na snagu primopredaje, i to od strane:

- (a) Projektnog SPV, Ugovorni organ će platiti Projektom SPV iznos jednak onom dijelu plaćanja koji se odnosi na period nakon stupanja na snagu primopredaje; ili
- (b) Ugovornog organa, Projektno SPV će platiti Ugovornom organu iznos jednak onom dijelu plaćanja koji se odnosi na period prije stupanja na snagu primopredaje.

6.5 Ako je izvršena naplata u vezi sa Ponovo prenesenim poslovanjem ili Ponovo prenesenom imovinom za period koji obuhvata i vrijeme prije i poslije trenutka stupanja na snagu primopredaje, i to od strane:

- (a) Projektnog SPV, isti ima pravo da zadrži dio te isplate koji se odnosi na period prije Momenta stupanja predaje na snagu i platiće Ugovornom organu iznos jednak ostatku; ili
- (b) Ugovorni organ, isti ima pravo da zadrži dio te isplate koji se odnosi na period nakon Momenta stupanja predaje na snagu i platiće Projektom SPV iznos jednak ostatku.

6.6 Iznosi koje strane treba da plate u skladu sa članom 6.4 i 6.5 biće navedeni u Izjavi o završetku primopredaje. Strana koja duguje iznos u skladu sa tačkama 6.4 ili 6.5 dužna je da taj iznos plati drugoj strani u roku od trideset (30) dana počev od dana nakon postizanja saglasnosti ili utvrđivanja Izjave o završetku primopredaje u skladu sa ovim Prilogom.

7. OBAVEZA OBEŠTEĆENJA

Projektno SPV će obešteti Ugovorni organ za svaki gubitak, obavezu i trošak kojem se Ugovorni organ može pretrpjeti usljed izvršavanja obaveza Projektom SPV po svakom Ponovo prenesenom ugovoru, u mjeri u kojoj je taj gubitak, obaveza ili trošak pripisan kršenju obaveza od strane Projektom SPV prije trenutka stupanja na snagu primopredaje (uključujući svaki gubitak, obavezu i trošak nastao usljed odbrane ili rješavanja zahtjeva kojim se tvrdi postojanje takve odgovornosti).

8. RIZIK OD GUBITKA ILI ŠTETE

Sav rizik od gubitka ili oštećenja prenosi se na Ugovorni organ u trenutku izvršenja primopredaje Ponovo prenesene imovine u skladu sa stavom 2.

9. INFORMACIJE NAKON ZAVRŠETKA PREDAJE

Svaka Strana će drugoj strani dostaviti sva plaćanja, obavještenja, prepiske, informacije ili upite u vezi sa Ponovo prenesenim poslovanjem ili Ponovo prenesenom imovinom koje primi nakon Završetka primopredaje, a koja pripadaju drugoj strani.

10. SLJEDBENIK PROJEKTOG SPV

Ugovorni organ se može zamijeniti Sljedbenikom Projektnog SPV, po ovom Prilogu 9.

11. ZAPOSLENI I PENZIJE

11.1 Ugovorni organ će svim Zaposlenima ponuditi zaposlenje pod uslovima koji nijesu nepovoljniji od onih koji su važili prije Datuma završetka primopredaje, pri čemu će to zaposlenje početi prvog dana nakon Datuma završetka primopredaje. Svi Zaposleni koji prihvate takvu ponudu zaposlenja u ovom Prilogu 9 se nazivaju „**Angažovani zaposleni**“. Ugovorni organ će poštovati sva prava po osnovu staža i stečene beneficije (npr. stečeni godišnji odmor) po prethodnim ugovorima o radu.

11.2 Projektno SPV će se pobrinuti da stečene beneficije Angažovanih Zaposlenih u penzionoj šemi Projektnog SPV budu prenijete na bilo koju penzionu šemu koju Ugovorni organ stavi na raspolaganje u skladu sa željama Angažovanih Zaposlenih i Važećim zakonodavstvom.

11.3 Ukoliko se važeće zakonodavstvo koje se odnosi na prenos i/ili prava zaposlenih u slučaju prenosa poslovanja izmijenilo u odnosu na ono koje je važilo na datum ovog Ugovora o koncesiji, strane će se dogovoriti o alternativnim aranžmanima koji mogu biti pravični i razumni u cilju sprovođenja prenosa Zaposlenih sa Projektnog SPV na Ugovorni organ prilikom Završetka primopredaje, u skladu sa namjerom izraženom u stavovima 11.1 i 11.2..

2. dio

Isključena imovina

1. Sva gotovina u blagajni ili u banci, pod uslovom da će takva gotovina predstavljati Isključenu imovinu samo u slučaju isteka Koncesionog perioda.
2. Trgovinska dugovanja.
3. Iznosi koji dospjevaju Projektom SPV od strane bilo kog trećeg lica u vezi sa bilo kojom aktivnošću ili uslugama koje pruža Projektom SPV.
4. Finansijski dug.
5. Sva druga imovina po dogovoru.

3. dio

Isključeni ugovori

1. Ugovori koji nijesu izvršeni (u cijelosti ili djelimično) ili koje je zaključila Projektno SPV zaključilo u suprotnosti sa odredbama Ugovora o koncesiji (osim Ugovorni organ ne odredi drugačije).
2. Dokumenti o finansiranju i svi drugi finansijski aranžmani koje Projektno SPV zaključi.
3. Bilo koji Ugovor o izvođenju radova (osim ako Ugovorni organ navede drugačije).
4. Svaki ugovor sa nekim Povezanim licem Projektnog SPV (osim ako Ugovorni organ navede drugačije).

PRILOG 10. Plaćanja prilikom raskida

U ovom Prilogu, riječi i termini koji su ovdje navedeni velikim početnim slovom imaju značenje koje im je dodijeljeno u daljem tekstu. Termini koji su navedeni velikim početnim slovom a koji nisu ovdje definisani imaju značenje koje je navedeno u Ugovoru o koncesiji.

„**Gotovinski saldo**“ znači, na Datum raskida, ukupan iznos svih sredstava koja se nalaze na bilo kom računu koji drži ili se vodi u ime Projektnog SPV, u mjeri u kojoj ta sredstva nijesu založena niti na drugi način obezbijedena u korist Finansirera u skladu sa Finansijskim dokumentima, za namjenu isplate iznosa iz tačaka (a) i (b) definicije Neizmirenog prioritetnog duga (kako je definisano u nastavku).

„**Datum plaćanja naknade**“ ima značenje koje je ovom terminu dodijeljeno u članovima 1.2.2, 2.2 i 3.2 ovog Priloga (kako je primjenjivo).

„**Povrat Sopstvenog kapitala**“ označava, u pogledu svake preostale Ugovorne godine koja nastupi (u cjelosti ili dijelom) nakon datuma prijevremenog raskida ovog Ugovora, Neto gotovinski tok za vlasnike Sopstvenog kapitala diskontovan na trenutnu vrijednost primjenom diskontne stope koja je jednaka IRR sopstvenog kapitala iz baznog scenarija.

„**Inicijalni Sopstveni kapital**“ označava, sa datumom raskida Ugovora o koncesiji, inicijalno ulaganje sopstvenog kapitala isplaćenog od strane Članova u skladu sa Finansijskim modelom uz sve druge doprinose koje odobri Ugovorni organ i koje uplate Članovi, pri čemu je svaki iznos izražen u EUR.

„**Prihodi iz osiguranja**“ znači sva sredstva od osiguranja koja su plaćena ili se isplaćuju Projektnom SPV ili Finansirerima (ili koja bi trebalo da budu isplaćena Projektnom SPV ili Finansirerima, osim u slučaju propusta Projektnog SPV da zaključi ili održava takvo osiguranje u skladu sa ovim Ugovorom o koncesiji i relevantnim polisama osiguranja).

„**Neto gotovinski tok za vlasnike Sopstvenog kapitala**“ označava, u pogledu bilo koje Ugovorne godine koja nastupi (u cjelosti ili dijelom) nakon datuma prijevremenog raskida ovog Ugovora, Bruto prihode te Ugovorne godine umanjene za troškove godišnjeg servisiranja duga, poslovne troškove i troškove održavanja, opšte i administrativne troškove, naknade za osiguranje, bankarske provizije, naknade za zakup zemljišta, troškove upravljanja i sve primjenjive Poreze i namete, ne uključujući negotovinske troškove kao što su deprecijacija, sve kako je prikazano u Finansijskom modelu koji je važeći sa Datumom raskida i odobren od strane Ugovornog organa.

„**Troškovi novog Tendera**“ jesu razumni i opravdani troškovi koje je Ugovorni organ imao ili će imati i/ili se razumno očekuje da će imati u sprovođenju novog postupka dodjele, uz ukupni limit od 1.200.000 EUR.

„**Neizmireni prioritetni dug**“ predstavlja zbir:

- (a) ukupnog iznosa koji je neizmiren (ako postoji) prema Finansirerima po bilo kojem Dokumentu o finansiranju i kamate (uključujući zateznu kamatu); uvećan za
- (b) sve troškove likvidacije, troškove prijevremenog plaćanja, troškove raskida bilo kojih ugovora o hedžingu ili slične prenijete troškove od strane Finansirera u skladu sa dokumentima o zajmu;

umanjen za:

- (c) sva kreditna salda na bilo kojim bankarskim računima koje drži ili se vode u ime

Projektnog SPV na Datum raskida Ugovora o koncesiji, a koja su dostupna za namirenje iznosa iz tačaka (a) i (b);

- (d) sve iznose koje Finansijeri ili druga ugovorna strana u hedžing aranžmanu duguju Projektnom SPV kao rezultat povraćaja iznosa po Finansijskim dokumentima; i
- (e) bez dvostrukog obračuna, sve druge iznose koje su Finansijeri primili na ili nakon Datuma raskida, a prije dana kada se naknada isplaćuje od strane Ugovornog organa Projektnom SPV, kao rezultat ostvarivanja drugih prava prema Projektnom SPV po Finansijskim dokumentima.

„Otpremnina prilikom otkaza“ označava isplatu svih ostvarenih zarada, akumuliranih, a neiskorišćenih dana odmora i svih drugih isplata koje nalaže Važeće zakonodavstvo.

„Troškovi Podizvođača zbog prijevremenog raskida“ označava iznos koji plaća Projektno SPV podizvođaču nakon raskida povezanog podugovora, koji nastane kao neposredni rezultat raskida ovog Ugovora o koncesiji, ali samo pod uslovom:

- (a) da su taj podugovor Projektno SPV i Podizvođač zaključili u vezi sa Radovima i/ili Aerodromskim uslugama;
- (b) da je taj podugovor u skladu sa Standardima ugovaranja i, kada je to obavezno po Ugovoru o koncesiji, da ih je odobrio Ugovorni organ;
- (c) da će taj iznos biti ograničen na:
  - (i) troškove koji proističu iz bilo kog materijala, robe ili usluga koji su poručeni ali nisu plaćeni na Datum raskida i za koje porudžbina ne može biti poništena bez nastanka tih troškova;
  - (ii) plaćanja za radove koji su izvršeni ali nisu plaćeni sa Datumom raskida (bez dvostrukog računanja sa bilo kojim drugim iznosom koji je dospio Projektnom SPV od strane Ugovornog organa, u skladu sa ovim Prilogom 10);
  - (iii) bilo koji trošak koji je opravdano nastao u očekivanju pružanja usluga ili završetka radova u budućnosti;
  - (iv) trošak demobilizacije uključujući troškove bilo koje promjene lokacije opreme koja se koristi u vezi sa Projektom; i
- (d) da su Projektno SPV i podizvođač uložili razumne napore kako bi ublažili te troškove.

„Troškovi prenosa“ označava sve taksene marke, poreze na prenos i takse na registraciju koje plaća Projektno SPV kao posljedicu prenosa Aerodroma na Ugovorni organ.

1. RASKID OD STRANE UGOVORNOG ORGANA

1.1 Neizvršenje obaveza Projektnog SPV

- 1.1.1** Ako Ugovorni organ raskine ovaj Ugovor o koncesiji zbog nastanka Slučaja neizvršenja obaveza Projektnog SPV, Ugovorni organ će, pod uslovom da je to dozvoljeno po Važećem zakonodavstvu, platiti Projektnom SPV naknadu u iznosu koji je jednak zbiru (bez dvostrukog računanja):

- (a) sto procenata (100%) Neizmirenog prioritetnog duga;

umanjenog za

- (b) Troškove novog Tendera; i

- (c) Prihode iz osiguranja (ne uključujući prihode iz osiguranja od lične povrede, oštećenja imovine ili druge odgovornosti trećeg lica koji se plaćaju trećem licu ili na račun trećeg lica).

1.1.2 Datum plaćanja naknade za Plaćanje prilikom raskida iz člana 1.1, biće datum koji pada dvanaest (12) mjeseci nakon Datuma raskida (ili ranije, ako Ugovorni organ tako odluči).

1.1.3 Iznos Neizmirenog prioritetnog duga će se ažurirati sa datumom stvarne isplate Plaćanja prilikom raskida da uključi kamatu (ne uključujući bilo koju zateznu kamatu) koja je obračunata između Datuma raskida i datuma stvarnog plaćanja na neizmirenu glavnica Neizmirenog prioritetnog duga, po kamatnoj stopi navedenoj prema Dokumentima o finansiranju za prioritetni dug.

1.2 Značajna nepovoljna mjera države ili raskid iz razloga javne politike

1.2.1 Ako Ugovorni organ raskine ovaj Ugovor o koncesiji u slučaju Značajne nepovoljne mjere države ili iz razloga vezanih za javni poredak, Ugovorni organ će, pod uslovom da je to dozvoljeno po Važećem zakonodavstvu, platiti Projektom SPV iznos jednak ukupnom zbiru (bez dvostrukog računanja):

- (a) sto procenata (100%) Neizmirenog prioritetnog duga, ako postoji;
- (b) Inicijalnog Sopstvenog kapitala umanjeno za zbir svih Raspodjela Članovima od Datuma početka do Datuma raskida, uključujući i Datum raskida;
- (c) Povrata Sopstvenog kapitala (sa gornjim pragom na tri (3) godine nakon prijevremenog raskida ili isteka Trajanja, zavisno koji datum nastupi ranije);
- (d) Otpremnine prilikom raskida za zaposlene u Projektom SPV koje su nastale kao neposredna posljedica raskida ovog Ugovora o koncesiji;
- (e) Troškova Podizvođača zbog prijevremenog raskida; i
- (f) bilo kojih Troškova prenosa;

umanjen za

- (g) Prihode iz osiguranja (ne uključujući prihode iz osiguranja od lične povrede, oštećenja imovine ili druge odgovornosti trećeg lica koji se plaćaju trećem licu ili na račun trećeg lica).

1.2.2 Datum plaćanja naknade za Plaćanje prilikom raskida iz člana 1.2.1 gore će biti datum koji nastupi kasnije između:

- (a) datuma koji pada tri (3) mjeseca nakon Datuma raskida; i
- (b) ako Ugovorni organ obavijesti Projektom SPV prije datuma iz člana 1.2.2(a) da je odabrao da odloži plaćanje Plaćanja prilikom raskida, datum (koji ne smije nastupiti

nakon datuma koji pada dvanaest (12) mjeseci nakon Datuma raskida) koji Ugovorni organ naznači kao Datum plaćanja naknade u pisanom obavještenju dostavljenom Projektom SPV.

- 1.2.3** Iznos Neizmirenog prioritetnog duga će se ažurirati sa datumom stvarne isplate Plaćanja prilikom raskida tako da uključi kamatu (ne uključujući bilo koju zateznu kamatu) koja je obračunata između Datuma raskida i datuma stvarnog plaćanja na neizmirenu glavnica Neizmirenog prioritetnog duga, po kamatnoj stopi navedenoj prema Dokumentima o finansiranju za prioritetni dug.
- 1.2.4** Kamata se obračunava na iznose navedene pod (b) i (c) između Datuma raskida i stvarnog Datuma plaćanja naknade Plaćanja prilikom raskida, po kamatnoj stopi navedenoj u Dokumentima o finansiranju za prioritetni dug.

2. RASKID OD STRANE PROJEKTOG SPV

2.1 Ako Projektno SPV raskine ovaj Ugovor o koncesiji zbog nastanka Slučaja neizvršenja obaveza Ugovornog organa ili zbog Značajne nepovoljne mjere države, Ugovorni organ će, pod uslovom da je to dozvoljeno po Važećem zakonodavstvu, platiti Projektom SPV naknadu u iznosu koji je jednak ukupnom zbiru (bez dvostrukog računanja):

- (a) sto procenata (100%) Neizmirenog prioritetnog duga, ako postoji;
- (b) Inicijalnog Sopstvenog kapitala umanjenog za zbir svih Raspodjela Članovima od Datuma početka do i uključujući Datuma raskida;
- (c) Povrata Sopstvenog kapitala (sa gornjim pragom na tri (3) godine nakon prijevremenog raskida ili isteka Trajanja, zavisno koji datum nastupi ranije);
- (d) Otpremnine prilikom raskida za zaposlene u Projektom SPV koje su nastale kao neposredna posljedica raskida ovog Ugovora o koncesiji;
- (e) Troškova Podizvođača zbog prijevremenog raskida; i
- (f) svih Troškova prenosa,
umanjenog za
- (g) Prihode iz osiguranja (ne uključujući prihode iz osiguranja od lične povrijeđe, oštećenja imovine ili druge odgovornosti trećeg lica koji se plaćaju trećem licu ili na račun trećeg lica).

2.2 „Datum isplate naknade” za isplatu po osnovu raskida iz stava 2.1 biće onaj od sljedećih datuma koji nastupi kasnije:

- (a) datum koji pada tri (3) mjeseca nakon Datuma raskida; i
- (b) ako Ugovorni organ obavijesti Projektno SPV prije datuma iz člana (a) da je odabrao da odloži izvršenje Plaćanja prilikom raskida, datum (koji ne smije nastupiti nakon datuma koji pada dvanaest (12) mjeseci nakon Datuma raskida) koji Ugovorni organ naznači kao Datum plaćanja naknade u pisanom obavještenju dostavljenom Projektom SPV.

2.3 Iznos Neizmirenog prioritetnog duga biće ažuriran na dan stvarne isplate naknade po osnovu

raskida, kako bi se uzeo u obzir obračun kamate (isključujući zateznu kamatu) koja je dospjela između datuma raskida i stvarnog datuma isplate, na neotplaćeni glavni dug po osnovu nepodmirenog senior duga, po kamatnoj stopi utvrđenoj u Finansijskoj dokumentaciji za prioritetni dug.

- 2.4** Kamata se obračunava na iznose navedene pod (b) i (c) između Datuma raskida i stvarnog Datuma plaćanja naknade. Plaćanja prilikom raskida, po kamatnoj stopi navedenoj u Dokumentima o finansiranju za prioritetni dug.

3. RASKID ZBOG SLUČAJA VIŠE SILE

- 3.1** Ako ovaj Ugovor o koncesiji bilo koja Strana raskine zbog Slučaja više sile, Ugovorni organ će platiti Projektom SPV iznos jednak ukupnom zbiru:

- (a) sto procenata (100%) Neizmirenog prioritetnog duga, ako postoji;
- (b) Inicijalnog Sopstvenog kapitala umanjenog za iznos svih Raspodjela Članovima od Datuma početka do Datuma raskida uključujući i taj datum; i
- (c) Otpremnina koje se isplaćuju zaposlenima Projektom SPV prilikom otpuštanja, kao neposredna posljedica raskida ovog Ugovora o koncesiji;

umanjenog za

- (d) Prihode iz osiguranja (ne uključujući prihode iz osiguranja od lične povrede, oštećenja imovine ili druge odgovornosti trećeg lica koji se plaćaju trećem licu ili na račun trećeg lica).

- 3.2** Datum plaćanja naknade za Plaćanje prilikom raskida iz člana 3.1 će biti datum koji pada dvanaest (12) mjeseci nakon Datuma raskida, ili ranije ako Ugovorni organ tako odabere.

- 3.3** Iznos Neizmirenog prioritetnog duga će se ažurirati sa datumom stvarne isplate Plaćanja prilikom raskida da uključi kamatu (ne uključujući bilo koju zateznu kamatu) koja je obračunata između Datuma raskida i datuma stvarnog plaćanja na neizmirenu glavnica Neizmirenog prioritetnog duga, po kamatnoj stopi navedenoj prema Dokumentima o finansiranju za prioritetni dug.

- 3.4** Kamata se obračunava na iznose navedene pod (b) između Datuma raskida i stvarnog Datuma plaćanja naknade. Plaćanja prilikom raskida, po kamatnoj stopi navedenoj u Dokumentima o finansiranju za prioritetni dug.

4. ODREDBE O UVEĆANJU ZA IZNOS POREZA

- 4.1** Ukoliko bilo koja naknada po osnovu raskida, koju je Ugovorni organ dužan da plati Projektom SPV u skladu sa članovima 1, 2 i 3 ovog Priloga 10, podliježe oporezivanju koje Projektom SPV duguje državnom organu u Crnoj Gori, tada će Ugovorni organ, uz ograničenja iz stava 3, snositi solidarnu i neograničenu odgovornost i biće dužan da isplati Projektom SPV takav dodatni iznos koji će Projektom SPV dovesti u isti neto položaj nakon oporezivanja u kojem bi bilo da predmetna naknada po osnovu raskida nije bila predmet oporezivanja, pri čemu će se poreska obaveza za potrebe ovog obračuna utvrditi u skladu sa članom 4.2.

- 4.2** Za potrebe utvrđivanja dodatnog iznosa iz člana 4.1 iznad, poreska obaveza Projektom SPV u Crnoj Gori u vezi sa naknadom po osnovu raskida (Termination Payment), za potrebe člana 4.1, smatraće se umanjenom tako da u potpunosti uzima u obzir svako oslobođenje, olakšicu,

odbitak, prebijanje ili poreski kredit u vezi sa porezom koji može biti dostupan Projektnom SPV ili bilo kojem akcionaru, odnosno povezanom licu Projektnog SPV, radi umanjena poreske obaveze. Za potrebe člana 4.2, umanjene poreza obuhvata i ostvarivanje bilo kog povraćaja plaćenog poreza ili bilo kog poreskog kredita u odnosu na poresku obavezu.

5. Ukoliko Projektno SPV želi da potražuje dodatni iznos iz člana 4.1, a kako je predviđeno ovim članom, dužno je da takav zahtjev podnese prije Datuma isplate naknade (Compensation Payment Date). Ugovorni organ može osporiti takav zahtjev, u kom slučaju će (ukoliko se strane ne usaglase) o zahtjevu biti odlučeno u skladu sa članom 50 (*Postupak rješavanja sporova*). Ugovorni organ ima pravo da od isplate Projektnom SPV zadrži bilo koje dodatne iznose za koje je utvrđeno ili dogovoreno da su dospjeli na plaćanje od strane Ugovornog organa, u skladu sa tačkom 4.1 i da te iznose direktno uplati nadležnom državnom organu na dan kada predmetni porez dospije za plaćanje od strane Projektnog SPV, u kom slučaju će se takvom uplatom smatrati da je obaveza prema Projektnom SPV u tom dijelu izmirena.

6. **POTVRDA IZNOSA PRIHODA OD OSIGURANJA**

Izuzetno od bilo koje druge odredbe u ovom Ugovoru o koncesiji, plaćanje Iznosa prilikom raskida će biti odloženo do momenta kada relevantni brokeri, osiguravajuća društva, osiguravači ili reosiguravači potvrde iznos Prihoda od osiguranja koji se plaća.

7. **NAKNADNI POVRAĆAJ (CLAWBACK) NAKON DATUMA RASKIDA**

Sve iznose koje Finansijer plaća Projektnom SPV nakon datuma kada je Ugovorni organ platio naknadu za raskid Projektnom SPV u skladu sa ovim Prilogom 10, kao posljedicu otplate iznosa koji su neizmireni po Dokumentima o finansiranju, Projektno SPV će isplatiti Ugovornom organu u roku od trideset (30) dana od datuma kada isti bude plaćen Projektnom SPV.

8. **GOTOVINSKI SALDO**

Svaki gotovinski saldo koji postoji na Datum raskida, Projektno SPV će prenijeti na Ugovorni organ. U mjeri u kojoj je Ugovorni organ dužan da isplati naknadu po osnovu raskida (Termination Payment), svaki gotovinski saldo se prebija iznosom te naknade..

9. **DIREKTNO PLAĆANJE FINANSIJERIMA I TREĆIM LICIMA**

Bez obzira na bilo koju drugu odredbu ovog Priloga 10, u mjeri u kojoj je bilo koji dio naknade po osnovu raskida (Termination Payment) plativ u korist finansijera ili bilo kojeg trećeg lica, Ugovorni organ može izvršiti isplatu tog iznosa direktno finansijerima ili tom trećem licu.

PRILOG 11. Plan Aerodromskih lokacija³

Lokacija Podgorica

Granice koncesionog područja na lokaciji Međunarodnog aerodroma Podgorica poklapaju se sa granicama katastarskih parcela br: 541/6 i 541/12 KO Golubovci. Površina koncesionog područja na lokaciji Međunarodnog aerodroma Podgorica iznosi 251,57 ha.

Sljedeća slika prikazuje granice koncesionog područja na Međunarodnom aerodromu Podgorica:

---

³ Podaci su bazirani na koncesionom aktu od 25. jula 2019. godine, uključujući brojeve parcela i listova nepokretnosti.

Aerodrom Golubovci

1:10,000

Lokacija Tivat

Granice koncesionog područja na lokaciji Međunarodnog aerodroma Tivat definisane su na osnovu planske dokumentacije i predložene faznosti realizacije investicionog programa.

Ukupno područje predviđeno za vršenje koncesione djelatnosti na Međunarodnom aerodromu Tivat obuhvata površinu od 157,86 kopnenog dijela i 8,83ha akvatorijuma, podijeljeno prema predviđene tri faze realizacije.

Zahvat I faze obuhvata 84,7 ha, zahvat Faze II obuhvata površinu od 56 ha, dok je fazom III obuhvaćena površina od 17,38 ha.

Napomena: Katastarska parcela 1232/2 KO Đuraševići iz LN 312, kao i katastarska parcela 1268/2 KO Đuraševići iz LN 1143, nisu dio koncesionog područja.

Faza I i II realizacije na Međunarodnom aerodromu Tivat obuhvataju prostor u granicama Državne studije lokacije (DSL) Sektor 24 – Aerodrom Tivat (Sl. list CG br. 20/13).

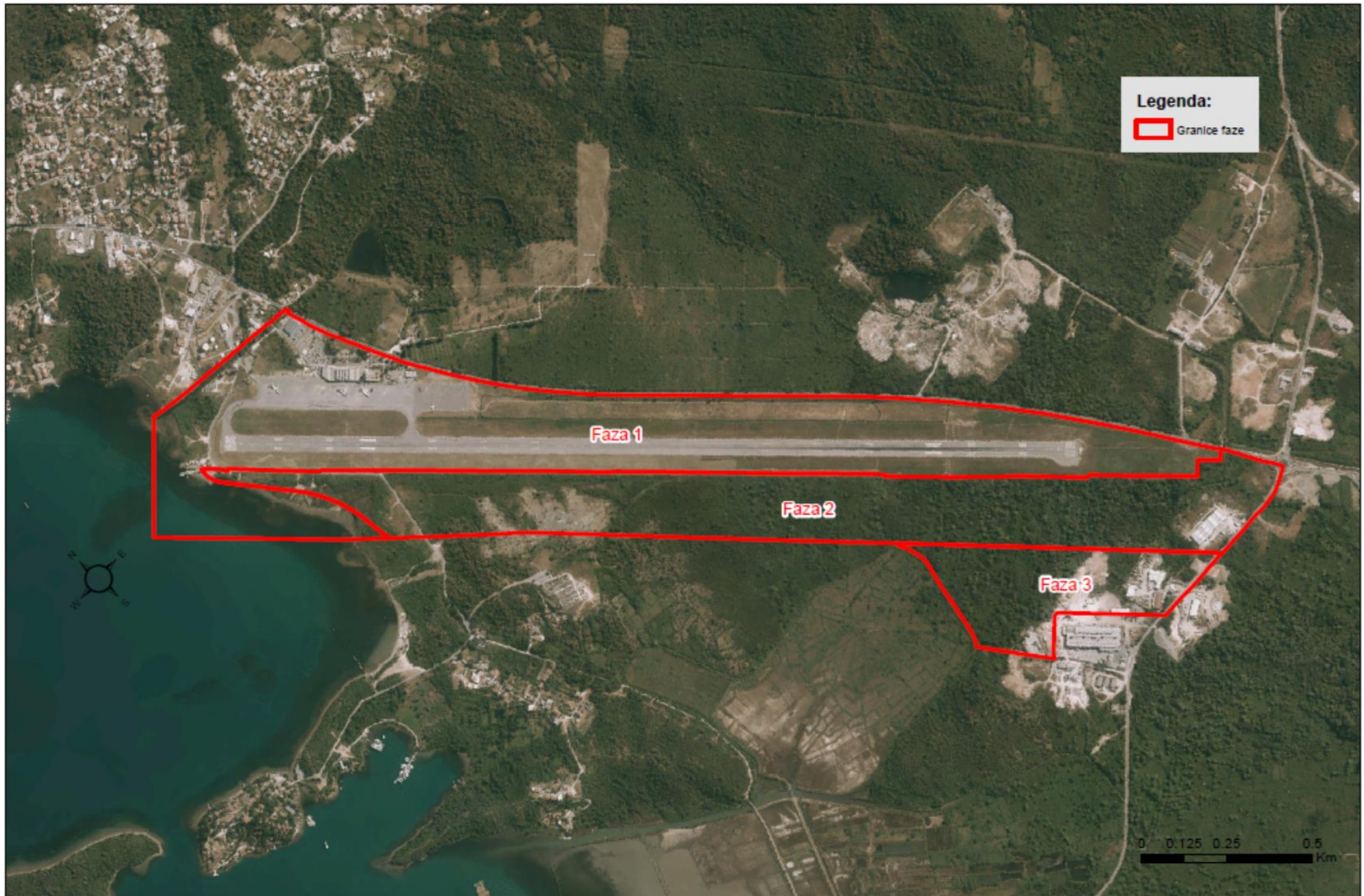
Faza III realizacije obuhvata prostor definisan Odlukom o izradi izmjena i dopuna Državne studije lokacije “Kalardovo – Ostrvo cvijeća – Brdišta” (Sl. listu CG 64/17) površine 17,3 ha.

Sljedeća slika prikazuje granice koncesionog područja na Međunarodnom aerodromu Tivat sa podjelom na faze realizacije, a praćena je i koordinatama granica područja na kojoj će se vršiti koncesiona djelatnost, prikazanim po fazama:

Aerodrom Tivat - Faze

1:10,000

Granice faze I realizacije razvoja Međunarodnog aerodroma Tivat određene su brojevima katastarskih parcela izloženim ispod, a prostorno su određene i sljedećim koordinatama, uz napomenu da katastarske parcele 1232/2 i 1268/2 KO Đuraševići nisu dio Faze I, ni dio koncesionog područja:

BROJ X pozicija Y pozicija	BROJ X pozicija Y pozicija	BROJ X pozicija Y pozicija
001 6561034.93 4694603.89	049 6559806.77 4696290.73	097 6559363.86 4696956.02
002 6561056.98 4694623.61	050 6559790.75 4696314.77	098 6559350.60 4696957.91
003 6561059.24 4694625.74	051 6559775.55 4696339.74	099 6559344.89 4696958.71
004 6561047.22 4694643.42	052 6559754.53 4696374.76	100 6559338.68 4696959.59
005 6561007.13 4694712.90	053 6559753.64 4696376.29	101 6559284.80 4696967.03
006 6560994.13 4694736.24	054 6559733.37 4696411.33	102 6559138.96 4696987.92
007 6560983.67 4694755.43	055 6559711.83 4696450.19	103 6559128.29 4696989.44
008 6560934.87 4694840.48	056 6559673.94 4696524.08	104 6559117.30 4696991.00
009 6560900.81 4694898.65	057 6559672.90 4696522.45	105 6559114.11 4696991.45
010 6560869.61 4694951.71	058 6559669.55 4696529.61	106 6559102.13 4696993.91
011 6560839.67 4694999.97	059 6559663.19 4696543.19	107 6559082.13 4696997.75
012 6560807.13 4695052.39	060 6559657.14 4696555.79	108 6559063.07 4697003.22
013 6560789.57 4695081.28	061 6559647.93 4696575.76	109 6559049.00 4697007.07
014 6560746.35 4695145.27	062 6559647.58 4696576.52	110 6559044.28 4697008.40
015 6560743.61 4695149.32	063 6559637.87 4696601.16	111 6559032.13 4696997.46
016 6560719.16 4695185.52	064 6559627.86 4696623.65	112 6559028.15 4696993.88
017 6560687.34 4695230.26	065 6559624.59 4696632.01	113 6558780.17 4696770.65
018 6560679.81 4695240.46	066 6559623.27 4696635.38	114 6559162.29 4696336.68
019 6560625.86 4695314.61	067 6559610.49 4696666.21	115 6559163.16 4696335.89
020 6560623.98 4695316.99	068 6559601.65 4696691.60	116 6559165.96 4696333.35
021 6560566.61 4695389.61	069 6559599.60 4696696.54	117 6559175.34 4696323.62
022 6560567.45 4695390.98	070 6559583.89 4696738.28	118 6559177.45 4696321.41
023 6560553.84 4695408.53	071 6559574.06 4696765.91	119 6559184.59 4696313.97
024 6560532.53 4695434.63	072 6559571.54 4696768.27	120 6559189.06 4696309.30
025 6560512.17 4695459.43	073 6559571.32 4696768.47	121 6559210.83 4696286.61
026 6560489.12 4695487.31	074 6559571.25 4696768.80	122 6559213.61 4696283.71
027 6560466.23 4695514.22	075 6559570.90 4696770.32	123 6559222.73 4696274.20
028 6560460.62 4695520.88	076 6559563.29 4696792.38	124 6559242.21 4696253.88
029 6560456.85 4695525.08	077 6559561.74 4696795.65	125 6559240.56 4696258.70
030 6560445.32 4695537.92	078 6559558.10 4696809.02	126 6559239.17 4696263.59
031 6560340.15 4695656.66	079 6559552.45 4696826.97	127 6559238.04 4696268.56
032 6560288.13 4695714.39	080 6559546.95 4696844.54	128 6559237.19 4696273.58
033 6560245.04 4695762.76	081 6559545.91 4696849.95	129 6559236.79 4696276.76
034 6560205.62 4695807.79	082 6559541.89 4696864.39	130 6559236.32 4696282.96
035 6560169.84 4695848.08	083 6559542.42 4696869.50	131 6559235.29 4696304.28
036 6560134.77 4695887.50	084 6559537.16 4696889.48	132 6559235.12 4696307.85
037 6560103.55 4695922.86	085 6559529.19 4696919.75	133 6559234.99 4696310.60
038 6560074.81 4695954.80	086 6559518.28 4696921.43	134 6559233.91 4696333.01
039 6560045.80 4695987.24	087 6559518.92 4696925.75	135 6559233.76 4696336.16
040 6560016.61 4696019.58	088 6559519.19 4696931.81	136 6559233.17 4696346.10
041 6559995.26 4696044.65	089 6559518.89 4696932.99	137 6559232.33 4696356.04
042 6559966.06 4696078.66	090 6559518.62 4696934.06	138 6559231.25 4696365.94
043 6559938.44 4696111.85	091 6559472.80 4696940.56	139 6559230.65 4696370.69
044 6559910.84 4696146.03	092 6559472.04 4696940.67	140 6559229.82 4696376.62
045 6559882.84 4696182.61	093 6559465.68 4696941.57	141 6559228.89 4696382.53
046 6559848.77 4696228.89	094 6559464.90 4696941.68	142 6559227.89 4696388.43
047 6559828.88 4696257.76	095 6559383.26 4696953.27	143 6559226.79 4696394.32
048 6559827.47 4696259.80	096 6559377.38 4696954.10	144 6559225.61 4696400.19

145 6559224.34 4696406.04	187 6559063.79 4696749.34	229 6559916.35 4695795.33
146 6559222.98 4696411.87	188 6559066.96 4696744.64	230 6559957.90 4695748.50
147 6559221.54 4696417.68	189 6559069.92 4696740.64	231 6560005.85 4695693.27
148 6559219.55 4696425.16	190 6559072.56 4696743.64	232 6560042.21 4695652.26
149 6559220.60 4696425.42	191 6559073.93 4696744.54	233 6560083.65 4695605.30
150 6559219.38 4696425.77	192 6559095.33 4696719.17	234 6560139.12 4695541.38
151 6559216.44 4696435.86	193 6559115.81 4696694.96	235 6560168.26 4695509.16
152 6559213.23 4696445.87	194 6559129.00 4696678.70	236 6560218.20 4695453.35
153 6559209.77 4696455.80	195 6559136.62 4696669.76	237 6560274.74 4695389.75
154 6559206.04 4696465.63	196 6559144.62 4696661.20	238 6560314.59 4695344.41
155 6559202.07 4696475.37	197 6559154.03 4696649.51	239 6560345.35 4695308.22
156 6559197.85 4696485.00	198 6559156.75 4696647.21	240 6560342.84 4695301.90
157 6559193.37 4696494.51	199 6559158.50 4696644.20	241 6560352.16 4695291.04
158 6559188.65 4696503.91	200 6559167.53 4696632.74	242 6560371.10 4695269.23
159 6559183.70 4696513.18	201 6559170.41 4696628.97	243 6560429.46 4695203.95
160 6559183.01 4696514.42	202 6559178.64 4696619.40	244 6560456.91 4695172.85
161 6559177.96 4696523.22	203 6559191.09 4696605.75	245 6560457.81 4695171.71
162 6559172.70 4696531.90	204 6559206.27 4696587.03	246 6560459.74 4695169.42
163 6559167.23 4696540.44	205 6559221.93 4696569.45	247 6560464.13 4695164.81
164 6559166.39 4696541.71	206 6559230.02 4696560.36	248 6560489.35 4695136.13
165 6559159.98 4696551.07	207 6559232.43 4696557.45	249 6560573.46 4695043.83
166 6559152.06 4696562.30	208 6559242.41 4696546.23	250 6560595.73 4695021.03
167 6559141.19 4696577.71	209 6559249.62 4696538.08	251 6560621.83 4694992.83
168 6559124.10 4696601.95	210 6559252.77 4696539.56	252 6560666.90 4694939.90
169 6559103.40 4696631.28	211 6559363.04 4696416.21	253 6560698.38 4694903.73
170 6559101.76 4696633.61	212 6559390.04 4696386.31	254 6560722.33 4694876.33
171 6559101.62 4696633.82	213 6559398.27 4696377.32	255 6560735.61 4694860.97
172 6559095.33 4696642.74	214 6559422.21 4696351.15	256 6560749.13 4694859.10
173 6559043.31 4696716.48	215 6559456.33 4696313.41	257 6560758.06 4694847.07
174 6559030.51 4696734.63	216 6559497.87 4696265.55	258 6560764.45 4694838.11
175 6559021.89 4696750.79	217 6559538.37 4696219.75	259 6560766.94 4694834.65
176 6559019.97 4696759.50	218 6559577.38 4696175.67	260 6560771.98 4694828.76
177 6559017.23 4696770.70	219 6559615.83 4696132.78	261 6560783.67 4694815.77
178 6559018.35 4696791.62	220 6559630.94 4696115.85	262 6560800.70 4694796.43
179 6559018.64 4696792.30	221 6559653.54 4696090.52	263 6560835.40 4694757.36
180 6559019.55 4696795.04	222 6559697.65 4696041.77	264 6560898.54 4694686.29
181 6559021.76 4696801.36	223 6559737.37 4695995.67	265 6560954.78 4694622.97
182 6559021.99 4696802.09	224 6559773.19 4695954.69	266 6560990.30 4694654.16
183 6559023.02 4696800.94	225 6559808.12 4695914.96	267 6561003.56 4694638.94
184 6559045.11 4696776.02	226 6559830.22 4695892.68	268 6561016.28 4694624.84
185 6559057.94 4696761.55	227 6559857.22 4695861.39	269 6561030.02 4694609.33
186 6559058.97 4696758.41	228 6559881.70 4695834.49	

Granice faze II realizacije razvoja Međunarodnog aerodroma Tivat prostorno su određene sljedećim koordinatama:

BROJ X pozicija Y pozicija	BROJ X pozicija Y pozicija	BROJ X pozicija Y pozicija
001 6561059.24 4694625.74	007 6561106.10 4694530.32	013 6561133.33 4694450.13
002 6561063.29 4694621.18	008 6561116.58 4694508.54	014 6561124.12 4694446.40
003 6561071.92 4694606.66	009 6561122.95 4694497.83	015 6561108.16 4694438.45
004 6561071.34 4694602.06	010 6561136.43 4694475.15	016 6561079.34 4694427.19
005 6561085.00 4694578.08	011 6561137.62 4694471.99	017 6561067.00 4694423.27
006 6561089.06 4694565.60	012 6561143.42 4694456.63	018 6561047.40 4694421.55

019 6561028.65 4694419.87	073 6560104.47 4695280.87	127 6559227.89 4696388.43
020 6561014.98 4694418.77	074 6560071.32 4695319.78	128 6559226.79 4696394.32
021 6561012.16 4694418.94	075 6560055.57 4695338.33	129 6559225.61 4696400.19
022 6561001.26 4694419.60	076 6560042.62 4695353.58	130 6559224.34 4696406.04
023 6560985.72 4694421.09	077 6560014.37 4695386.86	131 6559222.98 4696411.87
024 6560965.96 4694420.62	078 6559997.70 4695406.49	132 6559221.54 4696417.68
025 6560962.43 4694420.54	079 6559993.78 4695411.10	133 6559219.55 4696425.16
026 6560938.17 4694418.65	080 6559959.69 4695451.25	134 6559220.60 4696425.42
027 6560914.10 4694418.80	081 6559944.12 4695469.59	135 6559219.38 4696425.77
028 6560875.30 4694418.85	082 6559916.25 4695502.42	136 6559216.44 4696435.86
029 6560836.46 4694418.89	083 6559884.34 4695539.99	137 6559213.23 4696445.87
030 6560831.93 4694424.24	084 6559838.71 4695593.74	138 6559209.77 4696455.80
031 6560826.08 4694431.14	085 6559824.35 4695610.64	139 6559206.04 4696465.63
032 6560823.45 4694434.25	086 6559797.85 4695641.85	140 6559202.07 4696475.37
033 6560825.73 4694436.18	087 6559761.17 4695685.05	141 6559197.85 4696485.00
034 6560821.59 4694436.43	088 6559681.89 4695779.09	142 6559193.37 4696494.51
035 6560816.60 4694442.33	089 6559651.52 4695815.12	143 6559188.65 4696503.91
036 6560793.95 4694469.05	090 6559640.89 4695827.72	144 6559183.70 4696513.18
037 6560763.14 4694505.41	091 6559606.53 4695868.49	145 6559183.01 4696514.42
038 6560761.32 4694507.56	092 6559602.61 4695873.13	146 6559177.96 4696523.22
039 6560753.02 4694517.36	093 6559523.32 4695967.18	147 6559172.70 4696531.90
040 6560736.00 4694537.44	094 6559498.13 4695992.31	148 6559167.23 4696540.44
041 6560722.59 4694553.27	095 6559463.44 4696026.93	149 6559166.39 4696541.71
042 6560696.98 4694583.49	096 6559453.96 4696036.38	150 6559159.98 4696551.07
043 6560691.53 4694589.92	097 6559448.65 4696041.83	151 6559152.06 4696562.30
044 6560682.59 4694600.47	098 6559426.31 4696064.78	152 6559141.19 4696577.71
045 6560612.16 4694683.59	099 6559383.46 4696108.78	153 6559124.10 4696601.95
046 6560590.75 4694708.85	100 6559328.75 4696164.97	154 6559103.40 4696631.28
047 6560577.56 4694724.41	101 6559321.45 4696172.47	155 6559101.76 4696633.61
048 6560554.13 4694752.07	102 6559312.97 4696181.18	156 6559101.62 4696633.82
049 6560541.73 4694766.70	103 6559310.27 4696183.95	157 6559095.33 4696642.74
050 6560519.29 4694793.17	104 6559306.29 4696188.05	158 6559043.31 4696716.48
051 6560480.49 4694838.97	105 6559292.69 4696202.01	159 6559030.51 4696734.63
052 6560471.30 4694849.81	106 6559272.76 4696222.50	160 6559021.89 4696750.79
053 6560440.98 4694885.59	107 6559263.00 4696232.52	161 6559019.97 4696759.50
054 6560425.38 4694904.00	108 6559256.69 4696239.01	162 6559017.23 4696770.70
055 6560409.15 4694923.15	109 6559242.21 4696253.88	163 6559018.35 4696791.62
056 6560400.87 4694932.93	110 6559240.56 4696258.70	164 6559018.64 4696792.30
057 6560334.96 4695010.30	111 6559239.17 4696263.59	165 6559019.55 4696795.04
058 6560291.44 4695061.39	112 6559238.04 4696268.56	166 6559021.76 4696801.36
059 6560276.03 4695079.48	113 6559237.19 4696273.58	167 6559021.99 4696802.09
060 6560269.05 4695087.67	114 6559236.79 4696276.76	168 6559023.02 4696800.94
061 6560259.23 4695099.19	115 6559236.32 4696282.96	169 6559045.11 4696776.02
062 6560237.91 4695124.22	116 6559235.29 4696304.28	170 6559057.94 4696761.55
063 6560221.55 4695143.43	117 6559235.12 4696307.85	171 6559058.97 4696758.41
064 6560211.32 4695155.44	118 6559234.99 4696310.60	172 6559063.79 4696749.34
065 6560203.14 4695165.04	119 6559233.91 4696333.01	173 6559066.96 4696744.64
066 6560191.63 4695178.55	120 6559233.76 4696336.16	174 6559069.92 4696740.64
067 6560152.89 4695224.03	121 6559233.17 4696346.10	175 6559072.56 4696743.64
068 6560147.03 4695230.91	122 6559232.33 4696356.04	176 6559073.93 4696744.54
069 6560145.95 4695232.18	123 6559231.25 4696365.94	177 6559095.33 4696719.17
070 6560142.95 4695235.70	124 6559230.65 4696370.69	178 6559115.81 4696694.96
071 6560137.23 4695242.41	125 6559229.82 4696376.62	179 6559129.00 4696678.70
072 6560117.21 4695265.91	126 6559228.89 4696382.53	180 6559136.62 4696669.76

181 6559144.62 4696661.20	207 6559697.65 4696041.77	233 6560489.35 4695136.13
182 6559154.03 4696649.51	208 6559737.37 4695995.67	234 6560573.46 4695043.83
183 6559156.75 4696647.21	209 6559773.19 4695954.69	235 6560595.73 4695021.03
184 6559158.50 4696644.20	210 6559808.12 4695914.96	236 6560621.83 4694992.83
185 6559167.53 4696632.74	211 6559830.22 4695892.68	237 6560666.90 4694939.90
186 6559170.41 4696628.97	212 6559857.22 4695861.39	238 6560698.38 4694903.73
187 6559178.64 4696619.40	213 6559881.70 4695834.49	239 6560722.33 4694876.33
188 6559191.09 4696605.75	214 6559916.35 4695795.33	240 6560735.61 4694860.97
189 6559206.27 4696587.03	215 6559957.90 4695748.50	241 6560749.13 4694859.10
190 6559221.93 4696569.45	216 6560005.85 4695693.27	242 6560758.06 4694847.07
191 6559230.02 4696560.36	217 6560042.21 4695652.26	243 6560764.45 4694838.11
192 6559232.43 4696557.45	218 6560083.65 4695605.30	244 6560766.94 4694834.65
193 6559242.41 4696546.23	219 6560139.12 4695541.38	245 6560771.98 4694828.76
194 6559249.62 4696538.08	220 6560168.26 4695509.16	246 6560783.67 4694815.77
195 6559252.77 4696539.56	221 6560218.20 4695453.35	247 6560800.70 4694796.43
196 6559363.04 4696416.21	222 6560274.74 4695389.75	248 6560835.40 4694757.36
197 6559390.04 4696386.31	223 6560314.59 4695344.41	249 6560898.54 4694686.29
198 6559398.27 4696377.32	224 6560345.35 4695308.22	250 6560954.78 4694622.97
199 6559422.21 4696351.15	225 6560342.84 4695301.90	251 6560990.30 4694654.16
200 6559456.33 4696313.41	226 6560352.16 4695291.04	252 6561003.56 4694638.94
201 6559497.87 4696265.55	227 6560371.10 4695269.23	253 6561016.28 4694624.84
202 6559538.37 4696219.75	228 6560429.46 4695203.95	254 6561030.02 4694609.33
203 6559577.38 4696175.67	229 6560456.91 4695172.85	255 6561034.93 4694603.89
204 6559615.83 4696132.78	230 6560457.81 4695171.71	256 6561056.98 4694623.61
205 6559630.94 4696115.85	231 6560459.74 4695169.42	
206 6559653.54 4696090.52	232 6560464.13 4695164.81	

Granice faze III realizacije razvoja Međunarodnog aerodroma Tivat određene Odlukom o izradi Izmjena i dopuna Državne studije lokacije “Kalardovo – Ostrvo cvijeća – Brdišta” (predložena lokacija novog terminala “Jug”) definisane su sljedećim koordinatama:

BROJ	Pozicija X	Pozicija Y	BROJ	Pozicija X	Pozicija Y
1	6560218.55	4695137.88	56	6560794.52	4694419.18
2	6560223.32	4695141.92	57	6560786.24	4694420.21
3	6560232.72	4695130.84	58	6560785.22	4694420.16
4	6560238.78	4695123.69	59	6560775.85	4694419.70
5	6560244.85	4695116.54	60	6560766.48	4694419.24
6	6560250.92	4695109.38	61	6560757.11	4694418.78
7	6560256.98	4695102.23	62	6560747.74	4694418.49
8	6560263.05	4695095.07	63	6560728.98	4694418.34
9	6560269.12	4695087.92	64	6560719.60	4694418.27
10	6560275.18	4695080.77	65	6560710.22	4694418.19
11	6560281.25	4695073.61	66	6560700.85	4694418.49
12	6560287.32	4695066.46	67	6560691.48	4694418.92
13	6560293.39	4695059.31	68	6560682.11	4694419.34
14	6560299.45	4695052.15	69	6560653.98	4694420.10
15	6560311.59	4695037.85	70	6560625.84	4694420.35
16	6560317.65	4695030.69	71	6560607.08	4694420.51
17	6560323.72	4695023.54	72	6560588.33	4694420.68
18	6560329.79	4695016.38	73	6560562.15	4694452.75
19	6560335.85	4695009.23	74	6560516.10	4694506.14
20	6560366.19	4694973.46	75	6560495.53	4694530.00
21	6560372.25	4694966.30	76	6560466.73	4694563.39

22	6560384.39	4694952.00	77	6560385.82	4694657.20
23	6560390.45	4694944.84	78	6560380.66	4694660.70
24	6560396.52	4694937.69	79	6560374.56	4694661.16
25	6560402.59	4694930.53	80	6560368.89	4694658.45
26	6560414.72	4694916.23	81	6560288.91	4694589.46
27	6560426.85	4694901.92	82	6560277.58	4694576.77
28	6560438.99	4694887.61	83	6560232.75	4694644.54
29	6560451.12	4694873.30	84	6560161.23	4694753.13
30	6560463.25	4694858.99	85	6560152.43	4694768.03
31	6560469.32	4694851.84	86	6560151.03	4694769.67
32	6560499.65	4694816.07	87	6560152.61	4694771.03
33	6560505.72	4694808.92	88	6560157.43	4694775.14
34	6560542.12	4694765.99	89	6560163.25	4694786.05
35	6560560.32	4694744.53	90	6560167.48	4694794.43
36	6560584.59	4694715.91	91	6560171.43	4694802.91
37	6560608.85	4694687.30	92	6560173.96	4694811.94
38	6560614.92	4694680.14	93	6560176.50	4694820.97
39	6560639.18	4694651.53	94	6560179.03	4694830.00
40	6560657.38	4694630.06	95	6560181.46	4694838.71
41	6560669.52	4694615.76	96	6560184.15	4694848.31
42	6560687.72	4694594.29	97	6560186.62	4694857.10
43	6560699.85	4694579.99	98	6560189.15	4694866.13
44	6560705.92	4694572.83	99	6560196.11	4694893.39
45	6560748.38	4694522.75	100	6560202.70	4694920.75
46	6560760.52	4694508.45	101	6560207.15	4694938.98
47	6560772.65	4694494.14	102	6560219.52	4694984.22
48	6560790.85	4694472.68	103	6560227.57	4695011.17
49	6560802.98	4694458.37	104	6560236.16	4695037.97
50	6560815.12	4694444.06	105	6560238.02	4695043.77
51	6560827.25	4694429.75	106	6560238.07	4695047.06
52	6560836.46	4694418.89	107	6560238.24	4695056.44
53	6560826.80	4694420.20	108	6560236.84	4695075.09
54	6560822.65	4694420.07	109	6560233.18	4695093.46
55	6560803.90	4694419.47	110	6560228.57	4695111.65
			111	6560226.74	4695118.89
			112	6560222.27	4695129.26

Dodatne informacije o koncesionom području Međunarodnom aerodroma Tivat:

FAZA I

Faza I realizacije na Međunarodnom aerodromu Tivat obuhvata 225 katastarskih parcela iz 2 lista nepokretnosti, sve u okviru KO Mrčevac, ukupne površine 846,596 m². U pitanju su sljedeće katastarske parcele:

KO Mrčevac LN br	Parcele
16	1254/1, 1254/2, 1254/3, 1268/1, 1268/3, 1268/4, 1268/5, 1268/6, 1269/1, 1269/2, 1269/3, 1270, 1271/1, 1271/2, 1272/1, 1272/2, 1273/1, 1273/2, 1273/3, 1273/4, 1273/5, 1275/1, 1275/2, 1275/3, 1275/4, 1276, 1277/1, 1277/2
1312	1235/2, 1235/3, 1235/4, 1236/2, 1237/2, 1239/2, 1241/2, 1241/3, 1248/2, 1248/3,

<p>1249/1, 1249/2, 1249/3, 1249/4, 1249/5, 1249/6, 1249/7, 1249/8, 1250/1, 1250/2, 1251/1, 1251/2, 1252/1, 1252/10, 1252/11, 1252/12, 1252/2, 1252/3, 1252/5, 1252/6, 1252/7, 1252/8, 1252/9, 1253/1, 1253/2, 1255/1, 1255/2, 1255/3, 1255/4, 1255/5, 1255/6, 1256/1, 1256/2, 1256/3, 1256/4, 1256/5, 1257/1, 1257/2, 1257/3, 1257/4, 1257/5, 1257/6, 1258/1, 1258/2, 1258/3, 1258/4, 1258/5, 1258/6, 1258/7, 1258/8, 1259/1, 1259/2, 1259/3, 1260/1, 1260/2, 1260/3, 1261/1, 1261/2, 1261/3, 1262/1, 1262/3, 1262/4, 1263/1, 1263/2, 1263/3, 1264/2, 1265, 1266/1, 1266/2, 1266/3, 1266/4, 1267/1, 1267/3, 1267/4, 1267/5, 1267/6, 1267/7, 1278/1, 1278/2, 1278/3, 1278/4, 1279/1, 1279/2, 1279/3, 1279/4, 1279/5, 1280, 1281/1, 1281/2, 1282, 1283, 1284, 1285, 1286/1, 1286/2, 1287, 1288/1, 1288/2, 1289, 1290/1, 1290/2, 1296/1, 1296/10, 1296/11, 1296/12, 1296/13, 1296/14, 1296/16, 1296/3, 1296/4, 1296/6, 1296/7, 1296/8, 1296/9, 1974/2, 1974/3, 1974/4, 1974/5, 1975, 2155/2, 2155/4, 2155/5, 2155/6, 2158/2, 2158/3, 2158/4, 2158/5, 2158/6, 2159, 2160/1, 2160/3, 2161/2, 2161/3, 2161/4, 2163/2, 2163/3, 2165/2, 2165/3, 2166/1, 2166/2, 2166/3, 2167/1, 2167/2, 2167/3, 2181/2, 2181/3, 2182/2, 2182/3, 2182/4, 2182/5, 2182/6, 2183/1, 2183/4, 2183/5, 2183/6, 2183/7, 2184/2, 2184/3, 2186/2, 2186/3, 2187/2, 2188/3, 2188/4, 2188/5, 2189/11, 2189/4, 2189/6, 2189/7, 2189/8, 2189/9, 2192/3, 2192/4, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2226, 2227, 2228.</p>

Napomena: Katastarska parcela br. 1232/2 iz LN 312 i katastarska parcela 1268/2 iz LN 1143 nisu u obuhvatu koncesionog područja.

FAZA II

Faza II realizacije obuhvata nepokretnosti iz KO Mrčevac i KO Đuraševići, i to ukupno 216 katastarskih parcela upisanih u 61 list nepokretnosti, ukupne površine 560.125 m².

FAZA III

Faza III obuhvata nepokretnosti iz KO Đuraševići ukupne površine 173.892 m².

PRILOG 12. Radovi i Tehničke specifikacije

Sveukupno planiranje, projektovanje i razvoj Radova, Radova na unapređenju, Radova na primopredaji po isteku ugovora ili Sanacionih radova, ukoliko je primjenjivo, sprovodiće Koncesionar u skladu sa Važećim propisima i Dobrom međunarodnom praksom u industriji.

1. DEFINICIJE

ICAO oznaka tipa vazduhoplova – klasifikacija tipa vazduhoplova sadržana u Aneksu 14 ICAO-a, zasnovana na kombinaciji raspona krila vazduhoplova i spoljašnjeg razmaka glavnih stajnih točkova; namijenjena pojednostavljenju procesa utvrđivanja da li određeni vazduhoplov može koristiti određeni objekat (poziciju, rulnu stazu, poletno-sletnu stazu i sl.).

Vršni sat - označava projektovani satni kapacitet, utvrđen u skladu sa metodologijom International Air Transport Association ADRM, 12. izdanje (važeće u trenutku objave tendera), mjeren na osnovu pojedinačnih tokova saobraćaja (odvojeno za dolaske i odlaske).

EASA – Agencija Evropske unije za bezbjednost vazduhoplovstva

CIP – označava putnika od posebnog komercijalnog značaja, uključujući, bez ograničenja, putnike poslovne i prve klase, putnike sa visokim statusom u programima lojalnosti, kao i druge putnike visoke komercijalne vrijednosti.

GIIP (Good International Industry Practices) – „dobra međunarodna industrijska praksa“ označava prakse, metode, standarde, procedure i preporuke koje su u skladu sa Važećim propisima i koje se uobičajeno primjenjuju u industriji vazdušnog saobraćaja i upravljanja aerodromima u vezi sa projektovanjem, izgradnjom, radom i održavanjem aerodroma, a koje se razumno mogu očekivati od kvalifikovanog i iskusnog izvođača, inženjera ili operatora, u istim ili sličnim okolnostima; ove prakse, metode, standardi i procedure uključuju, prema sljedećem redoslijedu prioriteta: (i) propise EASA za aerodrome, (ii) ICAO standarde i preporučene prakse (SARPs), (iii) IATA ADRM i sve druge relevantne IATA smjernice, (iv) EHS smjernice, i (v) relevantne smjernice ACI i TRB.

IATA – Međunarodno udruženje za vazdušni saobraćaj

ICAO – Međunarodna organizacija civilnog vazduhoplovstva

LoS (Level of Service – nivo usluge) – označava standardizovani koncept za utvrđivanje nivoa usluge na aerodromu, kojim se, između ostalog, uzimaju u obzir potražnja, brzina i kapacitet obrade putnika, kao i kvalitet usluge.

Kriterijumi učinka – označava kriterijume učinka utvrđene u Prilogu 13.

PRM (Putnici sa smanjenom pokretljivošću) označava svako lice čija je pokretljivost pri korišćenju prevoza smanjena usljed fizičkog invaliditeta (čulnog ili lokomotornog, trajnog ili privremenog), intelektualnog oštećenja, starosne dobi ili drugog uzroka invaliditeta, i čija situacija zahtijeva odgovarajuću pažnju i prilagođavanje usluga njegovim ili njenim posebnim potrebama.

Komunalne usluge – pružanje usluga u vezi sa komunalnim mrežama, uključujući, ali ne ograničavajući se na vodovod, kanalizaciju, električnu energiju, gas, odvoz otpada, drenažu, telekomunikacije, toplinsku energiju i elektronske komunikacije, koje postoje na/ili u okviru lokacije aerodroma, i koje uključuju sve cjevovode, električne i komunikacione kablove, kanalizaciju, podzemne vodove, gasovode i druge mreže, kao i svu opremu koja čini sastavni dio ovih sistema ili je neophodna za njihovo funkcionisanje.

VIP (Veoma važne ličnosti), odnosno putnici kojima se pruža poseban tretman po pozivu Vlade.

2. OPŠTI ZAHTJEVI ZA PROJEKTOVANJE

Ovaj odjeljak Priloga ima za cilj da definiše ključne zahtjeve koji se moraju uzeti u obzir prilikom projektovanja aerodroma.

3. 1. Putnički terminal

Primarna funkcija putničkog terminala (terminala) je da obezbijedi **udoban i efikasan pristup vazduhoplovima i od njih, za sve putnike u odlasku, dolasku i transferu**. Projektovanjem se mora obezbijediti:

- minimizacija **pješачke udaljenosti** za putnike;
- **razdvajanje tokova dolaznih i odlaznih putnika** u skladu sa Važećim propisima;
- minimizacija **potrebnog vertikalnog kretanja** putnika;
- minimizacija **ukrštanja tokova** putnika;
- **da komercijalni sadržaji i „fiksni“ elementi** (npr. vertikalne komunikacije, konstrukcioni elementi, mašinski sistemi itd.) **budu adekvatno locirani i da ne ometaju tok putnika**;
- **razdvajanje tokova putnika, osoblja i robe/ispоруka**;
- **obezbjeđenje adekvatnog pristupa za obradu PRM putnika**, sa logičnim rasporedom funkcija, u skladu sa Važećim propisima, uključujući prijemne pultove i/ili punktove za pomoć;
- **obezbjeđenje adekvatnih sadržaja za VIP i CIP putnike** – najmanje u obimu postojećih kapaciteta;
- **obezbjeđenje adekvatnih kancelarijskih i radnih prostora za druge korisnike aerodroma** (avio-kompanije, zemaljske operatere, državne organe itd.) – najmanje u obimu postojećih kapaciteta i u skladu sa Važećim propisima;

Projektovanje terminala mora:

- biti u skladu sa preporukama IATA u pogledu optimalnog nivoa usluge (LoS), u skladu sa IATA ADRM (posljednje izdanje); ovaj standard se koristi i za definisanje ugovornih nivoa usluge povezanih sa proširenjem i/ili unapređenjem kapaciteta, te projektovanje mora biti **usklađeno sa Kriterijumima učinka iz Priloga 13**;
- obezbijediti fleksibilnost za prilagođavanje povećanim rizicima usljed klimatskih promjena, što najmanjem uključuje izradu predloženog Plana upravljanja klimatskim rizicima za srednje i visoke rizike identifikovane kroz Procjenu klimatskih rizika; projektovanje može predvidjeti različite pristupe u zavisnosti od scenarija klimatskih promjena i mora predvidjeti distinkciju fazu izgradnje i fazu eksploatacije;
- ispunjavati kriterijume sertifikacije zelene gradnje, kao što su EDGE (Excellence in Design for Greater Efficiencies), BREEAM (Building Research Establishment Environmental Assessment Method), LEED (Leadership in Energy and Environmental Design) ili određeni njihov ekvivalent;
- Projektovanje terminala mora biti usklađeno sa važećim nivoom akreditacije u okviru Programa akreditacije aerodroma za emisije ugljenika (ACA) i težiti postizanju višeg nivoa akreditacije, u skladu sa Državnim akcionim planom Međunarodne organizacije za civilno vazduhoplovstvo (ICAO) za smanjenje emisija CO₂ u vazduhoplovstvu za Crnu Goru, kao i Šemom za kompenzaciju i smanjenje emisija ugljenika u međunarodnom vazduhoplovstvu (CORISIA).;

- biti usklađeno sa sistemom upravljanja životnom sredinom zasnovanim na principima održivog razvoja i zahtjevima međunarodnog standarda ISO 14001:2004.

2. Podsistemi terminala

Svaki od podsistema i objekata koji čine terminalsku zgradu podložan je izmjenama, te se mora primijeniti jasna strategija za realizaciju proširenja. Projektovanjem se mora uzeti u obzir:

- **planiranje i izvođenje proširenja** uz minimalne operativne poremećaje;
- **prilagodljivost i fleksibilnost objekata** kako bi se apsorbirali sezonski vrhovi saobraćaja uz minimalne intervencije u postojećem gabaritu i minimalne operativne smetnje;
- **koherentnost i kontinuitet** – obezbjeđenje skladnog dizajna koji predstavlja nastavak postojećih objekata.

3. Platforma za parkiranje vazduhoplova predstavlja namjenski prostor za parkiranje vazduhoplova. Projektovanjem se mora obezbijediti:

- **proširenje usmjereno na maksimizaciju kapaciteta i fleksibilnost;**
- **adekvatna lokacija i konfiguracija u odnosu na terminal**, radi minimizacije pješačkih udaljenosti, potrebe za autobuskim prevozom i obezbjeđenja bezbjednosti tokova putnika;
- **natkrivene površine/pješačke komunikacije** radi obezbjeđenja adekvatnog i komfornog kretanja putnika između terminala i vazduhoplova.

4. **Infrastruktura za kopnene transportne usluge (uključujući, između ostalog, parking mjesta i pristupne saobraćajnice) mora biti projektovana tako da obezbijedi odgovarajući nivo usluge, omogućavajući efikasno i bezbjedno funkcionisanje uz minimalne zagušenja u vršnom satu (Busy Hour).** Projektovanje mora uzeti u obzir:

- **fazno proširenje sa fokusom na maksimizaciju kapaciteta** (broj parking mjesta);
- **optimizaciju internih saobraćajnica unutar postojećeg gabarita** (smanjenje ukrštanja, odvojene zone za taksi i autobuse, obilazne trake itd.);
- **jednostavan pristup parkingu** i nesmetan prelaz između terminala i parkinga;
- prilagodljivost na klimatske rizike (toplotni talasi, hladni talasi, poplave itd.);
- **Projektovanje mora obezbijediti odgovarajući stepen fleksibilnosti radi prilagođavanja povećanim rizicima i opasnostima povezanim sa klimatskim promjenama** (npr. toplotni i hladni talasi, poplave).

5. **Infrastruktura komunalnih sistema mora biti projektovana i izvedena na način koji obezbjeđuje da njen razvoj i rad budu u skladu sa standardima i propisima važećim u Crnoj Gori**, kao i sa dobrom međunarodnom industrijskom praksom; **njen projektovani kapacitet mora obezbijediti adekvatno snabdijevanje** za potrebe svih aerodromskih objekata, uključujući objekte kojima upravljaju treća lica, kao i obezbijediti redundantnost za kritične sisteme; sve u skladu sa kriterijumima zelene gradnje i Programom akreditacije aerodroma za emisije ugljenika (ACA).

6. Uticaji na životnu sredinu i društvo moraju biti ublaženi u skladu sa Standardima, propisima i zakonima koji su na snazi u Crnoj Gori, kao i sa dobrom međunarodnom industrijskom praksom.

4. PROGRAM RADOVA

Ovaj odjeljak daje pregled kapitalnih ulaganja koja se smatraju neophodnim radi zadovoljenja potražnje i zahtjeva u pogledu nivoa usluge (LoS) tokom predviđenog perioda koncesije od 30 godina.

Koncesionar je dužan da izvrši rekonstrukciju i proširenje infrastrukture na manevarskim površinama (airside) i kopnenim površinama (landside) na aerodromima.

Implementacija investicionog programa biće podijeljena u tri faze:

- **Prva faza implementacije (Faza I)** – prve 3 godine trajanja Ugovora o koncesiji;
- **Druga faza implementacije (Faza II)** – 4. i 5. godina trajanja Ugovora o koncesiji.

Na početku koncesije, tokom **prve i druge faze implementacije**, biće neophodno izvođenje obaveznih radova radi usklađivanja sa propisima Agencije za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore (CAA), Uredbom EU br. 139/2014 i njenim izmjenama, kao i standardima ICAO-a. Takođe, radi dostizanja početnih nivoa usluge propisanih u Prilogu 13 Ugovora o koncesiji, određeni obavezni projekti, kao što su proširenje terminala i platforme, definisani su u narednim odjeljcima i predstavljaju obavezne aktivnosti tokom početnog perioda koncesije.

- **Treća faza implementacije (Faza III)** – od 6. do 30. godine trajanja Ugovora o koncesiji.

Nakon ovog perioda, tokom treće faze implementacije, značajni zahtjevi u pogledu kapaciteta i kapitalnog održavanja tokom predviđenog 30-godišnjeg perioda koncesije biće vođeni potražnjom i nivoima usluge (u skladu sa definicijama iz Priloga 13 Ugovora o koncesiji), kao i životnim ciklusom aerodromskih objekata. Ne predviđa se postojanje obavezne liste niti fiksnog vremenskog okvira za ulaganja nakon prve i druge faze investicija, koje čine obavezne zahtjeve.

3.1 Aerodrom Podgorica

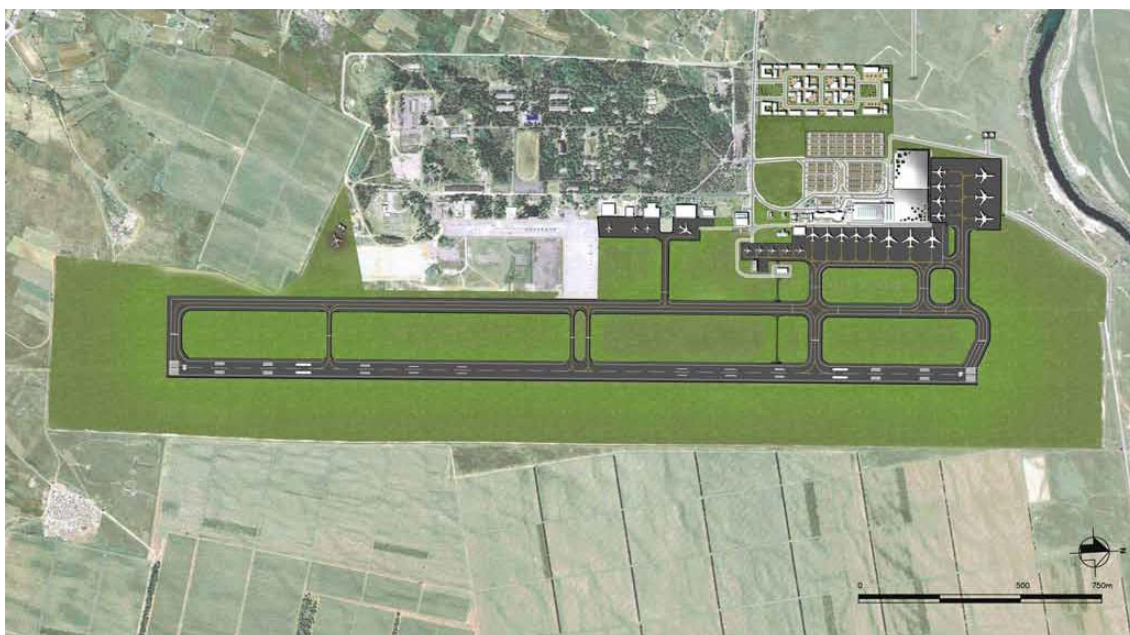
3.1.1 Osnovni radovi – Dio A

Dio A liste Osnovnih radova obuhvata investicije koje su propisane Zakonom o koncesiji usvojenim 25. jula 2019. godine, a koje su obavezne i od ključnog značaja za obezbjeđivanje dodatnog kapaciteta različitih pod sistema aerodroma.

Svi radovi obuhvaćeni ovim odjeljkom moraju biti usklađeni sa opštim zahtjevima za projektovanje definisanim u Odjeljku 2.

Radovi proširenja u svim fazama razvoja moraju biti usklađeni sa svim odredbama sadržanim u Lokalnoj studiji lokacije „Cijevna – planska jedinica 2.5“, kao i sa budućim Generalnim regulacionim planom.

Treba napomenuti da se Lokalna studija lokacije zasniva na Master planu razvoja Aerodroma Crne Gore do 2030. godine, prema definisanim fazama; u nastavku je dat grafički prikaz važeće planske dokumentacije – LLS Aerodrom Podgorica i Master plan razvoja aerodroma 2030, u cilju ilustracije planiranog prostornog rješenja:

Slika 1: Ilustracija proširenja aerodroma (izvod iz Master plana razvoja aerodroma 2030)

U okviru Osnovnih radova – Dio A, Koncesionar je dužan da pribavi i održava sertifikat aerodroma izdat od strane Agencije za civilno vazduhoplovstvo (CAA), te da izvrši sva ulaganja neophodna za unapređenje i održavanje infrastrukture, koja će biti predmet evaluacije od strane CAA.

Koncesionar je dužan da pribavi i održava akreditaciju u okviru Airport Carbon Accreditation (ACA) programa na nivou 1 – Mapiranje, uz nastojanje da dostigne viši nivo akreditacije, kao i da ispuni kriterijume zelene gradnje kao što su EDGE, BREEAM, LEED ili određeni ekvivalent.

Pored toga, Koncesionar je dužan da postupa u skladu sa procedurama neophodnim za održavanje projekta One Stop Security (OSS) u Crnoj Gori.

3.1.1.1 Prva faza – Osnovni radovi – Dio A

Tokom prve faze investicionog programa, minimalni investicioni radovi na Aerodromu Podgorica obuhvataju, između ostalog, sljedeće:

Sistem poletno-sletne staze i rulnih staza:

- izgradnju bankina poletno-sletne staze radi usklađivanja sa zahtjevima ICAO koda E;
- povećanje širine rulne staze E (15 m) radi usklađivanja sa zahtjevima ICAO referentnog koda C;

Povećanje širine rulne staze E, u skladu sa ICAO zahtjevima za vazduhoplove koda C, mora obuhvatiti:

a) Kolovoznu konstrukciju: Koncesionar je, u skladu sa Važećim propisima, dužan da izvede kolovoznu konstrukciju rulne staze sa PCN vrijednošću koja odgovara klasifikacionom broju

vazduhoplova (ACN) „projektovanog vazduhoplova“ (odnosno najzahtjevnijeg vazduhoplova), utvrđenog na osnovu projekcija saobraćaja, uz saglasnost Ugovornog organa;

b) Rasvjetu, oznake, odvodnjavanje i dr. u skladu sa Važećim zakonodavstvom.

Terminal i platforma:

- Proširenje/izgradnja putničkog terminala za 12.500 m² i proširenje dijela platforme (ukupno 8 pozicija za vazduhoplove koda C);

Dimenzionisanje terminala mora obuhvatiti minimalno dodatno proširenje od +12.500 m², u mjeri u kojoj prošireni terminal ispunjava optimalni nivo usluge prema IATA ADRM i Kriterijume performansi, na osnovu očekivanog broja putnika u vršnom satu.

Projektovanje terminala mora dodatno obuhvatiti:

- proširenje terminalskih površina mora obuhvatiti obezbjeđenje odvojenih zona za niskotarifne prevoznike (LCC) i prevoznike sa punim servisom (FSC);
- elementi opremanja i završne obrade moraju obuhvatiti najmanje:
  - klimatizaciju u odgovarajućim zonama (kao što su javni prostori, tehničke prostorije i kancelarijski prostori) u objektu terminala;
  - savremeni sistem za prikaz informacija o letovima (Public Flight Information Display System) u cijelom terminalu; i
  - signalizaciju u skladu sa preporukama Međunarodnog udruženja vazdušnog saobraćaja, iz njihovog priručnika za razvoj aerodroma (Airport Development Reference Manual);
- obezbjeđenje terminalskih sistema koji obuhvataju (između ostalog):
  - šaltere i objekte za prijavu putnika za zajedničku upotrebu opreme (CUTE) i samoposlužne sisteme za prijavu (CUSS);
  - bežične mreže;
  - informacione kioske;
  - sistem javnog razglasa; i
  - sistem video nadzora (CCTV) za praćenje svih objekata.

Napominje se da, iako to nije izričito navedeno u Zakonu o koncesiji, Koncesionar mora obezbijediti i sva dodatna unapređenja/proširenja pratećih objekata neophodnih za funkcionisanje novog terminalskog kompleksa, kao i drugih pomoćnih objekata (npr. elektroenergetsko postrojenje, objekat za upravljanje otpadom, postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda – ukoliko je potrebno, itd.).

Proširenje platforme mora predvidjeti povećanje broja parking pozicija za vazduhoplove sa 6 pozicija za avione kodne oznake C na 8 pozicija za avione kodne oznake C:

- pozicije na platformi moraju biti projektovane sa betonskom kolovoznom konstrukcijom i projektnim vijekom trajanja od dvadeset pet (25) godina, u skladu sa planiranom dinamikom i namjenom korišćenja platforme. Shodno tome, nosivost kolovoza (PCN) mora odgovarati broju opterećenja vazduhoplova (ACN) „projektovanog vazduhoplova“, pri čemu se primjenjuju najstroži zahtjevi proistekli iz saobraćajnih prognoza, u dogovoru sa Ugovornim organom;

- pozicije moraju biti dimenzionisane tako da mogu primiti vazduhoplov kodne oznake C, uz obezbjeđenje dovoljno prostora za bezbjedno manevrisanje i operacije zemaljskih službi. Takođe mora biti obezbijeđen i jasno označen prostor za odlaganje opreme za podršku na zemlji, radi omogućavanja efikasnih operacija na platformi.

Opšti dizajn, nagibi, obilježavanje (marking), odvodnjavanje (uključujući objekte za separaciju ulja/goriva) i signalizacija moraju biti u skladu sa važećim propisima.

5. Proširenje platforme za generalnu avijaciju:

- izgradnja dodatne **+1 pozicije** za generalnu avijaciju, uz primjenu iste konfiguracije i dimenzija kao kod postojećih pozicija;
- pozicije platforme za generalnu avijaciju moraju biti izvedene kao asfaltna kolovozna konstrukcija i projektovane sa vijekom trajanja od dvadeset pet (25) godina, u skladu sa planiranom dinamikom i namjenom korišćenja platforme;

Projektovanje mora i dalje obezbjeđivati fleksibilnost radi prilagođavanja povećanim rizicima i opasnostima povezanim sa klimatskim promjenama, pri čemu najmanje mora uključivati izradu predloženog Plana upravljanja klimatskim rizicima za adresiranje srednjih i visokih rizika identifikovanih u Procjeni klimatskih rizika.

3.1.1.3 Treća faza – Osnovni radovi – Dio A

Tokom treće faze investicionog programa, zahtijevani investicioni radovi biće zasnovani na performansama, pri čemu će obim i vremenski okvir proširenja biti isključivo uslovljeni rastom saobraćaja i potrebom za usklađivanjem sa zahtjevima nivoa usluge (Level of Service), u skladu sa Aneksom 13 Koncesionog ugovora.

3.1.2 Osnovni radovi – Dio B

Dio B liste osnovnih radova obuhvata investicije koje nijesu bile propisane Koncesionim aktom usvojenim 25. jula 2019. godine, a koje su obavezne i ključne za obezbjeđenje dodatnog kapaciteta pojedinih podsistema aerodroma.

Za Aerodrom Podgorica nijesu predviđeni radovi iz kategorije Osnovni radovi – Dio B.

3.1.3 Radovi koji nisu od ključnog značaja

Lista ovih radova obuhvata investicije koje su bile propisane Zakonom o koncesiji usvojenim 25. jula 2019. godine, a koje su obavezne, ali nijesu od ključnog značaja za obezbjeđenje dodatnog kapaciteta pojedinih podsistema aerodroma.

Za Aerodrom Podgorica nijesu predviđeni radovi iz ove kategorije.

3.2 Aerodrom Tivat

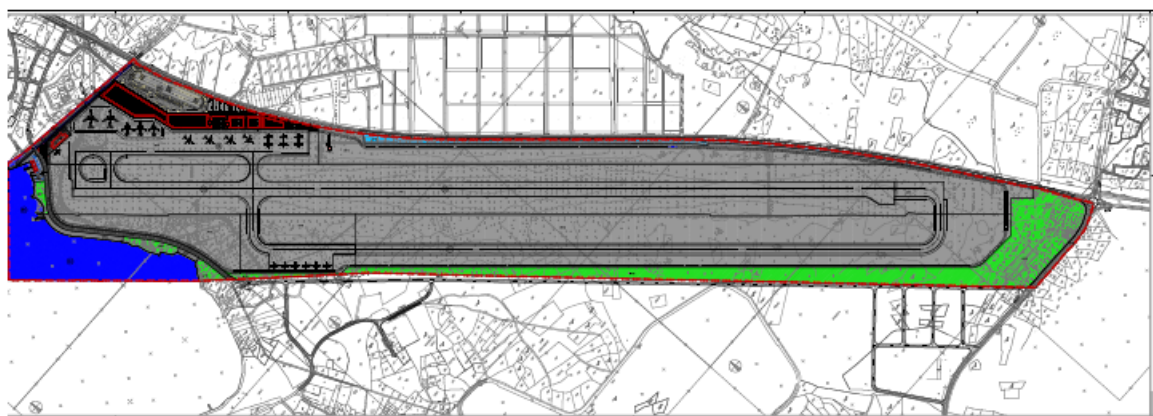
3.2.1 Osnovni radovi – Dio A

Dio A liste osnovnih radova obuhvata investicije propisane Koncesionim aktom usvojenim 25. jula 2019. godine, koje su obavezne i ključne za obezbjeđenje dodatnog kapaciteta pojedinih podsistema aerodroma.

Svi radovi iz ovog dijela moraju biti u skladu sa opštim projektnim zahtjevima definisanim u Odjeljku 2.

Tokom treće faze razvoja, mora se obezbijediti usklađenost sa planom šireg područja (LLS) „Sektor 25

– Kalardovo – Ostrvo cvijeća – Brdišta“, kao i kasnije kroz važeći Opšti regulatorni plan.

Slika 2: Prikaz proširenja aerodroma (izvod iz SLS – Studija Sektor 24 za Aerodrom Tivat)

Davalac koncesije će predati lokacije Koncesionaru bez bilo kakvog tereta koji bi mogao uticati na predmet koncesije, u skladu sa dinamikom utvrđenom u Koncesionom aktu; što podrazumijeva da će izvođenje i završetak svih obaveznih radova zavisiti od dostupnosti zemljišta potrebnog za obezbjeđenje lokacije, dimenzija i pravilnog funkcionisanja svakog od tih radova.

U okviru Osnovnih radova – Dio A, Koncesionar je dužan da pribavi i održava sertifikaciju aerodroma od strane Agencije za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore, te će morati izvršiti sve potrebne investicije radi unapređenja i održavanja infrastrukture, koja će potom biti predmet procjene od strane Agencije.

Koncesionar je dužan da pribavi i održava akreditaciju u okviru Programa akreditacije aerodroma za emisije ugljenika na nivou 1 (Mapiranje), uz nastojanje da postigne viši nivo akreditacije, kao i da ispuni kriterijume zelene gradnje, kao što su: Excellence in Design for Greater Efficiencies (EDGE), Building Research Establishment Environmental Assessment Method (BREEAM), Leadership in Energy and Environmental Design (LEED), ili ekvivalentne standarde.

Osim toga, Koncesionar mora postupati u skladu sa propisanim procedurama kako bi Crna Gora održala status u okviru projekta One Stop Security (OSS).

3.2.1.1 Prva faza – Osnovni radovi – Dio A

Tokom **prve faze investicionog programa**, minimalni investicioni radovi uključuju, ali nijesu ograničeni na sljedeće:

6. Sistem uzletno-sletnih i rulnih staza:

- rekonstrukcija postojećih uzletno-sletnih staza;
- rekonstrukcija kolovozne konstrukcije: Koncesionar je – u skladu sa važećim propisima – dužan da izvrši popravke, rekonstrukciju i sanaciju postojeće kolovozne konstrukcije uzletno-sletne staze. Shodno tome, nosivost kolovoza (PCN) mora odgovarati nosivosti vazduhoplova (ACN) „projektovanog vazduhoplova“, pri čemu se primjenjuju najstrožiji zahtjevi koji proizilaze iz saobraćajnih prognoza, u dogovoru sa Ugovornim organom;
- zamjena rasvjete, obilježavanje (marking), odvodnjavanje i sl. u skladu sa važećim propisima;

Svi projekti moraju obezbijediti fleksibilnost radi prilagođavanja povećanim rizicima i opasnostima

povezanim sa klimatskim promjenama, pri čemu u najmanjem moraju uključivati izradu predloženog Plana upravljanja klimatskim rizicima za adresiranje srednjih i visokih rizika identifikovanih u Procjeni klimatskih rizika.

3.2.1.2 Druga faza – Osnovni radovi – Dio A

Tokom **druge faze investicionog programa**, minimalni investicioni radovi uključuju, između ostalog:

7. Sistem piste i rulne staze:

- Izgradnja nove rulne staze – u skladu sa ICAO zahtjevima za vazduhoplove kod E;

Izgradnja nove rulne staze u skladu sa ICAO zahtjevima za vazduhoplove kod E treba da obuhvati projektovanje i specifikacije:

a. Izgradnja kolovozne konstrukcije: Koncesionar – na osnovu važećeg zakonodavstva – dužan je da izgradi kolovoznu konstrukciju rulne staze sa PCN koji treba da odgovara klasifikacionom broju (ACN) „projektovanog vazduhoplova” ili „mješavine vazduhoplova” (tako da se primjenjuju najstrožiji zahtjevi), a na osnovu projekcija saobraćaja u dogovoru sa Ugovornim organom.

b. **Osvjetljenje, obilježavanje, drenaža, itd.:** u skladu sa važećim zakonodavstvom.

Područje terminala i platforme:

- **Proširenje u dijelu platforme:**

Proširenje platforme mora predvidjeti povećanje broja parking pozicija za vazduhoplove:

- pozicije na platformi moraju biti projektovane sa betonskom kolovoznom konstrukcijom i projektnim vijekom trajanja od dvadeset pet (25) godina, u skladu sa planiranom dinamikom i namjenom korišćenja platforme. Shodno tome, nosivost kolovoza (PCN) mora odgovarati broju opterećenja vazduhoplova (ACN) „projektovanog vazduhoplova“ ili „kombinovanog vazduhoplova”, pri čemu se primjenjuju najstrožiji zahtjevi proistekli iz saobraćajnih prognoza, u dogovoru sa Ugovornim organom;
- pozicije moraju biti dimenzionisane tako da mogu primiti vazduhoplov kodne oznake C, uz obezbjeđenje dovoljno prostora za bezbjedno manevrisanje i operacije zemaljskih službi. Takođe mora biti obezbijeđen i jasno označen prostor za odlaganje opreme za podršku na zemlji, radi omogućavanja efikasnih operacija na platformi.
- Opšti dizajn, nagibi, obilježavanje (marking), odvodnjavanje (uključujući objekte za separaciju ulja/goriva) i signalizacija moraju biti u skladu sa važećim propisima.

Projektovanje treba da obezbijedi fleksibilnost radi prilagođavanja sve većim opasnostima koje se dovode u vezu sa rizicima od klimatskih promjena, i u najmanjem treba da uključi razrađen Plan upravljanja klimatskim rizicima za adresiranje srednjih i visokih rizika identifikovanih u Procjeni klimatskih rizika.

3.2.1.3 Treća faza – Osnovni radovi – dio A

Tokom **treće faze investicionog programa**, potrebni investicioni radovi biće zasnovani na performansama, što znači da će obim i rokovi proširenja biti isključivo vođeni rastom saobraćaja i potrebnim nivoom usluge, u skladu sa Prilogom 13 Ugovora o koncesiji.

Međutim, svako proširenje terminala / platforme treba da uzme u obzir njegovu potencijalnu implementaciju u okviru susjednog LLS plana „Sector 25 – Kalardovo – Ostrvo cvijeća – Brdišta“, kao i kasnije kroz Generalni regulatorni plan, koji predviđa izgradnju nove terminalne zone „Jug“.

Konkretno, razvoj nove terminalne zone „Jug“ aerodroma postaje obavezan kada se ispuni jedan od sljedećih uslova:

1. Godišnji saobraćaj na aerodromu premaši 4,0 miliona putnika (Mpax), uz uslov da je zemljište za projekat bilo dostupno najmanje prethodnih 5 godina; ili
2. Nemogućnost daljeg rasta u vršnim satima, što ima uticaj na godišnji saobraćaj, usljed nedovoljnog kapaciteta objekata Koncesionara u okviru postojećeg terminala i apronskog prostora.

Projektovanje novog terminala treba da obezbijedi fleksibilnost za prilagođavanje povećanim rizicima usljed klimatskih promjena, uključujući najmanje izradu predloženog Plana upravljanja klimatskim rizicima kojim se adresiraju srednji do visoki rizici identifikovani u Procjeni klimatskih rizika.

3.2.2 Osnovni radovi – Dio B

Lista radova iz kategorije „Osnovni radovi – Dio B“ obuhvata investicije koje nijesu propisane Zakonom o koncesiji usvojenim 25. jula 2019. godine, a koje su obavezne i od ključnog značaja za obezbjeđenje dodatnih kapaciteta različitih podsistema aerodroma.

3.2.3.1 Prva faza – Osnovni radovi – Dio B

Tokom **prve faze investicionog programa**, minimalni ostali investicioni radovi uključuju, između ostalog:

Sistem piste i rulne staze:

- **Izgradnja ramena rulne staze u skladu sa zahtjevima Međunarodne organizacije civilnog vazduhoplovstva za vazduhoplove kategorije C;**

Terminal i područje za parkiranje vazduhoplova:

- **Proširenje putničkog terminala (ukupna površina nakon proširenja od 14.800 m²);**

Dimenzionisanje terminala treba da obezbijedi minimalnu površinu od 14.800 kvadratnih metara, u mjeri u kojoj prošireni terminal ispunjava optimalni nivo usluge prema referentnom priručniku Međunarodnog udruženja za vazdušni prevoz i kriterijume performansi, na osnovu očekivanog broja putnika u vršnim satima.

Projektovanje terminala dodatno treba da ispuni sljedeće zahtjeve:

- **Završna obrada i opremanje treba, u najmanjem, da obuhvati:**
  - klimatizaciju u svim odgovarajućim prostorima (kao što su javni prostori, tehničke prostorije i kancelarije) u terminalu, u skladu sa standardima energetske efikasnosti povezanim sa kriterijumima za sertifikaciju zelenih objekata i programom akreditacije za ugljeni otisak aerodroma;
  - sistem za prikaz informacija o letovima najnovije generacije u cijelom terminalu; i
  - signalizaciju u skladu sa preporukama Međunarodnog udruženja za vazdušni prevoz iz Referentnog priručnika za razvoj aerodroma;
- **Obezbjeđenje terminalskih sistema koji obuhvataju (između ostalog):**
  - opremu i objekte za prijavu putnika sa zajedničkim korišćenjem terminalske opreme (CUTE) i samslužnim sistemima za prijavu putnika (CUSS);
  - bežične mreže;
  - informacione kioske;

- sistem javnog razglasa;
- sistem video nadzora za nadzor svih objekata;
- Unapređenje elektroenergetskog postrojenja radi zadovoljenja povećanih potreba novog terminala i prateće infrastrukture (npr. održavanje, administracija, objekat za upravljanje otpadom, postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda);
- Projektovanje terminala treba da obezbijedi fleksibilnost za prilagođavanje povećanim rizicima povezanim sa klimatskim promjenama, što najmanje podrazumijeva izradu predloženog Plana upravljanja klimatskim rizicima kojim se adresiraju srednji do visoki rizici identifikovani u Procjeni klimatskih rizika.

3.2.3 Radovi koji nisu ključnog značaja

Lista radova koji nisu od ključnog značaja obuhvata investicije koje su propisane Zakonom o koncesiji usvojenim 25. jula 2019. godine, koje su obavezne, ali nijesu os suštinskog značaja za obezbjeđenje dodatnih kapaciteta različitih podsistema aerodroma.

3.2.2.1 Prva faza – radovi koji nisu od ključnog značaja

- **Postojeće proširenje piste (izmještanje dijela piste za slijetanje vazduhoplova koji dolaze iz pravca RWY14);**

Projekti treba da obezbijede fleksibilnost za prilagođavanje povećanim rizicima koji se dovode u vezu sa klimatskim promjenama, što u najmanjem podrazumijeva izradu predloženog Plana upravljanja klimatskim rizicima kojim se adresiraju srednji do visoki rizici identifikovani u Procjeni klimatskih rizika.

8. Terminal i područje za parkiranje vazduhoplova:

- Izgradnja Tivat Sky Pier za javni prevoz putnika, uključujući i pristupne puteve;
- Izgradnja pomorskog terminala za vazduhoplove (MAT) u neposrednoj blizini terminala za putnike koji dolaze na aerodrom putem mora;
- Izmještanje postojeće saobraćajnice ka Ostrvu cvijeća i njena izgradnja na novoj lokaciji u skladu sa važećim zakonskim propisima i planskim dokumentima, kao urbana saobraćajnica sa zaštitnim barijerama prema pisti.

PRILOG 13. Kriterijumi učinka

Dodatak A. Procjena objekata

Procijenjeni objekti će biti klasifikovani u sljedeće kategorije:

- Odličan:** Bez nedostataka u radu, prevazilazi minimalne standarde
- Dobar:** Manji nedostaci u radu, prevazilazi ili ispunjava minimalne standarde
- Prihvatljiv:** Manji nedostaci u radu, ispunjava većinu minimalnih standarda, trebalo bi razmotriti određena unaprjeđenja objekata ili postupke sanacije, biće određena srednjoročna i dugoročna unaprjeđenja
- Slab:** Značajni nedostaci u radu, ne ispunjava minimalne standarde, u kratkom roku bi trebalo izvršiti unaprjeđenje objekata ili usvojiti postupke sanacije
- Loš:** Ozbiljni nedostaci u radu, moraju biti usvojene hitne mjere sanacije, i/ili identifikovani su bezbednosni problemi; ova kategorija može uključivati i unaprjeđenja utvrđena novim zakonima

Objekti	Uslov
Zgrade	Ispitati sve zgrade Aerodroma, iz perspektive operativne bezbjednosti: Projektno SPV mora identifikovati i razriješiti sve bezbjednosne probleme u najkraćem roku.
Sistemi u zgradama	Ispitati sve sisteme u zgradama Aerodroma, uključujući mehaničke, električne, komunikacione i vodovodne sisteme, iz perspektive operativne bezbjednosti.
Oprema	Ispitati svu Aerodromsku opremu (na primjer, opremu za održavanje), iz perspektive operativne bezbjednosti: Projektno SPV mora identifikovati i riješiti sve probleme vezane za bezbjednost u najkraćem mogućem roku.
Komunalne (javne) usluge	Ispitati relevantne komunalne (javne) usluge Aerodroma, uključujući odvođe kišnice, sanitarni odvodni sistem, napajanje električnom energijom, dovod vode i telekomunikacije.
Asfaltirana površina vazdušne strane aerodroma	Ispitati asfaltiranu površinu vazdušne strane aerodroma, uključujući piste za polijetanje i slijetanje, rulnu stazu, platformu za vazduhoplove i servisne saobraćajnice.

Dodatak B. Minimalni Parametri dimenzioniranja – Utvrđeni nivo usluga

Parametar dimenzioniranja	Jedinica mjere	Vrijednosti u periodu najvećeg prometa
		Međunarodno
1. Javni odlazni hol: potrebna površina po osobi; koeficijent lica koja prate posjetioce po Putniku (v.a.) i vrijeme (minuti)	m ² po osobi	2,0
	v.a./pax	0,5
	min	20
2. Red za prijavu na let	m ² /pax	1,3
	min	20
3. Red za bezbjednosnu kontrolu	m ² /pax	1,0
	min	10
4. Red za imigracionu kontrolu	m ² /pax	1,0
	min	10
5. Hol za ukrcavanje		
5.1 Pristup sjedištima u holu za ukrcavanje (uključujući sjedišta koja su na raspolaganju u restoranima)	%	50
5.2 Potrebna površina za Putnike koji sjede	m ² /pax	1,5
	min	60
5.3 Potrebna površina za Putnike koji stoje	m ² /pax	1,0
	min	20
6. Površina za red za imigracionu kontrolu	m ² /pax	1,0
	min	10
7. Dolazni hol: potrebna površina po Putniku koji čeka prtljag	m ² /pax	1,5
	min	30
8. Površina za red za carinsku kontrolu	m ² /pax	1,5

Parametar dimenzioniranja	Jedinica mjere	Vrijednosti u periodu najvećeg prometa
		Međunarodno
	min	10
9. Javni Dolazni hol: potrebna površina po osobi, koeficijent lica koja prate posjetioce po Putniku (v.a.) i vrijeme (minuti)	v.a./pax	0,5
	min	15
9.1 Pristup sjedištima u holu za ukrcavanje (uključujući sjedišta koja su na raspolaganju u restoranima)	%	15
9.2 Potrebna površina za Putnike odnosno Posjetioce koji sjede	m ² po osobi	1,5
9.3 Potrebna površina za Putnike odnosno Posjetioce koji sjede	m ² po osobi	1,0

Lista parametara iz Dodatka B uključuje primarni IATA nivo standarda usluga koji se mora ispuniti na Aerodromu, ali to nije konačna lista. Na mjestima gdje bude propusta u ovom Dodatku, slijediće se i drugi **Optimalni nivo usluga ADRM IATA** u ocjeni veličine površina na Aerodromu.

Minimalni parametri dimenzioniranja strogo uzimaju u razmatranje samo operativne površine za obradu, ne uključujući površine za cirkulisanje, odnosno za opremu. Usklađenost sa minimalnim parametrima dimenzioniranja, koji predstavljaju nivo usluga uspostavljen za nadzor pokretača ulaganja znači:

$$\frac{CHp_i}{DHp_i} \geq 1 \quad , \text{ gde je} \quad CHp_i = \frac{Ad_i}{Emp_i \times To_i} \times 60$$

Gdje je:

Chpi = Kapacitet komponente „i“ u periodu najvećeg prometa (pax po satu)

Dhpi = Potražnja za komponentom „i“ u periodu najvećeg prometa (pax po satu) – specifična za svaki proces shodno IATA i preporuci dobre industrijske prakse

Adi = Raspoloživa površina komponente „i“ (m²)

Empi = Minimalna površina po Putniku komponente „i“ (m²/pax)

Toi = Vrijeme zauzimanja komponente „i“ (min)

Vrijeme zauzimanja i koeficijent lica koja prate posjetioce po Putniku biće ažurirani s vremena na vrijeme putem analiza i posmatranja ponašanja korisnika Aerodroma u periodima najvećeg prometa.

Dodatak C

Indikatori kvaliteta usluga za Kriterijume učinka

Indikatori kvaliteta usluga uključuju sljedeće aspekte:

- Direktne usluge (A);
- Raspoloživost opreme i objekata (B);
- Analizu zadovoljstva Putnika (C);
- Poslove letilišta (D), i
- Specifične događaje koji mogu dovesti do poremećaja u radu pod nazivom „Kritične radnje Putnika“

Indikatori će se razmatrati prilikom obračuna Faktora kvaliteta (faktor K) koji konačno kvantifikuje rezultate Projektnog SPV i određuje Ugovornu kaznu za slučaj povrede kriterijuma učinka.

Stoga će faktor K dovesti do Ugovorne kazne za slučaj povrede kriterijuma učinka koja se dodaje Koncesionoj naknadi, prema sljedećoj formuli:

$$\text{Ugovorna kazna za slučaj neispunjenja kriterijuma učinka} = \sum Q_i \times \text{Bruto prihod}$$

Gdje je Q_i = Procenat Ugovorne kazne za slučaj povrede kriterijuma učinka za nepostupanje u skladu sa svakim Kriterijumom učinka prema definiciji iz Tabele 1.

U momentu obračuna Godišnje koncesione naknade, Projektno SPV može podnijeti Ugovornom organu na ocjenu informacije i pojašnjenja u vezi sa činjenicama, aktivnostima i uslugama koje izvršavaju delegirane strane ili Državni organi i Avio-prevoznici koji su imali uticaja na kvalitet Aerodromskih usluga.

Ugovorni organ će utvrditi, u dogovoru sa Projektnim SPV, bilo koje izmjene u Kriterijumima učinka, koji su u skladu sa Dobrom međunarodnom praksom.

U slučaju da rezultati Projektnog SPV padnu ispod navedenih nivoa, Projektno SPV će podnijeti statusni izvještaj Ugovornom organu, u kojem će biti detaljno navedeni:

1. Identifikovani razlozi za slabije rezultate
2. Korektivne mjere čije preduzimanje je predloženo u vezi sa istim i
3. Cilj (vrijeme i datum ostvarenja cilja) za otklanjanje tih primijećenih problema

U pogledu inicijalnih radova koje Projektno SPV treba da izvrši, definisana su dva perioda sa različitim indikatorima kvaliteta usluga i kriterijumima učinka:

- Inicijalni operativni period koji obuhvata period do Datuma završetka Radova Faze 1, tokom kojeg se grade nova proširena postrojenja, a Projektno SPV upravlja postojećom imovinom.
- Operativni period koji obuhvata period od finalizacije inicijalnih radova proširenja do kraja koncesije

(i) **Indikatori kvaliteta usluga za Kriterijume učinka – Inicijalni operativni period**

Tabela 1 prikazuje sve Indikatore kvaliteta usluga – sa njihovom odgovarajućom metrikom, standardima i povezanim kaznama – koji će biti uzeti u obzir u obračunu K.

Za svaki mjesec kada relevantni Kriterijum učinka padne niže od definisanog standarda, biće utvrđena Ugovorna kazna za slučaj povrede kriterijuma učinka. Plaćanje godišnje ukupne Ugovorne kazne za slučaj povrede kriterijuma učinka će biti izvršeno istovremeno (tj. polugodišnje, jer će se Koncesiona naknada plaćati polugodišnje Ugovornom organu) sa plaćanjem Godišnje koncesione naknade. Ugovorna kazna za slučaj povrede kriterijuma učinka plativa za svaki od dva aerodroma biće obračunata odvojeno za svaki aerodrom na osnovu Bruto prihoda generisanih na odnosnom aerodromu, a ukupan iznos Ugovorne kazne za slučaj povrede kriterijuma učinka biće zbir iznosa obračunatih za svaki aerodrom.

TABELA 1 – INDIKATORI KVALITETA USLUGA ZA IZRAČUNAVANJE FAKTORA K

Kategorija	Kriterijum	Standard	Ugovorne kazne (%Bruto prihoda ⁴)
Neposredne usluge (A)			1,2%
Pomoć Putnicima kojima je potrebna posebna pomoć uz prethodno obavještenje (48 sati prije pružanja usluge)	Maksimalni procenat odlaznih putnika koji čekaju duže od 10 minuta	15%	0,3%
	Maksimalni procenat odlaznih putnika koji čekaju duže od 30 minuta	1%	0,2%
	Maksimalni procenat dolaznih putnika koji čekaju duže od 5 minuta	15%	0,3%
	Maksimalni procenat dolaznih putnika koji čekaju duže od 20 minuta	1%	0,2%
Pomoć Putnicima kojima je potrebna posebna pomoć bez prethodnog obavještenja (48 sati prije pružanja usluge)	Maksimalni procenat odlaznih i dolaznih putnika koji čekaju više od 45 minuta	1%	0,2%
Raspoloživost opreme i objekata (B)			1,5%
Liftovi, stepenice i pokretne stepenice	Vrijeme raspoloživosti opreme kao procenat	95%	0,3%

⁴ Na osnovu iznosa Bruto Prihoda iz prethodne Godine koncesije

Kategorija	Kriterijum	Standard	Ugovorne kazne (%Bruto prihoda ⁴)
Sistem obrade prtljaga (odlazak)	definisano operativnog dana	95%	0,3%
Sistem preuzimanja prtljaga (dolazak)		95%	0,3%
Sistem displeja sa informacijama o letu		95%	0,3%
Klimatizacija na javnim površinama		95%	0,3%
Analiza zadovoljstva Putnika (C)			1,2%
Kvalitet informacija: signalizacija, informacije o letu, sistem javnog obraćanja Putnicima		3,8	0,30%
Higijena i dostupnost toaleta	Ocjena putem Analize zadovoljstva Putnika	3,8	0,30%
Opšta higijena Aerodroma		3,8	0,30%
Korisnički servis i briga zaposlenih na Aerodromu		3,8	0,30%
Ukupno (A+B+C)			3,9%
Kritične radnje Putnika		za svaki ozbiljan događaj	
Radnje koje smanjuju kapacitet piste niže od planiranih kretanja	Svakog dana, kapacitet piste je ispod planiranih kretanja		0,1%
Vrijeme odgovora između otkrivanja neusklađenosti odnosno kvara i korektivne radnje u skladu sa Prilogom 14	Korektivne radnje se ne sprovode svakog dana		0,02%
Sistem obrade prtljaga (odlazak)	Dan kada sistem nije dostupan duže od 30 minuta		0,1%

Povećanje Ugovorne kazne zbog trajnog neispunjavanja standarda usluge

Ugovorna kazna za slučaj povrede kriterijuma učinka se povećava za uporne nedostatke u uslugama u svakoj od mjera. Kada su rezultati Projektnog SPV za dati Kriterijum učinka ispod navedenog standarda tokom tri (3) uzastopna mjeseca tokom godine, ili tokom šest (6) mjeseci ukupno tokom godine, procenat Ugovorne kazne za slučaj povrede kriterijuma učinka naveden u Tabeli 1 biće uvećan za pedeset (50) procenata za taj Kriterijum učinka tokom cijele te godine.

Maksimalna Ugovorna kazna za slučaj povrede kriterijuma učinka

Maksimalna Ugovorna kazna za slučaj povrede kriterijuma učinka za nedostatke u pružanju usluga u datoj godini Ugovora o koncesiji u Inicijalnom periodu rada, iznosiće tri zarez devet procenata (3,9%) maksimalnih iznosa Bruto prihoda za tu Godinu koncesije („**Maksimalni gornji prag za Inicijalni operativni period**“). Ovaj Maksimalni gornji prag za Inicijalni period rada uključuje zbir Ugovorne kazne za slučaj povrede kriterijuma učinka definisane u Tabeli 1 gore i bilo kog uvećanja Ugovorne kazne za slučaj povrede kriterijuma učinka za uporne nedostatke u uslugama.

(ii) Indikatori kvaliteta usluga za Kriterijume učinka – Operativni period

U Tabeli 2 su dati svi Indikatori kvaliteta usluga – uz odgovarajuću metriku, standarde i odnosne kazne – koji će biti uzeti u obzir prilikom obračunavanja K.

Za svaki mjesec kada relevantni Kriterijum učinka padne niže od definisanog standarda, utvrđuje se Ugovorna kazna za slučaj povrede kriterijuma učinka. Plaćanje godišnje ukupne Ugovorne kazne za slučaj povrede kriterijuma učinka biće izvršeno istovremeno (tj. polugodišnje, jer će se Koncesiona naknada plaćati polugodišnje Ugovornom organu) sa plaćanjem Koncesione naknade. Ugovorna kazna za slučaj povrede kriterijuma učinka plativa za svaki od dva aerodroma biće obračunata odvojeno za svaki aerodrom na osnovu Bruto prihoda generisanih na odnosnom aerodromu, a ukupan iznos Ugovorne kazne za slučaj povrede kriterijuma učinka biće zbir iznosa obračunatih za svaki aerodrom.

TABELA 2 – INDIKATORI KVALITETA USLUGA ZA IZRAČUNAVANJE FAKTORA K

Kategorija	Kriterijum	Standard	Ugovorna kazna (% bruto prihoda ⁵)
Neposredne usluge (A)			2,7%
Red za bezbjednosnu kontrolu	Maksimalni procenat Putnika koji čekaju duže od 10 minuta	10%	1,0%
	Maksimalni procenat Putnika koji čekaju duže od 15 minuta	5%	0,5%
Pomoć Putnicima kojima je potrebna posebna pomoć uz	Maksimalni procenat odlaznih putnika koji čekaju duže od 10 minuta	15%	0,3%

⁵ Na osnovu iznosa Bruto Prihoda iz prethodne Godine koncesije

Kategorija	Kriterijum	Standard	Ugovorna kazna (% bruto prihoda ⁵)
prethodno obavještenje (48 sati prije pružanja usluge)	Maksimalni procenat odlaznih putnika koji čekaju duže od 30 minuta	1%	0,2%
	Maksimalni procenat dolaznih putnika koji čekaju duže od 5 minuta	15%	0,3%
	Maksimalni procenat dolaznih putnika koji čekaju duže od 20 minuta	1%	0,2%
Pomoć Putnicima kojima je potrebna posebna pomoć bez prethodnog obaveštenja (48 sati pre pružanja usluge)	Maksimalni procenat odlaznih i dolaznih putnika koji čekaju više od 45 minuta	1%	0,2%
Raspoloživost opreme i objekata (B)			1,5%
Liftovi, stepenice i pokretne stepenice		99%	0,3%
Sistem obrade prtljaga (odlazak)	Vrijeme raspoloživosti opreme kao procenat definisanog operativnog dana	99%	0,3%
Sistem preuzimanja prtljaga (dolazak)		99%	0,3%
Sistem displeja sa informacijama		99%	0,3%
Klimatizacija na javnim površinama		99%	0,3%
Analiza zadovoljstva Putnika (C)			2,4%
Kvalitet informacija: signalizacija, informacije o letu, sistem javnog obraćanja Putnicima		3,8	0,40%
Higijena i dostupnost toaleta	Ocjena pomoću Analize zadovoljstva Putnika	3,8	0,40%
Komfor i dostupnost sjedišta u čekaonici za ukrcavanje i drugim javnim površinama		3,8	0,40%

Kategorija	Kriterijum	Standard	Ugovorna kazna (% bruto prihoda ⁵)
Opšta higijena na Aerodromu		3,8	0,40%
Korisnički servis i briga zaposlenih na Aerodromu		3,8	0,40%
Dostupnost kolica za prtljag		3,8	0,40%
Poslovi na letištu (D)			0,6%
Parking pozicije	Vrijeme raspoloživosti opreme kao procenat definisanog operativnog dana	99%	0.3%
Pomoćni zemaljski agregat		99%	0.3%
Ukupno (A+B+C+D)			7.2%
Kritične radnje Putnika		za svaki ozbiljan događaj	
Radnje koje smanjuju kapacitet piste ispod planiranih kretanja	Svakog dana, kapacitet piste je niži od planiranih kretanja		0,1%
Vrijeme odgovora između otkrivanja neusklađenosti/kvara i korektivne radnje u skladu sa Prilogom 14	Korektivne radnje se ne sprovode svakog dana		0,02%
Sistem obrade prtljaga (odlazak)	Dan kada sistem nije na raspolaganju duže od 30 minuta		0,1%

Povećanje Ugovorne kazne za slučaj povrede kriterijuma učinka zbog trajnog neispunjavanja standarda usluge

Ugovorna kazna za slučaj povrede kriterijuma učinka uvećava se za trajne nedostatke u pružanju usluga prema svakoj mjeri. Kada su rezultati Projektnog SPV za dati Kriterijum učinka niži od navedenog standarda tokom tri (3) uzastopna mjeseca tokom godine, ili tokom šest (6) mjeseci ukupno tokom godine, procenat Ugovorne kazne za slučaj povrede kriterijuma učinka naveden u Tabeli 2 biće uvećan za pedeset (50) procenata za taj Kriterijum učinka tokom cele godine.

Maksimalni gornji prag

Maksimalna Ugovorna kazna za slučaj povrede kriterijuma učinka za nedostatke u pružanju usluga u datoj godini Ugovora o koncesiji iznosiće sedam zarez dva procenta (7,2%) maksimalnih iznosa Bruto prihoda za tu Godinu koncesije („**Maksimalni gornji prag za Period rada**“). Ovaj Maksimalni gornji prag za Operativni period uključuje zbir Ugovorne kazne za slučaj povrede kriterijuma učinka

definisane u Tabeli 2 i bilo kog uvećanja Ugovorne kazne za slučaj povrede kriterijuma učinka za trajne nedostatke u pružanju usluga.

(iii) Metodologija obračuna

Rezultati u odnosu na svaku mjeruobračunavaju se na mjesečnom nivou, kako slijedi (primjenjuje se i na inicijalni i za operativni period):

Neposredne usluge – Uzorak Bezbjednosne kontrole

Mjerenje redova bezbjednosne kontrole će se vršiti u intervalima od 15 minuta od početka prometnog sata svakog dana (prometni sat u smislu svih putnika na aerodromu prema rasporedu letenja).

Vrijeme čekanja u redu će se računati od momenta kada putnici stanu u red, do momenta kada prođu kroz bezbjednosnu kapiju. Mjerenje se vrši na sljedeći način:

- Prvo se prebrojavaju putnici u redu na svim bezbjednosnim kapijama
- Zatim se mjeri prosječni protok putnika koji napuštaju bezbjednosnu površinu u minutu, u periodu od 5 minuta
- Prosječno vrijeme provedeno u redu je procijenjeno kao: Ukupni broj putnika u redu / prosječni protok u minutu

Svakog mjeseca će se utvrđivati procenat transakcije u kojem Projektno SPV ispunjava referentne vrijednosti.

Kada je ova vrijednost jednaka ili manja od standardnog indikatora usluga, mjesečna Ugovorna kazna za slučaj nastale povrede kriterijuma učinka jednaka je jednoj dvanaestini godišnje Ugovorne kazne za slučaj povrede kriterijuma učinka navedene u Tabeli 1 ili 2 – zavisno od perioda koji se ocjenjuje. Projektno SPV mora voditi detaljnu evidenciju o mjerenjima koju Ugovorni organ može revidirati u bilo kom momentu.

Dostupnost opreme i poslovi na letištu

Obračunava se kao zbir sve imovine iste vrste u okviru indikatora usluga, kao ukupno vrijeme kada je oprema bila u funkciji i dostupna, podijeljeno ukupnim vremenom (u okviru definisanog operativnog dana, umanjeno za definisani periodi isključenja kao što su planirani periodi održavanja). Kada je ova vrijednost jednaka ili manja od standarda usluga, nastala mjesečna Ugovorna kazna za slučaj povrede kriterijuma učinka je jednaka 1/12 godišnje Ugovorne kazne za slučaj povrede kriterijuma učinka navedene u Tabeli 1 ili 2 – zavisno od perioda koji se ocjenjuje.

Cilj parametara raspoloživosti je ocjena kapaciteta Aerodromske opreme i objekata za ispunjenje kriterijuma kada ih koriste Avio-prevoznici i putnici i koji se ne koriste zbog kvarova ili neplaniranog održavanja.

Projektno SPV mora evidentirati sledeće informacije:

- Vrijeme kada su kvarovi evidentirani (ili kada objekat nije mogao da se koristi iz drugih razloga);
- Vrijeme koje je potrebno da bi oprema ili objekat nastavili sa radom; i
- Razlog za prekid rada, uključujući bilo koje okolnosti kada problem nije izazvalo Projektno SPV.

Ako oprema i objekti nisu raspoloživi zbog jednog ili više od sljedećih faktora, to će biti uzeto u obzir pri mjerenju Kriterijuma učinka. Projektno SPV, bez obzira na to, mora da evidentira vrijeme i razloge zbog kojih isti nisu raspoloživi zbog tih isključenih faktora i da prikaže statusni izvještaj Ugovornom organu i Korisnicima Avio-kompanija svake godine o trendovima i periodima izuzetka i razloge, upoređene sa trendovima u dostupnosti opreme:

- Planirano održavanje za niži period kretanja, kao dio godišnjeg rasporeda koji je prethodno dostavljen Ugovornom organu;
- Inspekcije uvedene po Važećem zakonodavstvu;
- Prekidi iz bezbjednosnih razloga;
- Nedostupnost zbog radova na infrastrukturi na objektima ili oko objekata – pod uslovom da su Ugovorni organ i korisnici bili pravovremeno prethodno obaviješteni;
- Nedostupnost kao posljedica neodgovarajuće upotrebe od strane trećih lica (kao što su Korisnici Avio-kompanija, Putnici ili osoblje za zemaljsko opsluživanje); i
- Viša sila

Analiza zadovoljstva Putnika

Za svaki indikator usluga, prosječan rezultat analize za konkretni mjesec se mjeri i ponderiše tako da razumno predstavlja obrazac putničkog saobraćaja na aerodromu. Kada je ova vrijednost jednaka ili manja od standarda usluge, nastala mjesečna kazna je jednaka jednoj dvanaestini godišnje Ugovorne kazne za slučaj povrede kriterijuma učinka navedene u Tabeli 1 ili 2 – zavisno od perioda koji se ocjenjuje.

Pitanja uključena u Analizu zadovoljstva Putnika moraju biti pripremljena kao upitnici ili se postavljati u neposrednim ispitivanjima. Upitnici se dostavljaju i preuzimaju, a neposredna ispitivanja se vode, na kapijama za ukrcavanje i u holu za dolaske.

U skladu sa najboljom međunarodnom praksom, uzorak ispitivanja će predstavljati najmanje 0,5 procenata Putnika koji odlaze sa Aerodroma, tokom svakog kvartala i sa najmanje 500 ispitivanja u kvartalu odlaznih Putnika. Uzorak ispitivanja će takođe uključivati najmanje 250 dolaznih Putnika mjesečno.

Planiranje godišnjih ispitivanja dogovorenih sa Ugovornim organom mora imati godišnji obim i biti uravnoteženo sa uzorcima leta sa različitim destinacijama i u jutarnjim, popodnevnim i večernjim satima, radnim danima i vikendom. Ugovorni organ će imati pravo da zatraži reprezentativnu kvotu ispitivanja po destinaciji ili drugom kriterijumu. U mjeri u kojoj to bude moguće, izbor analiziranih Putnika će biti zasnovan na slučajnom uzorku.

Od analiziranih Putnika će se tražiti da klasifikuju različite odlike Aerodroma shodno sledećoj skali:

- Vrlo dobar – 5 poena;
- Dobar – 4 poena
- Dovoljan – 3 poena;
- Slab – 2 poena;
- Veoma loš – 1 poen; i
- Ne koristi / ne zna – odbaciti odgovor.

Ukupni opšti rezultat će biti prosjek poena dobijenih za važeće odgovore.

Tabela 3 pokazuje nekoliko primjera pitanja. Konačna verzija upitnika će biti uslovljena odobrenjem od strane Ugovornog organa.

TABELA 3 – INDIKATORI ANALIZE PUTNIKA KOJI DOPRINOSE FAKTORU K

Indikatori	Pitanja
Kvalitet informacija: signalizacija, informacije o letu, sistem javnog obraćanja putnicima	<ul style="list-style-type: none"> ○ Kako biste ocijenili: vidljivost, lakoću razumijevanja i korisnost informacija o pravcu i signalizaciju? • Kako biste ocijenili: razumljivost i dostupnost tabli sa informacijama o letu? • Kako biste ocijenili: razumljivost i korisnost drugih informacija koje se daju na aerodromu (sistem javnog obraćanja radi davanja obavještenja putnicima, informacioni pult)?
Higijena i raspoloživost toaleta	<ul style="list-style-type: none"> ○ Kako biste ocijenili higijenu toaleta? • Kako biste ocijenili lokaciju i raspoloživost toaleta?
Komfor i dostupnost sjedišta u čekaonici za ukrcavanje i drugim javnim površinama	<ul style="list-style-type: none"> ○ Kako biste ocijenili lakoću nalaženja slobodnog sjedišta u odlaznom holu? • Kako biste ocijenili komfor sjedišta u odlaznom holu i drugim površinama na aerodromu?
Opšta higijena na Aerodromu	<ul style="list-style-type: none"> ○ Kako biste ocijenili opšte higijenske uslove na aerodromu?
Ljubaznost i predusretljivost osoblja na Aerodromu	<ul style="list-style-type: none"> ○ Kako biste ocijenili ljubaznost i predusretljivost osoblja koje radi u obezbjeđenju ili koje daje informacije na aerodromu? (osoblje koje vrši prijavu na let, portiri, radnici u prodavnicama i restoranima nisu zaposleni Aerodroma).
Dostupnost kolica za prtljag	<ul style="list-style-type: none"> ○ Kako biste ocijenili lakoću nalaženja kolica za prtljag? • Kako biste ocijenili kvalitet kolica za prtljag?

Pored razmatranja onih indikatora koji se koriste za izračunavanje faktora K, ukupna analiza mora biti ocijenjena. Projektno SPV mora dobiti ocjenu 3,5 ili više na skali od 5 poena koja je definisana.

U slučaju da rezultati Projektnog SPV padnu niže od navedenog nivoa (ocjena ispod 3,5), Projektno SPV će poslati statusni izvještaj Ugovornom organu sa detaljnim podacima o:

1. Identifikovanim razlozima za slabije rezultate
2. Korektivnim radnjama koje su predložene u vezi sa istim i
3. Cilju (vrijeme i datum postizanja cilja) za otklanjanje tih primijećenih problema

PRILOG 14. Program održavanja

1. Uvodni dio

Ovaj Prilog sadrži smjernice za zadatke vezane za održavanje kvaliteta tokom cjelokupnog Koncesionog perioda. Isti su definisani u nizu standarda koje je Projektno SPV dužno da poštuje.

Zadaci koji se odnose na održavanje kvaliteta tokom Koncesionog perioda suštinski su usmjereni na garantovanje da Aerodromi, Aerodromske usluge i usluge pomoći na aerodromu koje pruža Projektno SPV održavaju nivo kvaliteta koji je potreban za aerodromsko poslovanje.

1.1. Osnovna pravila za puštanje u rad

Svi objekti će biti testirani prije stvarnog puštanja u rad. Od Projektnog SPV će se tražiti da izvrši postupke, testove, korake za ublažavanje ili otklanjanje problema, oba u pogledu izvršenih radova i opreme i resursa koji su instalirani za funkcionisanje Aerodroma, kako zatraži Ugovorni organ.

1.2. Opis testa održavanja

Održavanje uključuje potrebne aktivnosti koje Projektno SPV mora da izvrši od Datuma početka kako bi održavalo komponente infrastrukture i opreme Aerodroma, kako je primjenjivo, čime će obezbijediti pouzdanost i efikasnost bitnih resursa koji su uključeni u koncesiju i u skladu sa Kriterijumima učinka koji su navedeni u ovom Ugovoru o koncesiji. Održavanje takođe uključuje poslove čišćenja za Aerodromske objekte.

Poslovi održavanja su podijeljeni na:

- **„Preventivno održavanje“**: planirani radovi na održavanju koji se sprovode kako bi se izbjegli kvarovi na infrastrukturi i opremi Aerodroma ili smanjenja njihove efikasnosti. Isto može biti rutinsko, ili periodično:
  - **„Rutinsko održavanje“**: aktivnosti koje se ponavljaju tokom godine da bi se garantovala pouzdanost i efikasnost Aerodromske infrastrukture i opreme, tako da funkcioniše kako je originalno zamišljeno, da služi za vazduhoplove i prevoz putnika i robe, u skladu sa potrebnim Kriterijuma učinka.
  - **„Periodično održavanje“**: aktivnosti koje se sprovode u intervalima dužim od godinu dana i koje normalno uključuju značajne radove na održavanju. Njihova učestalost mora biti uzeta u obzir u redovnom programu održavanja i u nekim slučajevima može biti uslovljena brojem vazdušnih operacija i odgovarajućeg prometa putnika i robe, ili kada je to obavezno zbog habanja ili bilo kog drugog faktora izazvanog protekom vremena.
- **„Korektivno održavanje“**: uključuje zadatke vezane za održavanje, koji se sprovode u cilju momentalnog ispravljanja bilo kojeg neočekivanog kvara ili odstupanja na Aerodromskoj infrastrukturi ili opremi koji predstavljaju prijetnju bezbjednosti Civilnog vazduhoplovstva na Aerodromima.

(zajednički, „Poslovi održavanja“).

Tokom cjelokupnog Koncesionog perioda, Projektno SPV mora usvojiti odgovarajuće politike vezane za održavanje i čišćenje infrastrukture i opreme, odnosno postaviti

Preventivno održavanje kao prioritet u odnosu na Korektivno održavanje.

Godišnji troškovi održavanja i čišćenja Aerodroma moraju biti uključeni u Program održavanja i njihove troškove u cjelini će snositi Projektno SPV, koje je odgovorno za sve Poslove održavanja Aerodroma, osim sistema navigacije i radijske pomoći, meteoroloških sistema, telekomunikacija ili drugih sistema kojima upravlja pružalac usluga vazdušne navigacije, kao i rezervnih sistema električne energije (generatori) koji im obezbjeđuju električnu energiju.

U nastavku su navedeni infrastrukture i objekti koji moraju biti uključeni u Program održavanja (uz razumevanje da on neće uključivati objekte kojima upravljaju drugi organi ili subjekti u okviru aerodromskog kompleksa):

- Letilište uključujući piste, rulne staze, platforme itd;
- Zgrada terminala, uključujući povezanu opremu, kao što su mostovi za ukrcavanje, sistemi za skrining itd.;
- Pristupni putevi i ivičnjaci kao i parking mjesta (zemaljska strana aerodroma);
- Zelene površine (vazдушna strana i zemaljska strana aerodroma);
- Kargo terminal
- Protivpožarna i spasilačka služba vazduhoplova, uključujući povezanu opremu kao što su kamioni, tenkovi itd;
- Zgrade za održavanje i skladišta;
- Sigurnosna ograda i obilazni putevi;
- Bilo koje druge zgrade i instalacije u okviru granica aerodroma; i
- Aerodromska oprema, osim one kojom upravlja SMATSA

Svu štetu koja nastane na objektima tokom održavanja, rada, korišćenja i proširenja Aerodroma otklanja Projektno SPV, koje će biti odgovorno za uključene troškove. Projektno SPV će biti dužno da vodi tekući nadzor sve infrastrukture, objekata i instalacija uključenih u ugovor. Nakon što se utvrdi uzrok štete, strana koja ju je uzrokovala će sprovesti vraćanje u prethodno stanje i snositi sve povezane troškove. Ako nastane takva šteta, Projektno SPV će bez odlaganja, u pisanoj formi dostaviti Ugovornom organu informacije o istoj. Kada te činjenice budu provjerene, Projektno SPV će predložiti program otklanjanja štete za objekte.

Načelno, unutrašnje i spoljne površine aerodromskih zgrada moraju zadržati izgled „novih zgrada“. Nivo kvaliteta održavanja i čišćenja, koji će biti minimalni obavezni uslov, uključuje, između ostalog, sljedeće karakteristike:

- boje farbe koja se koristi na unutrašnjim i spoljnim zidovima moraju zadržati originalni izgled;
- stakleni prozori i vrata moraju zadržati isti izgled i funkcionalnost kao kada su bili novi;

- sva svjetla i osvijetljeni znaci moraju se održavati u dobrom stanju i biti potpuno funkcionalni i u kvalitetnim uslovima;
- svi sistemi zgrada Aerodroma, uključujući sisteme za rukovanje prtljagom, transportne trake za prtljag i teret koji se prenosi vazdušnim putem, sisteme za klimatizaciju, telekomunikacione sisteme, sistem bezbjednosti i nadzora, požarne alarmne sisteme, sisteme za gašenje požara, sisteme za odvođenje dima, sisteme mjesta prodaje, kompjuterske sisteme, sisteme administracije i uprave zgrade, sva vozila za zemaljsku podršku na aerodromu i svu opremu koja je potrebna za rad aerodroma moraju se održavati u skladu sa preporukama proizvođača za programe Preventivnog održavanja. Rezervni djelovi za svu opremu moraju se nabavljati i čuvati u skladištima aerodroma ili prodavnica za svu opremu i aerodromske sisteme, u skladu sa preporukama njihovih proizvođača;
- šalteri za usluge koje se pružaju putnicima, rukohvati i javni namještaj generalno se moraju održavati u stanju visokog kvaliteta po izgledu, funkcionalnosti i bezbjednosti;
- privremeni zidovi i pregrade koji odvajaju javnost od površina gdje se vrši gradnja biće podignuti, kao i zidovi hodnika za privremeno kretanje ljudi, kako bi omogućili održavanje bezbjednosti i zdravstvenih standarda i isti će biti ofarbani i održavaće se tako da daju izgled stalnih aerodromskih zidova;
- održavanje i higijena svih unutrašnjih i spoljnih baštenskih površina aerodromskih zgrada i svih zona na vazdušnoj strani i zemaljskoj strani istih, biće na visokom nivou;
- radovi održavanja baštenskih površina moraju uključivati zalivanje, đubrenje, plijevljenje, potkresivanje, uređivanje žbunova, zamjena biljaka i redovno čišćenje sa ciljem održavanja najboljeg mogućeg stanja.

2. Pravila o minimalnim uslovima za održavanje letilišta

Održavanje letilišta mora biti u skladu sa Primjenjivim pravom, uključujući između ostalog sljedeće usluge:

- održavanje pločnika i ivičnjaka (asfaltiranje, hidroizolacija, spojevi);
- održavanje sistema odvoda, kanalizacije i odlaganja otpada i goriva;
- održavanje rasvjete na platformi (tornjevi);
- održavanje signala, oznaka, ivičnog svjetla na pisti i rulnoj stazi i svjetionika; i
- održavanje premazanih asfaltiranih površina.

Projektno SPV će morati da obezbijedi i vrši nadzor svih preventivnih i korektivnih aspekata održavanja instalacija na letilištu, uključujući usluge čišćenja, održavanje imovine i infrastrukture Aerodroma, uklanjanje i uništenje smeća, čvrstog otpada i nadzor pista.

Izvršenje raznih poslova održavanja mora uključivati rigoroznu kontrolu samih tih poslova putem radnih naloga koji će uključivati: broj naloga, opis zone u kojoj će se sprovesti održavanje, odgovorno lice, radni tim, opis radova (da li su preventivni ili korektivni), prioritet i podatke o izvršenim radovima.

Može se dogoditi da radovi Preventivnog održavanja dovedu do izdavanja radnih naloga za povezano Korektivno održavanje, kao na primjer u slučaju planirane provjere piste, gdje vizuelna inspekcija otkrije gumu, nedostatke boje, pukotine na fleksibilnom pločniku itd.

U produžetku je dat ilustrativni primjer šematskog prikaza raznih aktivnosti koje moraju biti uključene u Program održavanja Aerodroma za letilišta, kao i učestalost vršenja svake od aktivnosti:

Program zadataka			
LETILIŠTA	Rutinsko održavanje (preventivno)	Dnevno	Vizuelna inspekcija piste
		Nedjeljno	Pločnici rulne staze, oznake, osvjetljenje i odvod
			Asfaltirana platforma, oznake, osvjetljenje i odvod
			Urbanizacija i asfaltiranje aerodromskih puteva, odvod, oznake, signalizacija i ograđivanje (uključujući zaobilazni put)
			Zelene površine
			Ograđivanje zaobilaznog puta
			Kanalizaciona mreža i sistem razdvajanja ulja i vode
			Opšta odvodna mreža
		Mjesečno	Asfaltirana pista, oznake, osvjetljenje i odvod
		Podzemni prolazi (ako postoje)	
	Periodično održavanje (preventivno)	Godišnje	Čišćenje i analiza cisterni za vodu
		Svake dvije godine	Uklanjanje gume sa asfaltiranog letilišta i oznake: 2-4 godine
			Čišćenje septičkih jama i sistema za razdvajanje ulja i vode (varijabilni period shodno smjericama proizvođača)
	Korektivno održavanje	Bez odlaganja	Uklanjanje FOD sa asfaltiranih površina
			Hitno osvjetljenje u slučaju opasnosti
			Privremeno krpjenje (jednostavno i zamjena cjelokupnog gornjeg sloja) i popunjavanje rupa i asfaltiranje
			Hitna popravka odvoda i vodova
			Hitna popravka pucanja kanalizacione mreže
			Jednokratno čišćenje kanalizacione mreže zbog začepjenja
			Hitna popravka prekida dovoda vode do zgrade terminala
			Hitna popravka betonskih blokova (uključujući spojeve)
		Period od 24h	Hitna popravka (asfaltiranje) pukotina u asfaltiranim pločnicima
			Hitna popravka na zidarskim radovima
			Zamjena oznaka
			Popravka bezbjednosnih ograda
			Popravka oznaka na letištu (uključujući brisanje)
			Hitna popravka ograde na zaobilaznom putu
Popravka vodovodnih cijevi na aerodromu			
Popravka sistema za razdvajanje ulja i vode			
Period od 1 nedjelje		Popravka betonskih blokova (uključujući spojeve) koja nije hitna	
		Popravka (asfaltiranje) pukotina na asfaltiranim pločnicima koja nije hitna	
		Popravka odvoda i vodova koja nije hitna	
		Popravka na zidarskim radovima koja nije hitna	
	Popravka bezbjednosnih ograda koja nije hitna		
	Popravka ograde na zaobilaznom putu koja nije hitna		
Začepjenja kanalizacione mreže (varijabilni period u skladu sa tim koliko je hitno)			

Program zadataka			
	Upravljanje održavanjem	Stalno	Administrativno i tehničko upravljanje
			Planiranje, nadzor i izvještavanje
			Ažuriranje zaliha
			Praćenje troškova

Radovi na održavanju asfaltiranih površina koji nalažu da rad aerodroma bude paralizovan ili umanjen, na letištu i na prilazima istom, moraju se izvršavati u najkasnijem mogućem momentu i, ako je to moguće, u vremenskim intervalima smanjene ili nulte aktivnosti.

Projektno SPV je dužno da vrši Korektivno održavanje mobilizacijom na licu mjesta bez odlaganja i pravovremenim održavanjem u skladu sa planom Korektivnog održavanja za svaku vrstu nakon događaja koji nalaže isto, kada to ne utiče na pružanje Aerodromskih usluga.

3. Pravila o minimalnim uslovima za održavanje zgrade terminala

Preventivno održavanje i Korektivno održavanje zgrade terminala treba da uključi sljedeće aspekte:

- popravku i/ili potpunu ili djelimičnu zamjenu krovova;
- potpuno ili djelimično krećenje/farbanje unutrašnjih i spoljašnjih zidova zgrade;
- potpunu ili djelimičnu zamjenu i/ili popravku zidova i pregrada, spoljnih i unutrašnjih;
- potpunu ili djelimičnu popravku i/ili zamjenu asfaltiranih površina, spoljnih i unutrašnjih, uključujući označavanje istih;
- potpunu ili djelimičnu popravku i/ili zamjenu plafona i lampi;
- zamjenu i popravku vodovodnih instalacija, cijevi, spojeva i drugih dodataka;
- zamjenu stakla, vrata, prozora, podova i tepiha;
- zamjenu i popravku električnih instalacija, kanalizacionog sistema i sistema pijaće vode;
- zamjenu brava, okvira vrata, zatvarača za vrata, ploča, šarki i drugih elemenata od značaja za funkcionisanje vrata i prozora;
- potpunu ili djelimičnu zamjenu, odnosno popravku, mehaničke opreme, kao što su: oprema za klimatizaciju, aparati za sušenje ruku, aspiratori, automatska vrata, liftovi za putnike i teret, pokretne stepenice, sistemi pumpi za pijaću vodu, dekoracije i umjetnički radovi, namještaj, telefonske instalacije, sistem razglasa, transportne trake za prtljag, druga oprema koju obezbjeđuje Projektno SPV, itd.
- ostalo

Projektno SPV je dužno da bez odlaganja, ili u roku od dvadeset četiri (24) časa nakon događaja koji to nalaže, vrši Korektivno održavanje, kada to ne utiče na pružanje Aerodromskih usluga.

Isto tako, Projektno SPV obezbjeđuje stalne usluge pranja i čišćenja za zgradu, što podrazumijeva stalno čišćenje svih površina u zgradama terminala, kao što su pristup, zajedničke površine, prostorije za dolazak i odlazak, javni toaleti itd.

4. Pravila za minimalni uslov za održavanje prilaznih puteva i parkinga

Projektno SPV mora održavati prilazne puteve i parkinge onoliko često, sa onim nivoom kvaliteta i sa onim intenzitetom sa frekvencijom, kvalitetom i intenzitetom koji su potrebni zavisno od stanja njihovog pločnika, uključujući čišćenje ovih površina.

Održavanje prilaznih puteva uključuje krpjenje (jednostavno i zamjenu cijelog gornjeg sloja) i popunjavanje rupa i asfaltiranje, u slučaju asfalta i popunjavanje spojeva i pukotina (jednostavno i zamjena cjelokupnog gornjeg sloja), u slučaju betonskog pločnika. Periodično održavanje takođe uključuje sav rad koji je potreban za ponovno uspostavljanje odgovarajuće upotrebe ili originalnog stanja puteva, uključujući njihovu zamjenu ili ponovno asfaltiranje.

Rutinsko Preventivno održavanje uključuje čišćenje, zamjenu materijala i obnavljanje površine ivičnjaka, popravke oluka, radove na obnavljanju sistema odvoda, crtanje signalizacije, čišćenje i zamjenu signala i označavanje asfaltiranih površina.

Asfaltirane površine parkinga za vozila i interni pristupni i servisni putevi unutar aerodroma, kao i njihova signalizacija, moraju biti u dobrom stanju i očuvani, bez oštećenja.

Projektno SPV je dužno da sprovede Korektivno održavanje bez odlaganja, ili u roku od dvadeset četiri (24) sata nakon događaja koji nalaže isto, pod uslovom da to ne utiče na pružanje Aerodromskih usluga.

PRILOG 15. Lista Saglasnosti

Lista Saglasnosti po ovom Ugovoru nije konačna lista sa Datumom zaključenja i Ugovorni organ se neće izložiti bilo kakvoj obavezi u pogledu tačnosti ili potpunosti ove liste.

- (i) Odobrenje Regulisanih aerodromskih taksi od strane MS
- (ii) Građevinska dozvola (dozvole) za izgradnju Aerodromskih objekata, koje izdaje Ministarstvo prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine u skladu sa mjerodavnim pravom ;
- (iii) Upotrebne dozvole za korišćenje novoizgrađenih objekata Aerodroma, koje izdaje Ministarstvo prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine Crne Gore u skladu sa mjerodavnim pravom;
- (iv) Sertifikat aerodroma od Agencije za civilno vazduhoplovstvo (CAA), i ukoliko se zahtjeva zakonom, zasebni sertifikat operatora aerodroma od Agencije za civilno vazduhoplovstvo (CAA), u svakom slučaju u skladu sa uslovima i zahtjevima propisanim mjerodavnim pravom;
- (v) Saglasnost za projektovanje, izgradnju i rekonstrukciju postojećih i novih objekata i instalacija na Aerodromu koje izdaje Ministarstvo odbrane Crne Gore u skladu sa Primjenjivim pravom i ciljevima NATO u smislu kapaciteta;
- (vi) Odobrenje koncentracije u vezi sa ovim Ugovorom o koncesiji;
- (vii) bilo koje druge dozvole, saglasnosti i / ili odobrenja koje su potrebne u skladu sa Važećim zakonodavstvom.

PRILOG 16. Sredstva, prostorije i minimalni zahtjevi u pogledu prostora za Rezervisane aktivnosti

[Priloženo.]

PRILOG 17. Nezavisni nadzorni organ / Tehnički ekspert / LFS inženjer /Konsultant za ekološka i društvena pitanja

1. DIO: NEZAVISNI NADZORNI ORGAN

U ovom Prilogu, riječi i izrazi navedeni velikim početnim slovom imaju značenje koje im je dodijeljeno u daljem tekstu. Termini koji su navedeni velikim početnim slovom a koji nijesu ovdje definisani imaju značenje koje je navedeno u Ugovoru o koncesiji.

„**Prihvatljivi Nezavisni nadzorni organi**“ označava firmu koja će ispunjavati sljedeće minimalne kvalifikacione kriterijume:

- (a) iskustvo u ulozi nezavisnog nadzornog organa na najmanje 1 projektu koji se odnosi na infrastrukturu aerodroma, koji je imao ugovornu vrijednost veću od milion eura (EUR 1,000,000); i
- (b) iskustvo u vršenju nadzora dizajna i izgradnje sa ciljem proširenja međunarodnog aerodroma lične veličine i obima kao Projekat;

Ovaj 1. dio ovog **Priloga 17** sadrži procedure imenovanja i dužnosti i odgovornosti Nezavisnog nadzornog organa.

1. OPŠTI DIO

- 1.1 Nezavisni nadzorni organ predstavlja konzorcijum koji se sastoji od međunarodne inženjerske konsultantske firme, uz podršku domaće inženjerske konsultantske firme, od kojih je svaka specijalizovana za djelatnost projektovanja, konstrukcije, izgradnje i upravljanja aerodromima i sposobna da angažuje odgovarajuće kvalifikovano i iskusno osoblje („**Nezavisni nadzorni organ**“).
- 1.2 Nezavisni nadzorni organ će biti postavljen u skladu sa Dijelom 1 ovog **Priloga 17** da izvršava dužnosti i odgovornosti navedene u ovom 1. dijelu ovog **Priloga 17** kao i sve druge dužnosti i odgovornosti koje su navedene u Ugovoru o koncesiji ili koje se mogu razumno izvesti iz Ugovora o koncesiji.
- 1.3 Nezavisni nadzorni organ će na nedjeljnoj osnovi kontaktirati sa Ugovornim organom i Projektnim SPV.
- 1.4 Nezavisni nadzorni organ će uvijek postupati objektivno, nepristrasno, nezavisno brzo u opštem interesu Projekta.
- 1.5 Nezavisni nadzorni organ će postupati u ime Ugovornog organa i Projektnog SPV i imaće jednaku profesionalnu obavezu dužne pažnje prema istima.
- 1.6 Nezavisni nadzorni organ će odmah obavijestiti obje Strane o bilo kojem stvarnom ili mogućem sukobu interesa koji može nastati tokom izvršavanja svojih usluga i preduzeće razumne mjere kako bi izbjegao ili riješio takav sukob u skladu sa uslovima Ugovora o NNO i principima dobre vjere i fer poslovanja.
- 1.7 Nezavisni nadzorni organ će uvijek ispunjavati svoje dužnosti i odgovornosti u skladu sa Važećim zakonodavstvom, Dobrom industrijskom praksom i Saglasnostima.

2. IMENOVANJE NEZAVISNOG NADZORNOG ORGANA

- 2.1 Projektno SPV će imenovati Nezavisni nadzorni organ i Ugovorni organ će odobriti

imenovanje Nezavisnog nadzornog organa čim to bude moguće u skladu sa odredbama ovog člana 2, 1. dijela ovog **Priloga 17**.

- 2.2 Nezavisni nadzorni organ će biti imenovan u skladu sa tenderskim postupkom koji će sprovesti Projektno SPV kako slijedi:
- 2.2.1 najkasnije 30 (trideset) dana nakon Datuma zaključenja, Projektno SPV će podnijeti Ugovornom organu nacrt obavještenja o tenderskom postupku za odabir Nezavisnog nadzornog organa („**Obavještenje o ponudi**“). To Obavještenje o ponudi mora:
- (i) uključivati nacrt ugovora o postavljenju Nezavisnog nadzornog organa koji će dogovoriti Projektno SPV i Ugovorni organ („**Ugovor o NNO**“);
  - (ii) uključivati informacije o Projektnom SPV, Projektu i dužnostima i odgovornostima Nezavisnog nadzornog organa po ovom Ugovoru o koncesiji, koje su opravdan potrebne po mišljenju Projektnog SPV kako bi se omogućilo Prihvatljivim Nezavisnim nadzornim organima da daju ponude cijena; i
  - (iii) pozvati Prihvatljive Nezavisne nadzorne organe da, u roku od trideset (30) Dana:
    - a. podnesu ponudene cijene za njihove usluge Nezavisnog nadzornog organa;
    - b. potvrde prihvatanje uslova Ugovora o NNO;
    - c. podnesu dokaz da ispunjavaju kriterijuma navedene u stavu 1.1;
- 2.2.2 U roku od trideset (30) dana od od dana prijema tog nacrta Obavještenja o ponudi, Ugovorni organ će obavijestiti Projektno SPV o svom odobrenju ili svojim komentarima, sugestijama ili izmjenama. Ugovorni organ će ograničiti svoje komentare na Obavještenje o ponudi na osiguranje da ono odražava uslove, dužnosti i odgovornosti predviđene u ovom **Prilogu 17** (kao i bilo koje druge obaveze i dužnosti Nezavisnog nadzornog organa koje su navedene u Ugovoru o koncesiji ili koje se razumno mogu izvesti iz istog) i standarde ugovaranja koji su generalno priznati u Dobroj industrijskoj praksi. Ako Ugovorni organ ne odobri ili ne dostavi bilo koji komentar u vezi sa nacrtom Obavještenja o ponudi u navedenom periodu, smatraće se da je Ugovorni organ odobrio nacrt Obavještenja o ponudi.
- 2.2.3 Ako Ugovorni organ dâ određene komentare, sugestije ili izvrši određene izmjene nacrta Obavještenja o ponudi, Projektno SPV će, u roku od petnaest (15) dana od dana prijema tih komentara, sugestija ili izmjena, podnijeti revidirano Obavještenje o ponudi, uključujući one izmjene Obavještenja o ponudi koje su obavezne i adekvatne kako bi Obavještenje o ponudi bilo u skladu sa **Prilogom 17** i primjenjivaće se stav 2.2.2.
- 2.2.4 Nakon odobrenja (ili smatranog odobrenja) Obavještenja o ponudi od strane Ugovornog organa, Projektno SPV će izdati odobreno Obavještenje o ponudi bez odlaganja i u svakom slučaju u roku od deset (10) dana od datuma odobrenja istog.
- 2.2.5 Nakon isteka perioda od trideset (30) dana iz stava 2.2.1 (iii), Projektno SPV će, čim to bude razumno izvodljivo, obavijestiti Ugovorni organ o Prihvatljivom Nezavisnom nadzornom organu koji je u skladu sa kriterijumima navedenim u Obavještenju o ponudi i kojeg namjerava da postavi za Nezavisni nadzorni organ. U roku od trideset (30) dana od dana prijema tog obavještenja, Ugovorni organ će obavijestiti Projektno SPV da li odobrava ili se protivi imenovanju predloženog Prihvatljivog Nezavisnog nadzornog organa za Nezavisnog nadzornog organa. Ako Ugovorni organ ne odobri ili ne odbije imenovanje predloženog Prihvatljivog Nezavisnog nadzornog organa, imenovanje tog Nezavisnog nadzornog organa će se smatrati odobrenim od strane Ugovornog organa.

- 2.2.6 Ako Ugovorni organ odobri (ili se smatra da je odobrio) imenovanje predloženog Prihvatljivog nezavisnog nadzornog organa za Nezavisni nadzorni organ, Strane će dogovoriti u dobroj vjeri odredbe ugovora sa tim Prihvatljivim Nezavisnim nadzornim organom suštinski u formi Ugovora o NNO (uz razumne modifikacije koje zatraži odabrani Prihvatljivi Nezavisni nadzorni organ).
- 2.3 Ako se Strane ne saglase o revidiranom Obavještenju o ponudi u roku od šezdeset (60) dana nakon što Ugovorni organ podnese svoje komentare u skladu sa stavom 2.2.3 ili ako se Strane ne dogovore o imenovanju Prihvatljivog nezavisnog nadzornog organa u roku od šezdeset (60) dana nakon što Ugovorni organ dostavi obavještenje o prigovoru na imenovanje tog Prihvatljivog nezavisnog nadzornog organa, Nezavisni nadzorni organ će biti imenovan od strane ili u ime Instituta građevinskih inženjera u Engleskoj i Velsu (*Institute of Civil Engineers in England and Wales*).
- 2.4 Nezavisni nadzorni organ će biti odgovoran za ispunjenje svojih dužnosti i odgovornosti između dana postavljenja i Datuma završetka radova, osim ako se njegovo postavljenje prekine ranije.
- 2.5 Strane će se dogovoriti o mehanizmu za analizu učinka Nezavisnog nadzornog organa u roku od devedeset (90) dana od postavljenja. Ako se, na osnovu tako dogovorenog mehanizma analize, strane saglase da Nezavisni nadzorni organ nije izvršio svoje dužnosti i odgovornosti u skladu sa ovim Prilogom i odredbama svog ugovora, bilo koja Strana može zatražiti prestanak saradnje sa Nezavisnim nadzornim organom uz obavještenje dostavljeno najmanje trideset (30) dana unaprijed. Tokom tog perioda od trideset (30) dana, Ugovorni organ i Projektno SPV će postupati u skladu sa procedurom koja je dogovorena po ovom stavu 2, 1. dijela ovog **Priloga 17** u cilju postavljenja zamjene za Nezavisni nadzorni organ.
- 2.6 U slučaju da Nezavisni nadzorni organ otkáže svoje obaveze po Ugovoru o koncesiji, Ugovorni organ i Projektno SPV će postupiti u skladu sa procedurom dogovorenom u ovom stavu 2, 1. dijela ovog **Priloga 17** u cilju postavljenja zamjene za Nezavisni nadzorni organ.

3. DUŽNOSTI I OBAVEZE NEZAVISNOG NADZORNOG ORGANA

3.1 Opšti dio

Nezavisni nadzorni organ će, u vezi sa Radovima:

- (i) redovno posjećivati Aerodromske lokacije, i u svakom slučaju najmanje dva puta u kalendarskom mjesecu;
- (ii) analizirati i provjeriti sve Pregledane materijale u periodima navedenim u členu 25.2 Ugovora o koncesiji radi provjere usklađenosti sa Tehničkim specifikacijama, Važećim zakonodavstvom, Saglasnostima i Dobrom industrijskom praksom;
- (iii) na osnovu svojih posjeta Aerodromskim lokacijama i analize mjesečnih rezultata Izvođača radova po Ugovoru o građenju, podnosiće izvještaje Stranama o tehničkim i finansijskim aspektima, uključujući napredovanje na mjesečnoj osnovi tokom Perioda izgradnje; i
- (iv) po potrebi će pomagati Stranama u postizanju mirnog rješenja bilo kog spora tokom Perioda izgradnje.

3.2 Projektovanje

U pogledu Pregledanih materijala koje je Projektno SPV pripremio za Radove, Nezavisni nadzorni organ će biti odgovoran za:

- (i) analizu i provjeru Programa Radova i Pregledanih materijala koje je Projektno SPV pripremio u pogledu uslova za sprovođenje Projekta kako je navedeno u Ugovoru o koncesiji;
- (ii) analizu adekvatnosti inženjerskih istraživanja uključujući geofizička istraživanja ili testiranja, kopanja, nivelaciju ili iskopavanje na Aerodromskim lokacijama, mjesečno izvještavanje o nalazima u tom smislu;
- (iii) analizu i davanje komentara na predložene procedure obezbjeđenja kvaliteta i kontrole kvaliteta koje je Projektno SPV usvojilo za Radove koji se obavljaju na Aerodromskim lokacijama i primjenu istih;
- (iv) analizu i davanje komentara o zdravstvenim i bezbjednosnim mjerama koje su predložene za izgradnju Aerodroma i njihove usklađenosti sa zdravstvenim i bezbjednosnim standardima koji se očekuju od pažljivog i savjesnog stručnjaka koji obavlja te radove.

3.3 Izgradnja

U pogledu izgradnje Aerodroma, Nezavisni nadzorni organ će biti odgovoran za:

- (i) nadgledanje radova (najmanje dva puta mjesečno) i pregledanje i provjera (putem revizije) upotrijebljenih materijala i kvaliteta izvođenja radova tokom Perioda izgradnje;
- (ii) provjeru mjera za obezbjeđenje kvaliteta i kontrolu kvaliteta koje će Projektno SPV usvojiti tokom Radova. Program testiranja kvaliteta će sprovoditi nezavisna laboratorija i rezultati će biti prosljeđeni Nezavisnom nadzornom organu radi analize i davanja komentara.

- (iii) analizu i provjeru rezultata testiranja materijala, sastava betona i zahtjeve za posebnim testiranjima materijala i/ili završenih Radova i/ili zahtjeve za uklanjanjem i zamjenom materijala i/ili Radova koji ne ispunjavaju tražene standarde;
- (iv) putem revizije, potvrdu da se izgradnja, nabavka i instalacija kao i puštanje u pogon izvršavaju u skladu sa Tehničkim specifikacijama, Važećim zakonodavstvom, Saglasnostima i Dobrom industrijskom praksom;
- (v) praćenje postupka prilikom izvođenja Programa Radova i izvještavanje o istom Ugovornom organu na mjesečnoj osnovi ili ranije kako Nezavisni nadzorni organ bude smatrao da je potrebno.
- (vi) identifikovanje potencijalnih ili stvarnih kašnjenja u završetku Radova, ili preporučivanje Ugovornom organu korektivnih mjera radi ubrzanja napredovanja Radova i ocjenu iznosa ugovorne kazne za kašnjenje (ako postoji) koju Projektno SPV plaća Ugovornom organu;
- (vii) utvrđivanje i predlaganje izmjena Programa Radova, Planiranog datuma završetka radova u Podgorici i Planiranog datuma završetka Radova u Tivtu, ako je to potrebno;
- (viii) putem revizije, analizu i provjeru nacрта izvedenog stanja u pogledu Radova koje pripremi Projektno SPV.
- (ix) upoznavanje sa svim Koncesionim dokumentima, prvenstveno sa ugovorima koje Projektno SPV zaključi sa Izvođačem radova po Ugovoru o građenju, ako postoje i relevantnim detaljnim tehničkim specifikacijama;
- (x) provjeru (putem analize formalnog izvještaja o Izgradnji) nastanka i efekata bilo kog Slučaja više sile koji izazovu tehnički problemi, ako postoje;
- (xi) izdavanje Potvrde o završetku radova, u skladu sa odredbama Ugovora o koncesiji;
- (xii) podnošenje kopije svih dokumenata primljenih od strane Projektnog SPV radi analize i davanja odobrenja zajedno sa napomenom o analizi Nezavisnog nadzornog organa;
- (xiii) podnošenje drugih izvještaja/dokumenata kako nalaže Ugovor o koncesiji; i
- (xiv) ako je to potrebno, medijaciju i pomoć Stranama u mirnom rješavanju sporova koji nastanu tokom Perioda izgradnje.

2. DIO: EKSPERT ZA TEHNIČKA PITANJA

Postavljenje i dužnosti Eksperta za tehnička pitanja i procedure kojom se uređuje odlučivanje eksperta dati su u nastavku.

1. POSTAVLJENJE

1.1 Tokom Perioda trajanja izgradnje, Strane će postaviti Nezavisni nadzorni organ kao Eksperta za tehnička pitanja za potrebe Ugovora o koncesiji.

1.2 Za potrebe bilo kog Spora, osim Spora koji se odnosi na Radove, koji će biti upućen Ekspertu za tehnička pitanja po članu 50 (*Postupak za rješavanje Sporova*), u slučaju Spora, Strane će odabrati Eksperta za tehnička pitanja sa liste inženjera konsultanata koja se nalazi u nastavku, najkasnije sedmog radnog dana nakon isteka perioda od trideset (30) dana, koji je predviđen u članu 50.2.1, a u suprotnom, ili ako Ekspert za tehnička pitanja nije u mogućnosti ili nije spreman da ispuní uslove koji su ovdje navedeni, Eksperta za tehnička pitanja će postaviti Međunarodni centar ICC („**ICC Centar**“).

1.3 Lista Eksperta za tehnička pitanja sa Datumom početka nalazi se u nastavku:

- Arup;
- Mott MacDonald;
- Aecom;
- WSP;
- Bilo koji drugi reputabilni inženjer konsultant prihvatljiv za Strane.

1.4 Ekspert za tehnička pitanja će uvijek ispunjavati svoje dužnosti i odgovornosti u skladu sa Važećim zakonodavstvom i Dobrom industrijskom praksom.

2. POSTUPAK ZA RJEŠAVANJE SPOROVA

2.1 U roku od petnaest (15) dana od izbora ili postavljenja Eksperta za tehnička pitanja (zavisno od slučaja), svaka Strana će podnijeti Ekspertu za tehnička pitanja obavještenje (pojedinačno, „**Obavještenje**“) u kojem se detaljno navodi položaj te Strane u vezi sa pitanjima u Sporu. Obavještenje će uključivati propratnu dokumentaciju, ukoliko postoji.

2.2 Ekspert za tehnička pitanja će završiti sve postupke i izdati svoju obrazloženu odluku u pogledu Spora čim to bude razumno izvodljivo, ali u svakom slučaju u roku od petnaest (15) dana od datuma kada oba Obavještenja budu podnijeta, osim ako Ekspert za tehnička pitanja razumno ustanovi da je potrebno dodatno vrijeme u cilju adekvatnog razmatranja postavljenih pitanja i Strane se saglase oko takvog dodatnog vremena.

2.3 U rješavanju Spora, Ekspert za tehnička pitanja će razmotriti sve činjenice i okolnosti koje smatra opravdanim, imajući u vidu prirodu Spora i postupaće na način koji smatra prikladnim.

2.4 Ako Ekspert za tehnička pitanja ne obavijesti Strane o svojoj odluci u pogledu bilo kog Spora koji mu je upućen u roku navedenom u stavu 2.1, odnosno ako neka od Strana nije zadovoljna odlukom Eksperta za tehnička pitanja, može o tome dostaviti obavještenje u roku od trideset (30) dana nakon isteka tog roka, da će Spor biti upućen na arbitražu u skladu sa članom 50.3 (*Arbitraža*) nakon čega Ekspert za tehnička pitanja više neće razmatrati Spor i neće izdavati odluku.

3. DIO: LFS INŽENJER

Ovaj 3. dio **Priloga 17** sadrži pregled procedure postavljenja, kao i dužnosti i odgovornosti LFS inženjera.

1. OPŠTI DIO

1.1 LFS inženjer će biti lokalno ili međunarodno društvo odnosno lice (nezavisno) sa iskustvom u međunarodnim šiframa i projektovanju, specijalizovano za pružanje usluga kao što su usluge navedene u stavu 3 niže u tekstu, u kontekstu izgradnje i upravljanja aerodromima.

1.2 LFS inženjer će biti imenovan, u skladu sa stavom 2, 3. dijela ovog Priloga, da izvršava dužnosti navedene u ovom stavu 3, kao i sve druge dužnosti i odgovornosti koje su navedene u Ugovoru o koncesiji, ili koje se mogu razumno izvesti iz Ugovora o koncesiji.

2. IMENOVANJE LFS INŽENJERA

2.1 Najkasnije trideset (30) dana nakon Datuma zaključenja, Projektno SPV će dostaviti Ugovornom organu listu sa najmanje tri (3) subjekta koji ispunjavaju uslove navedene u stavu 1.1 gore u tekstu.

2.2 U roku od trideset (30) dana od dana prijema liste navedene u stavu 2.1, Ugovorni organ će obavijestiti Projektno SPV ukoliko se protivi imenovanju bilo kojeg od predloženih subjekata za LFS inženjera. U slučaju da Ugovorni organ ne dostavi obavještenje o bilo kakvom prigovoru u navedenom roku od trideset (30) dana, to će se tumačiti kao odobrenje svih subjekata navedenih u predloženoj listi.

2.3 Projektno SPV će angažovati bilo koji subjekat na koji Ugovorni organ nije imao prigovor, kao LFS inženjera, najkasnije devedeset (90) dana nakon Datuma zaključenja i pobrinuće se da uslovi angažovanja LFS inženjera uključuju dužnosti i odgovornosti navedene u stavu 3.

3. DUŽNOSTI I OBAVEZE LFS INŽENJERA

3.1 Projektno SPV će se pobrinuti da LFS inženjer postupa u skladu sa obavezama i dužnostima navedenim u ovom stavu 3.

3.2 LFS inženjer će uvijek postupati objektivno, nezavisno i efikasno u opštem interesu Projekta.

3.3 LFS inženjer će pripremiti analizu zasnovanu na procjeni rizika za postojeći terminal i objekte koji su dostupni javnosti. Nalazi iz ove analize koristiće se za izradu vremenski ograničenog akcionog plana za sprovođenje mjera i unapređenje upravljanja L&FS na nivou Aerodroma. Analiza će biti usklađena sa: (i) standardima NFPA, (ii) relevantnim standardima ICAO, i (iii) važećim zakonodavstvom.

3.4 Analiza bezbjednosti i protivpožarne zaštite na Aerodromima će identifikovati sve aktivnosti na Aerodromima čiji aspekti bezbjednosti i protivpožarne zaštite nisu u nadležnosti Projektog SPV i obezbijediće pravilno upravljanje povezanim odgovornostima u tom pogledu.

3.5 U slučaju radova koje Projektno SPV treba da razvije u skladu sa Operativnim i strateškim planom, koji uključuju izgradnju bilo kojih novih zgrada ili renoviranje postojećih zgrada otvorenih za javnost, LFS inženjer će razviti LFS master plan, pregledaće projekat koji je pripremio Projektno SPV za Radove i imaće pravo da dostavi komentare ili sugestije u vezi sa svim aspektima bezbjednosti i protivpožarne zaštite u skladu sa procedurom navedenom u članu 25.2.

- 3.6** Nakon završetka radova koje će razviti Projektno SPV u skladu sa Operativnim i strateškim planom, koji uključuju izgradnju novih zgrada ili renoviranje postojeće zgrade otvorene za javnost, Projektno SPV će izdati obavještenje LFS inženjeru u kojem će od njega tražiti da bude prisutan na Aerodromskim lokacijama na datum (datume) navedene u tom obavještenju, da izvrši potrebne inspekcije radi utvrđivanja da li su ti radovi u skladu sa master planom za bezbjednost i protivpožarnu zaštitu i članom 25.6.

4. DIO: KONSULTANT ZA EKOLOŠKA I DRUŠTVENA PITANJA

Ovaj dio 4 **Priloga 17** prikazuje postupak imenovanja i dužnosti i odgovornosti Konsultanta za ekološka i društvena pitanja.

1. OPŠTI DIO

1.1 Konsultant za ekološka i društvena pitanja će biti međunarodna inženjerska konsultantska firma koja je specijalizovana za pružanje usluga kao što su usluge navedene u stavu 3 niže, u kontekstu izgradnje i rada aerodroma, mora biti sposoban da angažuje odgovarajuće kvalifikovano i iskusno osoblje.

1.2 Konsultant za ekološka i društvena pitanja će biti postavljen za vrijeme Koncesionog perioda u skladu sa stavom 2 ovog 4. dijela **Priloga 17**, da izvršava dužnosti navedene u ovom 4. dijelu **Priloga 17** kao i sve druge dužnosti i odgovornosti koje su navedene u Ugovoru o koncesiji, ili koje opravdano proizilaze iz Ugovora o koncesiji.

2. POSTAVLJENJE KONSULTANTA ZA EKOLOŠKA I DRUŠTVENA PITANJA

2.1 Najkasnije trideset (30) dana nakon Datuma zaključenja, Projektno SPV će dostaviti Ugovornom organu listu sa najmanje pet (5) subjekata koji ispunjavaju uslove navedene u stavu 1.1.

2.2 U roku od trideset (30) dana od dana prijema liste navedene u stavu 2.1, Ugovorni organ će obavijestiti Projektno SPV ukoliko ima prigovor na postavljenje bilo kojeg od predloženih subjekata za Konsultanta za ekološka i društvena pitanja. U slučaju da Ugovorni organ ne uputi bilo kakav prigovor u tom roku od trideset (30) dana, to će se tumačiti kao odobrenje svih subjekata navedenih u predloženoj listi.

2.3 Projektno SPV će angažovati bilo koji subjekat na koji Ugovorni organ nije uložio prigovor, kao Konsultanta za ekološka i društvena pitanja, najkasnije devedeset (90) dana nakon Datuma zaključenja i pobrinuće se da uslovi angažovanja Konsultanta za ekološka i društvena pitanja uključuju dužnosti i odgovornosti navedene u stavu 3 niže u tekstu.

3. DUŽNOSTI I OBAVEZE KONSULTANTA ZA EKOLOŠKA I DRUŠTVENA PITANJA

3.1 Tokom Koncesionog perioda, Konsultant za ekološka i društvena pitanja ima sljedeće dužnosti:

(a) analiziranje usklađenosti sa Ekološkim i društvenim obavezama ovog Ugovora o koncesiji

(b) izvještavanje o ishodima analize i prikazivanje svih oblasti u kojima postoji odnosno ne postoji usklađenost i, kada je to primjenjivo, savjetovanje o korektivnim mjerama koje će preduzeti relevantna strana, definisanje vremenskog plana za njihovo izvršenje i izvještaj kada budu izvršene.

3.2 Bez uticaja na navedeno, obim usluga Konsultanta za ekološka i društvena pitanja će uključivati:

(a) analizu ESMS i planova odnosno procedura prije početka rada:

(i) dva puta godišnje (svakih šest (6) mjeseci) tokom prve godine rada:

- analiziranje Ekološkog i društvenog upravljanja, nadzor i izvještavanje koje je preduzelo Projektno SPV;
  - preduzimanje nezavisnog nadzora provjere na terenu, po potrebi; i
  - analiziranje pritužbi.
- (ii) vođenje evidencije o otpuštanjima zaposlenih Projektnog SPV kod kojih je izvršen transfer, na redovnoj osnovi tokom prvih dvanaest (12) mjeseci od predaje, utvrđivanje indikatora (tj. broja otpuštanja i razloga za otpuštanje (npr. pojedinačni rezultati ili ekonomski razlozi) za ocjenu stepena usklađenosti sa Ekološkim i društvenim uslovima i obavezama po Ugovoru o koncesiji
- (iii) na kraju prve (1.) godine Konsultant za ekološka i društvena pitanja će izvršiti ocjenu i izdati izveštaj u kojem će navesti:
- da li su ispunjene Ekološke i društvene obaveze iz tenderskih dokumenata i da li Projektno SPV ima uspostavljene adekvatne procedure i prakse za upravljanje Ekološkim i društvenim rizicima i uticajima;
  - da li nadzor/sprovođenje od strane nadležnih organa u dovoljnoj mjeri pokriva Ekološke i društvene aspekte Projekta; i
  - ako su oba uslova ispunjena, neće biti potrebe za daljim godišnjim analizama. Ako najmanje jedan od dva nije ispunjen, strane će se dogovoriti u vezi sa planom analize preostalih godina Koncesionog perioda na osnovu projektnih rizika.
- (b) u vezi sa poslovima izgradnje:
- (i) prije otpočinjanja bilo kojih zemaljskih aktivnosti, uključujući pripremne radove za izgradnju, analizu usklađenosti sa Sistemom ekološkog i društvenog upravljanja;
- (ii) tokom Perioda izgradnje, dva puta godišnje (svakih šest (6) mjeseci):
- analiziranje ekološkog i društvenog upravljanja, nadzor i izvještavanje koje izvršava Projektno SPV, uključujući sprovođenje mjera ublažavanja;
  - preduzimanje nezavisnog nadzora provjere na terenu usklađenosti Projektnog SPV sa njegovim uslovima u pogledu ekološke bezbjednosti i zdravlja i bezbjednosti na radu; i
  - sastajanje sa zastupnicima pogođenih lica u okruženju Aerodroma.
- (c) za izvršenje Radova na otklanjanju zagađenja identifikovanih u Ekološkoj ocjeni studije lokacije, provjeru da li su te aktivnosti preduzete u skladu sa Primjenjivim pravom i Dobrom industrijskom praksom i da li prate principe WBG Opštih ekoloških, zdravstvenih i bezbednosnih (EHS) smjernica, član 1.8 o kontaminiranom zemljištu.

3.3 Na kraju svake analize, Konsultant za ekološka i društvena pitanja će pripremiti izvještaj u kojem su prikazane sve oblasti gdje postoji i gdje ne postoji usklađenost sa ekološkim uslovima ovog Ugovora o koncesiji i, gde je to primjenjivo, naznačiće korektivne mjere koje će Projektno

SPV preduzeti i vremenski plan za njihovo ispunjenje.

- 3.4** Konsultant za ekološka i društvena pitanja će bez odlaganja dostaviti kopiju izvještaja Stranama i u slučaju da izvještaj ukazuje na potrebu korektivnih mjera, Projektno SPV će bez odlaganja primijeniti te korektivne mjere i obavijestiti Ugovorni organ i Konsultanta za ekološka i društvena pitanja kada korektivne mjere budu sprovedene. Zatim će Konsultant za ekološka i društvena pitanja provjeriti da li su te mjere izvršene.

PRILOG 18. Postupak testiranja

- 1.1 Završeni Radovi, uključujući materijale, projekat, komponente, izradu, sklapanje, testiranje, servis, uslove, rezultate i bezbjednost na radu i ličnu bezbjednost, moraju biti u skladu sa odredbama Ugovora o koncesiji, kao i posljednjom verzijom standarda i uredbe koju izdaju regulatorni organi naznačeni dolje (i svi drugi regulatorni organi koji mogu biti obavezni u skladu sa Dobrom industrijskom praksom):
  - (i) ASTM – Američko udruženje za testiranje i materijale;
  - (ii) ISO – Međunarodna organizacija za standardizaciju; i
  - (iii) AWS – Američko udruženje varilaca.
- 1.2 Radovi koje Projektno SPV izvrši uvijek moraju biti u skladu sa tim standardima i Primjenjivim pravom, pri čemu, u slučaju da nije moguće da Projektno SPV istovremeno postupi u skladu sa tim standardima i sa Primjenjivim pravom, Primjenjivo pravo će preovladati.
- 1.3 Postupak inspekcije i testiranja će biti zamišljen od strane Projektnog SPV i Nezavisnog nadzornog organa kako bi prikazao kvalitet materijala i angažovanog rada i provjerio da li isti strogo odgovaraju odredbama Ugovora o koncesiji (uključujući specifikacije i standarde navedene u ovom prilogu). Detaljan plan provjere, testiranja i usklađenja za sve stadijume biće prikazan za analizu i odobrenje kao dio Pregledanih materijala u skladu sa Ugovorom o koncesiji.
- 1.4 Tokom Radova, Projektno SPV će izdavati izvještaje o inspekciji i testiranju kao dio Mjesečnih izvještaja o Radovima u kojima će biti navedeni (između ostalog) identifikacija testa, postupka sprovođenja, ograničenja prihvatanja u skladu sa uspostavljenim kriterijumima, rezultati i datum izvršenja.

PRILOG 19. Zaposleni koji su predmet transfera

[Priloženo.]

PRILOG 20. Ključni principi Direktnih ugovora sa Finansijerima

Direktni ugovor sa Finansijerima će biti pripremljen pod uslovima koji su uobičajeni za takve ugovore koji se koriste na međunarodnom tržištu projektnog finansiranja i uključivaće, između ostalog, sljedeće odredbe pod uslovima koji su zadovoljavajući za Finansijere:

1. Prava otklanjanja nedostataka

Primjenjivaće se period obustavljanja od šezdeset (60) dana koji počinje na datum kada Finansijeri prime obavještenje o neizvršenju obaveza („**Obavještenje o neizvršenju obaveza**“) od Ugovornog organa u kojem se daje obavještenje da je došlo do neizvršenja obaveza po Ugovoru o koncesiji („**Period obustave**“) i tokom tog perioda Finansijeri i Projektno SPV mogu otkloniti to neizvršenje obaveza.

2. Pravo intervenisanja

Tokom Perioda obustave, Finansijeri mogu imenovati dodatnog obveznika da stupi u izvršenje (step-in) i djeluje zajedno sa Projektnim SPV radi otklanjanja neispunjenja obaveze, gdje je primjenjivo, i da, kada je to primjenjivo, naknadno istupi iz tog odnosa. Identitet dodatnog obveznika biće podložan kriterijumima koji će se utvrditi na osnovu kriterijuma korišćenih prilikom izbora Projektnog SPV u postupku nadmetanja, kao i uz saglasnost Ugovornog organa (koji postupa po sopstvenoj opravdanoj diskreciji). U slučaju da su prava stupanja u izvršenje (step-in prava) ostvarena, primjenjivaće se produženi rok za otklanjanje neispunjenja u trajanju od sto dvadeset (120) dana, počev od datuma kada Finansijeri prime Obavještenje o neispunjenju, osim u dijelu koji se odnosi na neispunjenje u vezi sa dospjelim i neplaćenim iznosima prema Ugovornom organu na datum imenovanja, koji će biti plaćeni u roku od trideset (30) dana od tog datuma.

3. Prava zamjene

Tokom Perioda obustave, Finansijeri mogu postaviti zamjenu za Projektno SPV, koji posjeduje ili ima na raspolaganju po ugovoru tehničke i finansijske kapacitete koji su potrebni za izgradnju i/ili upravljanje (kako je primjenjivo) Projektom i uz saglasnost Ugovornog organa (koji će postupati po svom razumnom diskrecionom pravu), koji može preuzeti (putem novacije ili na drugi način) prava i obaveze Projektnog SPV po Ugovoru o koncesiji. U slučaju korišćenja prava zamjene, primjenjivaće se produženi period otklanjanja nedostataka od osamdeset šest (86) dana, počev od datuma kada Finansijeri prime Obavještenje o neizvršenju obaveza (i osim u vezi sa neizvršenjem obaveza vezanih za neizmirene iznose koji dospijevaju za plaćanje Ugovornom organu na datum prenosa koji će biti plaćeni u roku od trideset (30) dana nakon tog datuma).

4. Informativna obavještenja

Finansijeri će imati pravo na (i) određene informacije koje će biti detaljno opisane u Direktnom ugovoru sa Finansijerima i (ii) kopije raznih obavještenja datih Projektnom SPV i detalje o povezanim neizvršenim obavezama, a naročito pravo na dobijanje informacija o bilo kom neizvršenju obaveza od strane Projektnog SPV.

5. Plaćanja i druga prava

Ugovorni organ je saglasan da izvrši plaćanja koja se duguju Projektnom SPV na navedeni račun ili u slučaju neizvršenja obaveza po Dokumentima o finansiranju, na način koji navedu Finansijeri.

6. Obezbjedenje i povezana pitanja

Ugovorni organ se obavezuje da neće raskinuti Ugovor o koncesiji ili prekinuti prava Projektnog SPV po istom zbog Finansijerovog izvršenja obezbjeđenja na tim dokumentima i pravima.

Dokumenti o obezbjeđenju će biti podložni prethodnoj pisanoj saglasnosti Ugovornog organa. Neće biti obezbjeđenja na Aerodromskim lokacijama, Nepokretnoj imovini i koncesionom pravu.

7. Mjerodavno pravo i Postupak za rješavanje Sporova

Na Ugovor o direktnom odnosu sa Finansijerima primjenjuje se crnogorsko/englesko zakonodavstvo i predviđaće međunarodnu arbitražu kao forum za rješavanje sporova.

8. Odricanje od imuniteta

Ugovorni organ će se odreći bilo kojeg trenutnog ili budućeg imuniteta ili suverenog prava u vezi sa Direktnim ugovorom sa Finansijerima u najvećoj mjeri koju dozvoljava Primjenjivo pravo.

9. Korisnici, trajanje i ostale odredbe

Direktni ugovor sa Finansijerima će sadržavati uobičajene ostale odredbe koje su zadovoljavajuće za Finansijere, uključujući i odredbe u vezi sa korisnicima, jezikom, obavještenjima i obavezom, ili u vezi sa, Direktnim ugovorom sa Finansijerima.

PRILOG 21. Regulisane aerodromske takse

U ovom Prilogu, termini navedeni velikim početnim slovom će imati značenja koja su im dodijeljena dolje. Termini koji su navedeni velikim početnim slovom, a nisu definisani u ovom Ugovoru, imaće značenje navedeno u članu 1.1 Ugovora o koncesiji.

1. Regulisane aerodromske takse

Regulisane aerodromske takse su predviđene „CJENOVNIKOM AERODROMSKIH USLUGA I USLUGA ZEMALJSKOG OPSLUŽIVANJA“ čiji se primjerak prilaže uz ovaj Prilog.

2. Mehanizam usklađivanja Regulisanih aerodromskih taksi

2.1 Usklađivanja sa Regulisanim aerodromskim taksama

2.1.1 Regulisane aerodromske takse

Sa Datumom početka, Regulisane aerodromske takse će odgovarati navedenom u tački 1 ovog Priloga.

2.1.2 Usklađivanje prema regulisanim aerodromskim taksama

Dana 1. januara koji neposredno slijedi nakon Datuma završetka Radova i svakog trećeg 1. januara nakon toga tokom Koncesionog perioda, Regulisane aerodromske takse će biti uvećane ili umanjene upućivanjem na izmjene u HICPI za Crnu Goru u skladu sa sljedećim mehanizmom:

$$C_y = C_0 * \left(1 + \left| \frac{HICPI_y - HICPI_0}{HICPI_0} \right| \right)$$

gdje je:

- C_y = indeksirana Regulisana aerodromska taksa (kako je primjenjivo) usklađena prema ovom mehanizmu na Datum_y i tokom naredne tri (3) godine;
- C_0 = iznos Regulisane aerodromske takse (kako je primjenjivo) uredno utvrđene sa Datumom početka ili, u slučaju novoutvrđene Regulisane aerodromske takse, inicijalni iznos novoutvrđene Regulisane aerodromske takse;
- $HICPI_y$ = najskorije objavljena vrijednost za HICPI objavljena na Datum_y;
- $HICPI_0$ = vrijednost HICPI sa Datumom stupanja na snagu; i
- Datum_y = datum kada će se obračunati usklađenje inflacije Regulisane aerodromske takse (kako je primjenjivo) u skladu sa ovom tačkom 2.1.2 (*Usklađivanje Regulisanih aerodromskih taksi*).

Radi izbjegavanja svake sumnje, HICPI se odnosi na indeks cijena registrovan za konkretni vremenski period, a ne na procentualnu izmjenu cijena.

2.1.3 Odobrenje usklađenja Regulisanih aerodromskih taksi

- (i) Najmanje devedeset (90) dana prije datuma kada je zakazano da usklađenje Regulisanih aerodromskih taksi stupi na snagu u skladu sa tačkom 2.1.2 (*Usklađenje Regulisanih aerodromskih taksi*) ovog Priloga, Projektno SPV će dostaviti MS u pisanoj formi obavještenje o usklađenju Regulisanih aerodromskih taksi zbog inflacije/deflacije, koje će uključivati:
  - (A) detalje i rezultate svih takvih obračuna; i
  - (B) sve specifične zahtjeve Projektnog SPV, koji će biti uredno obrazloženi, da se ne primjenjuje, u cjelosti ili dijelom, uvećanje Regulisanih aerodromskih taksi koje su inače potrebne zbog obračuna koje je izvršilo Projektno SPV u skladu sa tačkom 2.1.2 (*Usklađenje Regulisanih aerodromskih taksi*) ovog Priloga.
- (ii) U roku od trideset (30) dana nakon primanja obavještenja od Projektnog SPV o usklađenju Regulisanih aerodromskih taksi zbog inflacije/deflacije, Ugovorni organ će se pobrinuti da MS obavijesti Projektno SPV o bilo kojoj očiglednoj grešci u obračunu bilo kojeg usklađenja Regulisanih aerodromskih taksi za inflaciju/deflaciju. U slučaju očigledne greške, neće se smatrati da je izvršeno bilo kakvo takvo obavještenje o usklađenju zbog inflacije/deflacije do momenta kada Projektno SPV ispravi tu očiglednu grešku i Projektno SPV će dostaviti ispravljeno obavještenje o usklađenju zbog inflacije/deflacije MS-u.
- (iii) Odmah po primanju od strane Projektnog SPV obavještenja o usklađenju uredno obračunate Regulisane aerodromske takse zbog inflacije/deflacije i u svakom slučaju najkasnije trideset (30) dana nakon tog primanja, Ugovorni organ će se pobrinuti da MS dostavi Projektnom SPV pisanu potvrdu svog odobrenja vezanog za usklađenje Regulisanih aerodromskih taksi zbog inflacije/deflacije.
- (iv) Ugovorni organ je dužan da postupi u skladu sa bilo kojim zahtjevom Projektnog SPV da ne primijeni, u cjelosti ili dijelom, bilo koje uvećanje Regulisanih aerodromskih taksi koje je inače rezultat obračuna koji je Projektno SPV izvršilo u skladu sa tačkom 2.1.2 (*Usklađenje Regulisanih aerodromskih taksi*) ovog Priloga.
- (v) Izuzetno od stava (iv) gore:
  - a. svako smanjenje Regulisanih aerodromskih taksi će se primjenjivati i ne može doći do odricanja od istih ili izuzimanja bilo koje Strane osim ako je drugačije dozvoljeno u skladu sa odredbama i uslovima ovog Ugovora o koncesiji.
  - b. u slučaju da Državni organ koji je za to odgovoran ne odobri i ne usvoji, u cjelosti ili dijelom, bilo koje uredno obračunato usklađenje Regulisanih aerodromskih taksi, pomenuti propust će predstavljati Bitan negativan državni postupak u skladu sa članom 35.1.2 (*Definicija Značajne nepovoljne mjere države*).
  - c. Projektno SPV može dostaviti MS predloženo povećanje Regulisanih aerodromskih taksi, uz uključene informacije o bilo kojim konsultacijama sa avio-prevoznicima i potencijalnom opravdanju za predloženo povećanje na osnovu odražavanja troškova. U svakom slučaju, MS zadržava pravo da odobri ili ne odobri promjene iznosa naknada.

**Dodatak Prilogu 21: Primjerak „CJENOVNIKA AERODROMSKIH USLUGA I
USLUGA ZEMALJSKOG OPSLUŽIVANJA”**

[Priloženo.]

PRILOG 22. Tehnička ponuda

[Priloženo.]

PRILOG 23. Ugovor o pristupanju

OVAJ Ugovor o pristupanju zaključen je dana [●]

IZMEĐU:

- (1) [●] („Ugovorni organ“); i
- (2) [●] („Prvorangirani ponuđač“);
- (3) [●] („Projektno SPV“);

PREAMBULA

- (A) Prvorangirani ponuđač i Ugovorni organ zaključili su ugovor o koncesiji za [●] dana [●].
- (B) Dana [●], Projektno SPV sa osnovnim kapitalom od [●] EUR, sa registrovanim sjedištem na adresi [●], osnovano u [●] pod brojem [●] osnovano je u skladu sa odredbama Ugovora o koncesiji.
- (C) U skladu sa odredbama Ugovora o koncesiji, Prvorangirani ponuđač, Ugovorni organ i Projektno SPV zaključuju ovaj Ugovor o pristupanju.

UVODNE ODREDBE

Ukoliko nije drugačije navedeno u ovom ugovoru o pristupanju, definisani termini i izrazi u ovom Ugovoru imaju značenje koje im je dodijeljeno u Ugovoru o koncesiji.

Projektno SPV ovim potvrđuje da je pročitao i razumjelo odredbe Ugovora o koncesiji i da prima na znanje da su te odredbe pregovarane u momentu kada su ih potpisale inicijalne strane u istima, imajući u vidu interese Projektnog SPV koji su u potpunosti ispunjeni ovim odredbama.

Projektno SPV, od datuma ovog Ugovora, neopozivo i bezuslovno (i) pristupa Ugovoru o koncesiji, (ii) prihvata da postupa u skladu sa i da bude obavezano, svim njegovim odredbama kao Projektno SPV, u istoj mjeri kao druge strane, kao da je Projektno SPV originalno bilo strana u Ugovoru o koncesiji u ovom svojstvu.

Obavještenja po Ugovoru o koncesiji se dostavljaju Projektnom SPV na sljedeći način:

N/R:	[●]
Funkcija:	[●]
Adresa:	[●]
E-mail:	[●]

Uz kopiju, koja neće predstavljati obavještenje, a koja se upućuje: [●]

Ovaj Ugovor o pristupanju se uređuje i tumači u svakom smislu u skladu sa pravom Crne Gore.

Svaki spor, zahtjev ili postupak koji proističe, u cijelosti ili djelimično, iz ovog Ugovora o pristupanju i/ili je u vezi sa njim i/ili njegovim predmetom i/ili njegovim pregovaranjem, a koji se odnosi na tumačenje, punovažnost, konstrukciju, izvršenje, povredu ili raskid ovog Ugovora, rješavaće se u skladu sa članom 50 (Postupak rješavanja sporova) Ugovora o koncesiji, koji će se primjenjivati mutatis mutandis na ovaj Ugovor o pristupanju, kao da je u cijelosti u njemu sadržan.

Za

[Ime Projektnog SPV]

Ime:

Funkcija:

Za:

[Ime Prvoragiranog ponuđača]

Ime:

Funkcija:

Za:

[Ugovorni organ]

Ime:

Funkcija:

PRILOG 24. Ključno osoblje

Funkcija	Minimalni broj godina specifičnog iskustva	Minimalno praktično iskustvo
Generalni direktor aerodroma	Deset (10), uključujući najmanje tri (3) godine u društvu Prvorangiranog ponuđača i/ili njegovih zavisnih društava	Iskustvo u upravljanju aerodromima stečeno na komercijalnom aerodromu sa više od ukupno 2 miliona putnika, uključujući planiranje, koordinaciju svih aktivnosti vezanih za rad aerodroma i njegov povezani ekonomski razvoj.
Operativni direktor aerodroma	Sedam (7), od čega najmanje tri (3) godine u društvu Prvorangiranog ponuđača i/ili njegovih zavisnih društava	Iskustvo u upravljanju aerodromima stečeno na komercijalnom aerodromu sa više od ukupno 2 miliona putnika, uključujući poslove i održavanje, bezbjednost i sigurnost ili finansije i administraciju aerodroma.
Direktor razvoja komercijalnog sektora i vazduhoplovnih usluga	Sedam (7), od čega najmanje tri (3) godine u društvu Prvorangiranog ponuđača i/ili njegovih zavisnih društava	Iskustvo u upravljanju aerodromima stečeno na komercijalnom aerodromu sa više od ukupno 2 miliona putnika, uključujući poslovni razvoj, maloprodajnu imovinu i upravljanje ugovorima ili marketinške poslove.